

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Γ' ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ:

«ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ» για το υποέργο:

«Εξωτερική Αξιολόγηση» στο πλαίσιο της πράξης: «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» με Κωδικό MIS 349337

στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 13, του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ :

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΡΓΟΥ:

Premium Consulting
Θέτιδος 10, 11528 Αθήνα
Τηλ.: +302107213919, Fax:
+302107213025
Email: info@premiumc.gr

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	Εισαγωγή.....	14
1.1.	Μεθοδολογικό σημείωμα.....	16
1.2.	Περιγραφή της Πράξης και των Επιμέρους Υποέργων της (Φυσικό και Οικονομικό Αντικείμενο).....	20
1.3.	Νομοθετικό Πλαίσιο που διέπει την Πράξη.....	25
1.4.	Η στρατηγική για τα ναρκωτικά σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.....	26
1.4.1.	Ευρωπαϊκή στρατηγική.....	26
1.4.2.	Εθνική πολιτική.....	27
2.	Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Προγράμματος Β' Φάση.....	29
2.1.	Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Θεσσαλονίκη)-Επιμορφωτές.....	29
2.2.	Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Θεσσαλονίκη)-Επιμορφούμενοι.....	36
2.3.	Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη)-Επιμορφωτές.....	47
2.4.	Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη)-Επιμορφούμενοι.....	51
2.5.	Ανάλυση Φυσικής Παρατήρησης του Επιμορφωτικού Προγράμματος της Β' φάσης της Αθήνας στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337.....	55
2.6.	Συνολικά Συμπεράσματα Ερωτηματολογίων Επιμορφούμενων.....	58
2.7.	Συνολικά Συμπεράσματα Ερωτηματολογίων Επιμορφωτών.....	61
3.	Ανάλυση Ερωτηματολογίων των Ωφελούμενων στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337.....	63
3.1.	–Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους σε Αθήνα-Θεσσαλονίκη συνολικά.....	65
3.1.1.	–Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-.....	65
3.1.2.	–Αξιολόγηση Κινήτρου και Ετοιμότητας για Αλλαγή Συμπεριφοράς-.....	66
3.1.3.	–Αξιολόγηση Συμβούλου.....	75
3.1.4.	–Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	79
3.1.5.	–Συνολική Αξιολόγηση.....	83
3.2.	–Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους στην Αθήνα.....	87

3.2.1. Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-	87
3.2.2 Αξιολόγηση Κινήτρου και Ετοιμότητας για Αλλαγή Συμπεριφοράς-.....	88
3.2.3-Αξιολόγηση Συμβούλου	92
3.2.4. Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	94
3.2.5.-Συνολική Αξιολόγηση	96
3.3. -Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους στην Θεσσαλονίκη.....	99
3.3.1.-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-	99
3.3.2. -Αξιολόγηση Κινήτρου και Ετοιμότητας για Αλλαγή Συμπεριφοράς-.....	100
3.3.3. Αξιολόγηση Συμβούλου	104
3.3.4. Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	106
3.3.5.-Συνολική Αξιολόγηση	108
4. Ανάλυση Ερωτηματολογίων Προσωπικού στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337.....	111
4.1. -Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στο Προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης σε Αθήνα-Θεσσαλονίκη συνολικά	113
4.1.1-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-	113
4.1.2.-Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	114
4.1.3.-Αξιολόγηση της Διεξαγωγής των Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	115
4.1.4.-Αξιολόγηση Ωφελούμενων	117
4.1.5.-Συνολική Αξιολόγηση	118
4.2. -Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στο Προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Αθήνα.....	122
4.2.1. -Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-	122
4.2.2.-Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	123
4.2.3.-Αξιολόγηση της Διεξαγωγής των Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	124
4.2.4.-Αξιολόγηση Ωφελούμενων	126

4.2.5.–Συνολική Αξιολόγηση	127
4.3. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στο Προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Θεσσαλονίκη.....	131
4.3.1.-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-	131
4.3.2.–Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	132
4.3.3.–Αξιολόγηση της Διεξαγωγής των Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης.....	134
4.3.4. Αξιολόγηση Ωφελούμενων	135
4.3.5.–Συνολική Αξιολόγηση	136
5. Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Εστιασμένη Συζήτηση (Focus Group) στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337	140
5.1. –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με το προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Αθήνα	141
5.2 –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με το προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στη Θεσσαλονίκη.....	147
5.3. –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση από την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων στην Αθήνα.....	153
5.4. –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση από την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων στη Θεσσαλονίκη	156
6. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων Αξιολόγησης Διάχυσης & Προβολής της Πράξης ..	159
7. Συμπεράσματα Αξιολόγησης στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337 .	167
8. Αξιολόγηση του Φυσικού Αντικειμένου της Πράξης και των Υποέργων της.....	172
8.1. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Υποέργου 1: Οργάνωση Και Λειτουργία Εναλλακτικών Της Φυλάκισης Προγραμμάτων Θεραπείας Για Παραβάτες Χρήστες Παρανομών Ουσιών Στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη.	172
8.1.1. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.1.	174
8.1.2. Υλοποίηση Φυσικού αντικειμένου Π.1.2.	174

Γ' παραδοτέο: «ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για το υποέργο: Εξωτερική Αξιολόγηση» στο πλαίσιο της πράξης: «Πίλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» με Κωδικό MIS 349337

8.1.3.	Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.3.	178
8.1.4.	Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.4.	179
8.1.5.	Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.5.	179
8.1.6.	Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.6.	180
8.1.7.	Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.7.	180
8.2.	Υλοποίηση Υποέργου 2: Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξης.....	182

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1 Επιμορφωτές με βάση το φύλο.	29
Διάγραμμα 2 Επιμορφωτές με βάση την ηλικιακή ομάδα.	29
Διάγραμμα 3 Βαθμός ενδιαφέροντος των Επιμορφούμενων για τις θεματικές ενότητες του επιμορφωτικού προγράμματος στη Θεσσαλονίκη.	30
Διάγραμμα 4 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).	31
Διάγραμμα 5 Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων από τους επιμορφούμενους στη Θεσσαλονίκη.	33
Διάγραμμα 6 Βαθμός ανταπόκρισης περιεχομένου προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων στη Θεσσαλονίκη.	34
Διάγραμμα 7 Βαθμός εκπλήρωσης στόχου επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).	35
Διάγραμμα 8 Επιμορφούμενοι με βάση το φύλο.	36
Διάγραμμα 9 Επιμορφούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα.	36
Διάγραμμα 10 Επιμορφούμενοι με βάση το εκπαιδευτικό επίπεδο.	37
Διάγραμμα 11 Επιμορφούμενοι με βάση την τωρινή θέση απασχόλησης.	37
Διάγραμμα 12 Βαθμός ενδιαφέροντος επιμορφωτικού προγράμματος στη Θεσσαλονίκη.	38
Διάγραμμα 13 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος, βάσει αρχικών προσδοκιών (Θεσσαλονίκη).	39
Διάγραμμα 14 Βαθμός αποδοτικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη). ...	41
Διάγραμμα 15 Βαθμός αποτελεσματικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).	42
Διάγραμμα 16 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφούμενων αναφορικά με τη διεξαγωγή του προγράμματος στην (Θεσσαλονίκη).	45
Διάγραμμα 17 Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων αναφορικά με την απόδοση των επιμορφωτών (Θεσσαλονίκη).	46
Διάγραμμα 18 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).	46
Διάγραμμα 19 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).	48
Διάγραμμα 20 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφωτών από τους επιμορφούμενους (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).	49
Διάγραμμα 21 Βαθμός ανταπόκρισης περιεχομένου προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).	50
Διάγραμμα 22 Βαθμός εκπλήρωσης στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).	50
Διάγραμμα 23 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφούμενων αναφορικά με τη διεξαγωγή του προγράμματος στην (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).	52

Διάγραμμα 24 Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων αναφορικά με την απόδοση των επιμορφωτών (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).....	53
Διάγραμμα 25 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).	54
Διάγραμμα 26 Ωφελούμενοι με βάση το φύλο	65
Διάγραμμα 27 Ωφελούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα	65
Διάγραμμα 28 Ωφελούμενοι-γονείς με βάση το φύλο.....	66
Διάγραμμα 29 Ωφελούμενοι-γονείς με βάση την ηλικιακή ομάδα.	66
Διάγραμμα 30 Αντίληψη για την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	67
Διάγραμμα 31 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. - Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	67
Διάγραμμα 32 Αντίληψη για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	68
Διάγραμμα 33 Αντίληψη για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	68
Διάγραμμα 34 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -.....	69
Διάγραμμα 35 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	70
Διάγραμμα 36 Ετοιμότητα για συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. - Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	70
Διάγραμμα 37 Αντίληψη των γονέων για τη συμβολή τους στη διαχείριση των παιδιών τους των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε σχέση με τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	71
Διάγραμμα 38 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. - Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	72
Διάγραμμα 39 Αντίληψη για την ανησυχία πρόκλησης βλάβης στα παιδιά τους ως συνέπεια της χρήσης ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	72
Διάγραμμα 40 Ενόχληση από την εξάρτηση των παιδιών τους από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	73
Διάγραμμα 41 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς απέναντι στη χρήση ουσιών των παιδιών τους. -Πριν και μετά πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -.....	73
Διάγραμμα 42 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς απέναντι στη χρήση ουσιών των παιδιών τους. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	74
Διάγραμμα 43 Βαθμός κινητοποίησης για στήριξη των παιδιών τους στην αλλαγή συμπεριφοράς τους απέναντι στη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	74
Διάγραμμα 44 Ετοιμότητα για συμμετοχή των ωφελούμενων-γονέων σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	75

Διάγραμμα 45 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.....	76
Διάγραμμα 46 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος.....	76
Διάγραμμα 47 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).....	77
Διάγραμμα 48 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.....	77
Διάγραμμα 49 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος.....	78
Διάγραμμα 50 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).....	78
Διάγραμμα 51 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης...	80
Διάγραμμα 52 Επίδραση συμμετοχής στο πρόγραμμα στην απόφαση συμμετοχής σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα.....	80
Διάγραμμα 53 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης...	82
Διάγραμμα 54 Κινητοποίηση, κατά την 1 ^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -.....	83
Διάγραμμα 55 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.....	84
Διάγραμμα 56 Βαθμός ικανοποίησης από την συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ.....	84
Διάγραμμα 57 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων.....	85
Διάγραμμα 58 Κινητοποίηση, κατά την 1 ^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -.....	86
Διάγραμμα 59 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.....	86
Διάγραμμα 60 Ωφελούμενοι με βάση το φύλο.....	87
Διάγραμμα 61 Ωφελούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα.....	87
Διάγραμμα 62 Αντίληψη για την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	88
Διάγραμμα 63 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. - Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	89
Διάγραμμα 64 Αντίληψη για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	89
Διάγραμμα 65 Αντίληψη για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	90
Διάγραμμα 66 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	90
Διάγραμμα 67 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	91
Διάγραμμα 68 Ετοιμότητα για συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. - Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	92

Διάγραμμα 69 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.....	93
Διάγραμμα 70 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος.....	93
Διάγραμμα 71 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).....	94
Διάγραμμα 72 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης... ..	95
Διάγραμμα 73 Επίδραση συμμετοχής στο πρόγραμμα στην απόφαση συμμετοχής σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα.....	95
Διάγραμμα 74 Κινητοποίηση, κατά την 1 ^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	96
Διάγραμμα 75 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.....	97
Διάγραμμα 76 Βαθμός ικανοποίησης από την συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ.....	97
Διάγραμμα 77 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων.....	98
Διάγραμμα 78 Ωφελούμενοι με βάση το φύλο.....	99
Διάγραμμα 79 Ωφελούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα.....	99
Διάγραμμα 80 Αντίληψη για την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	100
Διάγραμμα 81 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. - Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	101
Διάγραμμα 82 Αντίληψη για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	101
Διάγραμμα 83 Αντίληψη για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	102
Διάγραμμα 84 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	103
Διάγραμμα 85 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-.....	103
Διάγραμμα 86 Ετοιμότητα για τη συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	104
Διάγραμμα 87 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.....	105
Διάγραμμα 88 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος.....	105
Διάγραμμα 89 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).....	106
Διάγραμμα 90 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.....	107
Διάγραμμα 91 Επίδραση συμμετοχής στο πρόγραμμα στην απόφαση συμμετοχής σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα.....	108
Διάγραμμα 92 Κινητοποίηση, κατά την 1 ^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-	109

Διάγραμμα 93 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.	109
Διάγραμμα 94 Βαθμός ικανοποίησης από την συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ.....	110
Διάγραμμα 95 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων.	110
Διάγραμμα 96: Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση το φύλο.	113
Διάγραμμα 97 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση την ηλικιακή ομάδα.	113
Διάγραμμα 98 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.	115
Διάγραμμα 99 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού από την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.	116
Διάγραμμα 100 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος.	116
Διάγραμμα 101 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την ανταπόκριση του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων.	117
Διάγραμμα 102 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.....	118
Διάγραμμα 103 Βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»	119
Διάγραμμα 104 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες του προσωπικού.....	119
Διάγραμμα 105 Αντίληψη για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.	120
Διάγραμμα 106 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης.....	120
Διάγραμμα 107 Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης.	121
Διάγραμμα 108 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση το φύλο.	122
Διάγραμμα 109 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση την ηλικιακή ομάδα.	122
Διάγραμμα 110 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.	124
Διάγραμμα 111 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού από την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.	125
Διάγραμμα 112 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος.	125
Διάγραμμα 113 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την ανταπόκριση του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων.	126
Διάγραμμα 114 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.....	127
Διάγραμμα 115 Βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»	128
Διάγραμμα 116 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες του προσωπικού.....	128
Διάγραμμα 117 Αντίληψη για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.	129

Διάγραμμα 118 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης.....	129
Διάγραμμα 119 Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης.	130
Διάγραμμα 120 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση το φύλο.	131
Διάγραμμα 121 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση την ηλικιακή ομάδα.	131
Διάγραμμα 122 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.	133
Διάγραμμα 123 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού από την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.	134
Διάγραμμα 124 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος.	135
Διάγραμμα 125 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την ανταπόκριση του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων.	135
Διάγραμμα 126 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.....	136
Διάγραμμα 127 Βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ».....	137
Διάγραμμα 128 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες του προσωπικού.....	137
Διάγραμμα 129 Αντίληψη για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.....	138
Διάγραμμα 130 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης.....	138
Διάγραμμα 131 Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης.....	139
Διάγραμμα 132 Φύλο και Ηλικία των συμμετεχόντων στην ημερίδα.....	159
Διάγραμμα 133 Επίπεδο Εκπαίδευσης και Έτος αποφοίτησης συμμετεχόντων στην ημερίδα	160
Διάγραμμα 134 Ύπαρξη ανήλικου μέλους ή νέου ενήλικα που κάνει χρήση ουσιών στο στενό οικογενειακό κύκλο των συμμετεχόντων στην ημερίδα	160
Διάγραμμα 135 Τρόπος ενημέρωσης των συμμετεχόντων στην ημερίδα για τη λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών.....	161
Διάγραμμα 136 Κατάλληλος τρόπος ενημέρωσης για τη λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα	162
Διάγραμμα 137 Επάρκεια πληροφόρησης σχετικά με τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα	163
Διάγραμμα 138 Άποψη των συμμετεχόντων στην ημερίδα για τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών.....	163

Διάγραμμα 139 Βαθμός ικανοποίησης των συμμετεχόντων στην ημερίδα από τις υπηρεσίες που παρέχονται στο παρόν πρόγραμμα.....	164
Διάγραμμα 140 Βαθμός ανταπόκρισης και συμμετοχής στο πιλοτικό πρόγραμμα που λειτουργεί εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα.....	164
Διάγραμμα 141 Αξιολόγηση των διαδικασιών εφαρμογής των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα	165
Διάγραμμα 142 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με την υλοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου	165
Διάγραμμα 143 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της Πράξης.....	166
Διάγραμμα 144 Βαθμός επίτευξης του στόχου και εφαρμογής των βασικών αρχών της Πράξης.....	166

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1 Βαθμός Ενδιαφέροντος Επιμορφωτικού Προγράμματος στη Θεσσαλονίκη.	31
Πίνακας 2 Βαθμός ενδιαφέροντος επιμορφωτικού προγράμματος ανά ενότητα.	38
Πίνακας 3 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος, βάσει αρχικών προσδοκιών (Θεσσαλονίκη).	40
Πίνακας 4 Βαθμός αποδοτικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).	41
Πίνακας 5 Βαθμός αποτελεσματικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).	43
Πίνακας 6 Ενέργειες Ενημέρωσης και Δικτύωσης στη Θεσσαλονίκη.	181

1. Εισαγωγή

Με το παρόν παραδοτέο και στο πλαίσιο των Συμβατικών της Υποχρεώσεων, η Ανάδοχος Εταιρεία Premium Consulting υποβάλλει την Τελική Έκθεση Αξιολόγησης ως αναπόσπαστο τμήμα του της μελέτης Εξωτερικής Αξιολόγησης (Υποέργο 2) του έργου: «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων

Ουσιών», η οποία χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 14: Εδραίωση της μεταρρύθμισης στον Τομέα Ψυχικής Υγείας, Ανάπτυξη της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και Προάσπιση της Δημόσιας Υγείας του πληθυσμού στις 3 Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου και εντάσσεται στο Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» της προγραμματικής περιόδου «ΕΣΠΑ 2007-2013» συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της Ε.Ε. Η παρούσα έρευνα αναπτύσσεται στο πλαίσιο της οργάνωσης και λειτουργίας προγραμμάτων θεραπείας και αποκατάστασης για χρήστες ναρκωτικών, που λόγω της εξάρτησης τους καταφεύγουν σε μικροπαραβατικότητα.

Στόχος της είναι η αξιολόγηση των πιλοτικών προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης τόσο ως προς το σχεδιασμό, τους στόχους, τη διαδικασία που έχουν τεθεί, όσο και ως προς την αποτελεσματικότητα των δράσεων που υλοποιούνται στα πλαίσια της πράξης με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί. Οι στόχοι αναφέρονται στη βελτίωση της επικοινωνίας και στη διευκόλυνση υλοποίησης δράσεων σε ενεργούς χρήστες, σε υπό απεξάρτηση και σε απεξαρτημένα άτομα. Παράλληλα στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης αξιολογείται η προβολή και η δημοσιότητα της πράξης, καθώς μέσα στους στόχους της πράξης είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση γύρω από την αναγκαιότητα της ύπαρξης Προγραμμάτων Εναλλακτικών της φυλάκισης, και ταυτοχρόνως η προβολή των νέων προγραμμάτων ώστε να γνωρίζουν οι παραβάτες και οι δικαστικοί λειτουργοί τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών.

Σε γενικό επίπεδο στο πλαίσιο της Τελικής Έκθεσης Αξιολόγησης της Πράξης γίνεται παρουσίαση συγκεντρωμένων αποτελεσμάτων τόσο σε επίπεδο υποέργων όσο και σε επίπεδο Πράξης συνολικά, ενώ η αξιολόγηση αφορά τόσο στο οικονομικό όσο και στο φυσικό αντικείμενο του έργου. Ενδεικτικά στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης αναλύονται τα ακόλουθα:

- Στοιχεία για το Περιβάλλον του έργου
- Αξιολόγηση στοχοθεσίας και σχεδιασμού
- Αξιολόγηση της οργάνωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Αξιολόγηση της Αποτελεσματικότητας υλοποίησης της Πράξης
- Ανταπόκριση στις ανάγκες των ωφελούμενων
- Αναμενόμενα αποτελέσματα από την υλοποίηση της πράξης
- Εκτιμώμενες επιπτώσεις
- «Βιωσιμότητα» και κοινωνική προστιθέμενη αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Ενσωμάτωση σε Εθνικές πολιτικές

Για τον ορθότερο συνολικό απολογισμό του έργου το παρόν παραδοτέο χωρίζεται σε δύο διακριτά μέρη. Στο πρώτο μέρος του παρόντος παραδοτέου γίνεται παρουσίαση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου του έργου, όπως αυτό αρχικά είχε προβλεφτεί ενώ στη συνέχεια γίνεται συνοπτική αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την παρούσα πράξη.

Στο δεύτερο και τελευταίο μέρος του παρόντος παραδοτέου, συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται η αξιολόγηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων, η οποία είχε αναλυθεί εκτενώς στο Β' Παραδοτέο –Ενδιάμεση Απολογιστική Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης στο βαθμό που είχε υλοποιηθεί μέχρι τότε. Επιπλέον πραγματοποιείται η αξιολόγηση της λειτουργίας της υπηρεσίας μέσω την ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας πεδίου που διεξήχθη όπως αυτή είχε περιγραφεί στον Οδηγό Μεθοδολογίας (Α' Παραδοτέο) και περιγράφεται συνοπτικά παρακάτω.

Τέλος ακολουθεί ανάλυση αναφορικά με την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου της Πράξης ως επίσης και των Υποέργων της (Υποέργο 1 και Υποέργο 2). Πιο συγκεκριμένα, γίνεται περιγραφή των υποέργων της Πράξης και της υλοποίησής τους διακριτά σε φυσικό επίπεδο. Εν κατακλείδι, παρατίθενται τα συνολικά συμπεράσματα σχετικά με τη στοχοθεσία και το σχεδιασμό, την οργάνωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, την αποτελεσματικότητα υλοποίησης της Πράξης, την ανταπόκριση στις ανάγκες των ωφελουμένων, τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την υλοποίηση της Πράξης, τις εκτιμώμενες επιπτώσεις, την βιωσιμότητα και κοινωνική προστιθέμενη αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και προτάσεις σχετικά με την ενσωμάτωση σε εθνικές πολιτικές.

1.1. Μεθοδολογικό σημείωμα

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης θα διεξαχθεί συνολική αξιολόγηση της εγκεκριμένης πράξης «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών», η οποία θα αφορά τον τρόπο διεξαγωγής, το βαθμό συμμετοχής, το περιεχόμενο, τις σχέσεις όλων των συμμετεχόντων αλλά και την γενική αξιολόγηση του Προγράμματος για το διάστημα υλοποίησής του. Η αξιολόγηση θα καταλήγει σε συμπεράσματα και προτάσεις.

Το μεθοδολογικό πλαίσιο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης της παρούσας Πράξης στόχευε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων αναφορικά με την αποτελεσματικότητα του έργου. Επομένως, βάσει του μεθοδολογικού πλαισίου για την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική εξωτερική αξιολόγηση του έργου σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν τα παρακάτω.

Αξιολόγηση των επιμορφωτικών σεμιναρίων

Συγκεκριμένα, η Αναθέτουσα Αρχή διεξήγαγε δύο σεμινάρια επιμόρφωσης για το προσωπικό της υπηρεσίας παραπομπής της Αθήνας και δύο για το προσωπικό της Θεσσαλονίκης. Τα επιμορφωτικά αυτά σεμινάρια κατέρτισαν το προσωπικό αναφορικά με τα προγράμματα θεραπείας- εναλλακτικά της φυλάκισης, αλλά και σε θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών και την παραβατική συμπεριφορά. Η αξιολόγηση των τεσσάρων αυτών σεμιναρίων επιμόρφωσης βασίστηκε στα ακόλουθα στοιχεία:

- το περιεχόμενο του προγράμματος /σεμιναρίου επιμόρφωσης (βαθμός ενδιαφέροντος, βαθμός ικανοποίησης βάσει προσδοκιών, βαθμός αποδοτικότητας και βαθμός αποτελεσματικότητας),
- τη διεξαγωγή του προγράμματος /σεμιναρίου επιμόρφωσης
- το επίπεδο των επιμορφωτών και των επιμορφούμενων
- το πρόγραμμα επιμόρφωσης εν γένει

Η αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίων και για τα τέσσερα επιμορφωτικά σεμινάρια από την σκοπιά τόσο των επιμορφούμενων, όσο και των επιμορφωτών.

Αξιολόγηση της υπηρεσίας παραπομπών

Για την αξιολόγηση της λειτουργίας υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης αξιολογήθηκαν ποιοτικά στοιχεία που αφορούν:

- το περιεχόμενο των 4 συνεδρίων του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης
- το βαθμό συμμετοχής των επωφελούμενων στην Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης

- την ετοιμότητα των επωφελούμενων για αλλαγή συμπεριφοράς
- την επίτευξη των στόχων της υπηρεσίας παραπομπής

Η αξιολόγηση της υπηρεσίας παραπομπών υλοποιήθηκε επίσης μέσω ποσοτικής έρευνα και ειδικότερα μέσω 4 ερωτηματολογίων. Τα τρία αφορούσαν τους επωφελούμενους-παραβάτες, τα οποία διανεμόνταν με την ακόλουθη χρονική σειρά:

- ✓ πριν την έναρξη του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης,
- ✓ μετά την 1^η και την 4^η συνεδρία του προγράμματος,
- ✓ καθώς και κατά την τηλεφωνική συνέντευξη για την εκτίμηση της πορείας στους έξι μήνες μετά την ολοκλήρωση του συμβουλευτικού προγράμματος.

Το τέταρτο ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε στο θεραπευτικό προσωπικό που στελέχωσε την Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης.

Το επίπεδο της οργάνωσης και λειτουργίας της Πράξης στο σύνολό της

Για την αξιολόγηση της οργάνωσης και της λειτουργίας της Πράξης αξιολογήθηκαν ποιοτικά στοιχεία που αφορούν:

- *το βαθμό υλοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της Πράξης*
- *το βαθμό κάλυψης των δεικτών του έργου*
- *το βαθμό υλοποίησης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων,*
- *το βαθμό επίτευξης στόχων & εφαρμογής των βασικών αρχών της Πράξης.*
- *το πρόγραμμα κατάρτισης εν γένει*

Αναλυτικότερα η αξιολόγηση του Σχεδιασμού των Πράξεων θα εστιαστεί στις εξής συνιστώσες:

- ✓ Σκοπός και επιμέρους στόχοι των Πράξεων του έργου
- ✓ Παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού στόχου
- ✓ Προβλεπόμενες Δράσεις στη φάση του σχεδιασμού
- ✓ Χρονοδιάγραμμα και παραδοτέα, κατανομή των πόρων και προτεραιότητες των Πράξεων
- ✓ Ανάπτυξη πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων
- ✓ Σχεδιασμός σχετικά με το απαιτούμενο ανθρώπινο δυναμικό για την υλοποίηση των Πράξεων (Διοικητικά και Επιστημονικά Στελέχη)
- ✓ Επίδραση του Προγράμματος στις συγκεκριμένες ομάδες στόχους που περιλαμβάνονται ως αποδέκτες στην περιγραφή του φυσικού αντικειμένου,
- ✓ Διάρθρωση και λειτουργία όλων των εμπλεκόμενων φορέων υλοποίησης του έργου

Η αξιολόγηση της Υλοποίησης των Πράξεων θα εστιαστεί στις εξής συνιστώσες:

- ✓ Περιγραφή δράσεων των Πράξεων στη φάση της Υλοποίησης,
- ✓ Τήρηση των προβλεπόμενων, από τη φάση του σχεδιασμού, χρονοδιαγραμμάτων κατά την υλοποίηση των δράσεων των Πράξεων, παράδοση των προβλεπόμενων παραδοτέων, απορροφητικότητα,
- ✓ Τήρηση του προϋπολογιστικού κόστους του έργου.
- ✓ Ανθρώπινο δυναμικό των Πράξεων (Διοικητικά και Επιστημονικά Στελέχη),
- ✓ Ανάπτυξη ικανού μεθοδολογικού πλαισίου αξιολόγησης παρόμοιων πράξεων
- ✓ Η επάρκεια και η αποτελεσματικότητα των ενεργειών προβολής και δημοσιότητας της Πράξης συνολικά.

Ως αποτέλεσμα, δομήθηκαν σε πρώτη φάση εννιά διαφορετικά είδη ερωτηματολογίων. Τα πρώτα τέσσερα αφορούσαν την αξιολόγηση του προγράμματος κατάρτισης από την σκοπιά των επιμορφωτών αλλά και των επιμορφούμενων (δύο ερωτηματολόγια για κάθε φάση κατάρτισης). Τα άλλα τέσσερα ερωτηματολόγια αξιολογούν τη λειτουργία υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης από την σκοπιά των ωφελούμενων (ένα ερωτηματολόγιο πριν την έναρξη του συμβουλευτικού προγράμματος, ένα ερωτηματολόγιο μετά την 1η και την 4^η συνεδρία, καθώς και ένα κατά την τηλεφωνική συνέντευξη μετά από 6 μήνες «follow-up») και τη σκοπιά θεραπευτικού προσωπικού/ εμπλεκόμενων φορέων (1 ερωτηματολόγιο). Τέλος, χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της προβολής και δημοσιότητας της πράξης.

Τα ερωτηματολόγια αυτά διανεμήθηκαν στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη σε όλο τον πληθυσμό που συμμετείχε στην Πράξη. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν ανώνυμα και όλες οι πληροφορίες που συλλέχτηκαν χρησιμοποιήθηκαν ως αυστηρώς εμπιστευτικές και αποκλειστικά για τις ανάγκες του Υποέργου και την αξιολόγηση του Πράξης. Μάλιστα, η διανομή των ερωτηματολογίων των ωφελούμενων, έγινε κατόπιν της έγκρισης του γονέα/κηδεμόνα (εάν είναι ανήλικος), και σε συνεργασία με το θεραπευτικό προσωπικό της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης.

Αναφορικά με τον πληθυσμό- στόχο της ποσοτικής έρευνας, χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια σε όλο τον ωφελούμενο πληθυσμό, αλλά και σε όλα τα άτομα που στελεχώνουν τις δύο ομάδες του θεραπευτικού προσωπικού σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, καθώς και της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης.

Σε αυτό το σημείο τονίζεται ότι καθότι ο ετήσιος αριθμός συλλήψεων είναι περίπου στα 250 άτομα στην Αθήνα, ο στόχος της Αναθέτουσας αρχής είναι να καλύψει όλο τον πληθυσμό και το ίδιο πραγματοποιήθηκε και σε επίπεδο εξωτερικής αξιολόγησης από το Ανάδοχο του Υποέργου 2 (κατόπιν πάντα της έγκρισης του γονέα/κηδεμόνα (εάν είναι ανήλικος), και σε συνεργασία με το θεραπευτικό προσωπικό της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης).

Γ' παραδοτέο: «ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για το υποέργο: Εξωτερική Αξιολόγηση» στο πλαίσιο της πράξης: «Πίλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» με Κωδικό MIS 349337

Τέλος διανεμήθηκαν δύο ερωτηματολόγια που θα απευθύνονται αποκλειστικά στο διοικητικό προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης εκ των οποίων το πρώτο θα αφορά μόνο στην αξιολόγηση του σταδίου του σχεδιασμού των Πράξεων και το άλλο θα αφορά στην υλοποίηση των πράξεων.

1.2. Περιγραφή της Πράξης και των Επιμέρους Υποέργων της (Φυσικό και Οικονομικό Αντικείμενο)

Ο ΟΚΑΝΑ ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και άμεσα αρμόδιος στο χώρο της πρόληψης, της θεραπείας και της κοινωνικής επανένταξης ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών είναι ο Υπεύθυνος Φορέας για την υλοποίηση της Πράξης: «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών», η οποία χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 14: Εδραίωση της μεταρρύθμισης στον Τομέα Ψυχικής Υγείας, Ανάπτυξη της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και Προάσπιση της Δημόσιας Υγείας του πληθυσμού στις 3 Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου και εντάσσεται στο Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» της προγραμματικής περιόδου «ΕΣΠΑ 2007-2013» συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της Ε.Ε.

Κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι η προληπτική αντιμετώπιση των προβλημάτων καταστολής, η εξασφάλιση θεραπευτικών υπηρεσιών για χρήστες που συλλαμβάνονται και η δυνατότητα απεξάρτησης αντί για έκτισης ποινής ώστε ο χρήστης να μπορεί να ακολουθήσει επανενταξιακές διαδικασίες.

Αναλυτικότερα, η συγκεκριμένη πράξη, μέσα από την οργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης, απευθύνεται σε χρήστες ναρκωτικών, που λόγω της εξάρτησης τους καταφεύγουν σε μικροπαραβατικότητα. Τα προγράμματα αυτά στοχεύουν α) στη μείωση της βλάβης από τη χρήση ουσιών, β) στην πρόληψη της επιδείνωσης της υγείας των χρηστών, γ) στη γενικότερη μείωση της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη χρήση ουσιών, δ) στη θεραπεία των χρηστών, ε) στη κοινωνική και επαγγελματική τους επανένταξη, καθώς και στο σημαντικό περιορισμό της κοινωνικής όχλησης και τέλος στ) στην αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών των εξαρτημένων, οι οποίες παρουσιάζονται σε μεγάλο ποσοστό εξ αυτών.

Η ομάδα στόχου των εναλλακτικών προγραμμάτων στην οποία μάλιστα προβλέπεται να είναι και ιδιαίτερα αποτελεσματικά είναι α) παραβάτες που οδηγούνται από την εξάρτησή τους σε γενικής φύσεως αδικήματα αλλά και παραβάτες κατοχής παράνομων ουσιών ή παροχής μικροποσότητας παράνομων ουσιών για οικονομική εξασφάλιση των δικών τους αναγκών. Στο πλαίσιο επομένως του παρόντος προγράμματος προβλέπεται η καθοδηγούμενη από τα αρμόδια δικαστήρια θεραπεία αποκατάστασης με «συναίνεση του παραβάτη» μέσω της ένταξης σε σχετικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της εξάρτησης και στην συνοδού με τη χρήση εγκληματικότητας αντί της επιβολής της παραδοσιακής ποινής.

Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν το παρόν πρόγραμμα παρουσιάζονται ως ακολούθως:

- Ταυτόχρονη κατοχύρωση της δημόσιας ασφάλειας και των δικονομικών δικαιωμάτων των παραβατών
- Έγκαιρος εντοπισμός των παραβατών υποψηφίων για συμμετοχή στα προγράμματα

έτσι ώστε να εξασφαλίζεται καλύτερη αποτελεσματικότητα στη θεραπεία

- Διασφάλιση πρόσβασης σε θεραπεία ανεξάρτητης και σε υπηρεσίες αποκατάστασης
- Συχνός έλεγχος για τυχόν παράλληλη χρήση ουσιών από τους συμμετέχοντες στα προγράμματα
- Συνεχή εκπαίδευση των εντεταλμένων για την εφαρμογή των προγραμμάτων
- Συνεργασία των δικαστικών λειτουργιών με δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνικούς φορείς
- Εμπλοκή των οικογενειών των παραβατών

Όσον αφορά την υλοποίηση του παρόντος έργου προβλέφθηκαν δύο υποέργα: 1) «Οργάνωση και Λειτουργία Εναλλακτικών της Φυλάκισης Προγραμμάτων Θεραπείας για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη και 2) «Εξωτερική Αξιολόγηση: Εξωτερική Αξιολόγηση της Πράξης». Αναλυτικότερα:

ΥΠΟΕΡΓΟ 1: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ ΧΡΗΣΤΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Στο πλαίσιο του παρόντος υποέργου προβλέπονταν τα ακόλουθα:

A) Επιλογή του κατάλληλου θεραπευτικού προσωπικού που θα στελεχώσει τα Εναλλακτικά Προγράμματα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη (Ειδικότητες : Ψυχιατρικό και Νοσηλευτικό προσωπικό, Διοικητικό προσωπικό, Θεραπευτικό προσωπικό). Τα δύο προγράμματα θα λειτουργήσουν πιλοτικά για δύο (2) χρόνια.

B) Κατάρτιση του προσωπικού της υπηρεσίας παραπομπής σε προγράμματα θεραπείας-εναλλακτικά της φυλάκισης, σε θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών και την παραβατική συμπεριφορά. Για την ενημέρωση του προσληφθέντος προσωπικού σε σχέση με τη λειτουργία της Υπηρεσίας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού που καλούνται να εξυπηρετήσουν, καθώς και θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικά προγράμματα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με την μορφή επιμορφωτικών σεναρίων. Η επιμόρφωση είχε ως στόχο την υποβοήθηση των συμμετεχόντων στην κατανόηση των αναγκών και ιδιαιτεροτήτων της ομάδας στόχου και την εκπαίδευση και απόκτηση της απαιτούμενης ενημέρωσης σε θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών (βίαιη συμπεριφορά, overdose, διαχείριση προβλημάτων και συγκρούσεων κα). Επιπροσθέτως με την παροχή της παρούσας επιμόρφωσης καθίσταται εφικτή η πλήρης κατανόηση του τρόπου σκέψης και της ψυχολογικής κατάστασης των μελών της ομάδας στόχου ώστε να είναι σε θέση να αποφευχθούν λάθη χειρισμών και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά κάθε πρόβλημα που προκύπτει κατά τη θεραπευτική διαδικασία των χρηστών.

Γ) Λειτουργία Υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης. Συγκεκριμένα λειτούργησαν πιλοτικά για δύο (2) χρόνια στις πόλεις Αθήνα και

Θεσσαλονίκη τα Εναλλακτικά Προγράμματα Θεραπείας για παραβάτες χρήστες ναρκωτικών ουσιών, καθώς και για στρατευμένους που λόγω χρήσης παίρνουν αναβολή στράτευσης. Τα συγκεκριμένα προγράμματα έδωσαν έμφαση στη μείωση της βλάβης, στη πρόληψη της υποτροπής, πρόληψη θανάτων και πρόληψη της εξάπλωσης μολυσματικών ασθενειών. Το προσωπικό των Εναλλακτικών Προγραμμάτων συνεργάστηκε με τους δικαστικούς λειτουργούς και κατόπιν σε συνεργασία με τις Μονάδες Θεραπείας του ΟΚΑΝΑ, είχε στόχο να προωθεί σε αυτές τους παραβάτες για να παρακολουθήσουν πρόγραμμα απεξάρτησης και επανένταξης.

Αξίζει, επιπροσθέτως, να σημειωθεί ότι για τη συμμετοχή στο παρόν πρόγραμμα θα πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένα κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά παρουσιάζονται ως ακολούθως:

- 1) Το άτομο να συλλαμβάνεται για υπόθεση ναρκωτικών ή μικροπαραβατικότητα που σχετίζεται με τα ναρκωτικά
- 2) Η κατασχεθείσα ποσότητα ναρκωτικών να είναι τέτοια που να προορίζεται αποκλειστικά για δική του χρήση,
- 3) Το άτομο να είναι ποινικά υπεύθυνο,
- 4) Κατά το χρόνο της έρευνας ή της σύλληψης αμέσως πριν ή αμέσως μετά, να μην έχουν διαπραχθεί από το άτομο σοβαρά ποινικά αδικήματα ή με τη συμπεριφορά του κατά την ανακοπή ή σύλληψη του από την Αστυνομία να μην έχει προκαλέσει άλλα πρόσωπα στο να διαπράξουν ποινικά αδικήματα.

Ακολούθως, επίσης, παρουσιάζονται η διαδικασία λειτουργίας του παρόντος εγχειρήματος:

- 1) Το συλληφθέν άτομο (ηλικίας είτε 13-18 ετών είτε 18-24 ετών συλληφθείς για πρώτη φορά¹ για υπόθεση ναρκωτικών) ενημερώνεται από τον λειτουργό Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ για τις υπηρεσίες που προσφέρει η Υπηρεσία (δυνατότητα παρακολούθησης συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης τεσσάρων συνεδριών). Εάν πρόκειται για ανήλικο, η παραπάνω διαδικασία γίνεται με την έγκριση του γονέα/κηδεμόνα.
- 2) Σε περίπτωση που ο συλληφθείς επιθυμεί να πραγματοποιήσει το πρόγραμμα, θα

¹ Σύμφωνα με τις προσλαμβάνουσες από τα επιλεγμένα Τμήματα Ασφαλείας διαπιστώθηκε πως η κύρια αιτία σύλληψης ανηλικών παραβατών αποτελεί η κλοπή και όχι οι παραβάσεις της περί ναρκωτικών νομοθεσίας. Σύμφωνα με τις Αστυνομικές Αρχές η διαδικασία που ακολουθείται κατά την πράξη της σύλληψης είναι οι ανήλικοι που συλλαμβάνονται για παραβάσεις εκτός του νόμου περί ναρκωτικών να μην ερωτούνται αν σχετίζονται με τη χρήση ουσιών εν ελλείψει χρόνου και άλλων αντικειμενικών δυσκολιών των αστυνομικών οργάνων.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω, αποτέλεσε τον Σεπτέμβριο του 2014 η πρόταση της Υπηρεσίας της Αθήνας για την επανεξέταση των κριτηρίων συμμετοχής στο πρόγραμμα. Συγκεκριμένα πρότεινε το άνοιγμα των κριτηρίων της υπηρεσίας σε ανήλικους και ενήλικους έως 24 ετών οι οποίοι συλλαμβάνονται για παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών και λοιπών συναφών παραβατικών συμπεριφορών. Όσον αφορά στις συλλήψεις που αφορούν την ηλικιακή κατηγορία 18-24 ετών αλλά δεν αποτελούν την πρώτη σύλληψη ως ορίζει το πλαίσιο λειτουργίας της υπηρεσίας, αποφασίστηκε στην φάση αυτή του προγράμματος να μείνει έως έχει και να επανεξεταστεί μετά το τέλος της πιλοτικής του φάσης. Παρ' όλα αυτά λόγω των αναγκών που προκύπτουν από τις συνεργαζόμενες αστυνομικές αρχές η Υπηρεσία έχει δεχθεί αριθμό παραπομπών εκτός των καθορισμένων κριτηρίων της

πρέπει να επικοινωνήσει με την Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης εντός 10 εργάσιμων ημερών.

- 3) Η Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ, σε διάστημα δύο μηνών από την ημέρα επικοινωνίας με τον συλληφθέντα, αποστέλλει στην Εισαγγελία και στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων (εάν ο συλληφθείς είναι ανήλικος), ενημερωτικό έντυπο είτε για την πραγματοποίηση των τεσσάρων συμβουλευτικών συνεδριών, είτε για την παραπομπή του σε θεραπευτικό κέντρο ή για το ότι δεν υπήρξε επικοινωνία με την Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης.
- 4) Εάν κατά τη διάρκεια παρακολούθησης του προγράμματος διαπιστωθεί η ανάγκη ουσιαστικότερης θεραπευτικής παρέμβασης, το άτομο ενημερώνεται για τη δυνατότητα παραπομπής σε θεραπευτικό κέντρο.
- 5) Τα άτομα που θα ολοκληρώσουν το συμβουλευτικό πρόγραμμα κινητοποίησης, ανεξαρτήτως της ποινικής ή θεραπευτικής έκβασης της υπόθεσης, θα καλούνται τηλεφωνικώς μετά από διάστημα έξι μηνών, προκειμένου να γίνει εκτίμηση της πορείας τους (follow-up).

Δ) Προβολή και δημοσιότητα πράξης. Ως κύριο στόχο της δράσης αυτής αποτελεί η προβολή των νέων προγραμμάτων, ώστε να γνωρίζουν οι παραβάτες και οι δικαστικοί λειτουργοί τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών, ενώ παράλληλα στοχεύει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση γύρω από την αναγκαιότητα της ύπαρξης Προγραμμάτων Εναλλακτικών της φυλάκισης.

Κλείνοντας την ανάλυση του Υποέργου 1, αξίζει να σημειωθεί ότι ουσιαστικά μέσω των εναλλακτικών προγραμμάτων θεραπείας δόθηκε η δυνατότητα στους παραβάτες που εντάσσονται σε αυτά να θεραπεύονται και να επανεντάσσονται κοινωνικά και επαγγελματικά, να είναι παραγωγικοί και να διαβιούν σε υγιές οικογενειακό και ευρύτερο περιβάλλον.

Εν κατακλείδι, τονίζεται ότι με βάση τα προαναφερθέντα μετά την ολοκλήρωση της πράξης τα προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών συνεχίζουν τη λειτουργία τους ως υπηρεσίες του Οργανισμού προσφέροντας υπηρεσίες στους εξαρτημένους χρήστες και μετά την ολοκλήρωση της πράξης με χρηματοδότηση από τον τακτικό προϋπολογισμό του Οργανισμού.

Παραδοτέα Υποέργου 1:

- Π.1.1. Υπογραφή Μνημονίου συνεργασίας μεταξύ του ΟΚΑΝΑ και των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη για τη λειτουργία προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης
- Π.1.2. Δύο προγράμματα επιμόρφωσης υπαλλήλων υπηρεσιών παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης διάρκειας 35 ωρών ένα στη Θεσσαλονίκη και ένα στην Αθήνα
- Π.1.3. Επιχειρησιακός Σχεδιασμός Υπηρεσίας
- Π.1.4 Κανονισμός Λειτουργίας Υπηρεσίας

- Π.1.5.Λειτουργία δύο προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα για δύο έτη
- Π.1.6. Έντυπο Ενημερωτικό υλικό
- Π.1.7. Προωθητικές Ενέργειες (ενημερωτικές συναντήσεις με παραβάτες, τις οικογένειές τους, συνεντεύξεις τύπου, συνεδρίες με σχετικούς φορείς και χαράσσοντες πολιτική)

ΥΠΟΕΡΓΟ 2. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ :Εξωτερική Αξιολόγηση της πράξης.

Το έργο του εξωτερικού αξιολογητή αφορά στην υλοποίηση του υποέργου 2: Εξωτερική αξιολόγηση της πράξης με τίτλο: «Πιλοτικά Προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών», τόσο ως προς το σχεδιασμό, τους στόχους, τη διαδικασία που έχουν τεθεί, όσο και ως προς την αποτελεσματικότητα των δράσεων που υλοποιούνται στα πλαίσια των υποέργων με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί σε συγκεκριμένους τομείς που σχετίζονται με τη βελτίωση της επικοινωνίας και τη διευκόλυνση υλοποίησης δράσεων που απευθύνονται στους ενεργούς χρήστες, στα υπό απεξάρτηση και απεξαρτημένα άτομα.

Παραδοτέα Υποέργου 2:

- Π.2.1.Οδηγός Αξιολόγησης Πράξης
- Π.2.2.Ενδιάμεση Απολογιστική Έκθεση Αξιολόγησης ανά υποέργο και στο σύνολο της πράξης
- Π.2.3.Τελική Έκθεση Αξιολόγησης της Πράξης

1.3. Νομοθετικό Πλαίσιο που διέπει την Πράξη

Η παρούσα πράξη «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» με κωδικό MIS 349337 είναι πλήρως εναρμονισμένη με τις ισχύουσες εθνικές πολιτικές. Συγκεκριμένα, το κύριο Νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το παρόν εγχείρημα το οποίο θα υλοποιηθεί με ίδια μέσα (σύμφωνα με την από 21-06-2012 έγκριση υλοποίησης με Ίδια Μέσα) και στο οποίο στηρίζεται και η σύνταξη του προβλεπόμενου από το πρόγραμμα Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων φορέων (Υπουργείου Δικαιοσύνης, Δημόσιας Τάξης, Ελληνικής Αστυνομίας και Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών) στηρίζεται στις ακόλουθες διατάξεις:

- Στο Ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών. Προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144/1987, τ.Α'), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει,
- Στο Ν.2161/1993 Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών», προστασία των νέων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 119/1993, τ. Α'), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει,
- Στο Ν. 3459/2006 «Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά» (ΦΕΚ 103/2006.τ/Α'), του π.δ. 148/2007 «Κωδικοποίηση των διατάξεων διαταγμάτων και κανονιστικών υπουργικών αποφάσεων της εθνικής νομοθεσίας για τα ναρκωτικά» (ΦΕΚ 191/2007 τ. Α'),,
- Στην υπ' αριθμ. Δ.ΥΓ6/Γ.Π. οικ. 104741/23.10.2003 Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Υγείας και Πρόνοιας, με την οποία εγκρίθηκε ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών Ο.ΚΑ.ΝΑ. (ΦΕΚ Β' 1603/2003)
- Ο νέος τροποποιημένος νόμος Ν.4139/2013 (ΦΕΚ τεύχος Α 74/20-03-2013).

Τέλος, η παρούσα Πράξη και συγκεκριμένα η σύνταξη του Πρωτόκολλου Συνεργασίας πέρα από την ισχύουσα νομοθεσία περί Ναρκωτικών, στηρίζεται και στο Νόμο Ν2472/1997 περί προστασίας προσωπικών δεδομένων γεγονός που καθιστά όλους τους εμπλεκόμενους φορείς υπόχρεους να συλλέγουν και να επεξεργάζονται προσωπικές πληροφορίες κατά τρόπο καθόλα δεοντολογικό και σύμφωνα με τις πρόνοιες του προαναφερθέντος Νόμου.

1.4. Η στρατηγική για τα ναρκωτικά σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο

1.4.1. Ευρωπαϊκή στρατηγική

Το Δεκέμβριο του 2012, το Συμβούλιο ενέκρινε τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ναρκωτικά κατά το διάστημα 2013-2020. Σκοπός της στρατηγικής είναι να συμβάλει στη μείωση της ζήτησης και της προσφοράς ναρκωτικών στην ΕΕ. Επίσης στοχεύει στον περιορισμό των κινδύνων και των βλαβών που προκαλούν τα ναρκωτικά στην υγεία και την κοινωνία, υιοθετώντας μια στρατηγική προσέγγιση που υποστηρίζει και συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές, παρέχει ένα πλαίσιο για συντονισμένες και κοινές δράσεις και αποτελεί τη βάση και το πολιτικό πλαίσιο για την εξωτερική συνεργασία της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω μιας ολοκληρωμένης, ισορροπημένης και τεκμηριωμένης προσέγγισης.

Οι στόχοι της στρατηγικής είναι οι ακόλουθοι:

- να συμβάλει σε μετρήσιμη μείωση της χρήσης των ναρκωτικών, της εξάρτησης από τα ναρκωτικά καθώς και των κινδύνων και των βλαβών που αυτά προκαλούν στην υγεία και την κοινωνία,
- να συμβάλει στη διακοπή της τροφοδοσίας της αγοράς παράνομων ναρκωτικών, καθώς και στη μετρήσιμη μείωση της διαθεσιμότητας παράνομων ναρκωτικών,
- να ενθαρρύνει το συντονισμό μέσω της διεξαγωγής ουσιαστικών διαλόγων και ανάλυσης των εξελίξεων και των προκλήσεων στον τομέα των ναρκωτικών σε ενωσιακό και διεθνές επίπεδο,
- να ενισχύσει περαιτέρω το διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών, διεθνών οργανισμών και φορέων για θέματα ναρκωτικών,
- να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση όλων των πτυχών του φαινομένου των ναρκωτικών και των επιπτώσεων των παρεμβάσεων προκειμένου οι πολιτικές και οι δράσεις να βασίζονται σε έγκυρα και πλήρη στοιχεία.

Το παρόν σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ναρκωτικά, κατά το παράδειγμα της στρατηγικής της ΕΕ για τα ναρκωτικά, βασίζεται στις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της ΕΕ και προασπίζει τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης, ήτοι το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βασίζεται επίσης στις συμβάσεις του ΟΗΕ - οι οποίες παρέχουν το διεθνές νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση, μεταξύ άλλων, της χρήσης παράνομων ναρκωτικών- καθώς και στην Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το σχέδιο καθορίζει τις δράσεις που θα αναληφθούν για την επίτευξη των σκοπών της στρατηγικής. Οι δράσεις διαρθρώνονται γύρω από τους δύο τομείς πολιτικής της στρατηγικής:

- τη μείωση της ζήτησης ναρκωτικών και

- τη μείωση της προσφοράς ναρκωτικών

και τα τρία οριζόντια θέματα της στρατηγικής:

- το συντονισμό,
- τη διεθνή συνεργασία και
- την ενημέρωση, την έρευνα, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση.

Οι δράσεις ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για τα ναρκωτικά κατά το διάστημα 2013- 2020. Κατά τον καθορισμό των δράσεων, ελήφθη μέριμνα ώστε να είναι τεκμηριωμένες, επιστημονικά έγκυρες, χρονικά δεσμευτικές, ρεαλιστικές, μετρήσιμες, να έχουν σαφή σχέση με την ΕΕ και να αποφέρουν προστιθέμενη αξία.

1.4.2. Εθνική πολιτική

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά 2008 - 2012 αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια που γίνεται στη χώρα μας για τη χάραξη εθνικής βιώσιμης και στοχευμένης πολιτικής για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών ουσιών στη χώρα μας. Η διάρκεια και η στόχευση των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ναρκωτικά έχει πενταετή οριζόντια. Μετά το πέρας της πενταετίας, η ελληνική πολιτεία οφείλει να αναθεωρήσει το Σχέδιο Δράσης και να το προσαρμόσει στα νέα υγειονομικά και κοινωνικά δεδομένα. Η στρατηγική του Σχεδίου Δράσης ακολουθεί τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών ουσιών και τις συστάσεις της διακομματικής επιτροπής της Βουλής, τοποθετώντας στο επίκεντρο της εθνικής μας στρατηγικής την ταυτόχρονη μείωση της ζήτησης και της προσφοράς των ναρκωτικών ουσιών, προσπάθεια η οποία ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά εντάσσεται στον ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό των δράσεων της πολιτείας για τη Δημόσια Υγεία και με αυτή την φιλοσοφία στρέφει κυρίως την προσοχή του σε πολιτικές που στοχεύουν στη μείωση της ζήτησης και στην αναβάθμιση των θεραπευτικών δομών. Η μείωση της προσφοράς εντάσσεται στον τομέα που αφορά στην ανάπτυξη σταθερού και αποτελεσματικού πλαισίου διυπουργικής συνεργασίας. Πρώτιστο μέλημα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης είναι η αποσαφήνιση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων όλων των εμπλεκόμενων φορέων και η ανάπτυξη ενός ποιοτικού υγειονομικού και κοινωνικού δικτύου για την περίθαλψη των συνανθρώπων μας που αντιμετωπίζουν το φάσμα της εξάρτησης από τις ναρκωτικές ουσίες. Οι άξονες δράσης του Σχεδίου είναι η πρόληψη, η θεραπεία, η επανένταξη, η έρευνα, η εκπαίδευση, η τεκμηρίωση, η πιστοποίηση, η δημόσια διαβούλευση και η κοινωνική συμμετοχή. Οι κυρίαρχες μεταρρυθμιστικές τομές που προτείνει το Σχέδιο Δράσης είναι η ανάπτυξη οριζόντιας πολιτικής για την καταπολέμηση των εξαρτήσεων, η αποσαφήνιση και η δημιουργία ενός σταθερού κύκλου θεραπείας καθώς και η θεμελίωση σταθερών και στοχευμένων εκστρατειών πρόληψης και ενημέρωσης.

Σε αυτό το πλαίσιο τόσο η στοχοθεσία όσο και το πλαίσιο λειτουργίας της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης, στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Εναλλακτικών της

Γ' παραδοτέο: «ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για το υποέργο: Εξωτερική Αξιολόγηση» στο πλαίσιο της πράξης: «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» με Κωδικό MIS 349337

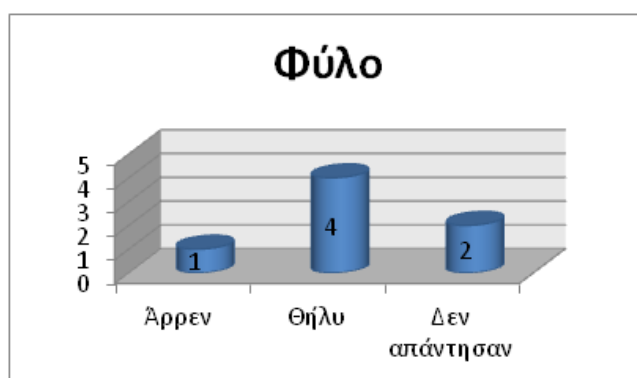
Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών βλέπουμε ότι συνάδει με τη στοχοθεσία τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Επομένως καθώς τονίζεται το γεγονός ότι είναι η πρώτη φορά που συστήνεται αυτή η υπηρεσία στην Ελλάδα, παρ' ότι στην υπόλοιπη Ευρώπη είναι ένας κατοχυρωμένος και διαχρονικός θεσμός, κρίνεται απαραίτητη και συστήνεται η ένταξή της στις εθνικές πολιτικές. Προς αυτή την κατεύθυνση αξίζει να τονιστεί και η μεθοδολογική προσέγγιση που επιλέχθηκε στα πλαίσια της παρούσας Πράξης που αφορά την υλοποίηση με πιλοτικό χαρακτήρα και τη διαρκή αξιολόγηση ώστε να εγκυροποιείται το τελικό αποτέλεσμα.

2. Αξιολόγηση Επιμορφωτικού Προγράμματος Β' Φάση

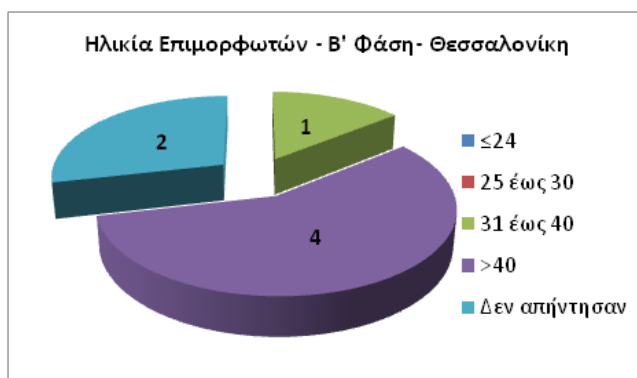
2.1. Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Θεσσαλονίκη)-Επιμορφωτές

Στη Θεσσαλονίκη, στη Β' φάση του επιμορφωτικού προγράμματος απάντησαν συνολικά 7 επιμορφωτές. Από τους επιμορφωτές που συμμετείχαν στην έρευνα 1 ήταν άντρες και 4 ήταν γυναίκες (διάγραμμα 1). Επιπροσθέτως, όσον αφορά στην ηλικία των επιμορφωτών, 1 άνηκε στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών, 2 στην ηλικιακή ομάδα ≤ 24 ετών και 4 στην ηλικιακή ομάδα >40 ετών (διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 1 Επιμορφωτές με βάση το φύλο.

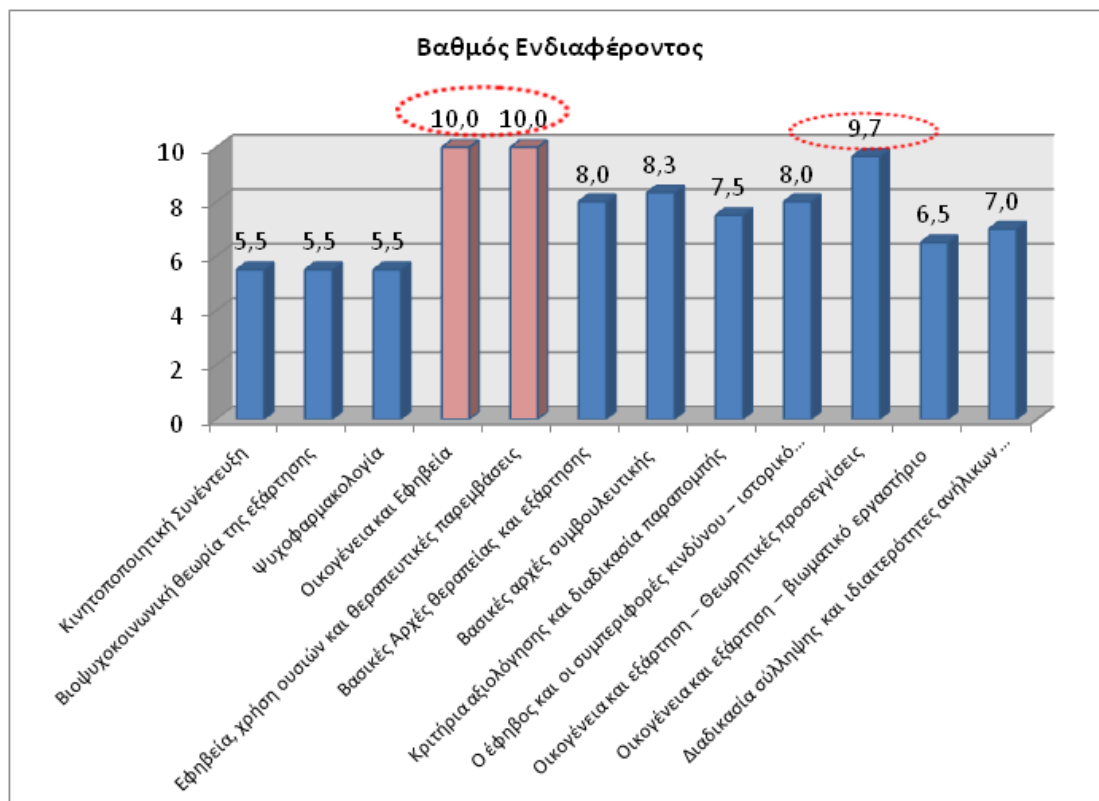
Διάγραμμα 2 Επιμορφωτές με βάση την ηλικιακή ομάδα.

Σε ότι αφορά στην ερώτηση που διερευνά το **βαθμό ενδιαφέροντος των επιμορφούμενων για τις 12 θεματικές ενότητες που δίδαξαν οι επιμορφωτές**: οι θεματικές ενότητες με τίτλο: «Οικογένεια και Εφηβεία», «Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις» και «Οικογένεια και εξάρτηση-Θεωρητικές προσεγγίσεις», συγκέντρωσαν κατά μέσο όρο το μεγαλύτερο βαθμό ενδιαφέροντος (Μ.Ο. 10, 10 και 9,7 αντίστοιχα). Πολύ υψηλό βαθμό ενδιαφέροντος συγκέντρωσαν επίσης οι θεματικές ενότητες με τίτλο: «Βασικές αρχές συμβουλευτικής (παρουσίαση πρώτης επαφής, ο ρόλος του θεραπευτή, θεωρία και βιωματικές ασκήσεις)», «Βασικές Αρχές θεραπείας και εξάρτησης» και «Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου-ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία-θεωρία και κλινικά παραδείγματα (Μ.Ο. 8,3. 8 και 8 αντίστοιχα). Οι θεματικές ενότητες με το

μικρότερο ενδιαφέρον όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα, ήταν οι ενότητες «Κινητοποιητική συνέντευξη», «Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης» και «Ψυχοφαρμακολογία» με Μ.Ο 5,5. Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα, όσον αφορά στους μέσους όρους, παρουσιάζονται αναλυτικότερα στο διάγραμμα 3 και στον πίνακα 1 που ακολουθούν.

Διάγραμμα 3 Βαθμός ενδιαφέροντος των Επιμορφούμενων για τις θεματικές ενότητες του επιμορφωτικού προγράμματος στη Θεσσαλονίκη.

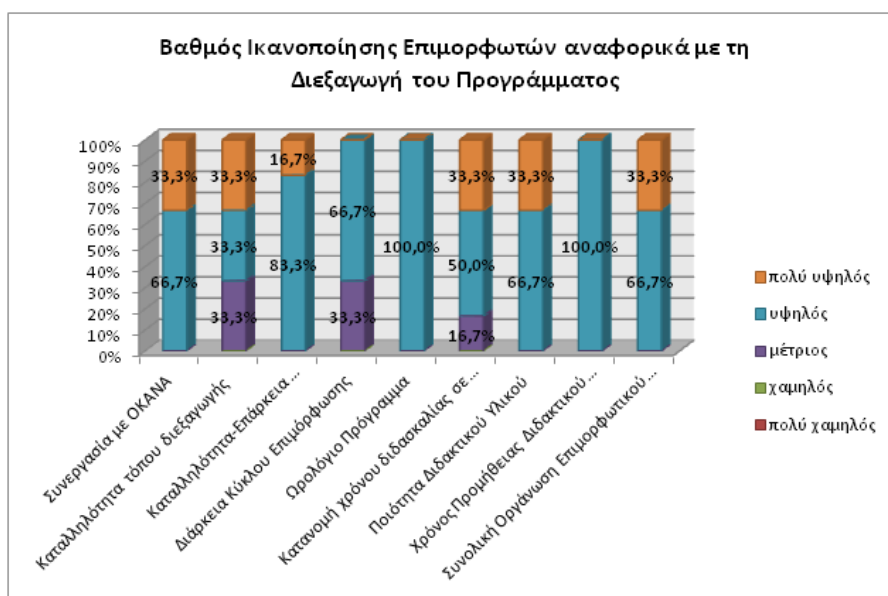

Πίνακας 1 Βαθμός Ενδιαφέροντος Επιμορφωτικού Προγράμματος στη Θεσσαλονίκη.

ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ		Μ.Ο. Βαθμολογίας
1	Κινητοποιητική Συνέντευξη	5,5
2	Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης	5,5
3	Ψυχοφαρμακολογία	5,5
4	Οικογένεια και Εφηβεία	10
5	Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις	10
6	Βασικές Αρχές Θεραπείας και εξάρτησης	8
7	Βασικές αρχές συμβουλευτικής (παρουσίαση πρώτης επαφής, ο ρόλος του θεραπευτή, θεωρία και βιωματικές ασκήσεις)	8,3
8	Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής	7,5
9	Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου – ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία – θεωρία και κλινικά παραδείγματα	8
10	Οικογένεια και εξάρτηση – Θεωρητικές προσεγγίσεις	9,7
11	Οικογένεια και εξάρτηση – βιωματικό εργαστήριο (Διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)	6,5
12	Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων	7

Επιπροσθέτως στην ενότητα 3.2 του ερωτηματολογίου σχετικά με τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος και το βαθμό ικανοποίησης των επιμορφωτών, οι ερωτηθέντες έδωσαν τις ακόλουθες απαντήσεις οι οποίες αναλυτικότερα φαίνονται στο ακόλουθο διάγραμμα (διάγραμμα 4):

Διάγραμμα 4 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

Όπως παρουσιάζεται και στο προηγούμενο διάγραμμα στην ερώτηση που αφορά στο **βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων αναφορικά με «τη συνεργασία τους με τον ΟΚΑΝΑ»**, η απάντηση «υψηλός» επικράτησε όλων των απαντήσεων με ποσοστό 66,7%. Εν συνεχεία, το 33,3% των συμμετεχόντων ανέφερε «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης υποδηλώνοντας ότι όλοι οι επιμορφωτές ήταν ικανοποιημένοι από τη συνεργασία τους με τον ΟΚΑΝΑ.

Αναφορικά με τον **βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων σχετικά με «την καταλληλότητα του τύπου διεξαγωγής του επιμορφωτικού προγράμματος»**, 1 στους 3 συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα επέλεξαν την απάντηση «πολύ υψηλός», ενώ αντίστοιχα ήταν τα ποσοστά των συμμετεχόντων που επέλεξαν τις απαντήσεις «υψηλός» και «μέτριος».

Στην ερώτηση που αφορά στον **βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την καταλληλότητα/επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης-επιμορφωτικού υλικού»** οι περισσότεροι επιμορφωτές υποστήριξαν ότι ήταν «υψηλός» με ποσοστό 83,3%, ενώ ικανοποιητικό ήταν και το ποσοστό των επιμορφωτών που υποστήριξαν ότι ήταν «πολύ υψηλός» (16,7%).

Αναφορικά με τη **διάρκεια του Κύκλου Επιμόρφωσης** οι περισσότεροι εκ των ερωτηθέντων υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (66,7%), ενώ ακολούθησε με ποσοστό 33,3% η απάντηση «μέτριος». Και σε αυτήν την ερώτηση κανένας εκ των ερωτηθέντων δεν υποστήριξε «πολύ χαμηλό» και «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης γεγονός που υποδηλώνει ότι στην πλειοψηφία τους οι επιμορφωτές ήταν ικανοποιημένοι αναφορικά με τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης.

Στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα»**, το 100% των ερωτηθέντων υποστήριξαν ότι ήταν «υψηλός». Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση όλοι οι επιμορφωτές στο επιμορφωτικό πρόγραμμα ήταν ικανοποιημένοι σε σχέση με το ωρολόγιο πρόγραμμα.

Σχετικά με την **κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης**, το 83,3% των ερωτηθέντων υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (50%) και «πολύ υψηλός» (33,3%), ενώ ακολούθησε με ποσοστό 16,7% η απάντηση «μέτριος». Και σε αυτήν την ερώτηση κανένας εκ των επιμορφωτών δεν ανέφερε «πολύ χαμηλό» και «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης, γεγονός που υποδηλώνει την ικανοποίηση των επιμορφωτών.

Στην ερώτηση που αφορά στον **βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την ποιότητα του Διδακτικού Υλικού»** το 66,7% των επιμορφωτών υποστήριξε ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους σχετικά με την ποιότητα του διδακτικού υλικού ήταν «υψηλός» ενώ το 33,3% υποστήριξε ότι ήταν «πολύ υψηλός».

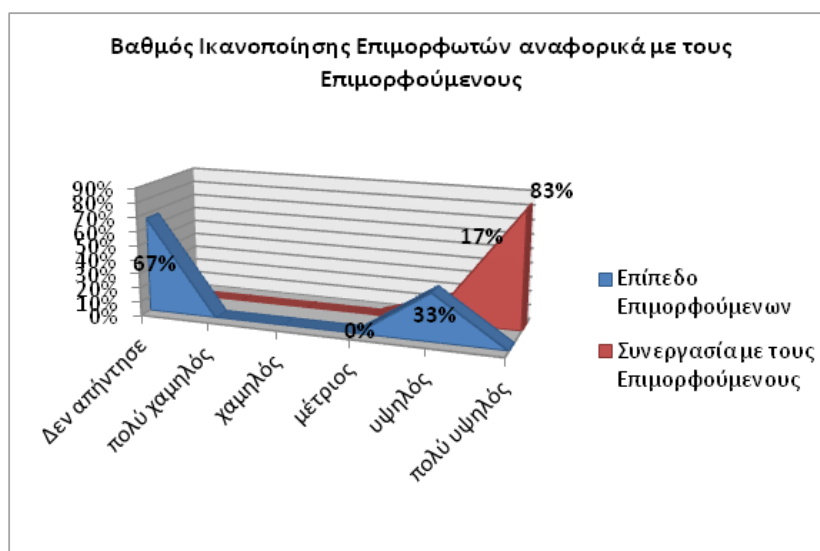

Αναφορικά με τον **χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού**, το σύνολο των επιμορφωτών υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (100%).

Στην ερώτηση που αφορά **«στη συνολική οργάνωση του Επιμορφωτικού Προγράμματος»** το σύνολο των επιμορφωτών υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (66,7%), και «πολύ υψηλός» (33,3%). Σημειώνεται και στην παρούσα περίπτωση ότι κανένας εκ των επιμορφωτών δεν ήταν δυσαρεστημένος από την συνολική οργάνωση του προγράμματος.

Στη συνέχεια αναλύονται οι απαντήσεις των ερωτήσεων που ανήκουν στην υποενότητα 3.3 του ερωτηματολογίου όπως αυτές φαίνονται στο διάγραμμα 5 που παρατίθεται παρακάτω.

Διάγραμμα 5 Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων από τους επιμορφούμενους στη Θεσσαλονίκη.

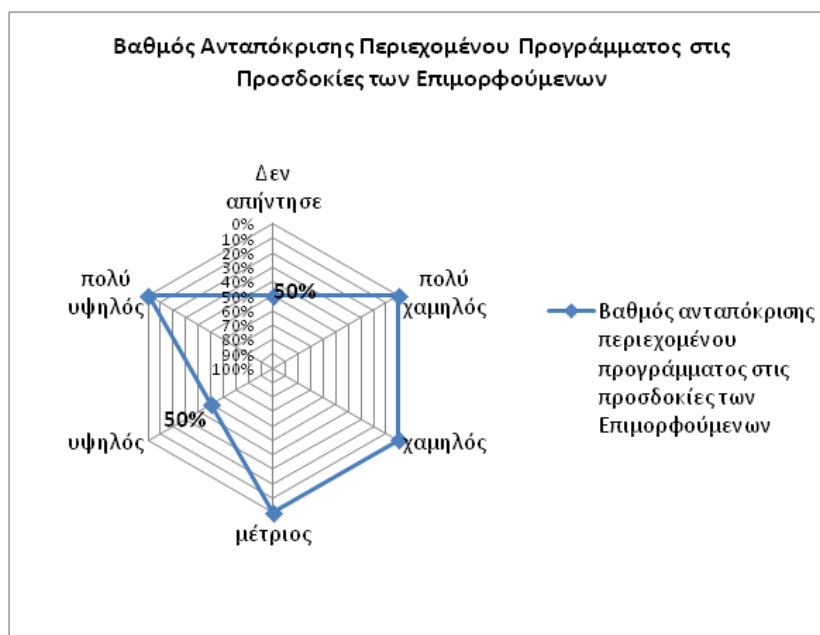

Συγκεκριμένα, στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με το επίπεδο των επιμορφούμενων σε σχέση με το αντικείμενο επιμόρφωσης»** το 33,3% των επιμορφωτών ανέφερε «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης. Οι υπόλοιπες απαντήσεις δεν επιλέχθηκαν από κανέναν εκ των ερωτηθέντων. Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα υποδηλώνουν το υψηλό επίπεδο των επιμορφούμενων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με την συνεργασία που είχατε με τους επιμορφούμενους»**, η συντριπτική πλειοψηφία των επιμορφωτών (83%) δήλωσε «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης. Οι υπόλοιποι επιμορφωτές δήλωσαν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης (17%). Κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν ανέφερε «μέτριο, «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης. Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι και σε αυτήν την ερώτηση οι επιμορφωτές είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με τους επιμορφούμενους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

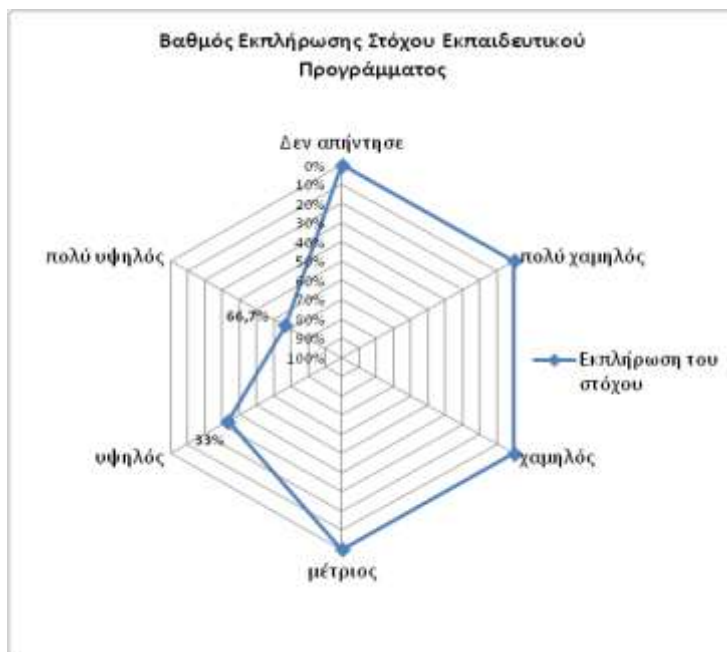
Στην ενότητα 4 του ερωτηματολογίου των επιμορφωτών διερευνήθηκε η συνολική αξιολόγηση του προγράμματος. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν παρουσιάζονται στο διάγραμμα 6.

Διάγραμμα 6 Βαθμός ανταπόκρισης περιεχομένου προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων στη Θεσσαλονίκη.

Πιο συγκεκριμένα, τόσο στην ερώτηση «**Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου του προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων**», όσο και στην τελευταία ερώτηση της παρούσας ενότητας «**Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του Εκπαιδευτικού Προγράμματος**», η πλειοψηφία των ερωτηθέντων επέλεξε με ποσοστό 100% την απάντηση «πολύ υψηλός» και «υψηλός» (διάγραμμα 7).

Διάγραμμα 7 Βαθμός εκπλήρωσης στόχου επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

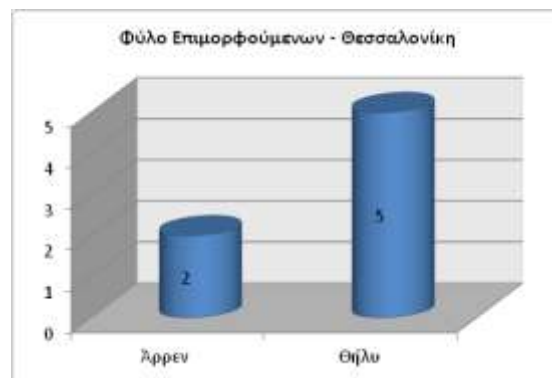

2.2. Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Θεσσαλονίκη)-

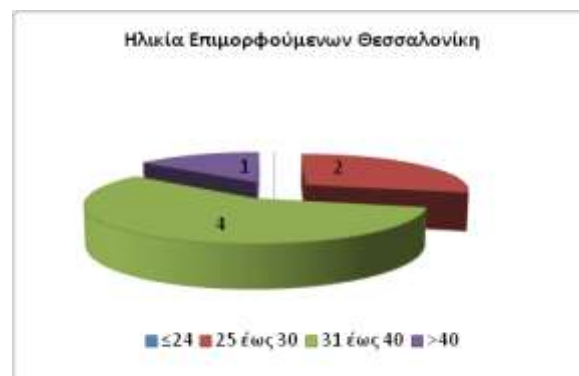
Επιμορφούμενοι

Στη Θεσσαλονίκη το επιμορφωτικό πρόγραμμα της Β' φάσης διεξήχθη στις 03-02-2014 έως και την 07-02-2014. Στο πρόγραμμα επιμόρφωσης της Β' φάσης στη Θεσσαλονίκη συμμετείχαν 7 άτομα εκ των οποίων 5 ήταν γυναίκες και 2 άνδρες (διάγραμμα 8). Στο συγκεκριμένο κύκλο κανένα άτομο δεν άνηκε στην ηλικιακή ομάδα ≤ 24 ετών, 4 άτομα άνηκαν στην ομάδα «31 έως 40 ετών», 2 άτομα στην ηλικιακή ομάδα 25 έως 30 ετών» και 1 άτομο άνηκε στην ηλικιακή ομάδα «31 έως 40 ετών» (διάγραμμα 9). Όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης των επιμορφούμενων, 2 ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ, 2 είχαν μεταπτυχιακό τίτλο, 1 ήταν απόφοιτος ΤΕΙ, ενώ 1 είχε ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης (διάγραμμα 10). Από τους επιμορφούμενους, 1 ήταν νοσηλεύτης, 1 ήταν ψυχολόγος, 1 κοινωνικός λειτουργός και 4 ήταν κοινωνιοθεραπευτές (διάγραμμα 11).

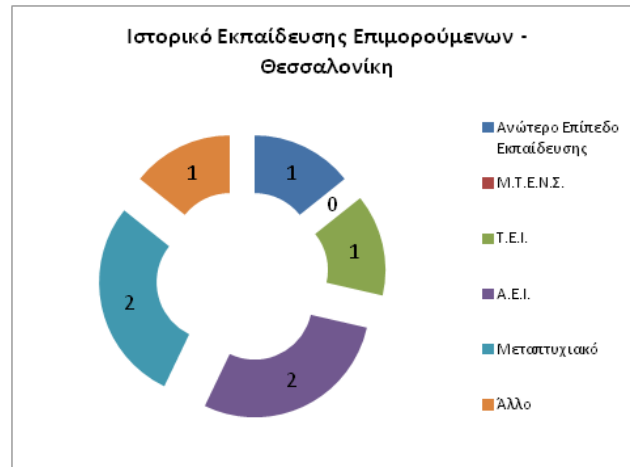
Διάγραμμα 8 Επιμορφούμενοι με βάση το φύλο.

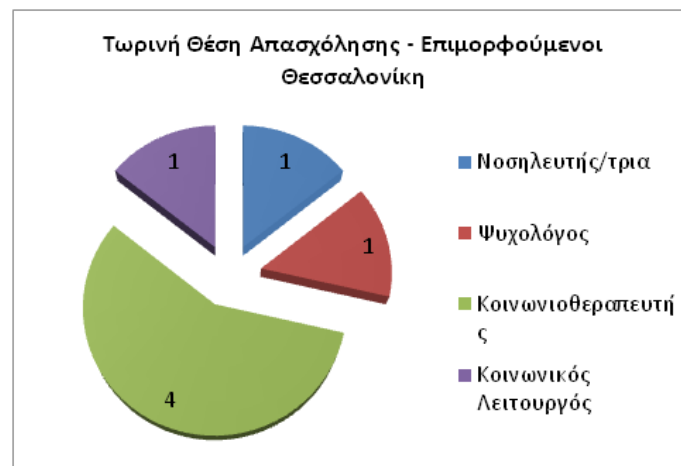
Διάγραμμα 9 Επιμορφούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα.

Διάγραμμα 10 Επιμορφούμενοι με βάση το εκπαιδευτικό επίπεδο.

Διάγραμμα 11 Επιμορφούμενοι με βάση την τωρινή θέση απασχόλησης.

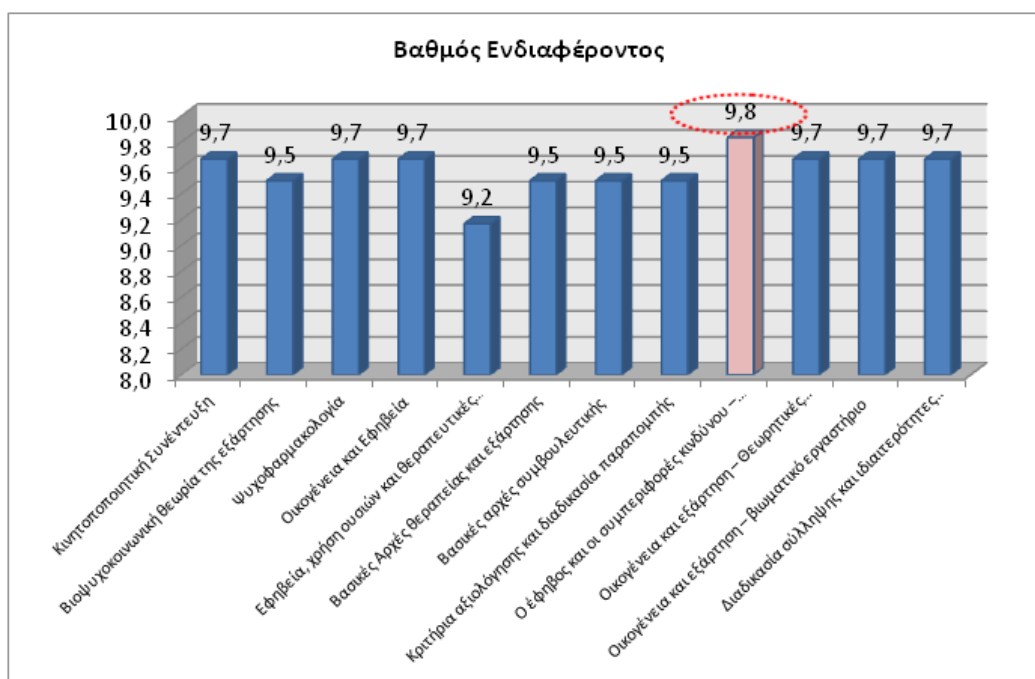

Στην ενότητα που ακολουθεί αναλύονται τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση των επιμορφούμενων για τις θεματικές ενότητες που διδάχθηκαν σε ότι αφορά στο βαθμό ενδιαφέροντος τους, στο βαθμό ικανοποίησής τους σε σχέση με τις αρχικές τους προσδοκίες καθώς και στο βαθμό αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των θεματικών εννοιών που διδάχθηκαν. Περαιτέρω, στις επόμενες ενότητες αναλύεται ο βαθμός ικανοποίησης των επιμορφούμενων σε ότι αφορά στη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος, στην απόδοση των επιμορφωτών σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος, στη γενικότερη συνεργασία τους με τους επιμορφωτές και τέλος αναλύεται ο βαθμός ικανοποίησης των επιμορφούμενων από το βαθμό εκπλήρωσης των στόχων του προγράμματος.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα για **το βαθμό ενδιαφέροντος των ερωτηθέντων για τις 12 θεματικές ενότητες** που διδάχθηκαν, όλες οι θεματικές ενότητες συγκέντρωσαν πολύ υψηλό ενδιαφέροντος (Μ.Ο >9,5). Ωστόσο, τον υψηλότερο βαθμό ενδιαφέροντος συγκέντρωσε η θεματική ενότητα: «Ο έφηβος και οι συμπεριφορές

κινδύνου-ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία-θεωρία και κλινικά παραδείγματα» (Μ.Ο 9,8), ενώ ακολουθούν οι θεματικές ενότητες «Κινητοποιητική Συνέντευξη», «Ψυχοφαρμακολογία», «Οικογένεια και Εφηβεία», «Οικογένεια και εξάρτηση-Θεωρητικές προσεγγίσεις», «Οικογένεια και εξάρτηση-βιωματικό εργαστήριο (διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)», «Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων» (Μ.Ο 9,7). Συμπερασματικά, αξίζει να σημειωθεί πως οι επιμορφούμενοι δηλώνουν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με τη γενικότερη δομή του επιμορφωτικού προγράμματος (διάγραμμα 12 & πίνακας 2).

Διάγραμμα 12 Βαθμός ενδιαφέροντος επιμορφωτικού προγράμματος στη Θεσσαλονίκη

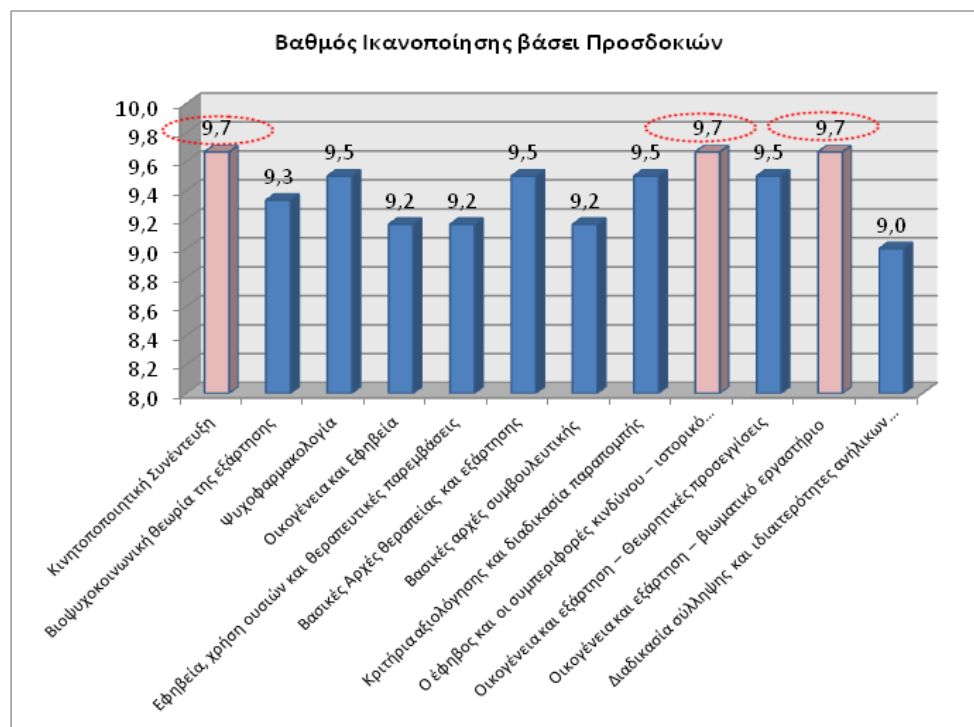
Πίνακας 2 Βαθμός ενδιαφέροντος επιμορφωτικού προγράμματος ανά ενότητα.

ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Μ.Ο. Βαθμολογίας
1 Κινητοποιητική Συνέντευξη	9,7
2 Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης	9,5
3 Ψυχοφαρμακολογία	9,7
4 Οικογένεια και Εφηβεία	9,7
5 Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις	9,2
6 Βασικές Αρχές θεραπείας και εξάρτησης	9,5
7 Βασικές αρχές συμβουλευτικής (παρουσίαση πρώτης επαφής, ο ρόλος του θεραπευτή, θεωρία και βιωματικές ασκήσεις)	9,5
8 Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής	9,5
9 Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου – ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία – θεωρία και κλινικά παραδείγματα	9,8
10 Οικογένεια και εξάρτηση – Θεωρητικές προσεγγίσεις	9,7
11 Οικογένεια και εξάρτηση – βιωματικό εργαστήριο (Διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)	9,7

12	Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων	9.7

Στην ερώτηση αναφορικά με το **βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων, βάσει των αρχικών τους προσδοκιών**, από το περιεχόμενο των 12 θεματικών ενότητων, όλες οι θεματικές ενότητες συγκέντρωσαν πολύ υψηλό βαθμό ενδιαφέροντος (Μ.Ο >9). Ωστόσο, τον υψηλότερο βαθμό ενδιαφέροντος συγκέντρωσαν οι θεματικές ενότητες: «Κινητοποιητική Συνέντευξη», «Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου-ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία-θεωρία και κλινικά παραδείγματα», «Οικογένεια και εξάρτηση-βιωματικό εργαστήριο (διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)» (Μ.Ο 9,7). Ακολουθούν οι θεματικές ενότητες, «Ψυχοφαρμακολογία», «Βασικές αρχές θεραπείας και εξάρτησης», «Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής» και «Οικογένεια και εξάρτηση-θεωρητικές προσεγγίσεις» (Μ.Ο 9,5). Συμπερασματικά, το επιμορφωτικό πρόγραμμα, όπως απεικονίζεται αναλυτικότερα ακολούθως (διάγραμμα 13 & πίνακας 3), φαίνεται να ανταποκρίθηκε πλήρως στις αρχικές προσδοκίες των επιμορφούμενων.

Διάγραμμα 13 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος, βάσει αρχικών προσδοκιών (Θεσσαλονίκη).

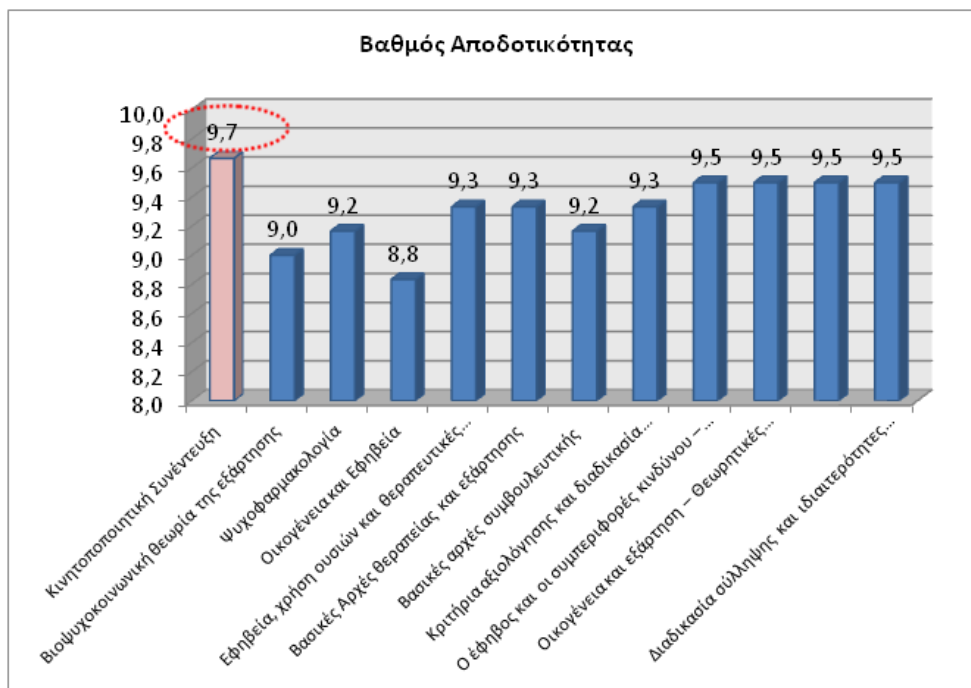
Πίνακας 3 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφωτικού προγράμματος, βάσει αρχικών προσδοκιών (Θεσσαλονίκη).

ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΒΑΣΕΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ	Μ.Ο. Βαθμολογίας
1 Κινητοποιητική Συνέντευξη	9.7
2 Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης	9.3
3 Ψυχοφαρμακολογία	9.5
4 Οικογένεια και Εφηβεία	9.2
5 Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις	9.2
6 Βασικές Αρχές θεραπείας και εξάρτησης	9.5
7 Βασικές αρχές συμβουλευτικής (παρουσίαση πρώτης επαφής, ο ρόλος του θεραπευτή, θεωρία και βιωματικές ασκήσεις)	9.2
8 Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής	9.5
9 Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου – ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία – θεωρία και κλινικά παραδείγματα	9.7
10 Οικογένεια και εξάρτηση – Θεωρητικές προσεγγίσεις	9.5
11 Οικογένεια και εξάρτηση – βιωματικό εργαστήριο (Διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)	9.7
12 Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων	9.0

Εν συνεχεία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των ερωτηματολογίων αναφορικά με **το βαθμό στον οποίο επηρέασε η κάθε θεματική ενότητα την αναβάθμιση των γνώσεων των συμμετεχόντων σε σχέση με τα θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών, την παραβατική συμπεριφορά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού (βαθμός αποδοτικότητας)**. Πιο συγκεκριμένα, η θεματική ενότητα με το μεγαλύτερο βαθμό αποδοτικότητας ήταν η «Κινητοποιητική συνέντευξη» (Μ.Ο 9,7), ενώ ιδιαίτερα υψηλός βαθμός αποδοτικότητας σημειώθηκε για τις ενότητες «Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου-ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία-θεωρία και κλινικά παραδείγματα», Οικογένεια και εξάρτηση-θεωρητικές προσεγγίσεις», «Οικογένεια και εξάρτηση-βιωματικό εργαστήριο (διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)» και «Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων» (Μ.Ο 9,5). Αξίζει να σημειωθεί πως όλες οι θεματικές ενότητες του επιμορφωτικού προγράμματος αξιολογήθηκαν με βαθμό ενδιαφέροντος Μ.Ο $\geq 8,8$. Συνεπώς, το επιμορφωτικό πρόγραμμα στη Θεσσαλονίκη συντέλεσε σημαντικά στην αναβάθμιση των γνώσεων των συμμετεχόντων στα θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών, την παραβατική συμπεριφορά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού (διάγραμμα 14 & πίνακας 4).

Διάγραμμα 14 Βαθμός αποδοτικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

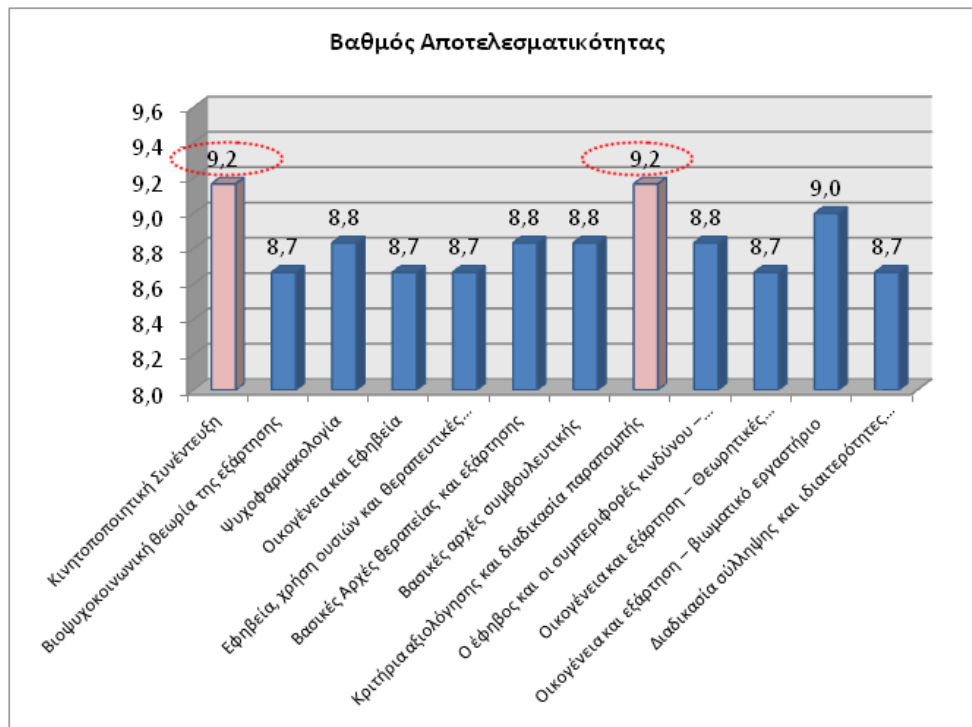
Πίνακας 4 Βαθμός αποδοτικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Μ.Ο. Βαθμολογίας
1 Κινητοποιοποιητική Συνέντευξη	9,7
2 Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης	9,0
3 Ψυχοφαρμακολογία	9,2
4 Οικογένεια και Εφηβεία	8,8
5 Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις	9,3
6 Βασικές Αρχές θεραπείας και εξάρτησης	9,3
7 Βασικές αρχές συμβουλευτικής (παρουσίαση πρώτης επαφής, ο ρόλος του θεραπευτή, θεωρία και βιωματικές ασκήσεις)	9,2
8 Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής	9,3
9 Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου – ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία – θεωρία και κλινικά παραδείγματα	9,5
10 Οικογένεια και εξάρτηση – Θεωρητικές προσεγγίσεις	9,5
11 Οικογένεια και εξάρτηση – βιωματικό εργαστήριο (Διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)	9,5
12 Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων	9,5

Στην ερώτηση αναφορικά με το **βαθμό που επηρέασε η κάθε θεματική ενότητα την ενσωμάτωση των θεμάτων που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών, την παραβατική συμπεριφορά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού στο μελλοντικό επαγγελματικό βίο των ερωτηθέντων (βαθμός αποτελεσματικότητας)**, από το περιεχόμενο των 12 θεματικών ενότητων, οι θεματικές ενότητες: «Κινητοποιοποιητική συνέντευξη» και «Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής», συγκέντρωσαν κατά μέσο όρο το μεγαλύτερο βαθμό επιρροής (Μ.Ο 9,2). Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως και

οι 12 θεματικές ενότητες συγκέντρωσαν πολύ υψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας (Μ.Ο $\geq 8,7$). Συνεπώς, το επιμορφωτικό πρόγραμμα που διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη, πέρα από ιδιαίτερα υψηλό βαθμό αποδοτικότητας, σημείωσε και πολύ σημαντικό βαθμό αποτελεσματικότητας (διάγραμμα 15 & πίνακας 5).

Διάγραμμα 15 Βαθμός αποτελεσματικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

Πίνακας 5 Βαθμός αποτελεσματικότητας επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ	Μ.Ο. Βαθμολογίας
1 Κινητοποιοποιητική Συνέντευξη	9.2
2 Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης	8.7
3 Ψυχοφαρμακολογία	8.8
4 Οικογένεια και Εφηβεία	8.7
5 Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις	8.7
6 Βασικές Αρχές Θεραπείας και εξάρτησης	8.8
7 Βασικές αρχές συμβουλευτικής (παρουσίαση πρώτης επαφής, ο ρόλος του θεραπευτή, θεωρία και βιωματικές ασκήσεις)	8.8
8 Κριτήρια αξιολόγησης και διαδικασία παραπομπής	9.2
9 Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου – ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία – θεωρία και κλινικά παραδείγματα	8.8
10 Οικογένεια και εξάρτηση – Θεωρητικές προσεγγίσεις	8.7
11 Οικογένεια και εξάρτηση – βιωματικό εργαστήριο (Διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)	9.0
12 Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων	8.7

Εν συνεχεία, αναφορικά με την ανάλυση της ενότητας του ερωτηματολογίου σχετικά με την ικανοποίηση των επιμορφούμενων από τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (διάγραμμα 16), οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε 9 ερωτήσεις. Πιο συγκεκριμένα οι ερωτήσεις αφορούσαν στο βαθμό ικανοποίησής τους σε σχέση με:

- «την αντιμετώπιση και την πληροφόρηση που είχαν για το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα από τον ΟΚΑΝΑ»
- «την καταλληλότητα του τύπου διεξαγωγής του επιμορφωτικού προγράμματος»
- «την καταλληλότητα/επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης - επιμορφωτικού υλικού»
- «την διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης»
- «το ωρολόγιο πρόγραμμα»
- «την κατανομή του χρόνου διδασκαλίας σε θεωρία-άσκηση»
- «την ποιότητα του διδακτικού υλικού»
- «τον χρόνο προμήθειας του Διδακτικού Υλικού»
- «την συνολική οργάνωση του επιμορφωτικού προγράμματος»

Επιπρόσθετα, αναφορικά με τη ανάλυση της ενότητας του ερωτηματολογίου σχετικά με την ικανοποίηση των επιμορφούμενων από την απόδοση των επιμορφωτών σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος καθώς και σχετικά με την ικανοποίηση των επιμορφούμενων από τη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε 3 ακόμη ερωτήσεις. Πιο συγκεκριμένα οι ερωτήσεις αφορούσαν στο βαθμό ικανοποίησής τους σε σχέση με:

- «την απόδοση των επιμορφωτών σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος» (διάγραμμα 17)
- «τη συνεργασία που είχαν με τους επιμορφωτές» (διάγραμμα 17)

- «το βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος» (διάγραμμα 18)

Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση που αφορά στο **βαθμό ικανοποίησης των επιμορφούμενων αναφορικά με «την αντιμετώπιση και την πληροφόρηση που είχαν για το επιμορφωτικό πρόγραμμα από τον ΟΚΑΝΑ»**, το 67% των ερωτηθέντων απάντησε πως ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» ενώ το 33% απάντησε πως ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «πολύ υψηλός».

Αναφορικά με τον **βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων σχετικά με «την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής του Επιμορφωτικού Προγράμματος»** 2 στους 3 επιμορφούμενους επέλεξαν την απάντηση «υψηλός» (67%), ενώ 1 στους 3 (33%) επιμορφούμενους επέλεξαν την απάντηση «πολύ υψηλός».

Στην ερώτηση που αφορά **στον βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την καταλληλότητα/επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης - επιμορφωτικού υλικού»** η συντριπτική πλειοψηφία των επιμορφούμενων υποστήριξαν ότι ήταν «υψηλός» (83%). Ακόμη, το 17% των επιμορφούμενων υποστήριξαν ότι ήταν «πολύ υψηλός» ενώ κανένας εκ των ερωτηθέντων δεν δήλωσε δυσαρεστημένος από την καταλληλότητα και την επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης -επιμορφωτικού υλικού.

Αναφορικά με τη **διάρκεια του Κύκλου Επιμόρφωσης**, η πλειοψηφία των επιμορφούμενων δήλωσαν «υψηλό»(50%) και «πολύ υψηλό» (17%) βαθμό ικανοποίησης. Και σε αυτήν την ερώτηση κανένας εκ των επιμορφούμενων δεν δήλωσε «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης» γεγονός που υποδηλώνει την ικανοποίηση των επιμορφούμενων από τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης.

Στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα»**, το 66,6% των επιμορφούμενων ανέφερε «υψηλό» και «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης από το ωρολόγιο πρόγραμμα. Και πάλι, οι απαντήσεις «χαμηλός» και «πολύ χαμηλός» βαθμός ικανοποίησης δεν επιλέχθηκαν από κανέναν εκ των επιμορφούμενων.

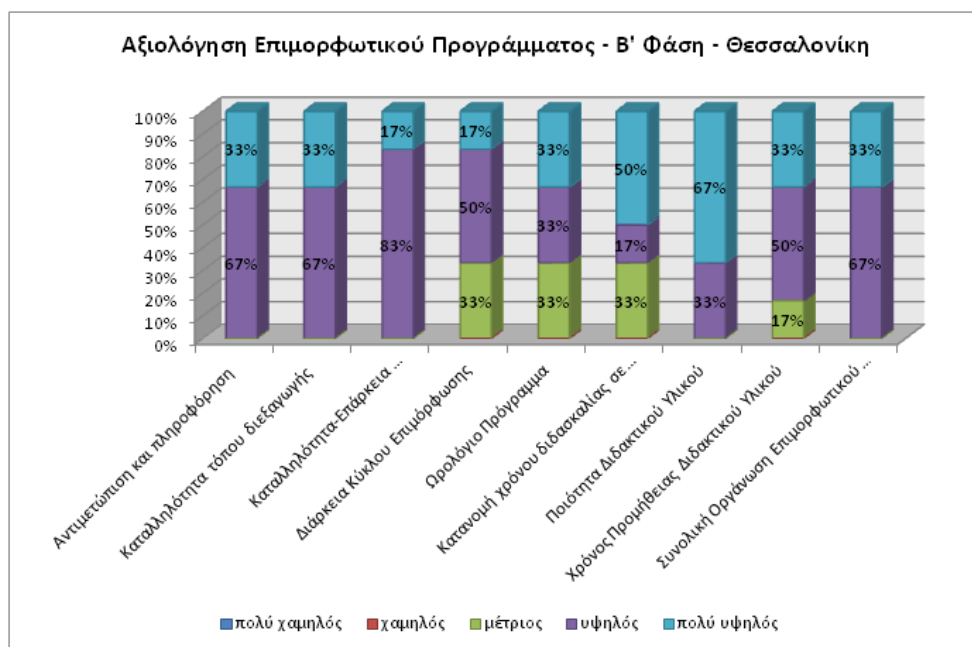
Σχετικά με την **«κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης»**, το 67% των επιμορφούμενων υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» έως «πολύ υψηλός» (17% και 50% αντίστοιχα).

Στην ερώτηση που αφορά **στον βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την ποιότητα του Διδακτικού Υλικού»**, το 67% των ερωτηθέντων απάντησαν πως ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «πολύ υψηλός» και το 33% απάντησαν πως ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός».

Ο βαθμός ικανοποίησης από τον **χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού** αξιολογήθηκε από το 63% των επιμορφούμενων ως «υψηλός» και «πολύ υψηλός», ενώ μόνο το 17% των επιμορφούμενων ανέφερε «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης. Κανείς εκ των επιμορφούμενων δεν υποστήριξε δυσaréσκεια από τον χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού.

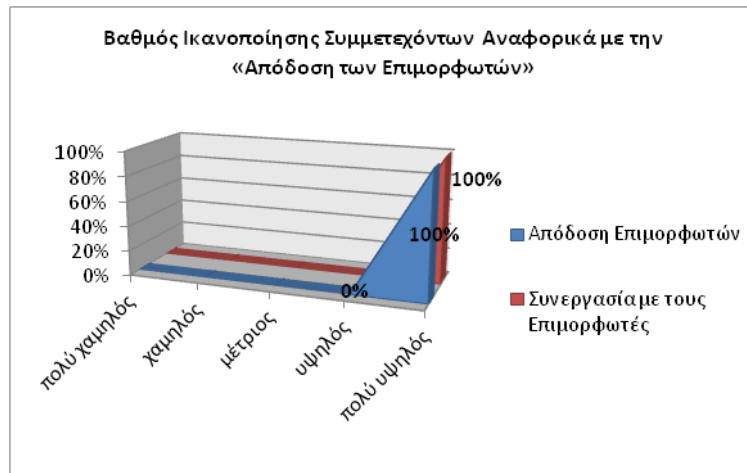
Στην ερώτηση που αφορά **«στην συνολική οργάνωση του Επιμορφωτικού Προγράμματος»** η συντριπτική πλειοψηφία των επιμορφούμενων ανέφεραν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησής (67%) ενώ μεγάλο ήταν και το ποσοστό εκείνων που ανέφεραν «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησής (33%). Κανένας εκ των επιμορφούμενων δεν ανέφερε δυσareστημένος από την συνολική οργάνωση του προγράμματος.

Διάγραμμα 16 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφούμενων αναφορικά με τη διεξαγωγή του προγράμματος στην (Θεσσαλονίκη).

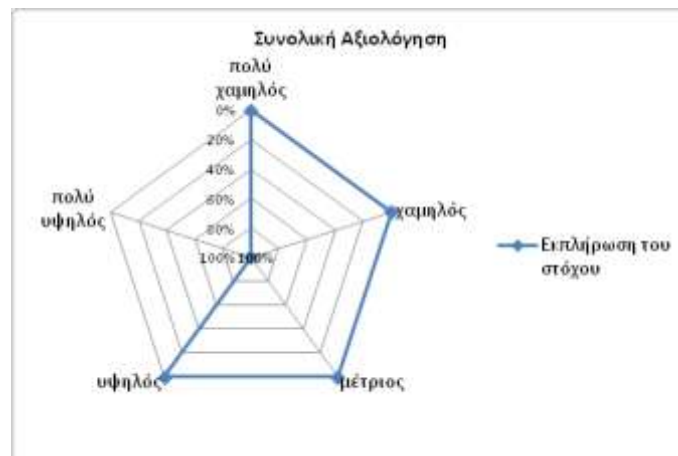
Εν συνεχεία, τόσο στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με την απόδοση των επιμορφωτών σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος»** όσο και στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με την συνεργασία που είχατε με τους επιμορφωτές»** το 100% των επιμορφούμενων, όπως απεικονίζεται και στο διάγραμμα 17, ανέφεραν «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης».

Διάγραμμα 17 Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων αναφορικά με την απόδοση των επιμορφωτών (Θεσσαλονίκη).

Τέλος, αναφορικά με την αξιολόγηση των επιμορφούμενων για τον «**Βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος**», το σύνολο των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα επιμόρφωσης που διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη, ανέφεραν «πολύ υψηλό» βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 18 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (Θεσσαλονίκη).

2.3. Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη)-Επιμορφωτές

Αναφορικά με την αξιολόγηση των επιμορφωτών σχετικά με τον βαθμό ικανοποίησής τους από τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος, το επίπεδο και τη συνεργασία τους με τους επιμορφούμενους αλλά και αναφορικά με τη συνολική τους αξιολόγηση για το πρόγραμμα, παρατίθενται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αναλυτικά (διάγραμμα 19).

Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση της διεξαγωγής του προγράμματος και ειδικότερα σε ότι αφορά στην ερώτηση για **το βαθμό ικανοποίησης των επιμορφωτών από «τη συνεργασία τους με τον ΟΚΑΝΑ»**, το σύνολο των επιμορφωτών ανέφερε «υψηλό» (79%) και «πολύ υψηλό» (21%) βαθμό ικανοποίησης. Συμπερασματικά, το σύνολο των επιμορφωτών ανέφεραν ικανοποιημένοι από τη συνεργασία τους με τον ΟΚΑΝΑ.

Αναφορικά με τον **βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων σχετικά με «την καταλληλότητα του τύπου διεξαγωγής του επιμορφωτικού προγράμματος»**, το 89% των επιμορφωτών ανέφεραν «υψηλό» (63%) και «πολύ υψηλό» (26%) βαθμό ικανοποίησης, ενώ μόνο το 11% των επιμορφωτών ανέφερε «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης. Προκύπτει επομένως ότι η επιλογή του τύπου διεξαγωγής από τους υπεύθυνους του προγράμματος ήταν στοχευμένη.

Στην ερώτηση που αφορά **στον βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την καταλληλότητα/επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης-επιμορφωτικού υλικού»**, η συντριπτική πλειοψηφία των επιμορφωτών ανέφεραν ότι ήταν «υψηλός» (84%). Σημαντικό ήταν συμπληρωματικά και το ποσοστό των επιμορφωτών που ανέφεραν «πολύ υψηλό» (11%) βαθμό ικανοποίησης. Προκύπτει επομένως το συμπέρασμα ότι οι επιμορφωτές στο σύνολό τους ήταν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από την καταλληλότητα και την επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης και του επιμορφωτικού υλικού.

Αναφορικά με τη **διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης** το 74% των επιμορφωτών υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (63%) και «πολύ υψηλός» (11%), ενώ το 26% των επιμορφωτών ανέφεραν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης. Και σε αυτήν την ερώτηση κανένας εκ των ερωτηθέντων δεν υποστήριξε τις απαντήσεις «πολύ χαμηλός» και «χαμηλός» γεγονός που υποδηλώνει την ικανοποίηση των επιμορφωτών αναφορικά με τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης. Ωστόσο, μεγαλύτερη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης θα μπορούσε πιθανότατα να οδηγήσει σε ακόμη υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης των επιμορφωτών από τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης.

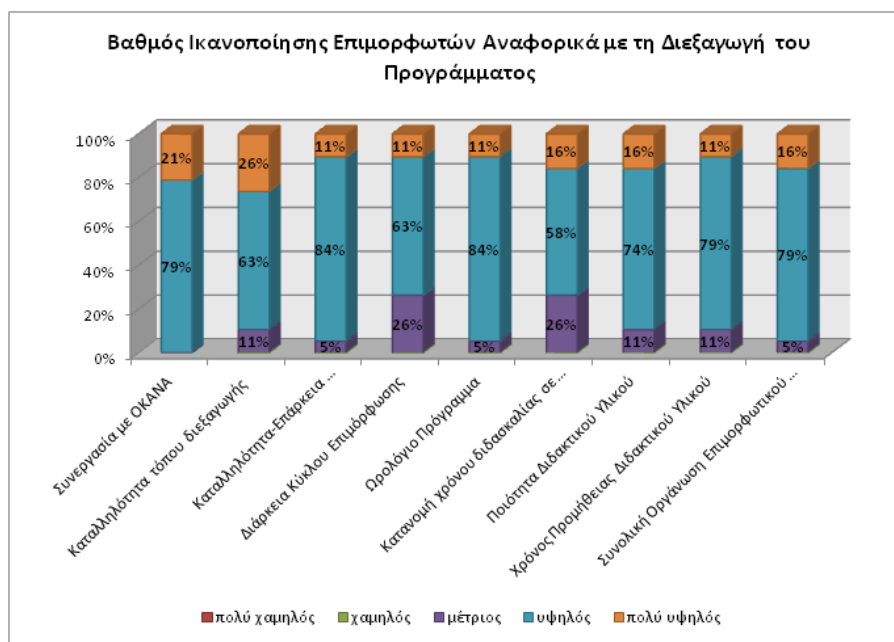
Στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα»**, το 95% των επιμορφωτών ανέφεραν «υψηλό» (84%) και «πολύ υψηλό» (11%) βαθμό ικανοποίησης. Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση το σύνολο των επιμορφωτών στο πρόγραμμα αξιολόγησαν με ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό το ωρολόγιο πρόγραμμα του κύκλου επιμόρφωσης.

Σχετικά με την **κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης**, το 74% των επιμορφωτών υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (58%) και «πολύ υψηλός» (16%), ενώ ακολούθησε με ποσοστό 26% η απάντηση «μέτριος». Και σε αυτήν την ερώτηση κανένας εκ των επιμορφωτών δεν υποστήριξε τις απαντήσεις «πολύ χαμηλός» και «χαμηλός» γεγονός που υποδηλώνει την ικανοποίηση των επιμορφωτών από την κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης.

Αναφορικά με το **βαθμό ικανοποίησης τόσο από «την ποιότητα του Διδακτικού Υλικού»** όσο και από το **«χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού»** το 90% των επιμορφωτών ανέφεραν «υψηλό» και «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης από την ποιότητα του διδακτικού υλικού και τον χρόνο προμήθειάς του.

Στην ερώτηση που αφορά **«στη συνολική οργάνωση του επιμορφωτικού προγράμματος»** το σύνολο των επιμορφωτών υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» (79%), και «πολύ υψηλός» (16%). Σημειώνεται και στην παρούσα περίπτωση ότι κανένας εκ των ερωτηθέντων δεν ήταν δυσαρεστημένος από την συνολική οργάνωση του προγράμματος.

Διάγραμμα 19 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

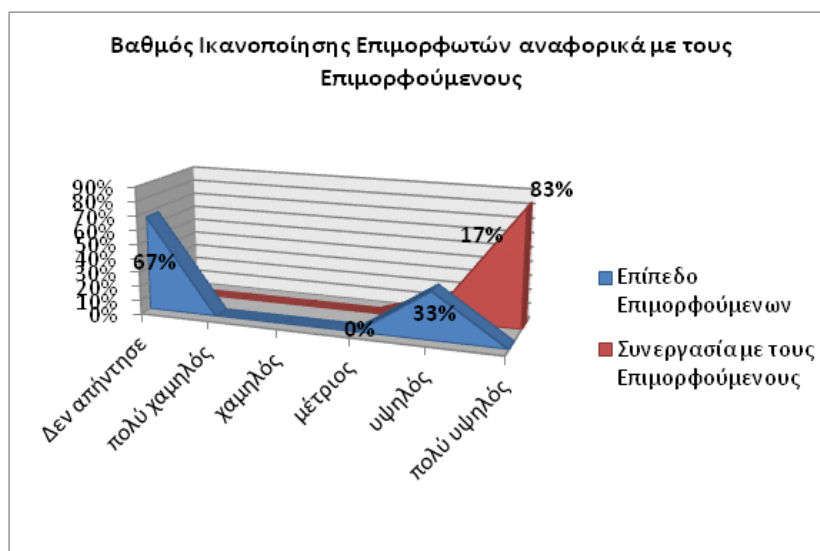
Σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησης των επιμορφωτών αναφορικά με το επίπεδο των επιμορφούμενων, σε σχέση με το αντικείμενο επιμόρφωσης, παρατίθενται τα αποτελέσματα αναλυτικά (διάγραμμα 20). Συγκεκριμένα, στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με το επίπεδο των επιμορφούμενων σε σχέση με το αντικείμενο επιμόρφωσης»** το 33% των επιμορφωτών ανέφερε «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης, ενώ το 67% των επιμορφωτών δεν απάντησαν. Τα προαναφερθέντα

αποτελέσματα υποδηλώνουν το υψηλό επίπεδο των επιμορφούμενων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

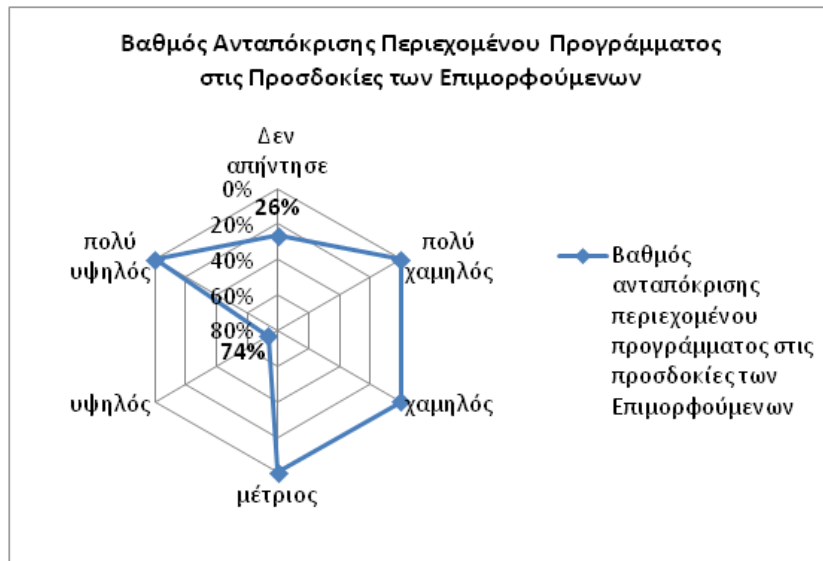
Στην ερώτηση «**Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με την συνεργασία που είχατε με τους επιμορφούμενους**», το σύνολο των επιμορφωτών (100%) ανέφεραν «υψηλό» και «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης. Οι υπόλοιποι επιμορφωτές δήλωσαν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης. Κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν ανέφερε «μέτριο», «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης. Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν των πολύ καλή συνεργασία επιμορφωτών-επιμορφούμενων στο πρόγραμμα του ΟΚΑΝΑ.

Διάγραμμα 20 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφωτών από τους επιμορφούμενους (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

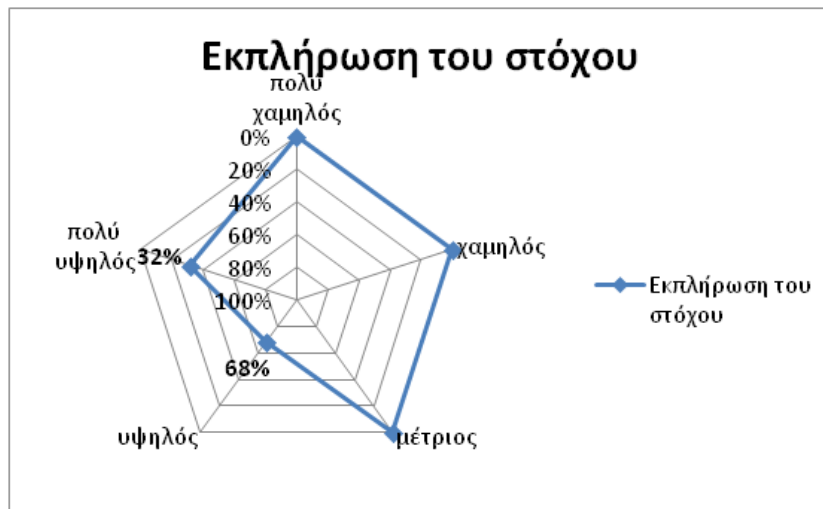

Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης, οι επιμορφωτές ανέφεραν «πολύ υψηλό» (74%) και «υψηλό» (26%) βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου στον προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων (διάγραμμα 21). Τέλος, το σύνολο των επιμορφωτών (100%) ανέφεραν «υψηλό» και «πολύ υψηλό» **«βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του εκπαιδευτικού προγράμματος»** (διάγραμμα 22).

Διάγραμμα 21 Βαθμός ανταπόκρισης περιεχομένου προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

Διάγραμμα 22 Βαθμός εκπλήρωσης στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

2.4. Β' Φάση Επιμορφωτικού Προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη)- Επιμορφούμενοι

Αναφορικά με την ανάλυση της ενότητας του ερωτηματολογίου σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης των επιμορφούμενων από τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (διάγραμμα 23) και συγκεκριμένα, στην ερώτηση που αφορά στο **βαθμό ικανοποίησης των επιμορφούμενων αναφορικά με «την αντιμετώπιση και την πληροφόρηση που είχαν για το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα από τον ΟΚΑΝΑ»**, το σύνολο των επιμορφούμενων ανέφεραν «υψηλό» (79%), και «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης (21%). Το γεγονός πως το σύνολο των επιμορφούμενων ανέφεραν τόσο σημαντικό βαθμό ικανοποίησης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η δημοσιότητα που δόθηκε στο πρόγραμμα από τους αρμόδιους φορείς ήταν σημαντική.

Αναφορικά με τον **βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων σχετικά με «την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής του επιμορφωτικού προγράμματος»**, το 78% των επιμορφούμενων ανέφερε «υψηλό» (57%) και «πολύ υψηλό» (21%), βαθμό ικανοποίησής, ενώ μόνο το 14% των επιμορφούμενων ανέφερε «μέτριο» βαθμό ικανοποίησής. Συμπερασματικά, προκύπτει πως η επιλογή του τόπου διεξαγωγής από τους υπεύθυνους του προγράμματος επιμόρφωσης ήταν στοχευμένη.

Στην ερώτηση που αφορά **στον βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την καταλληλότητα/επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης-επιμορφωτικού υλικού»** η συντριπτική πλειοψηφία των επιμορφούμενων υποστήριξαν ότι ήταν «υψηλός (79%). Ακόμη, το 7% των επιμορφούμενων ανέφεραν «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης, ενώ μόνο το 7% ανέφερε «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης από την καταλληλότητα και επάρκεια των υποστηρικτικών μέσων επιμόρφωσης -επιμορφωτικού υλικού.

Αναφορικά με τη **διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης**, η πλειοψηφία των επιμορφούμενων δήλωσαν «υψηλό»(50%) και «πολύ υψηλό» (7%) βαθμό ικανοποίησης. Και σε αυτήν την ερώτηση κανένας εκ των επιμορφούμενων δεν δήλωσε «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης» γεγονός που υποδηλώνει την ικανοποίηση των επιμορφούμενων από τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης. Ωστόσο, το 43% των επιμορφούμενων ανέφεραν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης από τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης, εύρημα το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα πως μεγαλύτερη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης θα οδηγούσε σε πιο σημαντικό βαθμό ικανοποίησης των επιμορφούμενων.

Στην ερώτηση **«Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα»**, το 71% των επιμορφούμενων ανέφεραν «υψηλό» (57%) και «πολύ υψηλό» (14%) βαθμό ικανοποίησης από το ωρολόγιο πρόγραμμα. Και πάλι, οι απαντήσεις «χαμηλός» και «πολύ χαμηλός» βαθμός ικανοποίησης δεν επιλέχθηκαν από τους επιμορφούμενους.

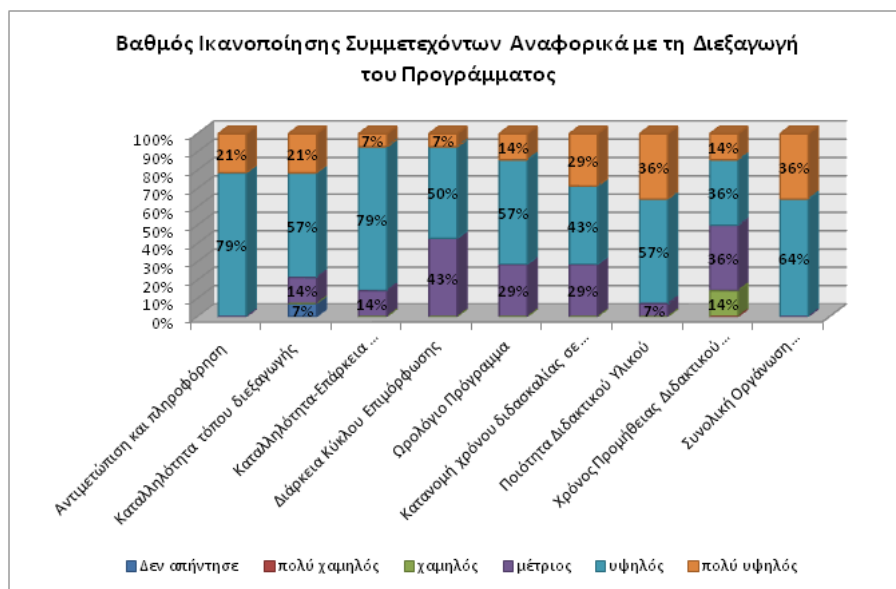
Σχετικά με την «κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης», το 72% των επιμορφούμενων υποστήριξαν ότι ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» έως «πολύ υψηλός» (43% και 29% αντίστοιχα).

Στην ερώτηση που αφορά στον βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με «την ποιότητα του Διδακτικού Υλικού», το 57% των επιμορφούμενων ανέφεραν πως ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «υψηλός» και το 36% ανέφεραν πως ο βαθμός ικανοποίησής τους ήταν «πολύ υψηλός». Μόνο το 7% των επιμορφούμενων ανέφεραν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης από την ποιότητα του διδακτικού υλικού.

Ο βαθμός ικανοποίησης από τον χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού αξιολογήθηκε από το 50% των επιμορφούμενων ως «υψηλός» και «πολύ υψηλός», ενώ μόνο το 36% των επιμορφούμενων ανέφερε «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης.

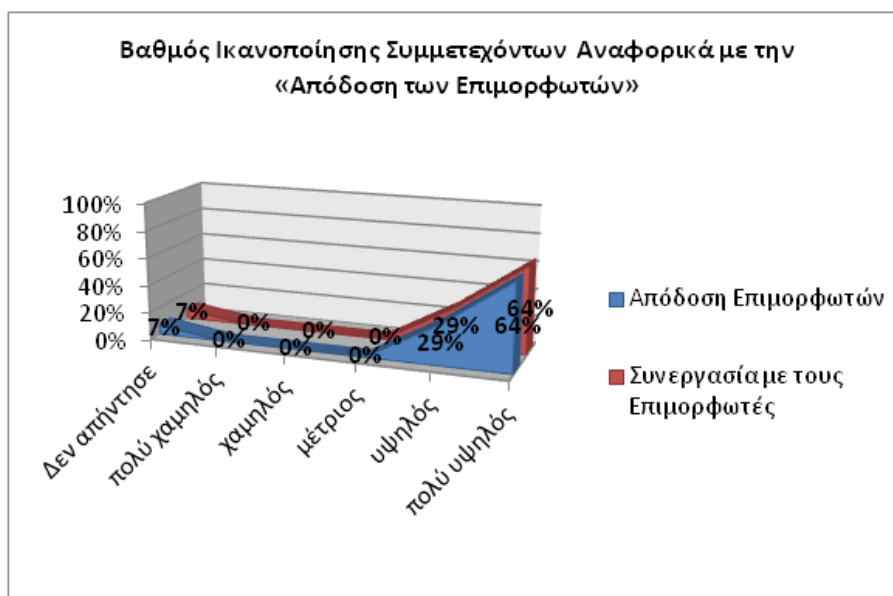
Τέλος, στην ερώτηση που αφορά στο βαθμό ικανοποίησης από «τη συνολική οργάνωση του επιμορφωτικού προγράμματος», το 100% των επιμορφούμενων ανέφεραν «υψηλό» (64%) και «πολύ υψηλό» (36%) βαθμό ικανοποίησης. Αξίζει να σημειωθεί πως κανένας εκ των επιμορφούμενων δεν ανέφερε μέτρια ικανοποιημένος ή δυσαρεστημένος από την συνολική οργάνωση του προγράμματος επιμόρφωσης. Τα παραπάνω ποσοστά υποδηλώνουν την πολύ θετική ανταπόκριση των συμμετεχόντων και την υψηλή ικανοποίησή τους από την συνολική οργάνωση του προγράμματος επιμόρφωσης στο οποίο συμμετείχαν.

Διάγραμμα 23 Βαθμός ικανοποίησης επιμορφούμενων αναφορικά με τη διεξαγωγή του προγράμματος στην (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

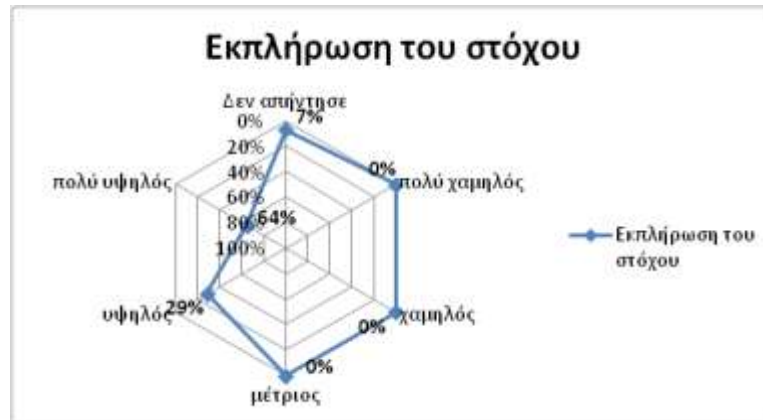
Εν συνεχεία, τόσο στην ερώτηση «**Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με την απόδοση των επιμορφωτών σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος**» όσο και στην ερώτηση «**Παρακαλώ επιλέξτε το βαθμό ικανοποίησής σας αναφορικά με την συνεργασία που είχατε με τους επιμορφωτές**», το 93% των επιμορφούμενων, όπως απεικονίζεται και στο διάγραμμα 24, ανέφεραν «πολύ υψηλό» (64%) και «υψηλό» (29%) βαθμό ικανοποίησης». Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα υποδηλώνουν το υψηλό επίπεδο απόδοσης και συνεργατικότητας των επιμορφωτών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 24 Βαθμός ικανοποίησης συμμετεχόντων αναφορικά με την απόδοση των επιμορφωτών (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

Τέλος, αναφορικά με την αξιολόγηση των επιμορφούμενων για τον «**βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος**», το 93% των επιμορφούμενων, ανέφεραν «πολύ υψηλό» (64%) και «υψηλό» (29%) βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (διάγραμμα 25). Προκύπτει επομένως το συμπέρασμα από τις δοθείσες απαντήσεις ότι όλοι οι επιμορφούμενοι ήταν άκρως ικανοποιημένοι με τη γενικότερη διεξαγωγή του προγράμματος επιμόρφωσης στο οποίο συμμετείχαν.

Διάγραμμα 25 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου του επιμορφωτικού προγράμματος (Αθήνα & Θεσσαλονίκη).

2.5. Ανάλυση Φυσικής Παρατήρησης του Επιμορφωτικού Προγράμματος της Β' φάσης της Αθήνας στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337²

Η παρατήρηση είναι μια διαδικασία που επιτρέπει στον ερευνητή να αντλήσει πληροφορίες και δεδομένα μέσα από την άμεση, τη δική του παρατήρηση ατόμων, ομάδων, θεσμών, συμπεριφορών, συνθηκών, χώρων, ή οργανισμών (πχ ενός σχολείου, μιας εταιρείας κτλ). Ο ερευνητής καταγράφει -με κάποιον τρόπο- τις παρατηρήσεις του και στη συνέχεια τις επεξεργάζεται και τις ερμηνεύει. Θεωρείται η πιο ποιοτική και ίσως η πιο βασική τεχνική συλλογής δεδομένων στην κοινωνική έρευνα, καθώς με τον έναν ή τον άλλον τρόπο αναμιγνύεται και με όλες τις άλλες τεχνικές, διότι σε κάθε έρευνα, ποσοτική ή ποιοτική, περιέχονται τουλάχιστον μερικά στοιχεία παρατήρησης. Μέσα από την παρατήρηση της πραγματικότητας, **στον φυσικό τόπο και χρόνο** που διαδραματίζονται τα κοινωνικά φαινόμενα, ο ερευνητής μπορεί να εντοπίσει τα αληθινά στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα της κοινότητας ή των καταστάσεων που παρατηρεί.

Στην Αθήνα, το σεμινάριο επιμόρφωσης διεξήχθη στις 21-10-13 έως και την 30-10-13. Ως επιμορφούμενοι συμμετείχαν 8 άτομα εκ των οποίων 7 ήταν γυναίκες και 1 άνδρας. Οι επιμορφούμενοι ήταν ηλικίας 24 έως 40 ετών. Οι επιμορφωτές του προγράμματος ήταν 15, 6 άντρες και 9 γυναίκες ηλικίας >30 ετών. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ο ερευνητής συμμετείχε ως παρατηρητής, αποκάλυψε την επιστημονική του ιδιότητα και γνωστοποίησε τις ερευνητικές του προθέσεις, παρατηρώντας και καταγράφοντας περιγραφικά τις παρατηρήσεις του, ενώ δεν συμμετείχε στις δραστηριότητες του κύκλου επιμόρφωσης. Σύμφωνα με τις περιγραφικές σημειώσεις που αφορούν σε όσα διαδραματίστηκαν, χωρίς διάθεση ανάλυσης ή ερμηνείας, παρακάτω αναφέρονται τα βασικότερα συμπεράσματα:

Οι θεματικές ενότητες του επιμορφωτικού προγράμματος συνοψίζονται ως εξής:

Βασικές Αρχές Συμβουλευτικής

1. Παρουσίαση Πρώτης επαφής
2. Ο ρόλος του Θεραπευτή
3. Θεωρία και Βιωματικές Ασκήσεις
4. Βασικές Αρχές Θεραπείας της Εξάρτησης - Κλινικά Παραδείγματα

Παρουσίαση Θεραπευτικών Δομών- Μοντέλων

² Βιβλιογραφία

Cohen, L., & Manion, L., (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο
Τσουρβάκας, Γ.Ε., (1997). *Ποιοτική έρευνα – Οι εφαρμογές της στη μελέτη των μέσων μαζικής επικοινωνίας*. Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών.Φίλιας, Β (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και της τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. (2^η έκδ). Αθήνα: Gutenberg
Rollnick S & Miller W.R. (1995). What is motivational interviewing? *Behavioral and Cognitive Psychotherapy*, 23, 325-334

Noonan W.C. & Moyers T.B. (1997). Motivational interviewing. *Journal of Substance Misuse*, 2: 8-16

5. Δευτερογενής Πρόληψη-Θεραπεία-Εξωτερικοί Συμβουλευτικοί Σταθμοί, Εξατομικευμένες Παρεμβάσεις
6. Δευτερογενής Πρόληψη-Θεραπεία-Έγκαιρη Παρέμβαση, Θεραπευτικές Παρεμβάσεις σε Έφηβους Χρήστες Χασίς
7. Δευτερογενής Πρόληψη – Θεραπεία - Κέντρα Ημέρας
8. Δευτερογενής Πρόληψη – Θεραπεία, Το μοντέλο των Θεραπευτικών Κοινοτήτων
9. Δευτερογενής Πρόληψη – Θεραπεία, Παρουσίαση Θεραπευτικού Προγράμματος 18 ΑΝΩ **Εφηβεία και Εξάρτηση**
10. Ο Έφηβος και η Προβληματική της Εξάρτησης. Δοκιμή, Χρήση, Κατάχρηση, Εξάρτηση Ουσιών-Κλινικά Παραδείγματα
11. Ζητήματα Ψυχοπαθολογίας του Παραβατικού /Χρήστη Εφήβου. Αναπτυξιακό Ιστορικό και Συμπτώματα
12. Το Φάσμα των Συμπεριφορών Εξάρτησης: Διαταραχές Διατροφής, Προβληματική Χρήση Διαδικτύου
13. Κριτήρια Αξιολόγησης και Παραπομπή **Παράλληλα Ζητήματα**
14. Νομικά Ζητήματα των Παραβατικών/ Χρηστών Εφήβων - Καλές Πρακτικές στη Διασύνδεση Φορέων
15. Ιατρικά Ζητήματα των Παραβατικών / Χρηστών Εφήβων - Καλές Πρακτικές στη Διασύνδεση Φορέων
16. Οικογένεια και Εξάρτηση- Θεωρητικές Προσεγγίσεις
17. Οικογένεια και Εξάρτηση- Βιωματική Προσέγγιση **Συμπεριφορές Κινδύνου στην Εφηβεία**
18. Ο Έφηβος και οι Συμπεριφορές Κινδύνου – Ιστορικό και Εξέλιξη από την Παιδική Ηλικία στην Εφηβεία –Θεωρία και Κλινικά Παραδείγματα
19. Από την Εκδραμάτιση στο «Πέρασμα στην Πράξη» -Θεωρία και Κλινικά Παραδείγματα
20. Βιωματικό Εργαστήριο **Κινητοποιητική Συνέντευξη**
21. Θεωρητική Προσέγγιση
22. Δεξιότητες
23. Συζήτηση Περίπτωσης (από το βιβλίο του Miller)
24. Συζήτηση Περίπτωσης (η περίπτωση της Μάρθας)

Οι επιμορφούμενοι έδειξαν υψηλό ενδιαφέρον για το περιεχόμενο των θεματικών ενοτήτων, τις οποίες παρακολούθησαν με ιδιαίτερο ζήλο και ενθουσιασμό. Η συμμετοχή τους ήταν ιδιαίτερα ενεργή ενώ ο τρόπος διδασκαλίας των επιμορφωτών χαρακτηρίστηκε αρκετά διαδραστικός. Το επιμορφωτικό υλικό είχε άρτια συνάφεια με το αντικείμενο της επιμόρφωσης και κρίθηκε αρκετά ενδιαφέρον και αποτελεσματικό σε συνδυασμό με τα επαρκή και κατάλληλα μέσα υποστήριξης του εκπαιδευτικού έργου. Οι επιμορφούμενοι επέδειξαν ενεργό στάση και ενδιαφέρον για όλες τις θεματικές ενότητες ενώ τηρήθηκε ο χρόνος προσέλευσης και αποχώρησής τους. Τόσο οι επιμορφωτές όσο και οι επιμορφούμενοι συμπεριφέρθηκαν με σεβασμό δείχνοντας να έχουν κατανοήσει τη σημαντικότητα του ρόλου της επιμόρφωσης στο έργο που καλούνται να επιτελέσουν ως βασικά στελέχη της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης. Οι θεματικές ενότητες στις οποίες, οι επιμορφούμενοι φαίνεται να επέδειξαν

το μεγαλύτερο ενδιαφέρον κατά την παρακολούθηση και συμμετοχή τους στο επιμορφωτικό πρόγραμμα ήταν οι «βασικές αρχές συμβουλευτικής», «κινητοποιητική συνέντευξη», «εφηβεία και εξάρτηση» και «συμπεριφορές κινδύνου στην εφηβεία». Τόσο οι επιμορφούμενοι όσο και οι επιμορφωτές φάνηκαν άκρως ικανοποιημένοι με τη γενικότερη δομή, το ωρολόγιο πρόγραμμα και την υλοποίηση του προγράμματος προγράμματος.

Ο βιωματικός χαρακτήρας της επιμόρφωσης των θεματικών ενοτήτων «βασικές αρχές συμβουλευτικής» και «κινητοποιητική συνέντευξη», φάνηκε να είχε ιδιαίτερα σημαντικό αντίκτυπο στην έγερση ενδιαφέροντος και συμμετοχής από την πλευρά των επιμορφούμενων. Οι βιωματικές ασκήσεις πραγματοποιήθηκαν προκειμένου οι επιμορφούμενοι να κατανοήσουν τις αρχές της κινητοποιητικής συνέντευξης, η οποία αποτελεί ένα καθοδηγητικό πελατοκεντρικό τύπο συμβουλευτικής παρέμβασης, που έχει ως στόχο την αλλαγή της συμπεριφοράς, παρέχοντας βοήθεια στο άτομο, ώστε να διερευνήσει και να επιλύσει τα αμφιθυμικά του συναισθήματα απέναντι στη χρήση ουσιών. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση ώστε οι επιμορφούμενοι να κατανοήσουν πως η κινητοποιητική συνέντευξη αποτελεί μια μέθοδο αλληλεπίδρασης με τους χρήστες, ώστε να αξιολογήσουν την ετοιμότητά τους για αλλαγή και να διευκολυνθούν στη μετάβαση των σταδίων που προτείνει το διαθεωρητικό μοντέλο, από τα αρχικά στάδια του συλλογισμού για αλλαγή έως την ανάληψη δράσης και την διατήρηση της αλλαγής. Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης η κινητοποιητική συνέντευξη και η συμβουλευτική περιγράφηκε ως ένας ειδικός τρόπος προσφοράς βοήθειας στο άτομο προκειμένου ν' αναγνωρίσει και να ενεργήσει σχετικά με τα τρέχοντα ή τα πιθανά προβλήματα. Όπως ήδη αναφέρθηκε είναι μια άμεση προσωποκεντρική συμβουλευτική με στόχο την πρόκληση αλλαγής συμπεριφοράς, βοηθώντας τα άτομα να εκφράσουν και να επιλύσουν τα αμφιθυμικά συναισθήματά τους. Οι επιμορφούμενοι διδάχθηκαν πως η επίτευξη της αλλαγής επιτυγχάνεται μέσω της ανάλυσης των κινήτρων, της λήψης αποφάσεων και της διευκόλυνσης της αλλαγής. Είναι σημαντικό να κατανοήσουν οι ασθενείς ότι μπορούν να ασκήσουν έλεγχο στη ζωή τους και να επιφέρουν αλλαγές στη συμπεριφορά τους.

2.6. Συνολικά Συμπεράσματα Ερωτηματολογίων Επιμορφούμενων

Τα συνολικά συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από τα διαθέσιμα στοιχεία ενισχύουν την άποψη ότι οι επιμορφούμενοι έμειναν γενικότερα ικανοποιημένοι αναφορικά με το πρόγραμμα επιμόρφωσης τόσο της Α' φάσης όσο και της Β' Φάσης στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα γενικότερα αποτελέσματα οι επιμορφούμενοι ικανοποιήθηκαν σε αρκετά υψηλό βαθμό τόσο με το περιεχόμενο του επιμορφωτικού προγράμματος και των θεματικών ενότητων που το απαρτίζουν, όσο και με τη διεξαγωγή του, αλλά και το επίπεδο των επιμορφωτών που συμμετείχαν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Πιο συγκεκριμένα, οι θεματικές ενότητες που επιλέχθηκαν στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος παρουσίασαν υψηλό βαθμό ενδιαφέροντος και επηρέασαν σε σημαντικό βαθμό τόσο την αναβάθμιση των γνώσεων των επιμορφούμενων σε σχέση με τα θέματα που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών, την παραβατική συμπεριφορά, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού, όσο και την ενσωμάτωση των θεμάτων αυτών στο μελλοντικό επαγγελματικό βίο τους.

Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά στην Α' φάση της επιμόρφωσης, στις πλείστες των περιπτώσεων οι θεματικές ενότητες που αφορούσαν την «Παραβατικότητα και Ποινική Μεταχείριση Ανηλίκων», την «Εισαγωγή στην Κινητοποιητική Συνέντευξη» και την «Εφηβεία και Εξάρτηση» συγκέντρωσαν κατά μέσο όρο το μεγαλύτερο βαθμό επιρροής σε όλα τα επίπεδα (ενδιαφέροντος, ικανοποίησης βάσει προσδοκιών, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας), ενώ αντιθέτως οι θεματικές ενότητες: «Οργανωτικά και Διοικητικά Θέματα», «Παρουσίαση και Συζήτηση του Νέου Κώδικα για τα Ναρκωτικά», «Η Θεραπεία της Εξάρτησης» και «Οικογένεια και Εξάρτηση» συγκέντρωσαν το μικρότερο βαθμό επιρροής στα περισσότερα επίπεδα.

Εν συνεχεία στην ενότητα που αφορά στη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (πληροφόρηση, καταλληλότητα τόπου διεξαγωγής, διάρκεια κύκλου επιμόρφωσης, επάρκειας υποστηρικτικών μέσων-επιμορφωτικού υλικού, ωρολόγιο πρόγραμμα, κατανομή χρόνου διδασκαλίας σε θεωρία και άσκηση, ποιότητα διδακτικού υλικού, χρόνος προμήθειάς του και συνολική οργάνωση) προκύπτει πως οι συμμετέχοντες ήταν σαφώς ικανοποιημένοι με «την αντιμετώπιση και την πληροφόρηση που είχαν για το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα από τον ΟΚΑΝΑ και πως η επιλογή του τόπου διεξαγωγής του επιμορφωτικού προγράμματος από τους υπεύθυνους του προγράμματος ήταν αρκετά στοχευμένη. Επιπρόσθετα, προκύπτει πως κανένας εκ των ερωτηθέντων δεν ήταν δυσαρεστημένος από τα υποστηρικτικά μέσα επιμόρφωσης –επιμορφωτικού υλικού, ενώ όλοι οι συμμετέχοντες στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν ικανοποιημένοι σε σχέση με το ωρολόγιο πρόγραμμα. Ακόμη, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν σαφώς ικανοποιημένοι τόσο από την κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης στο πλαίσιο του προγράμματος επιμόρφωσης όσο και από την ποιότητα του διδακτικού υλικού στο πλαίσιο του προγράμματος επιμόρφωσης. Ωστόσο σε γενικές γραμμές οι επιμορφούμενοι

δεν εμφανίζονται ικανοποιημένοι από το χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού ενώ αξιολογούν τη συνολική οργάνωση του επιμορφωτικού προγράμματος πολύ θετικά.

Επιπροσθέτως στην ενότητα που αφορούσε στην αξιολόγηση των επιμορφωτών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα τόσο σε επίπεδο απόδοσής σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος, όσο και σε σχέση με τη συνεργασία τους με τους επιμορφούμενους, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα, δήλωσαν ότι ήταν ικανοποιημένοι σε υψηλό βαθμό ενισχύοντας το γεγονός ότι οι επιμορφωτές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ήταν επαγγελματίες με υψηλό επίπεδο γνώσεων και μακρόχρονη εμπειρία στο χώρο των εξαρτήσεων.

Τέλος στην τέταρτη και τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου που αφορούσε στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος και συγκεκριμένα στο βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του εκπαιδευτικού προγράμματος, προκύπτει το συμπέρασμα πως όλοι οι συμμετέχοντες είναι άκρως ικανοποιημένοι με τη γενικότερη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού προγράμματος και το παρόν πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπλήρωσε τους αρχικούς στόχους συνολικά καθώς ήταν ένα πρόγραμμα υψηλών προδιαγραφών και γενικότερα υψηλού επιπέδου σε επίπεδο ποιότητας.

Τέλος σε ότι αφορά στην Β' φάση της επιμόρφωσης στην Αθήνα, στις πλείστες των περιπτώσεων οι θεματικές ενότητες : «Από την Εκδραμάτιση στο Πέρασμα στην Πράξη-Θεωρία και Κλινικά Παραδείγματα», «Θεωρία και Βιωματικές Ασκήσεις», «Βιωματικό Εργαστήριο», «Ο Έφηβος και οι Συμπεριφορές Κινδύνου-Ιστορικό και Εξέλιξη από την Παιδική Ηλικία στην Εφηβεία» και «Θεωρία και Βιωματικές Ασκήσεις» συγκέντρωσαν κατά μέσο όρο το μεγαλύτερο βαθμό επιρροής σε όλα τα επίπεδα (ενδιαφέροντος, ικανοποίησης βάσει προσδοκιών, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας), ενώ αντιθέτως οι θεματικές ενότητες: «Νομικά Ζητήματα των Παραβατικών/Χρηστών Εφήβων-Καλές Πρακτικές στη Διασύνδεση Φορέων» και «Ιατρικά Ζητήματα των Παραβατικών/Χρηστών Εφήβων-Καλές Πρακτικές στη Διασύνδεση Φορέων» συγκέντρωσαν το μικρότερο βαθμό επιρροής στα περισσότερα επίπεδα.

Εν συνεχεία, αναφορικά με τη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος, τόσο στην Α' όσο και στην Β' φάση του επιμορφωτικού προγράμματος, οι περισσότεροι επιμορφωτές υποστήριξαν ότι σε όλους τους τομείς (συνεργασία, καταλληλότητα τόπου διεξαγωγής, διάρκεια κύκλου επιμόρφωσης, επάρκεια υποστηρικτικών μέσων-επιμορφωτικού υλικού, ωρολόγιο πρόγραμμα, κατανομή χρόνου διδασκαλίας σε θεωρία και άσκηση, ποιότητα διδακτικού υλικού, χρόνος προμήθειάς του και συνολική οργάνωση) ο βαθμός ικανοποίησης τους ήταν σε αρκετά υψηλό επίπεδο. Μάλιστα σε κάποιες εκ των περιπτώσεων ο βαθμός αυτός άγγιζε και το επίπεδο του πολύ υψηλού γεγονός που δημιουργεί αρκετές θετικές εντυπώσεις σχετικά με το συνολικό παρεχόμενο έργο επιμόρφωσης.

Εν συνεχεία στην ενότητα που αφορά στη διεξαγωγή του επιμορφωτικού προγράμματος (πληροφόρηση, καταλληλότητα τόπου διεξαγωγής, διάρκεια κύκλου επιμόρφωσης,

επάρκειας υποστηρικτικών μέσων-επιμορφωτικού υλικού, ωρολόγιο πρόγραμμα, κατανομή χρόνου διδασκαλίας σε θεωρία και άσκηση, ποιότητα διδακτικού υλικού, χρόνος προμήθειάς του και συνολική οργάνωση) προκύπτει πως η δημοσιότητα που δόθηκε στο πρόγραμμα από τους αρμόδιους φορείς ήταν σημαντική, πως η επιλογή του τύπου διεξαγωγής από τους υπεύθυνους του προγράμματος ήταν αρκετά στοχευμένη και πως κανένας εκ των ερωτηθέντων δεν ήταν δυσαρεστημένος από τα υποστηρικτικά μέσα επιμόρφωσης-επιμορφωτικού υλικού. Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες φάνηκαν ικανοποιημένοι αναφορικά με τη διάρκεια του κύκλου επιμόρφωσης, με το ωρολόγιο πρόγραμμα, με την κατανομή του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ θεωρίας και άσκησης, καθώς και με την ποιότητα του διδακτικού υλικού, ενώ κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν υποστήριξε μεγάλη δυσαρέσκεια από τον χρόνο προμήθειας του διδακτικού υλικού. Τέλος, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την υψηλή ικανοποίησή τους από την συνολική οργάνωση του προγράμματος επιμόρφωσης στο οποίο συμμετείχαν.

Επιπροσθέτως στην ενότητα που αφορούσε τους επιμορφωτές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα τόσο σε επίπεδο απόδοσής σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος, όσο και σε σχέση με τη συνεργασία τους με τους επιμορφούμενους, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα, δήλωσαν ότι ήταν ικανοποιημένοι σε υψηλό βαθμό.

Τέλος στην τέταρτη και τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου που αφορούσε στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος και συγκεκριμένα στο βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του εκπαιδευτικού προγράμματος προκύπτει το συμπέρασμα πως όλοι οι συμμετέχοντες είναι άκρως ικανοποιημένοι με τη γενικότερη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού προγράμματος.

2.7. Συνολικά Συμπεράσματα Ερωτηματολογίων Επιμορφωτών

Τα συνολικά συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, ενισχύουν την άποψη ότι οι επιμορφωτές έμειναν γενικότερα ικανοποιημένοι με το πρόγραμμα επιμόρφωσης τόσο στην Α' όσο και στη Β' φάση της εκπαίδευσης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα γενικότερα αποτελέσματα οι επιμορφωτές ικανοποιήθηκαν σε αρκετά υψηλό βαθμό τόσο με το περιεχόμενο του επιμορφωτικού προγράμματος και των θεματικών ενότητων που το απαρτίζουν, όσο και με τη διεξαγωγή του αλλά και το επίπεδο των επιμορφούμενων που συμμετείχαν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά στην Α' φάση του Επιμορφωτικού προγράμματος, οι θεματικές ενότητες με τίτλο: «Παραβατικότητα και Ποινική Μεταχείριση Ανηλίκων», «Τι Είναι η Εξάρτηση» και «Οικογένεια και Εξάρτηση» παρουσίασαν το μεγαλύτερο βαθμό επιρροής σε επίπεδο ενδιαφέροντος ενώ αντιθέτως η θεματική ενότητα: «Οργανωτικά και Διοικητικά Θέματα» συγκέντρωσε το μικρότερο βαθμό επιρροής. Τα αποτελέσματα αυτά έστω και περιορισμένα συμπίπτουν με τα αντίστοιχα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου των επιμορφούμενων που παρουσιάστηκε σε προηγούμενη ενότητα, σε ότι αφορά στην θεματική ενότητα με τίτλο «Παραβατικότητα και Ποινική Μεταχείριση Ανηλίκων».

Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στη Β' φάση του Επιμορφωτικού Προγράμματος στην Αθήνα, οι θεματικές ενότητες με τίτλο: «Παρουσίαση Πρώτης επαφής», «Ο ρόλος του Θεραπευτή», «Θεωρία και Βιωματικές Ασκήσεις», «Βασικές Αρχές Θεραπείας της Εξάρτησης - Κλινικά Παραδείγματα», «Νομικά Ζητήματα των Παραβατικών /Χρηστών Εφήβων - Καλές Πρακτικές στη Διασύνδεση Φορέων», «Ιατρικά Ζητήματα των Παραβατικών /Χρηστών Εφήβων - Καλές Πρακτικές στη Διασύνδεση Φορέων», «Οικογένεια και Εξάρτηση-Θεωρητικές Προσεγγίσεις», «Οικογένεια και Εξάρτηση- Βιωματική Προσέγγιση», «Θεωρητική Προσέγγιση», «Δεξιότητες», «Συζήτηση Περίπτωσης (από το βιβλίο του Miller)» και «Συζήτηση Περίπτωσης (η περίπτωση της Μάρθας)» συγκέντρωσαν κατά μέσο όρο το μεγαλύτερο βαθμό επιρροής σε επίπεδο ενδιαφέροντος, ενώ αντιθέτως η θεματική ενότητα με το μικρότερο βαθμό επιρροής ήταν η ενότητα «Κριτήρια Αξιολόγησης και Παραπομπή».

Αντίστοιχα, στη Θεσσαλονίκη στην Α' Φάση, τον υψηλότερο βαθμό ενδιαφέροντος συγκέντρωσε η θεματική ενότητα: «Ο έφηβος και οι συμπεριφορές κινδύνου-ιστορικό και εξέλιξη από την παιδική ηλικία στην εφηβεία-θεωρία και κλινικά παραδείγματα», ενώ ακολουθούν οι θεματικές ενότητες «Κινητοποιητική Συνέντευξη», «Ψυχοφαρμακολογία», «Οικογένεια και Εφηβεία», «Οικογένεια και εξάρτηση-Θεωρητικές προσεγγίσεις», «Οικογένεια και εξάρτηση-βιωματικό εργαστήριο (διερευνώντας τις εσωτερικές φωνές)», «Διαδικασία σύλληψης και ιδιαιτερότητες ανήλικων συλληφθέντων». Συμπερασματικά, αξίζει να σημειωθεί πως οι επιμορφούμενοι δηλώνουν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με τη γενικότερη δομή του επιμορφωτικού προγράμματος. Αντίστοιχα στη Β' Φάση, τον υψηλότερο βαθμό ενδιαφέροντος παρουσίασαν οι θεματικές ενότητες «Οικογένεια και Εφηβεία», «Εφηβεία, χρήση ουσιών και θεραπευτικές παρεμβάσεις» και «Οικογένεια και

εξάρτηση-Θεωρητικές προσεγγίσεις». Οι θεματικές ενότητες με το μικρότερο ενδιαφέρον, ήταν οι ενότητες «Κινητοποιητική συνέντευξη», «Βιοψυχοκοινωνική θεωρία της εξάρτησης» και «Ψυχοφαρμακολογία»

Παράλληλα, στην ενότητα που αφορούσε τους επιμορφούμενους που συμμετείχαν στο πρόγραμμα τόσο σε επίπεδο απόδοσής σε σχέση με τις απαιτήσεις του προγράμματος, όσο και σε σχέση με τη συνεργασία τους με τους επιμορφωτές, όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα, δήλωσαν ότι ήταν ικανοποιημένοι σε υψηλό βαθμό ενισχύοντας το γεγονός ότι οι επιμορφούμενοι που συμμετείχαν στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ήταν άτομα με υψηλό επίπεδο γνώσεων και μακρόχρονη εμπειρία στο χώρο των εξαρτήσεων.

Εν κατακλείδι, στην τέταρτη και τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου που αφορούσε στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος και συγκεκριμένα στο βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου του προγράμματος στις προσδοκίες των επιμορφούμενων και στο βαθμό εκπλήρωσης του στόχου του εκπαιδευτικού προγράμματος όλες οι απόψεις συνέκλιναν ότι το παρόν πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπλήρωσε τους αρχικούς στόχους συνολικά, καθώς ήταν ένα πρόγραμμα υψηλών προδιαγραφών και γενικότερα υψηλού επιπέδου όσον αφορά στην ποιότητά του.

3. Ανάλυση Ερωτηματολογίων των Ωφελούμενων στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337

Η δομή των ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν στους ωφελούμενους αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, των οποίων η ανάλυση παρουσιάζεται ακολούθως, διακρίνεται σε τέσσερις υποενότητες. Συγκεκριμένα στην 1^η υποενότητα παρουσιάζονται τα στοιχεία του τόπου λειτουργίας της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, στη 2^η υποενότητα παρουσιάζονται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην Υπηρεσία, τα οποία συμπεριλαμβάνουν τα γενικά στοιχεία των ερωτηθέντων (ηλικία και φύλο). Εν συνεχεία, στη 3^η υποενότητα ακολουθούν στοχευμένες ερωτήσεις αναφορικά με την αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς (πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα), αναφορικά με την ικανοποίηση από τον σύμβουλο της Υπηρεσίας και αναφορικά με το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος παρακίνησης (μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα). Τέλος, η 4^η υποενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις αναφορικά με τη συνολική αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, μέσα από την εμπειρία των ωφελούμενων της Υπηρεσίας.

Πιο συγκεκριμένα, οι προαναφερθείσες ερωτήσεις, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς, διακρίνονται σε ερωτήσεις που διερευνούν τις αντιλήψεις των ωφελούμενων αναφορικά με την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών, την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή, την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών, την ενόχληση από της εξάρτηση στις ουσίες, την ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς, την ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς σε σχέση με τη χρήση ουσιών και τέλος την ετοιμότητα για τη συμμετοχή τους σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών. Περαιτέρω, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς στους ωφελούμενους γονείς, διακρίνονται σε ερωτήσεις που διερευνούν τις αντιλήψεις των ωφελούμενων-γονέων αναφορικά με τη σημαντικότητα της συμβολής τους στη διαχείριση των προβλημάτων των παιδιών τους σε σχέση με τη χρήση ουσιών, την πρόκληση σημαντικών βλαβών στην κοινωνική ζωή των παιδιών τους από τη χρήση ουσιών, την ανησυχία για την πρόκληση βλαβών στην υγεία των παιδιών τους από τη χρήση ουσιών, την ενόχληση από την εξάρτηση των παιδιών τους από ουσίες, την ετοιμότητα και την ικανότητα αλλαγής συμπεριφοράς απέναντι στο παιδί τους σε σχέση με τη χρήση ουσιών, το βαθμό κινητοποίησής τους για την παροχή βοήθειας στο παιδί τους για την αλλαγή συμπεριφοράς σε σχέση με τις ουσίες, την ετοιμότητα συμμετοχής σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα σε σχέση με τη χρήση ουσιών των παιδιών τους.

Ακόμη, σε ότι αφορά στην ικανοποίηση από τον σύμβουλο της Υπηρεσίας, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου διακρίνονται σε ερωτήσεις που διερευνούν τις αντιλήψεις των ωφελούμενων και των ωφελούμενων γονέων αναφορικά με την παροχή βοήθειας από τον

σύμβουλο για την έκφραση των πραγματικών αναγκών και την επίτευξη των στόχων τους, το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος και την ικανοποίηση από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).

Σε ότι στην αξιολόγηση για το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από ερωτήσεις που διερευνούν την αντίληψη για την επίδραση του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της παραβατικότητας λόγω της χρήσης ουσιών καθώς και στη μείωση της χρήσης ουσιών, στην αποκατάσταση της επαφής των ωφελούμενων τους με τους φίλους και την οικογένειά τους και στην καλύτερη ανταπόκρισή τους στις σχολικές ή επαγγελματικές τους υποχρεώσεις και στην απόφασή τους για συμμετοχή σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα. Ακόμη αξιολογήθηκε η ικανοποίησή τους από τον αριθμό των παρεχόμενων συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης. Περαιτέρω, σε ότι αφορά στην ικανοποίηση από τον σύμβουλο της Υπηρεσίας των ωφελούμενων-γονέων, διακρίνονται σε ερωτήσεις που διερευνούν τις αντιλήψεις αναφορικά με την επίδραση του προγράμματος στη βελτίωση της συμπεριφοράς τους απέναντι στο παιδί τους, στην επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος στην καλύτερη διαχείριση της ανησυχίας και του άγχους που σχετίζονται με την παραβατικότητα και τη χρήση ουσιών των παιδιών τους, στην επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος στην απόκτηση καλύτερων δεξιοτήτων επικοινωνίας με τα παιδιά τους, στην επίδρασή του στην καλύτερη διαχείριση των ενδοοικογενειακών συγκρούσεων που ενδεχομένων απορρέουν ως συνέπεια της χρήσης ουσιών, στην επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος ως προς το πώς να είναι βοηθητικοί στην αλλαγή συμπεριφοράς του παιδιού τους απέναντι στις ουσίες και στη συνεπαγόμενη παραβατικότητα, στην επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος στην αντίληψη της σημαντικότητας της συμβολής τους στην προσπάθεια αντιμετώπισης του παιδιού τους των προβλημάτων χρήσης ουσιών και παραβατικότητας καθώς και στην επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος σχετικά με την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών για την βελτίωση της συμπεριφοράς και των δεξιοτήτων τους απέναντι στο πρόβλημα χρήσης ουσιών και παραβατικότητας των παιδιών τους.

Τέλος, οι ερωτήσεις, αναφορικά με τη συνολική αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, διακρίνονται σε ερωτήσεις που αφορούν στις αντιλήψεις των ωφελούμενων και των ωφελούμενων-γονέων ως προς το βαθμό επαρκούς κινητοποίησής τους για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο της Υπηρεσίας που ήρθε σε επαφή μαζί τους στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία, ως προς το βαθμό ικανοποίησής τους από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ», ως προς το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές τους προσδοκίες και τέλος ως προς την αντίληψή τους αναφορικά με το εάν το πρόγραμμα αυτό ή ανάλογο του θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους ή στους γονείς που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών. Στη συνέχεια ακολουθεί ενδελεχής παρουσίαση των αποτελεσμάτων, με βάση τον τόπο Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης αλλά και συνολικά.

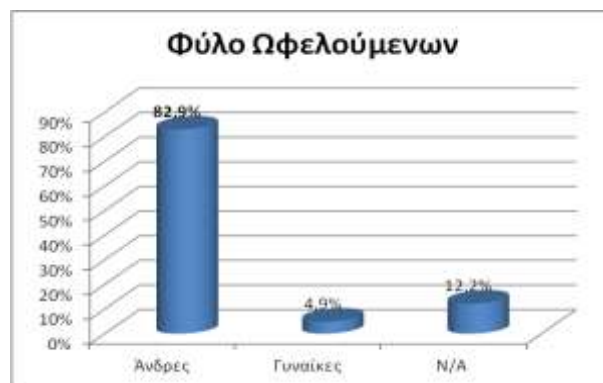

3.1. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους σε Αθήνα-Θεσσαλονίκη συνολικά

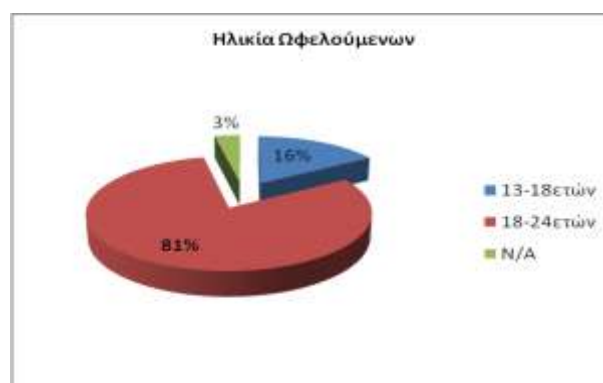
3.1.1.-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-

Από τους ωφελούμενους της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης σε Αθήνα-Θεσσαλονίκη συνολικά, το 83% ήταν άνδρες και το 5% ήταν γυναίκες (διάγραμμα 26). Το 81% των ωφελούμενων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών, ενώ μόνο το 16% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 13-18 ετών (διάγραμμα 27). Σε ότι αφορά στους γονείς ωφελούμενων που επίσης συμμετείχαν στο πρόγραμμα, το 64% ήταν άνδρες και το 36% ήταν γυναίκες (διάγραμμα 28). Επίσης, το 79% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 40-60 ετών, το 14% στην ηλικιακή ομάδα 20-40 ετών και το 7% στην ηλικιακή ομάδα >60 ετών (διάγραμμα 29).

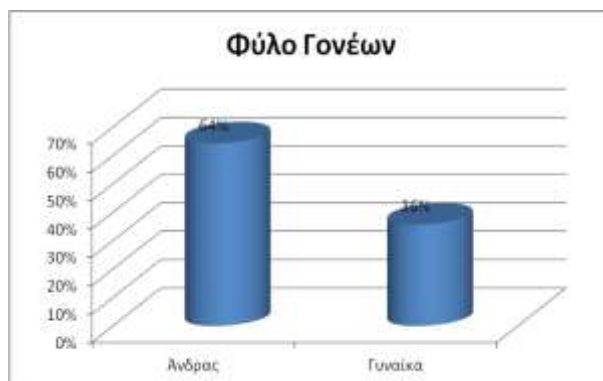
Διάγραμμα 26 Ωφελούμενοι με βάση το φύλο

Διάγραμμα 27 Ωφελούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα

Διάγραμμα 28 Ωφελούμενοι-γονείς με βάση το φύλο.

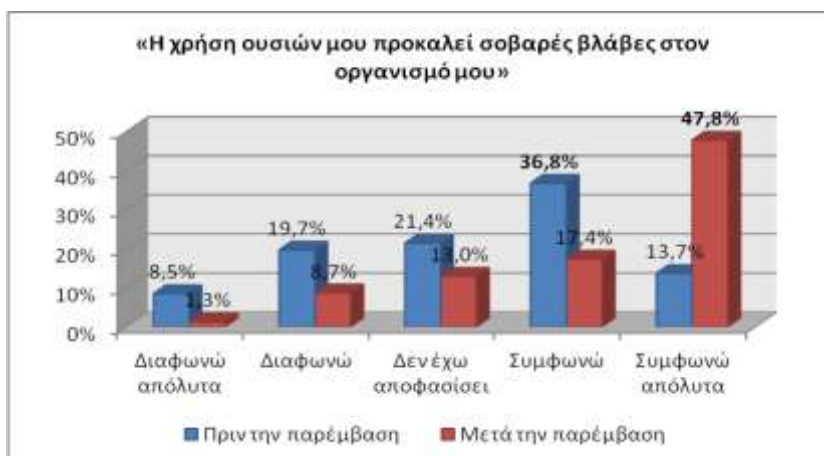
Διάγραμμα 29 Ωφελούμενοι-γονείς με βάση την ηλικιακή ομάδα.

3.1.2.-Αξιολόγηση Κινήτρου και Ετοιμότητας για Αλλαγή Συμπεριφοράς-

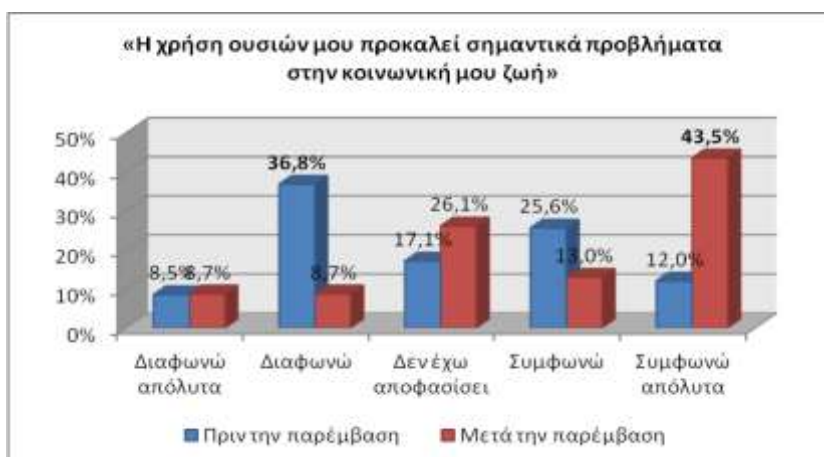
Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς των ωφελούμενων, πριν και μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών**, το 48% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 14% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 30). Αντίστοιχα, μόνο το 1% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δηλώνουν πως «διαφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή σε σχέση με το 9% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Επιπλέον μόνο το 9% μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δηλώνουν πως «διαφωνούν» και μόνο το 13% πως «δεν έχουν αποφασίσει» σε σύγκριση με το 20% και το 21% αντίστοιχα πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 30 Αντίληψη για την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή από τη χρήση ουσιών**, το 44% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 12% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 31). Αντίστοιχα, μόνο το 9% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δηλώνουν πως «διαφωνούν» με τη δήλωση αυτή σε σχέση με το 37% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 31 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών**, το 44% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 12% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 32). Αντίστοιχα, μόνο το 13% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δηλώνουν πως

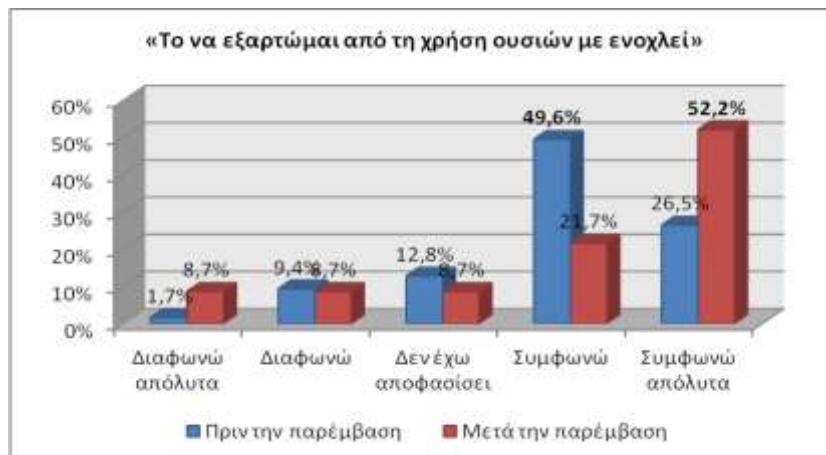
«διαφωνούν» με τη δήλωση αυτή σε σχέση με το 21% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα

Διάγραμμα 32 Αντίληψη για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για την **ενόχλησή τους από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών**, το 52% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 27% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 33).

Διάγραμμα 33 Αντίληψη για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην **ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 39% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ έτοιμοι», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 18% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 34). Αντίστοιχα, το 22% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το

πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ έτοιμοι», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 15% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Η ενίσχυση της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς μέσα από την ένταξη σε πρόγραμμα συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος παρακίνησης διαφαίνεται και από το χαμηλό ποσοστό (9%) των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα σε σχέση με το 17% πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα που δηλώνουν πως δεν αισθάνονται «καθόλου έτοιμοι» για την αλλαγή της συμπεριφοράς τους.

Διάγραμμα 34 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -

Στην ερώτηση που αφορά **στην ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 52% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ ικανοί», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 34% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 35). Αντίστοιχα, το 17% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ ικανοί», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 15% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Αντίστοιχα, μόνο το 9% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα αναφέρουν πως αισθάνονται «λίγο ικανοί» για την αλλαγή της συμπεριφοράς σε ότι αφορά στη χρήση ουσιών, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο 22% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 35 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Τέλος, στην ερώτηση που αφορά στην ετοιμότητα για συμμετοχή των ωφελούμενων σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 30% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ έτοιμοι», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 9% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 36). Η ενίσχυση της ετοιμότητας για τη συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών ενισχύεται και από το χαμηλό ποσοστό (26%) των ωφελούμενων, μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, σε σχέση με το 39%, πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, που δηλώνουν πως δεν αισθάνονται «καθόλου έτοιμοι».

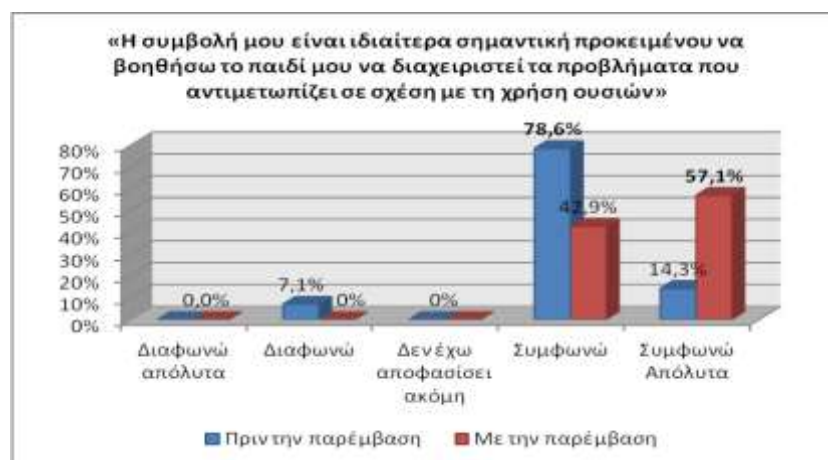
Διάγραμμα 36 Ετοιμότητα για συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς των ωφελούμενων-γονέων, πριν και μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων-γονέων για

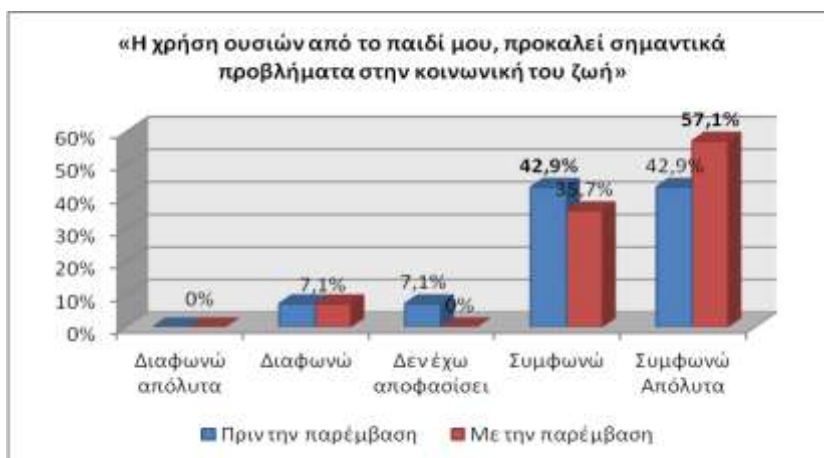
τη συμβολή τους στη διαχείριση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους σε σχέση με τη χρήση ουσιών, το 57% των ωφελούμενων-γονεών που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 14% των ωφελούμενων-γονεών πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 37). Αντίστοιχα, κανείς εκ των ωφελούμενων-γονεών μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δε δηλώνει πως «διαφωνεί» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικό μεγαλύτερο από το 7% πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 37 Αντίληψη των γονέων για τη συμβολή τους στη διαχείριση των παιδιών τους των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε σχέση με τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

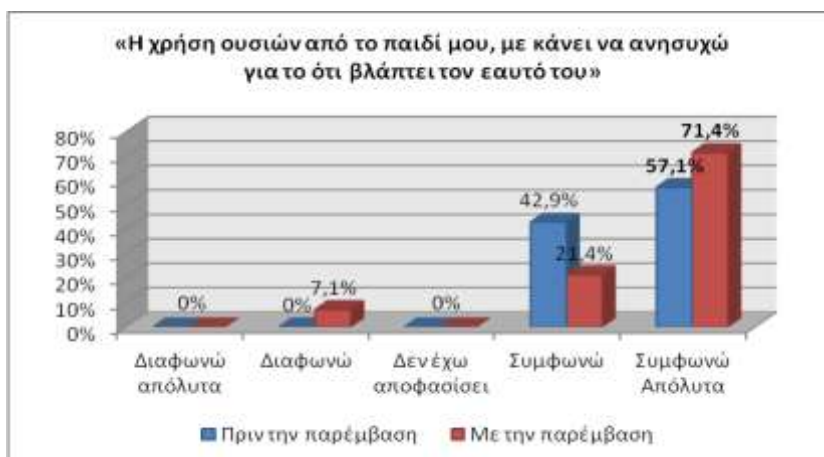
Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων-γονεών για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή των παιδιών τους από τη χρήση ουσιών, το 57% των ωφελούμενων-γονεών που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 43% των ωφελούμενων-γονεών πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 38).

Διάγραμμα 38 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελομένων-γονέων για την πρόκληση βλάβης στην υγεία των παιδιών τους ως συνέπεια της χρήση ουσιών, το 71% των ωφελομένων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 57% των ωφελομένων-γονέων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 39).

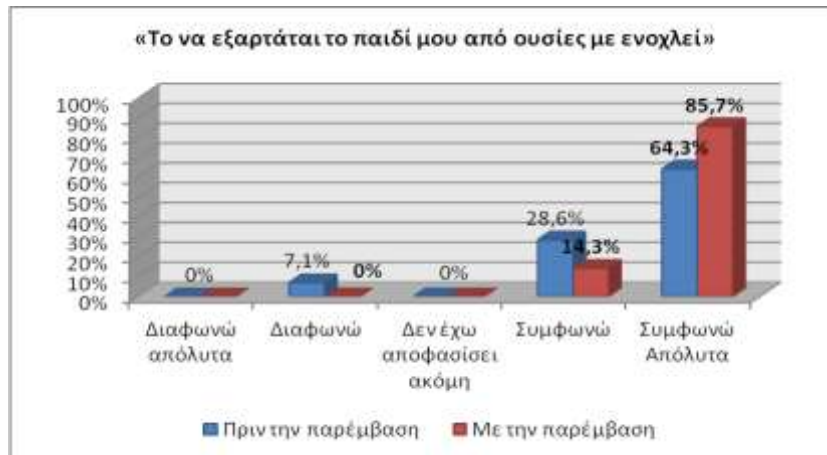
Διάγραμμα 39 Αντίληψη για την ανησυχία πρόκλησης βλάβης στα παιδιά τους ως συνέπεια της χρήσης ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην ενόχλησή τους από την εξάρτηση των παιδιών τους από τη χρήση ουσιών, το 86% των ωφελομένων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 64,5% των ωφελομένων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 40).

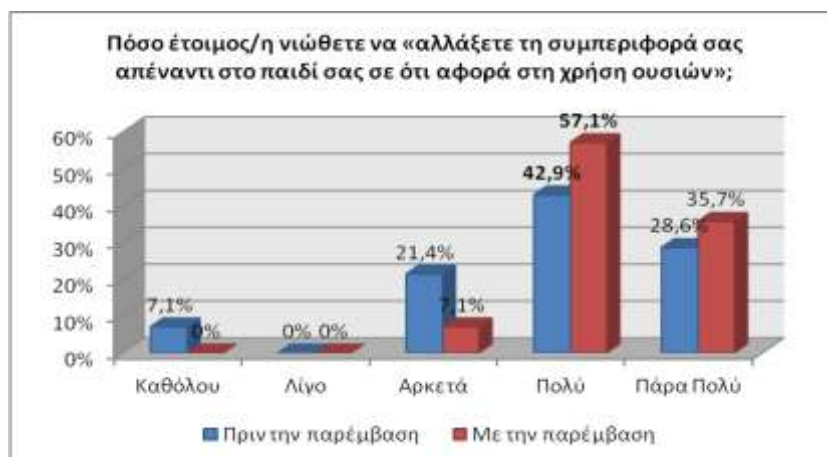

Διάγραμμα 40 Ενόχληση από την εξάρτηση των παιδιών τους από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά **στην ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών των παιδιών τους**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 36% των ωφελούμενων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ έτοιμοι», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 29% των ωφελούμενων-γονέων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 41). Αντίστοιχα, το 57% των ωφελούμενων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ έτοιμοι», ποσοστό επίσης σημαντικά μεγαλύτερο από το 43% των ωφελούμενων-γονέων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Η ένταξη στο πρόγραμμα συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποιητικής συνέντευξης επιδρά λοιπόν σημαντικά στην ενίσχυση της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από το μηδενικό ποσοστό ωφελούμενων-γονέων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα σε σχέση με το 7% πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα που να δηλώνουν πως δεν αισθάνονται «καθόλου έτοιμοι» για την αλλαγή της συμπεριφοράς τους.

Διάγραμμα 41 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς απέναντι στη χρήση ουσιών των παιδιών τους. -Πριν και μετά πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -

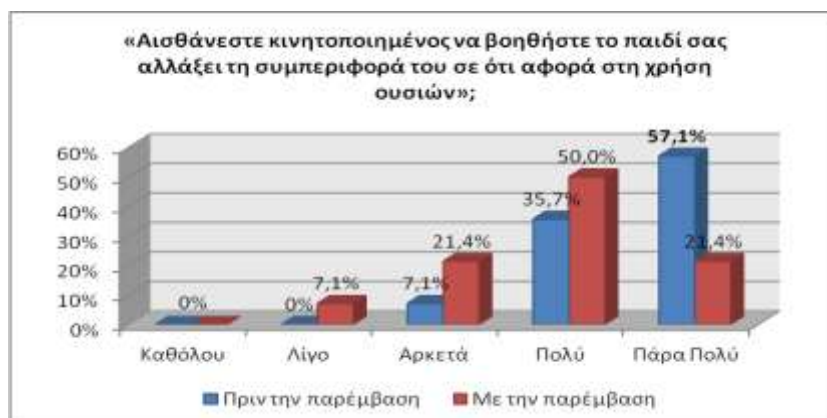

Στην ερώτηση που αφορά **στην ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών των παιδιών τους**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 50% των ωφελούμενων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ ικανοί», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 36% των ωφελούμενων-γονέων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Αντίστοιχα, κανείς εκ των ωφελούμενων-γονέων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δεν αναφέρει πως δεν αισθάνεται «καθόλου ικανός» για την αλλαγή της συμπεριφοράς σε ότι αφορά στη χρήση ουσιών των παιδιών τους, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο 7% των ωφελούμενων-γονέων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 42). Επιπρόσθετα, το 50% των ωφελούμενων-γονέων, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο, σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (36%), αναφέρουν πολύ κινητοποιημένοι και το 21% των ωφελούμενων-γονέων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα αναφέρουν «αρκετά» κινητοποιημένοι, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο 7% των ωφελούμενων-γονέων πριν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 43).

Διάγραμμα 42 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς απέναντι στη χρήση ουσιών των παιδιών τους. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

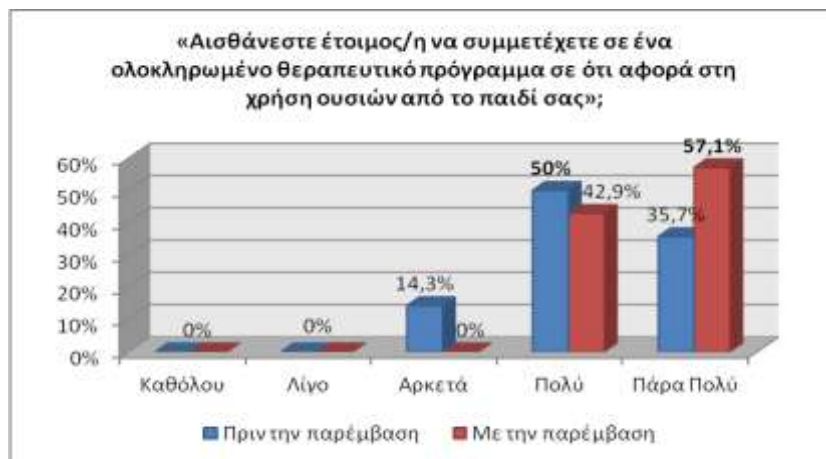

Διάγραμμα 43 Βαθμός κινητοποίησης για στήριξη των παιδιών τους στην αλλαγή συμπεριφοράς τους απέναντι στη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Τέλος, στην ερώτηση που αφορά στην ετοιμότητα για συμμετοχή των ωφελούμενων-γονέων σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 57% των ωφελούμενων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ έτοιμοι», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 36% των ωφελούμενων-γονέων πριν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 44).

Διάγραμμα 44 Ετοιμότητα για συμμετοχή των ωφελούμενων-γονέων σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

3.1.3.-Αξιολόγηση Συμβούλου

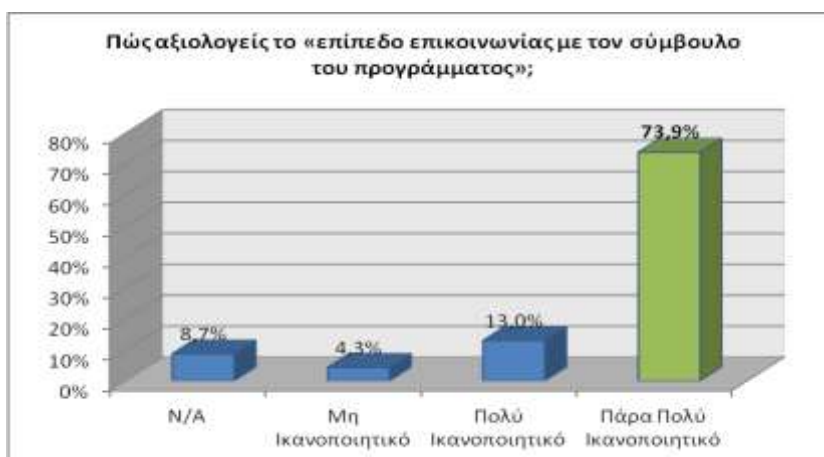
Αναφορικά με την αξιολόγηση των ωφελούμενων για τους συμβούλους που απαρτίζουν την Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **το πόσο βοηθητικός υπήρξε ο σύμβουλος στην έκφραση των πραγματικών αναγκών τους και στην επίτευξη των στόχων τους**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων αξιολογούν πολύ θετικά τον σύμβουλο. Συγκεκριμένα, το 44% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως ο σύμβουλος υπήρξε «πάρα πολύ» βοηθητικός, το 30,4% αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ βοηθητικός», ενώ το 22% πως υπήρξε «αρκετά» βοηθητικός (διάγραμμα 45). Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν ανέφερε πως ο σύμβουλος δεν υπήρξε «καθόλου» ή «λίγο» βοηθητικός ως προς την επίτευξη των αναγκών και των στόχων τους.

Διάγραμμα 45 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.

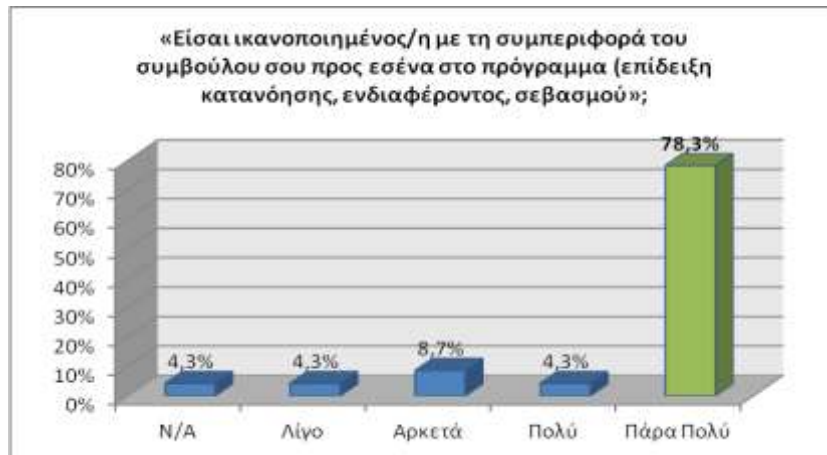
Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση από τους ωφελούμενους του επιπέδου επικοινωνίας με τον σύμβουλο, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (74%) αντιλαμβάνεται το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο ως «πάρα πολύ ικανοποιητικό» και το 13% ως «πολύ ικανοποιητικό», ενώ ένα πολύ μικρό μόνο ποσοστό (4%) δηλώνει «μη ικανοποιημένο» από το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο (διάγραμμα 46).

Διάγραμμα 46 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος

Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για τον βαθμό ικανοποίησής τους από τη συμπεριφορά του συμβούλου (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού), η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (78%) δηλώνουν «πάρα πολύ» ικανοποιημένοι από τη συμπεριφορά του συμβούλου (διάγραμμα 47). Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν ανέφερε «καθόλου» ικανοποιημένος από τη συμπεριφορά του συμβούλου.

Διάγραμμα 47 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού)

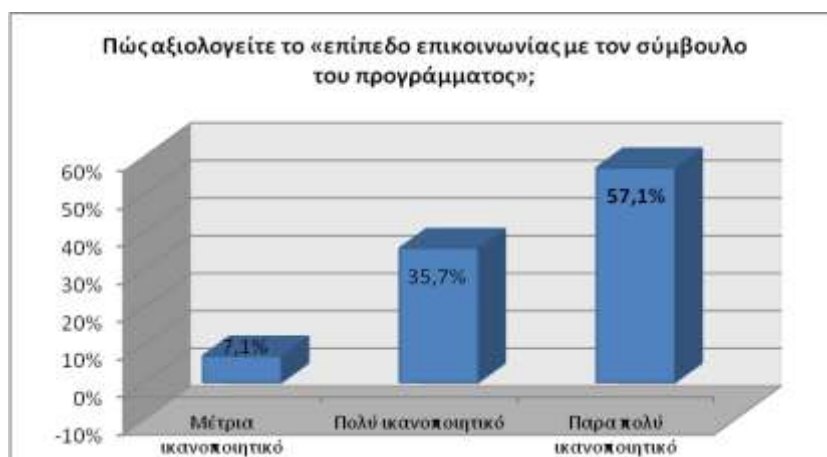
Σε ότι αφορά στην αξιολόγηση των ωφελούμενων-γονέων για τους συμβούλους που απαρτίζουν την Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **το πόσο βοηθητικός υπήρξε ο σύμβουλος στην έκφραση των πραγματικών αναγκών τους και στην επίτευξη των στόχων τους**, το 79% των ωφελούμενων-γονέων αξιολογούν ως «πάρα πολύ» ή «πολύ» βοηθητικό τον σύμβουλο. Όπως στην περίπτωση των ωφελούμενων νεαρών ή εφήβων, έτσι και στην περίπτωση των ωφελούμενων-γονέων, κανείς δεν χαρακτηρίζει τον σύμβουλο «καθόλου» ή «λίγο» βοηθητικό ως προς την επίτευξη των αναγκών και των στόχων τους (διάγραμμα 48).

Διάγραμμα 48 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.

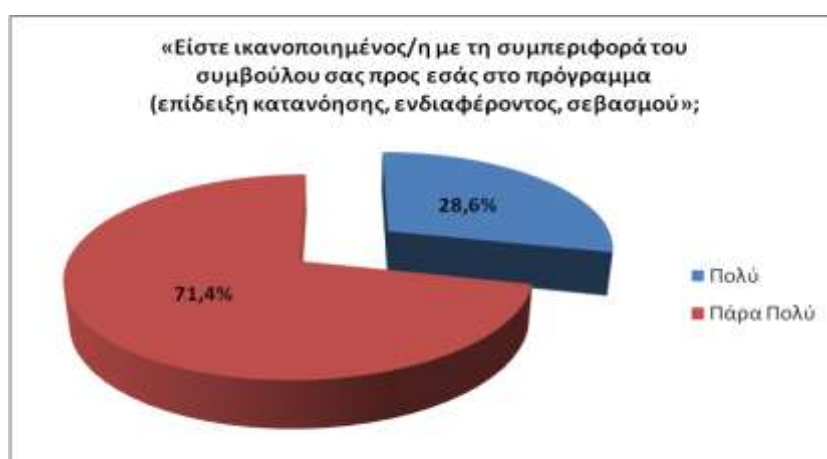
Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση από τους ωφελούμενους-γονείς **του επιπέδου επικοινωνίας με τον σύμβουλο**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων-γονέων (93%) αντιλαμβάνεται το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο ως «πάρα πολύ ικανοποιητικό» ή «πολύ ικανοποιητικό», ενώ ένα πολύ μικρό μόνο ποσοστό (7%) δηλώνει «μέτρια ικανοποιημένο» από το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο (διάγραμμα 49).

Διάγραμμα 49 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος.

Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων-γονέων για **τον βαθμό ικανοποίησής τους από τη συμπεριφορά του συμβούλου (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού)**, το 100% των ερωτηθέντων δηλώνουν «πάρα πολύ» ή «πολύ ικανοποιημένοι» από τη συμπεριφορά του συμβούλου (διάγραμμα 50).

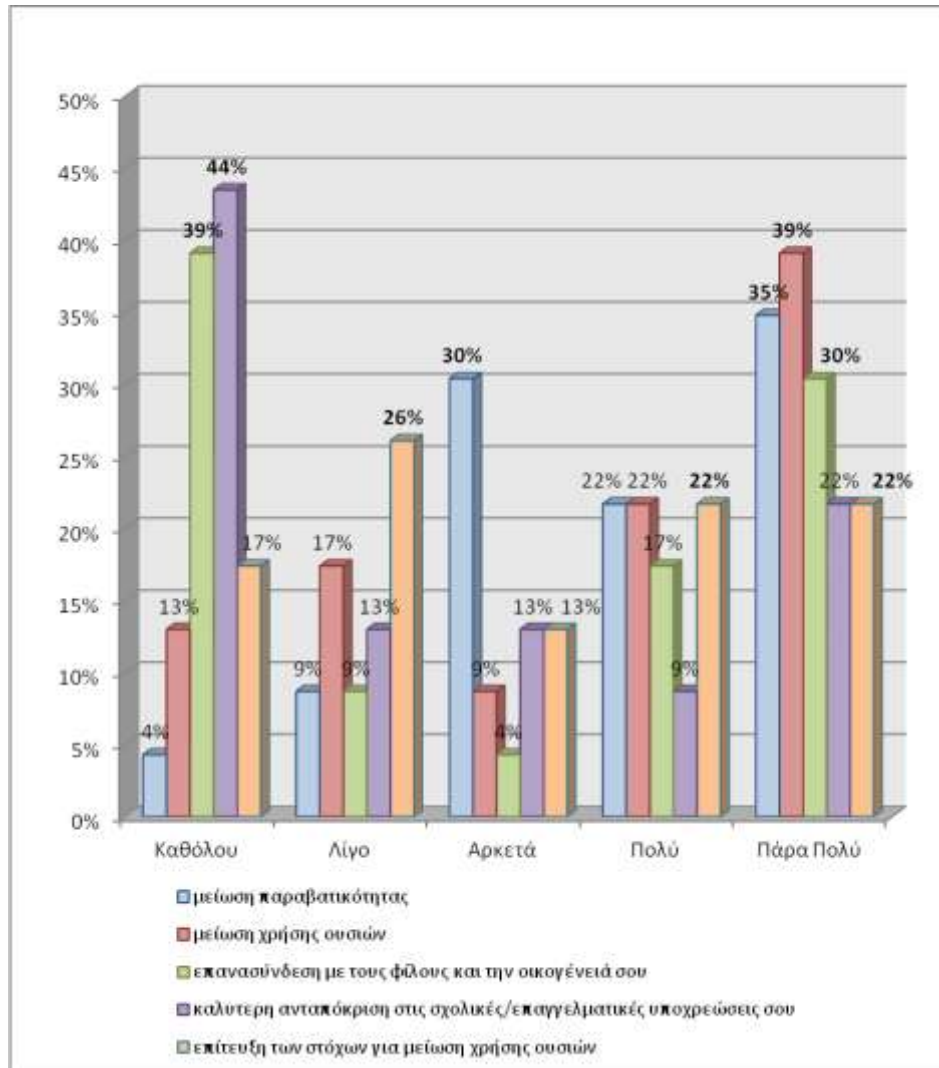
Διάγραμμα 50 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).

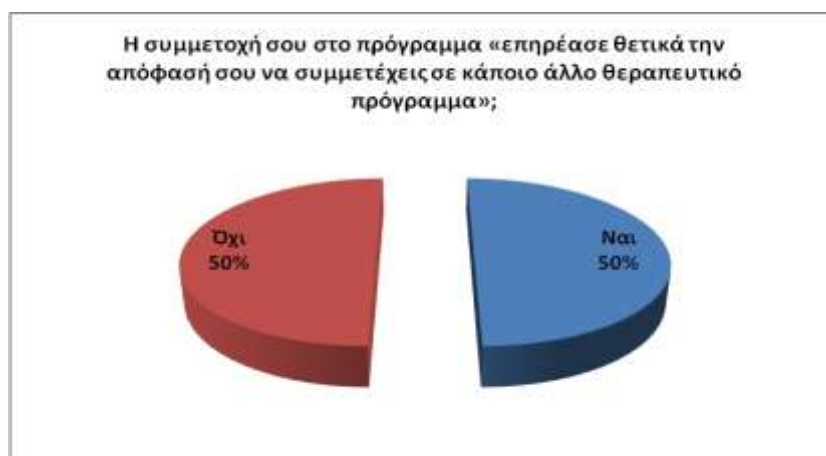
3.1.4.-Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

Αναφορικά με την αξιολόγηση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για το **βαθμό επίδρασης του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της παραβατικότητας λόγω της χρήσης ουσιών**, το 35% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως το περιεχόμενο του προγράμματος υπήρξε «πάρα πολύ» βοηθητικό, το 22% αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ» βοηθητικό και το 30% «αρκετά» βοηθητικό. Μόνο το 9% και το 4% αναφέρουν πως υπήρξε «λίγο» ή «καθόλου» βοηθητικό (διάγραμμα 51). Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στην αντίληψή τους για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της χρήσης ουσιών**, το 39% και το 22% των ωφελούμενων αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ» και «πολύ» βοηθητικό αντίστοιχα, ενώ μόνο το 13% αναφέρουν πως δεν υπήρξε «καθόλου» βοηθητικό. Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αντίληψή τους για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στην αποκατάσταση της επαφής των ωφελούμενων με τους φίλους και την οικογένειά τους**, το 30% και το 17% των ωφελούμενων αξιολογούν πολύ θετικά το περιεχόμενο των συνεδριών και αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ» και «πολύ» βοηθητικό αντίστοιχα. Ωστόσο, το περιεχόμενο των συνεδριών δεν αξιολογείται πολύ θετικά σε ότι αφορά **στην επίδρασή του για την καλύτερη ανταπόκριση στις σχολικές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις των ωφελούμενων**. Συγκεκριμένα, το 44% των ωφελούμενων αναφέρουν πως δεν υπήρξε «καθόλου» βοηθητικό στον τομέα αυτό. Βέβαια, αρκετά σημαντικό είναι το εύρημα, σύμφωνα με το οποίο, οι ωφελούμενοι αναφέρουν πως ακόμη **μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα μπορούσε να είναι περισσότερο βοηθητικός στην επίτευξη του στόχου για την μείωση της χρήσης ουσιών**. Συγκεκριμένα, το 44% συμφωνεί «πάρα πολύ» και «πολύ» με τη δήλωση αυτή ενώ το μόνο το 26% και το 17% των ωφελούμενων θεωρούν αντίστοιχα πως θα ήταν «λίγο» ή «καθόλου» πιο βοηθητικό ενισχύοντας ουσιαστικά την άποψη ότι ο αριθμός των 4-6 συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης είναι μεν επαρκής, ωστόσο μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα μπορούσε να αποφέρει ακόμη πιο σημαντικά αποτελέσματα. Πολύ σημαντική κρίνεται και **η επίδραση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης στην απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα**. Πιο συγκεκριμένα 1 στους 2 ωφελούμενους (50%) αναφέρει σημαντική επίδραση στην απόφασή του για συμμετοχή σε άλλο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα (διάγραμμα 52).

Διάγραμμα 51 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης

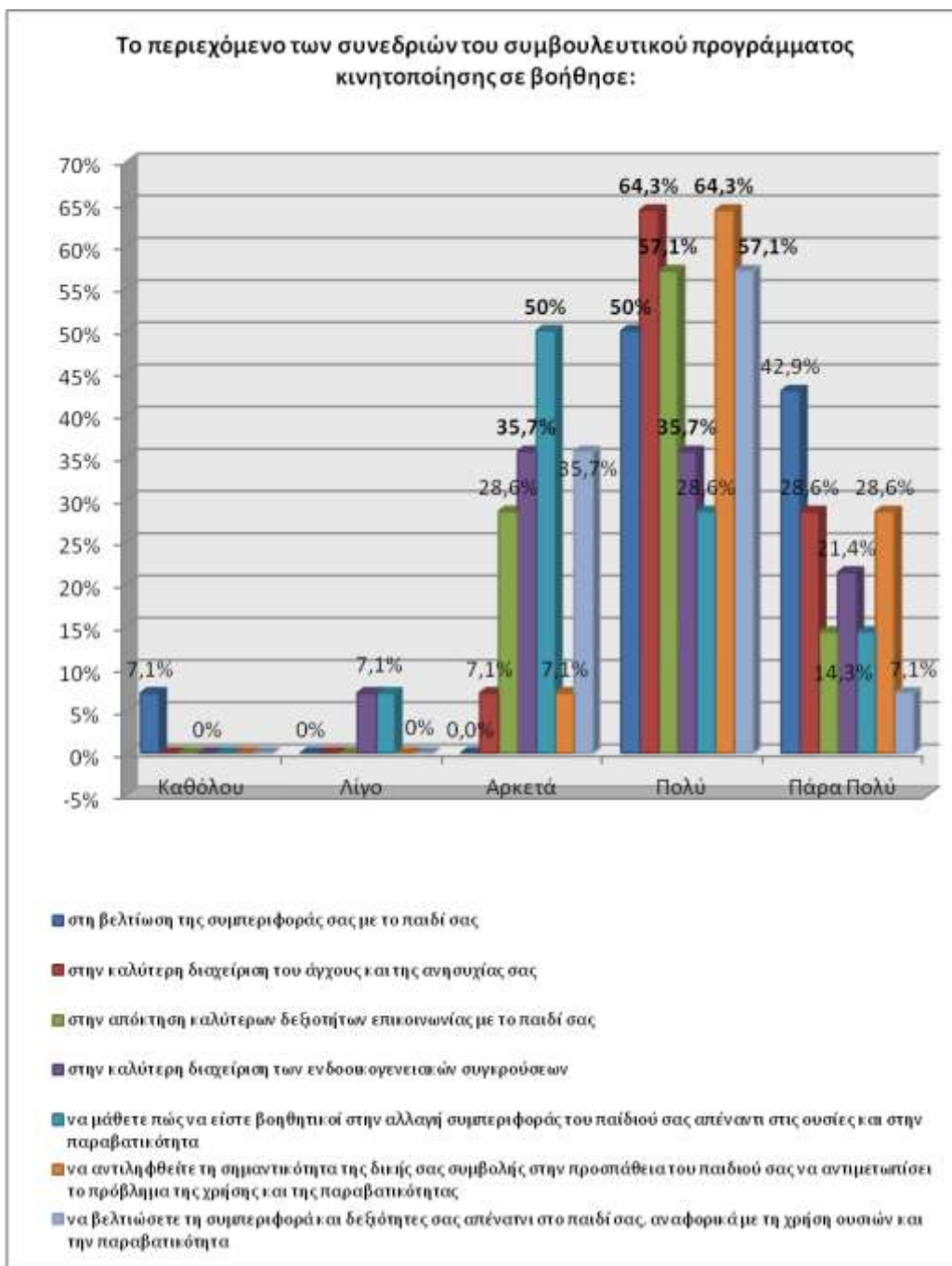
Διάγραμμα 52 Επίδραση συμμετοχής στο πρόγραμμα στην απόφαση συμμετοχής σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα

Αναφορικά με την αξιολόγηση των ωφελούμενων-γονέων του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων-γονέων για **το πόσο βοηθητικό υπήρξε το πρόγραμμα στη βελτίωση της συμπεριφοράς τους απέναντι στο παιδί τους**, το 73% των ωφελούμενων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως το περιεχόμενο του προγράμματος υπήρξε «πάρα πολύ» ή «πολύ» βοηθητικό. Αντίστοιχα, σε ότι αφορά αντίληψή τους για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος στην καλύτερη διαχείριση της ανησυχίας και του άγχους που σχετίζονται με την παραβατικότητα και τη χρήση ουσιών των παιδιών τους**, το 64% και το 29% των ωφελούμενων αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ» και «πάρα πολύ» βοηθητικό αντίστοιχα. Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αντίληψή τους για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος στην απόκτηση καλύτερων δεξιοτήτων επικοινωνίας με τα παιδιά τους**, το 71% των ωφελούμενων-γονέων αξιολογούν την επίδραση ως «πάρα πολύ» και «πολύ» βοηθητική. Επιπρόσθετα, το περιεχόμενο των συνεδριών αξιολογείται πολύ θετικά σε ότι αφορά **στην επίδρασή του στην καλύτερη διαχείριση των ενδο-οικογενειακών συγκρούσεων που ενδεχομένως απορρέουν ως συνέπεια της χρήσης ουσιών**. Συγκεκριμένα, το 21% των ωφελούμενων-γονέων αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ» βοηθητικό στον τομέα αυτό, το 36% αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ» και το 36% επίσης πως υπήρξε «αρκετά» βοηθητικό. Βέβαια, αρκετά σημαντικό είναι το εύρημα, σύμφωνα με το οποίο, το 93% των ωφελούμενων-γονέων αναφέρουν πως **η επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος υπήρξε «αρκετά» έως «πάρα πολύ» σημαντική ως προς το πώς να είναι βοηθητικοί στην αλλαγή συμπεριφοράς του παιδιού τους απέναντι στις ουσίες και στη συνεπαγόμενη παραβατικότητα**. Ακόμη, ως προς την **επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος στην αντίληψη της σημαντικότητας της συμβολής τους στην προσπάθεια αντιμετώπισης του παιδιού τους των προβλημάτων χρήσης ουσιών και παραβατικότητας**, το 93% των ωφελούμενων-γονέων αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ» έως «πάρα πολύ» βοηθητικό. Τέλος, από την αξιολόγηση των ωφελούμενων-γονέων σχετικά με το εάν **μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα μπορούσε να είναι περισσότερο βοηθητικός στην βελτίωση της συμπεριφοράς και των δεξιοτήτων τους απέναντι στο πρόβλημα χρήσης ουσιών και παραβατικότητας των παιδιών τους** προκύπτει πως το 57% συμφωνεί «πολύ», το 7% συμφωνεί «πάρα πολύ» και το 36% συμφωνεί αρκετά με τη δήλωση αυτή (διάγραμμα 53).

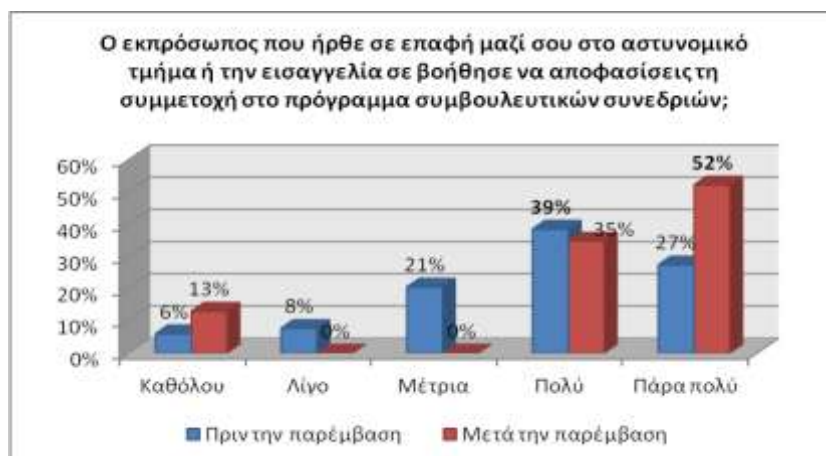
Διάγραμμα 53 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης

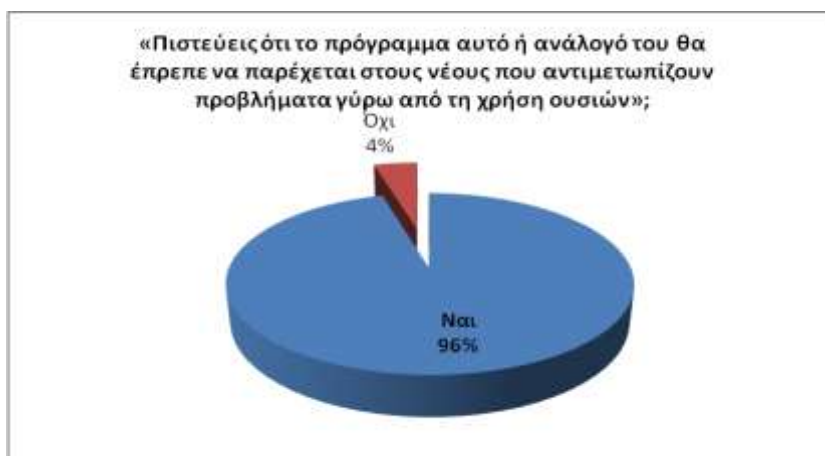
3.1.5.-Συνολική Αξιολόγηση

Αναφορικά με τη συνολική αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων ως προς **το βαθμό επαρκούς κινητοποίησής τους για την απόφαση συμμετοχής τους στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί τους στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία**, το 52% και το 35% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως ο εκπρόσωπος τους κινητοποίησε «παρα πολύ» και «πολύ» αντίστοιχα, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 27% και το 39% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 54), ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δεν ανέφερε «λίγο» κινητοποιημένος για την απόφαση συμμετοχής του στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί του, ποσοστό χαμηλό (8%) και για τους ωφελούμενους πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Συνολικά λοιπόν, οι εκπρόσωποι που ήρθαν σε επαφή με τους ωφελούμενους είτε στο αστυνομικό τμήμα είτε στην εισαγγελία φαίνεται πως λειτούργησαν πολύ αποτελεσματικά, ως προς την κινητοποίηση των ωφελούμενων για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα πως η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (96%) θεωρεί πως **η Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 55).

Διάγραμμα 54 Κινητοποίηση, κατά την 1^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -

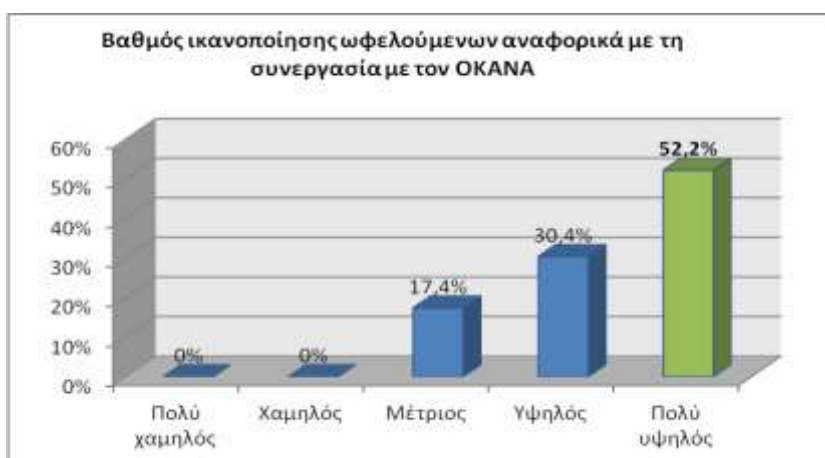

Διάγραμμα 55 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησής των ωφελούμενων από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ», το 52% των ωφελούμενων αναφέρει «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης, το 30% «υψηλό» και το 17% «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ (διάγραμμα 56). Τέλος, ως προς το **βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων αναφέρουν πως το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε «πάρα πολύ (48%) ή «πολύ» (26%) στις αρχικές τους προσδοκίες, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα δεν ανταποκρίθηκε «καθόλου» στις αρχικές του προσδοκίες (διάγραμμα 57).

Διάγραμμα 56 Βαθμός ικανοποίησης από την συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ

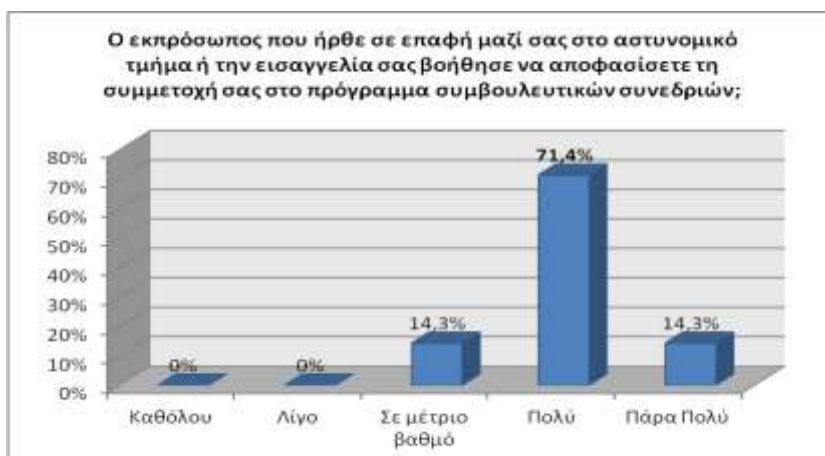

Διάγραμμα 57 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων.

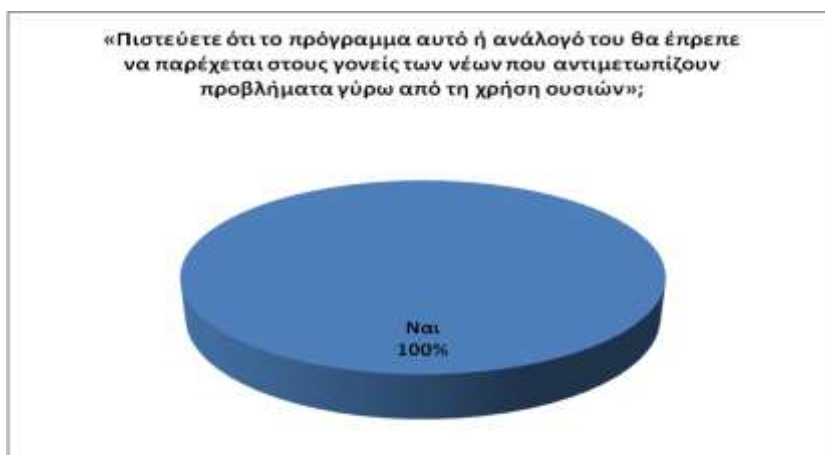

Σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης από την ανάλυση των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους-γονείς, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων ως προς **το βαθμό επαρκούς κινητοποίησής τους για την απόφαση συμμετοχής τους στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί τους στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία**, το 71% και το 14% των ωφελούμενων-γονέων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως ο εκπρόσωπος τους κινητοποίησε «πολύ» και «πάρα πολύ» αντίστοιχα, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων-γονέων δεν ανέφερε «καθόλου» ή «λίγο» κινητοποιημένος για την απόφαση συμμετοχής του στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί του (διάγραμμα 58). Είναι πολύ σημαντικό να σημειωθεί πως όλοι οι ωφελούμενοι-γονείς (100%) θεωρούν πως η **Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους γονείς των νέων που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 59).

Διάγραμμα 58 Κινητοποίηση, κατά την 1^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα -

Διάγραμμα 59 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

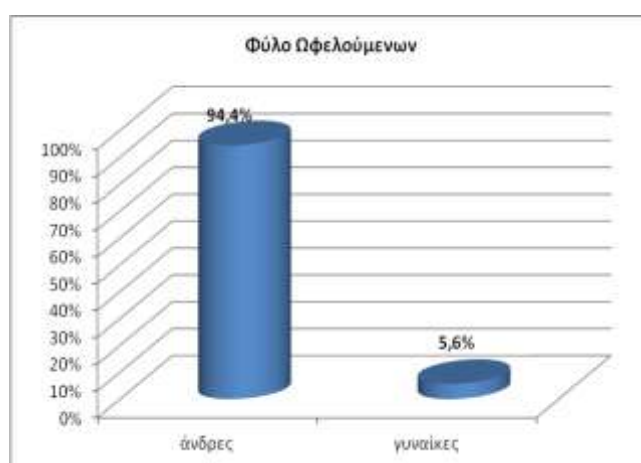

3.2. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους στην Αθήνα

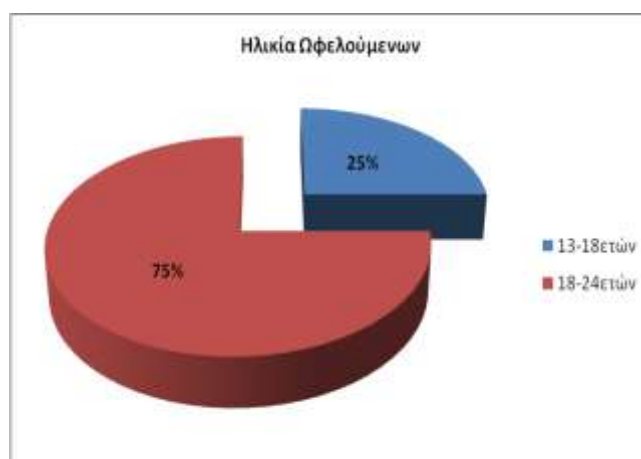
3.2.1. Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-

Από τους ωφελούμενους της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης στην Αθήνα το 94% ήταν άνδρες και το 6% ήταν γυναίκες (διάγραμμα 60). Το 75% των ωφελούμενων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών, ενώ μόνο το 25% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 13-18 ετών (διάγραμμα 61).

Διάγραμμα 60 Ωφελούμενοι με βάση το φύλο

Διάγραμμα 61 Ωφελούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα

3.2.2 Αξιολόγηση Κινήτρου και Ετοιμότητας για Αλλαγή Συμπεριφοράς-

Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς, πριν και μετά τη συμμετοχή των ωφελούμενων στο πρόγραμμα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών**, το 61% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 28% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 62). Αντίστοιχα, μόνο το 8% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δηλώνουν πως «διαφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή σε σχέση με το 17% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

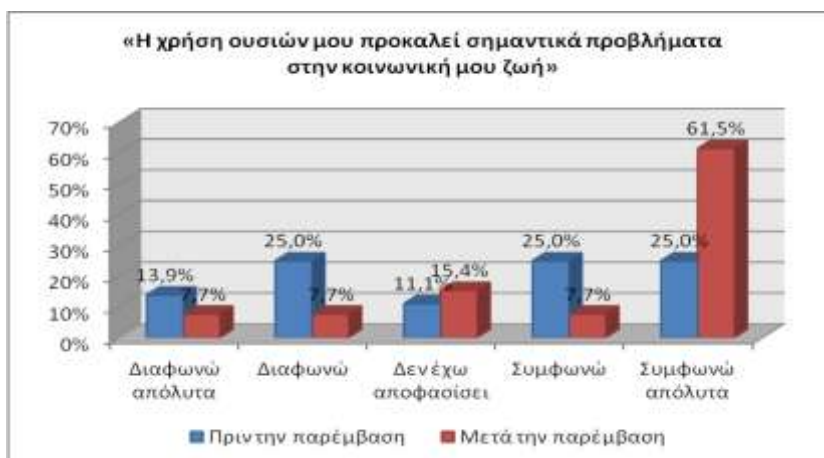
Διάγραμμα 62 Αντίληψη για την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή**, το 62% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 25% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 63). Σημαντικά χαμηλότερο είναι το ποσοστό των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, οι οποίοι δηλώνουν πως «διαφωνούν» (8%) ή «διαφωνούν απόλυτα» (8%) με τη δήλωση αυτή σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά (25% και 14%) πριν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 63 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

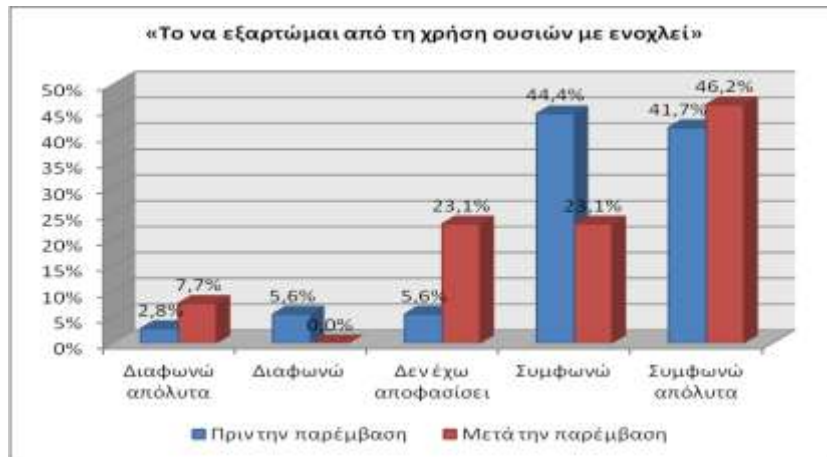
Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελομένων για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών, το 62% των ωφελομένων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 28% των ωφελομένων πριν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 64).

Διάγραμμα 64 Αντίληψη για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελομένων για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών, το 46% των ωφελομένων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ενώ κανείς εκ των ωφελομένων μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα δεν αναφέρει πως «διαφωνεί» με τη δήλωση αυτή (διάγραμμα 65).

Διάγραμμα 65 Αντίληψη για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά **στην ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 54% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ έτοιμοι», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 31% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 66). Αντίστοιχα, το 23% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ έτοιμοι», ποσοστό μεγαλύτερο από το 17% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Η ενίσχυση της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς που αποτελεί και βασικό στόχο των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, διαπιστώνεται πως έχει επιτευχθεί σε σημαντικό βαθμό καθώς ιδιαίτερα χαμηλά είναι επίσης και τα ποσοστά των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, σε σχέση με τα ποσοστά των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, που δηλώνουν «λίγο» (8% vs. 17%) ή «καθόλου» (8% vs. 20%) έτοιμοι για αλλαγή της συμπεριφοράς τους.

Διάγραμμα 66 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

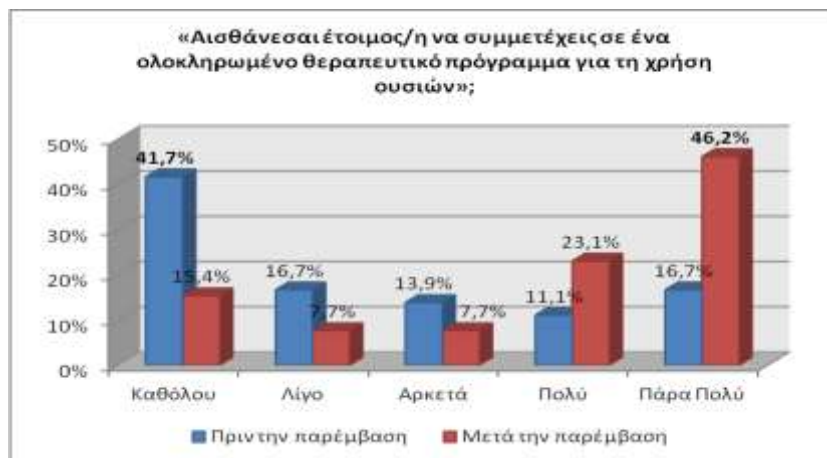
Στην ερώτηση που αφορά **στην ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 54% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως αισθάνονται «πάρα πολύ ικανοί», ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 47% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 67). Αντίστοιχα, το 23% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ ικανοί», ποσοστό επίσης σημαντικά μεγαλύτερο από το 14% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Αντίστοιχα, μόνο το 8% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα αναφέρουν πως αισθάνονται «λίγο ικανοί» για την αλλαγή της συμπεριφοράς σε ότι αφορά στη χρήση ουσιών, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο 17% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Σημαντικό είναι να αναφερθεί πως κανείς εκ των ωφελούμενων, μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δεν ανέφερε πως δεν αισθάνεται «καθόλου» ικανός για την αλλαγή της συμπεριφοράς του σε σχέση με τη χρήση ουσιών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό πριν τη συμμετοχή των ωφελούμενων στο πρόγραμμα ανέρχεται σε 8%.

Διάγραμμα 67 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Τέλος, στην ερώτηση που **αφορά στην ετοιμότητα για συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών**, ένα ποσοστό 46% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ έτοιμοι» και ένα ποσοστό 23% αναφέρουν «πολύ έτοιμοι», ποσοστά σημαντικά μεγαλύτερα από το 17% και το 11% αντίστοιχα των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Περαιτέρω, πολύ χαμηλό (15%) είναι το ποσοστό των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, σε σύγκριση με το αντίστοιχο πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (42%), που αναφέρουν πως δεν αισθάνονται «καθόλου έτοιμοι» για τη συμμετοχή τους σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών (διάγραμμα 68).

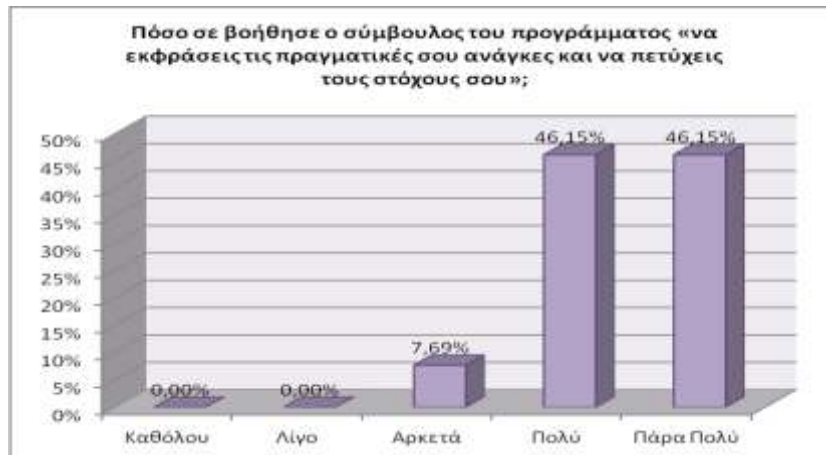
Διάγραμμα 68 Ετοιμότητα για συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

3.2.3–Αξιολόγηση Συμβούλου

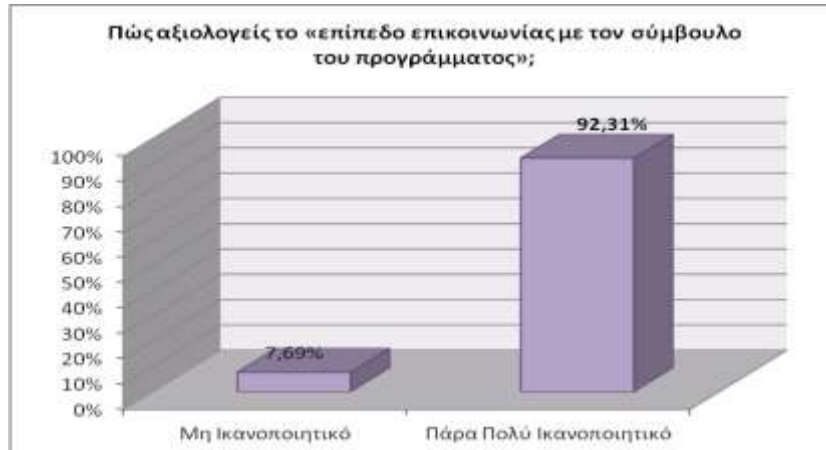
Αναφορικά με την αξιολόγηση των ωφελούμενων για τους συμβούλους που απαρτίζουν την Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **το πόσο βοηθητικός υπήρξε ο σύμβουλος στην έκφραση των πραγματικών αναγκών τους και στην επίτευξη των στόχων τους**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων αξιολογούν πολύ θετικά τον σύμβουλο. Συγκεκριμένα, το 46% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως ο σύμβουλος υπήρξε «πάρα πολύ» βοηθητικός καθώς ανάλογο είναι και το ποσοστό (46%) των ωφελούμενων που αναφέρουν πως ο σύμβουλος υπήρξε «πολύ βοηθητικός». Το 8% των ωφελούμενων αναφέρουν πως ο σύμβουλος υπήρξε «αρκετά» βοηθητικός, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων δεν ανέφερε πως ο σύμβουλος δεν υπήρξε «καθόλου» ή «λίγο» βοηθητικός ως προς την επίτευξη των αναγκών και των στόχων τους (διάγραμμα 69).

Διάγραμμα 69 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.

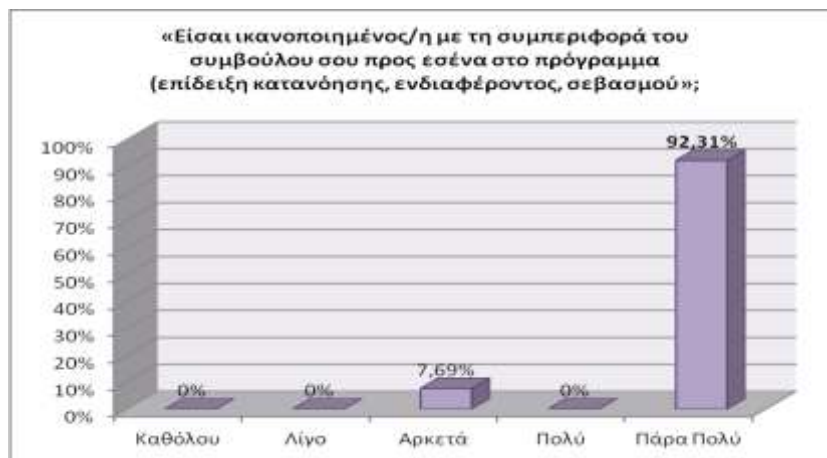
Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση από τους ωφελούμενους του επιπέδου επικοινωνίας με τον σύμβουλο, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (92%) αντιλαμβάνεται το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο ως «πάρα πολύ ικανοποιητικό» και μόνο το 8% ως «καθόλου ικανοποιητικό» (διάγραμμα 70).

Διάγραμμα 70 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος.

Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για τον βαθμό ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού), η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (92%) δηλώνουν «πάρα πολύ» ικανοποιημένοι από τη συμπεριφορά του συμβούλου, ενώ το 8% των ωφελούμενων δηλώνουν «αρκετά» ικανοποιημένοι (διάγραμμα 71). Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν ανέφερε «λίγο» ή «καθόλου» ικανοποιημένος από τη συμπεριφορά του συμβούλου.

Διάγραμμα 71 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).

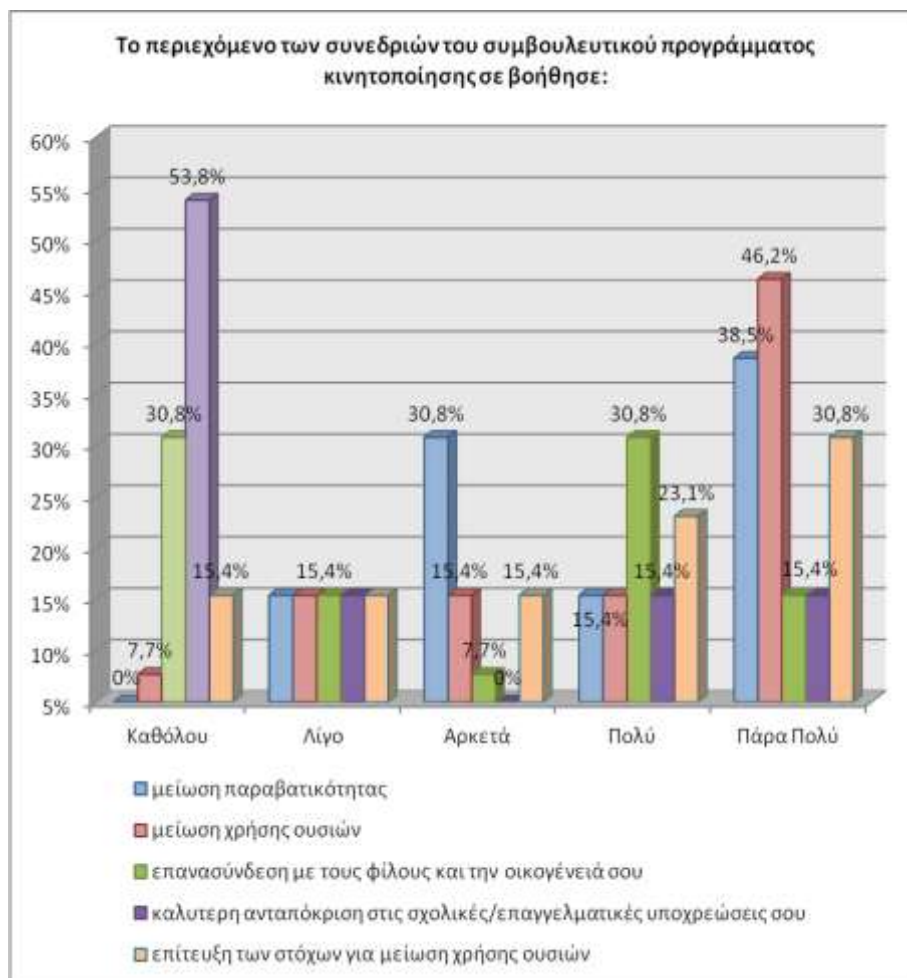

3.2.4. Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

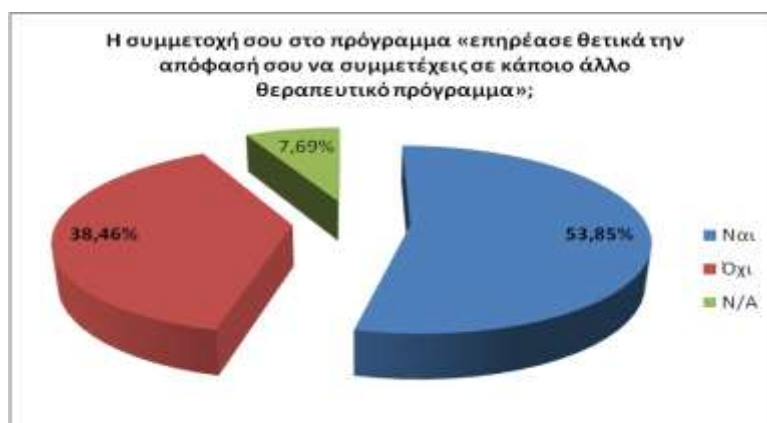
Αναφορικά με την αξιολόγηση του περιεχομένου των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά την αντίληψη των ωφελούμενων για **το βαθμό επίδρασης του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της παραβατικότητας λόγω της χρήσης ουσιών**, το 85% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως το περιεχόμενο του προγράμματος υπήρξε «πάρα πολύ» έως «αρκετά» βοηθητικό. Μόνο το 16% αναφέρουν πως υπήρξε «λίγο» βοηθητικό, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα δεν υπήρξε «καθόλου» βοηθητικό (διάγραμμα 72). Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της χρήσης ουσιών**, το 46%, το 15% και το 15% των ωφελούμενων αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ», «πολύ» και «αρκετά» βοηθητικό αντίστοιχα. Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αντίληψή τους για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στην αποκατάσταση της επαφής με τους φίλους και την οικογένειά τους**, το 54% των ωφελούμενων αξιολογούν πολύ θετικά το περιεχόμενο των συνεδριών και αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ», «πολύ» ή «αρκετά» βοηθητικό αντίστοιχα. Ωστόσο, το περιεχόμενο των συνεδριών δεν αξιολογείται πολύ θετικά σε ότι αφορά **στην επίδρασή του για την καλύτερη ανταπόκριση στις σχολικές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις των ωφελούμενων**. Μόνο το 31% των ωφελούμενων το αξιολογούν ως «πάρα πολύ» ή «πολύ» βοηθητικό, ενώ το 54% των ωφελούμενων αναφέρουν πως δεν υπήρξε «καθόλου» βοηθητικό στον τομέα αυτό. Αρκετά σημαντικό είναι το εύρημα, σύμφωνα με το οποίο, οι ωφελούμενοι αναφέρουν πως ακόμη **μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα μπορούσε να είναι περισσότερο βοηθητικός στην επίτευξη του στόχου για την μείωση της χρήσης ουσιών**. Συγκεκριμένα, το 31% συμφωνεί «πάρα πολύ», το 23% συμφωνεί «πολύ» ενώ το 15% συμφωνεί «αρκετά» με τη δήλωση αυτή. Σημαντική κρίνεται η **επίδραση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης στην απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο κατάλληλο θεραπευτικό**

πρόγραμμα. Πιο συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των ωφελούμενων (54%) αναφέρουν σημαντική επίδραση του προγράμματος στην απόφασή τους για συμμετοχή σε άλλο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα (διάγραμμα 73).

Διάγραμμα 72 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

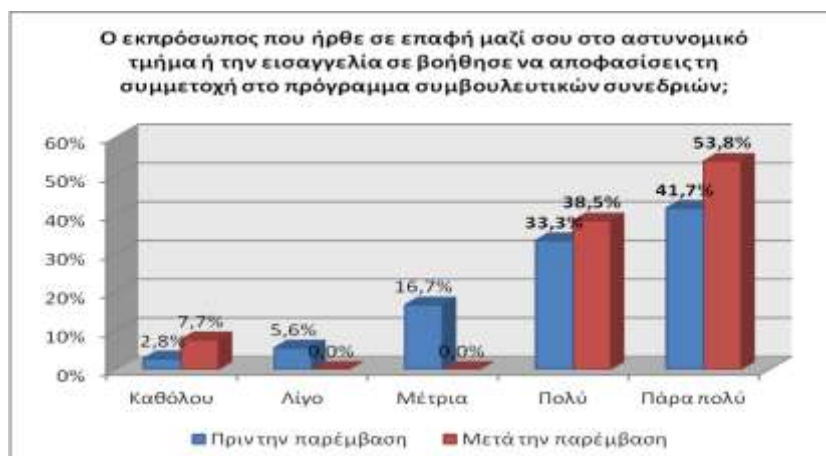
Διάγραμμα 73 Επίδραση συμμετοχής στο πρόγραμμα στην απόφαση συμμετοχής σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα.

3.2.5.-Συνολική Αξιολόγηση

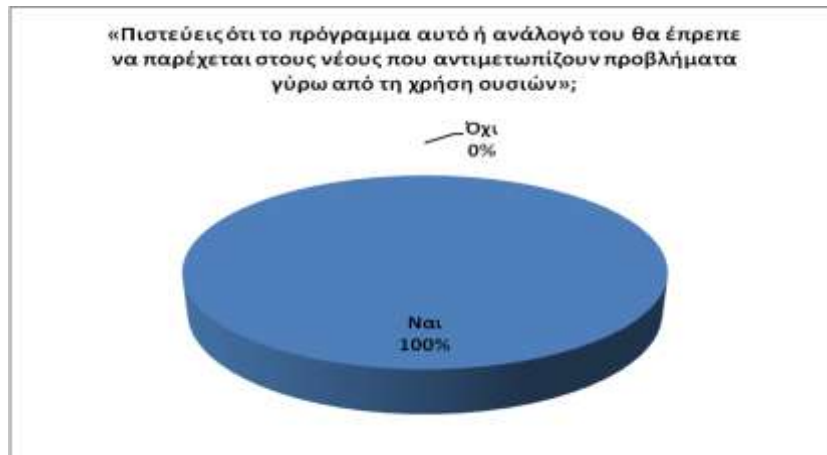
Αναφορικά με τη συνολική αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων ως προς το **βαθμό επαρκούς κινητοποίησης τους για την απόφαση συμμετοχή τους στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί τους στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία**, το 92% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως ο εκπρόσωπος τους κινητοποίησε «πάρα πολύ» (54%) και «πολύ» (39%) αντίστοιχα, ποσοστό μεγαλύτερο από το 75% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δεν ανέφερε «λίγο» κινητοποιημένος για την απόφαση συμμετοχής του στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί του, ποσοστό χαμηλό (6%) και για τους ωφελούμενους πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 74). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα πως το 100% των ωφελούμενων θεωρεί πως η **Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 75).

Διάγραμμα 74 Κινητοποίηση, κατά την 1^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. –Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

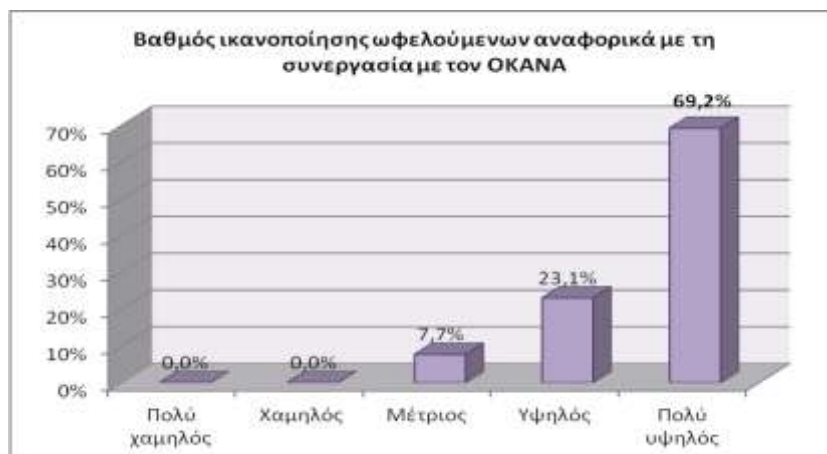

Διάγραμμα 75 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησης των ωφελούμενων από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ», το 69% των ωφελούμενων αναφέρει «πολύ υψηλό», και το 23% «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης. Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ (διάγραμμα 76). Τέλος, ως προς το **βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (85%) αναφέρουν πως το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε «πάρα πολύ (54%) και «πολύ» (31%) στις αρχικές τους προσδοκίες, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα δεν ανταποκρίθηκε «καθόλου» στις αρχικές του προσδοκίες (διάγραμμα 77).

Διάγραμμα 76 Βαθμός ικανοποίησης από την συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ.

Διάγραμμα 77 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων.

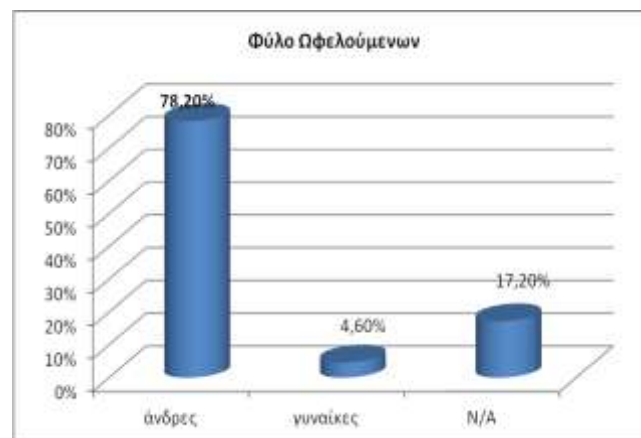

3.3. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στους ωφελούμενους στην Θεσσαλονίκη

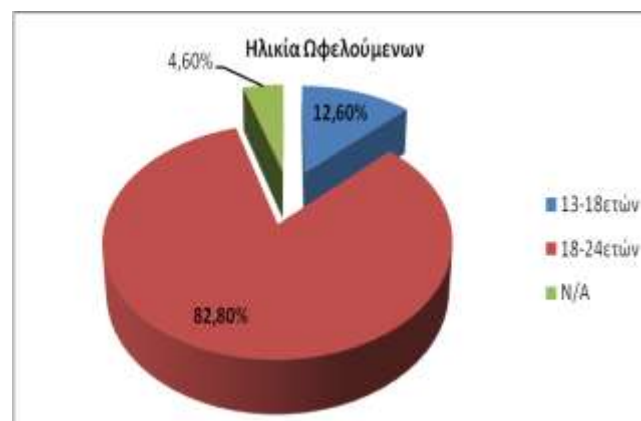
3.3.1.-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-

Από τους ωφελούμενους της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης στην Θεσσαλονίκη το 78% ήταν άνδρες και το 5% ήταν γυναίκες (διάγραμμα 78). Το 83% των ωφελούμενων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών, ενώ μόνο το 13% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 13-18 ετών (διάγραμμα 79).

Διάγραμμα 78 Ωφελούμενοι με βάση το φύλο

Διάγραμμα 79 Ωφελούμενοι με βάση την ηλικιακή ομάδα

3.3.2. -Αξιολόγηση Κινήτρου και Ετοιμότητας για Αλλαγή Συμπεριφοράς-

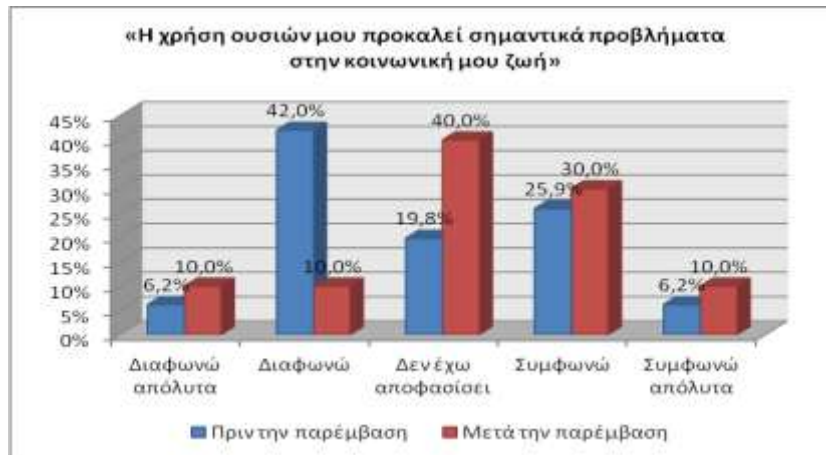
Αναφορικά με την αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς, πριν και μετά τη συμμετοχή των ωφελούμενων στο πρόγραμμα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών**, το 20% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 7% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα (διάγραμμα 80). Αντίστοιχα, μόνο το 10% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα δηλώνουν πως «διαφωνούν» με τη δήλωση αυτή σε σχέση με το 25,9% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 80 Αντίληψη για την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή**, το 10% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 6% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 81). Αντίστοιχα, το 30% αναφέρουν πως «συμφωνούν» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό μεγαλύτερο από το 26% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα. Σημαντικά χαμηλότερο είναι το ποσοστό (10%) των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα που δηλώνουν πως «διαφωνούν» με τη δήλωση αυτή σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό (42%) πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Διάγραμμα 81 Αντίληψη για την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

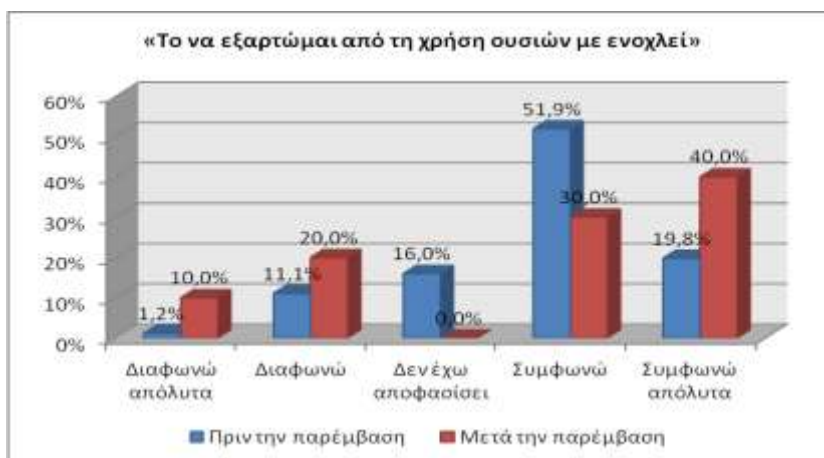
Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών, το 10% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 4% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 82).

Διάγραμμα 82 Αντίληψη για την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών, το 40% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα αναφέρουν πως «συμφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση αυτή, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 20% των ωφελούμενων τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 83).

Διάγραμμα 83 Αντίληψη για την ενόχληση από την εξάρτηση από τη χρήση ουσιών. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

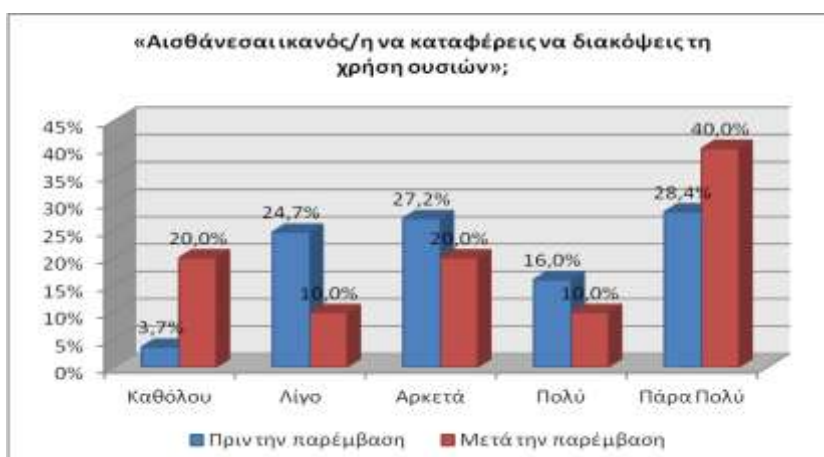
Στην ερώτηση που αφορά **στην ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 20% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ» έτοιμοι, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 12% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 84). Αντίστοιχα, το 20% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ» έτοιμο, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 15% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα. Ακόμη, το 40% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα αναφέρουν «αρκετά» έτοιμοι για την αλλαγή της συμπεριφοράς τους, ποσοστό επίσης σημαντικό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο 26% πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα. Η ενίσχυση της ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς, που αποτελεί και βασικό στόχο των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, διαπιστώνεται πως έχει επιτευχθεί σε ιδιαίτερα σημαντικό βαθμό καθώς ιδιαίτερα χαμηλά είναι επίσης και τα ποσοστά των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, σε σχέση με τα ποσοστά των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, που δηλώνουν «λίγο» (10% vs. 25%) ή «καθόλου» (10% vs. 19%) έτοιμοι για την αλλαγή της συμπεριφοράς τους.

Διάγραμμα 84 Ετοιμότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Στην ερώτηση που αφορά **στην ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση ουσιών**, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται σε 40% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ» ικανοί, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 28% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 85). Αντίστοιχα, το 17% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πολύ» ικανοί, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από το 15% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα. Αντίστοιχα, μόνο το 10% των ωφελούμενων μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα αναφέρουν πως αισθάνονται «λίγο» ικανοί για την αλλαγή της συμπεριφοράς σε ότι αφορά στη χρήση ουσιών, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο 25% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα.

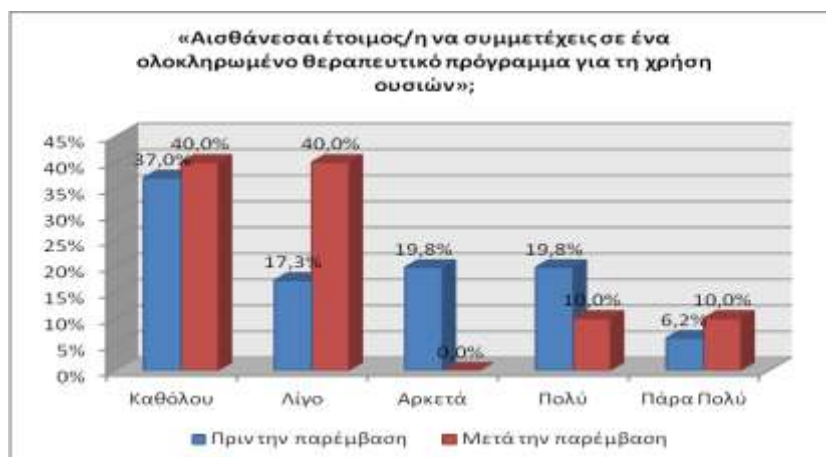
Διάγραμμα 85 Ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

Τέλος, στην ερώτηση που **αφορά στην ετοιμότητα για συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών**, ένα ποσοστό 10% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν «πάρα πολύ» έτοιμοι, ποσοστό σημαντικά

μεγαλύτερο από το 6% των ωφελούμενων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 86).

Διάγραμμα 86Ετοιμότητα για τη συμμετοχή σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα. -Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

3.3.3. Αξιολόγηση Συμβούλου

Αναφορικά με την αξιολόγηση από τους ωφελούμενους των συμβούλων της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **το πόσο βοηθητικός υπήρξε ο σύμβουλος στην έκφραση των πραγματικών αναγκών των ωφελούμενων και στην επίτευξη των στόχων τους**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων αξιολογούν πολύ θετικά τον σύμβουλο. Συγκεκριμένα, το 30% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα αναφέρουν πως ο σύμβουλος υπήρξε «πάρα πολύ» βοηθητικός, το 20% αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ» βοηθητικός, ενώ το 40% πως υπήρξε «αρκετά» βοηθητικός (διάγραμμα 87). Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν ανέφερε πως ο σύμβουλος δεν υπήρξε «καθόλου» ή «λίγο» βοηθητικός ως προς την επίτευξη των αναγκών και των στόχων τους.

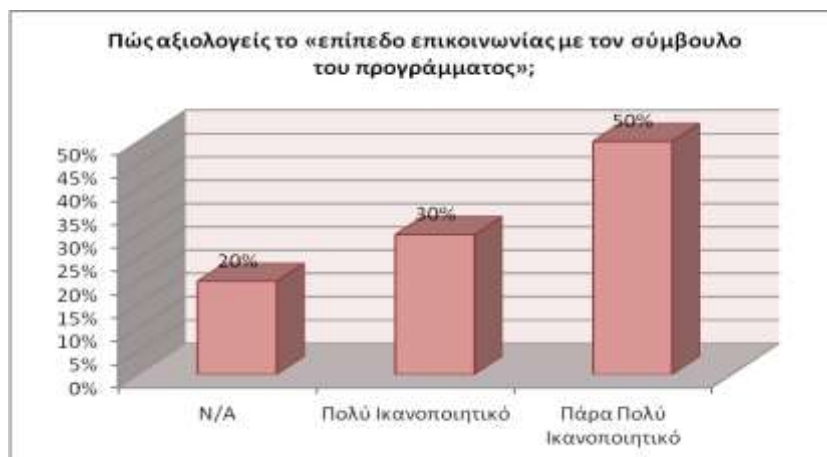

Διάγραμμα 87 Παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο στην επίτευξη των πραγματικών αναγκών και στόχων των ωφελούμενων.

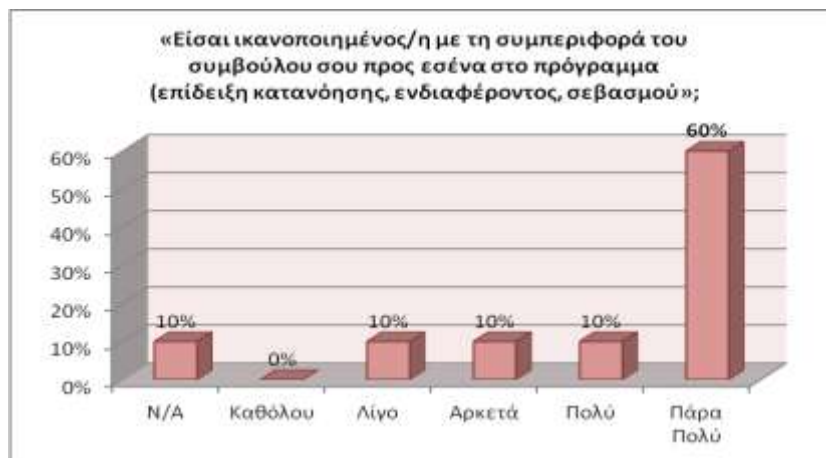
Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του συμβούλου του προγράμματος και συγκεκριμένα στην αξιολόγηση από τους ωφελούμενους **του επιπέδου επικοινωνίας με τον σύμβουλο**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (50%) αντιλαμβάνεται το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο ως «πάρα πολύ ικανοποιητικό» και το 30% ως «πολύ ικανοποιητικό» (διάγραμμα 88).

Διάγραμμα 88 Επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο του προγράμματος

Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελούμενων για **το βαθμό ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού)**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (70%) δηλώνουν «πάρα πολύ» (60%) ή «πολύ» (10%) ικανοποιημένοι από τη συμπεριφορά του συμβούλου (διάγραμμα 89). Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν ανέφερε «καθόλου» ικανοποιημένος από τη συμπεριφορά του συμβούλου.

Διάγραμμα 89 Βαθμός ικανοποίησης από τη συμπεριφορά του συμβούλου προς τους ωφελούμενους (επίδειξη κατανόησης, ενδιαφέροντος, σεβασμού).

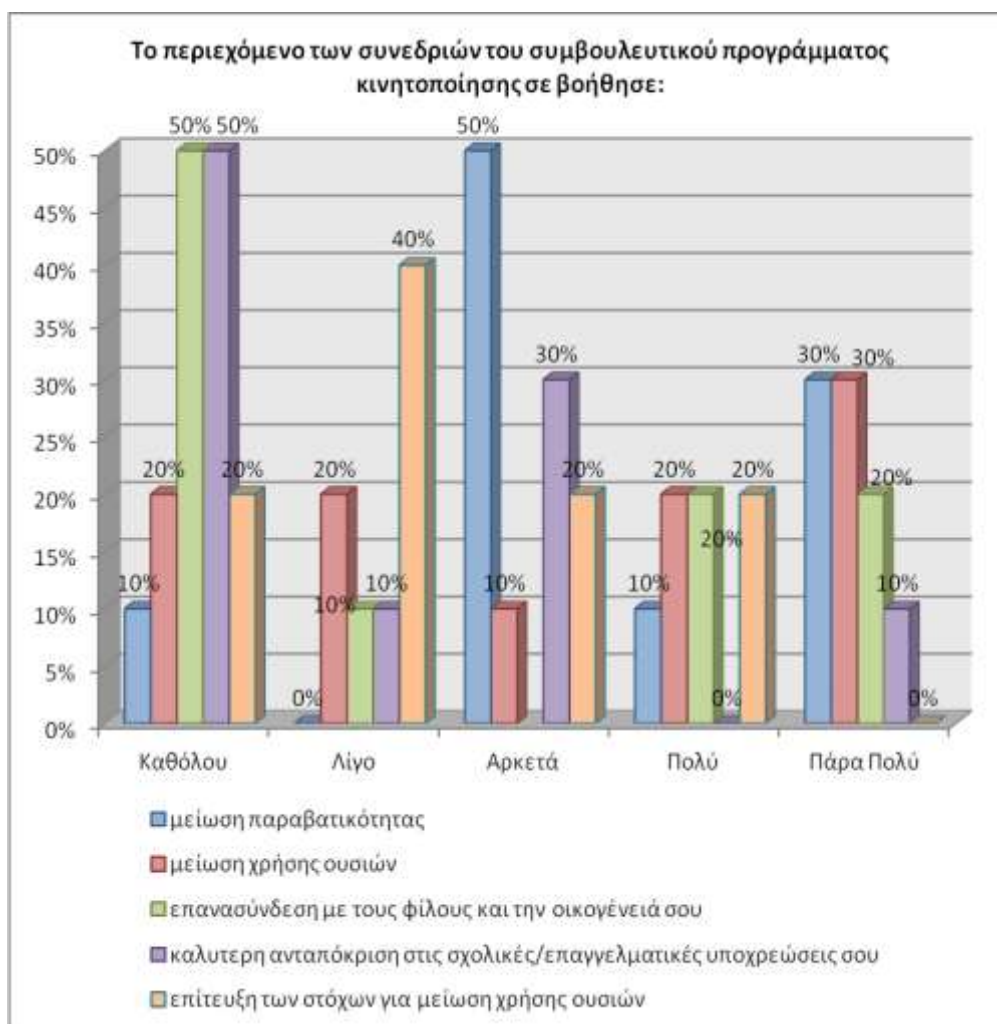

3.3.4. Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

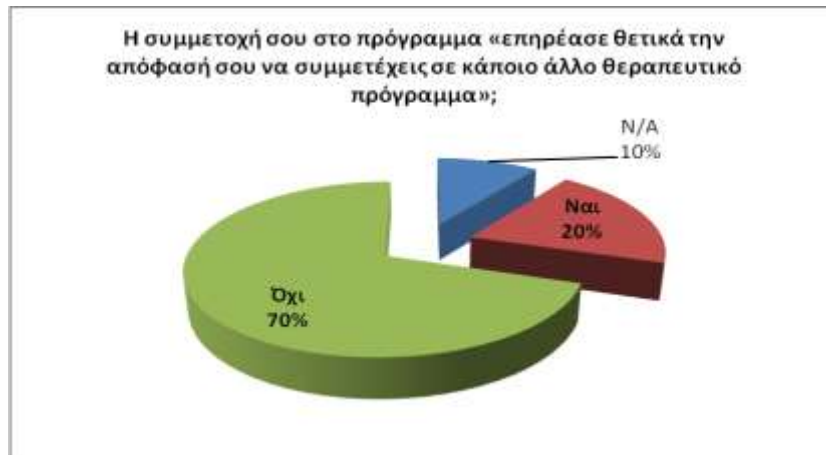
Αναφορικά με την αξιολόγηση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά την αντίληψη των ωφελούμενων για **το βαθμό επίδρασης του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της παραβατικότητας λόγω της χρήσης ουσιών**, το 90% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως το περιεχόμενο του προγράμματος υπήρξε «πάρα πολύ» έως «αρκετά» βοηθητικό. Μόνο το 10% αναφέρουν πως υπήρξε «λίγο» βοηθητικό, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα δεν υπήρξε «καθόλου» βοηθητικό (διάγραμμα 90). Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της χρήσης ουσιών**, το 30%, το 20% και το 10% των ωφελούμενων αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ», «πολύ» και «αρκετά» βοηθητικό αντίστοιχα. Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στην αντίληψη των ωφελούμενων για **την επίδραση του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στην αποκατάσταση της επαφής των ωφελούμενων με τους φίλους και την οικογένειά τους**, το 40% των ωφελούμενων αξιολογούν πολύ θετικά το περιεχόμενο των συνεδριών και αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ» και «πολύ» βοηθητικό αντίστοιχα. Ωστόσο, το περιεχόμενο των συνεδριών δεν αξιολογείται πολύ θετικά σε ότι αφορά **στην επίδρασή του για την καλύτερη ανταπόκριση στις σχολικές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις των ωφελούμενων**. Συγκεκριμένα, το 50% των ωφελούμενων αναφέρουν πως δεν υπήρξε «καθόλου» βοηθητικό στον τομέα αυτό, ενώ το 40% των ωφελούμενων αξιολογούν θετικά το περιεχόμενο των συνεδριών και αναφέρουν πως υπήρξε «πάρα πολύ» έως «αρκετά» βοηθητικό αντίστοιχα. Οι ωφελούμενοι αναφέρουν πως ακόμη **μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα μπορούσε να είναι περισσότερο βοηθητικός στην επίτευξη του στόχου για την μείωση της χρήσης ουσιών**. Συγκεκριμένα, το 40% συμφωνεί «πολύ» (20%) έως «αρκετά» (20%) με τη δήλωση αυτή ενώ το 40% και το 20% των ωφελούμενων θεωρούν αντίστοιχα πως θα ήταν «λίγο» ή «καθόλου» πιο βοηθητικός. Όχι ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η **επίδραση του**

περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος παρακίνησης στην απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα. Πιο συγκεκριμένα, μόνο το 20% των ωφελούμενων αναφέρουν σημαντική επίδραση του προγράμματος στην απόφασή τους για συμμετοχή σε άλλο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα (διάγραμμα 91). Το εύρημα αυτό ερμηνεύεται από το γεγονός, ότι ελλείψει κατάλληλων υπηρεσιών του ΟΚΑΝΑ με έδρα τη Θεσσαλονίκη, για την υποδοχή και τη θεραπεία εφήβων ή νεαρών ενηλίκων χρηστών, η ίδια η Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, κάλυπτε μετά το πέρας των 4 έως 6 συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, όπου κρίνονταν απαραίτητο, και θεραπευτικά των πληθυσμό. Συνεπώς, η συμμετοχή σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα εξωτερικά της υπηρεσίας δεν αποτελούσε στις περισσότερες περιπτώσεις στόχο του προγράμματος, εφόσον η ίδια η Υπηρεσία κάλυπτε το στόχο αυτό.

Διάγραμμα 90 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

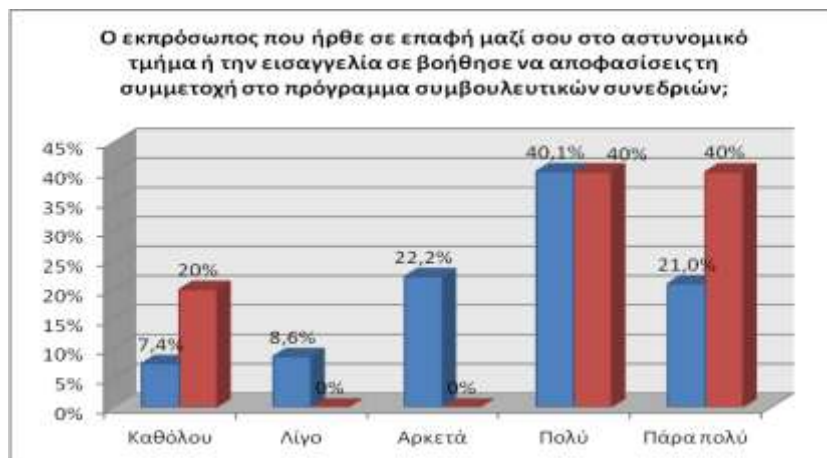
Διάγραμμα 91 Επίδραση συμμετοχής στο πρόγραμμα στην απόφαση συμμετοχής σε άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα.

3.3.5.–Συνολική Αξιολόγηση

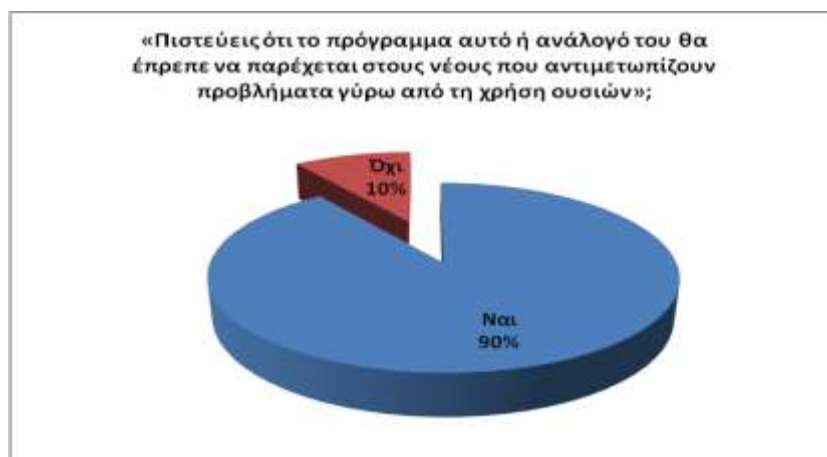
Αναφορικά με τη συνολική αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των ωφελομένων ως προς **το βαθμό επαρκούς κινητοποίησης τους για την απόφαση συμμετοχής τους στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί τους στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία**, το 80% των ωφελομένων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα, αναφέρουν πως ο εκπρόσωπος τους κινητοποίησε «πάρα πολύ» (40%) και «πολύ» (40%) αντίστοιχα, ποσοστό μεγαλύτερο από το 61% των ωφελομένων πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, ενώ κανείς εκ των ωφελομένων μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα δεν ανέφερε «λίγο» κινητοποιημένος για την απόφαση συμμετοχής του στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο που ήρθε σε επαφή μαζί του στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία, ποσοστό επίσης χαμηλό (9%) και για τους ωφελομένους πριν τη συμμετοχή στο πρόγραμμα (διάγραμμα 92). Πολύ σημαντικό είναι το εύρημα πως η **Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 93).

Διάγραμμα 92 Κινητοποίηση, κατά την 1^η επαφή, από τον εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή στο πρόγραμμα. –Πριν και μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα-

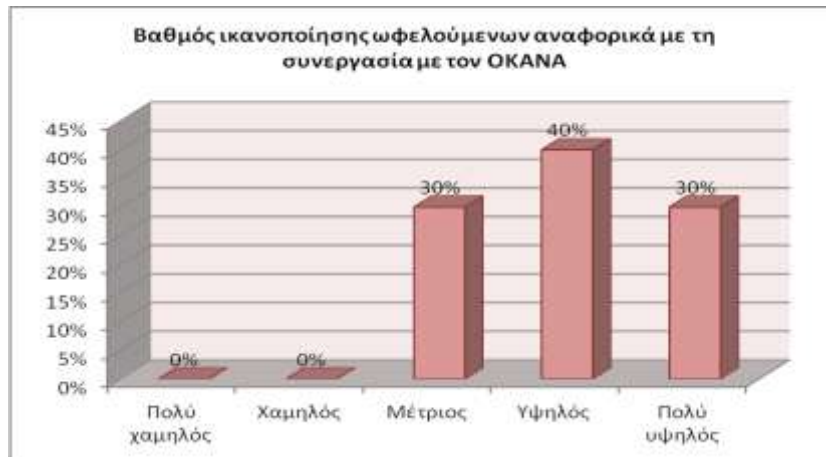
■ Πριν την παρέμβαση ■ Μετά την παρέμβαση

Διάγραμμα 93 Πεποίθηση για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησης των ωφελούμενων από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ», το 70% των ωφελούμενων αναφέρει «πολύ υψηλό» ή «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 30% «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης. Κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ (διάγραμμα 94). Τέλος, ως προς **το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων**, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (90%) αναφέρουν πως πρόγραμμα ανταποκρίθηκε «πάρα πολύ» (30%), «πολύ» (30%) και «μέτρια» (30%) στις αρχικές τους προσδοκίες, ενώ κανείς εκ των ωφελούμενων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα δεν ανταποκρίθηκε «καθόλου» στις αρχικές του προσδοκίες (διάγραμμα 95).

Διάγραμμα 94 Βαθμός ικανοποίησης από την συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ.

Διάγραμμα 95 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες των ωφελούμενων.

4. **Ανάλυση Ερωτηματολογίων Προσωπικού στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337**

Η δομή των ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν στους συμβούλους που απαρτίζουν την Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, προκειμένου να αξιολογηθεί και από τη δική τους σκοπιά η λειτουργία και η χρησιμότητα της Υπηρεσίας, διακρίνεται σε τέσσερις υποενότητες και παρουσιάζεται ακολούθως. Συγκεκριμένα στην 1^η υποενότητα παρουσιάζονται τα στοιχεία του τόπου λειτουργίας της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, στη 2^η υποενότητα παρουσιάζονται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του προσωπικού της υπηρεσίας, τα οποία συμπεριλαμβάνουν τα γενικά στοιχεία των ερωτηθέντων (ηλικία και φύλο). Εν συνεχεία, στην 3^η υποενότητα ακολουθούν στοχευμένες ερωτήσεις αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης σε σχέση με το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, τη διεξαγωγή των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης και τους ωφελούμενους της υπηρεσίας. Τέλος, η 4^η υποενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος.

Οι προαναφερθείσες ερωτήσεις, σε ότι αφορά στο περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, διακρίνονται σε ερωτήσεις αναφορικά με την αντίληψη του Προσωπικού της Υπηρεσίας (σύμβουλοι) για το βαθμό ενδιαφέροντος των ωφελούμενων με το περιεχόμενο των συνεδριών, το βαθμό συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος, το βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης ουσιών από τους ωφελούμενους, το βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της παραβατικότητας των ωφελούμενων λόγω της χρήσης ουσιών, το βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων και τέλος στο βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως η συμμετοχή των ωφελούμενων στο πρόγραμμα επηρέασε θετικά την απόφασή τους να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα.

Ακόμη, οι προαναφερθείσες ερωτήσεις σε ότι αφορά στη διεξαγωγή των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, διακρίνονται σε ερωτήσεις αναφορικά με το βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων για την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης και για το βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Εν συνεχεία, οι ερωτήσεις σε ότι αφορά στους ωφελούμενους της υπηρεσίας, διακρίνονται σε ερωτήσεις που διερευνούν την αντίληψη των συμβούλων για τον βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων καθώς και για το βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.

Τέλος, οι προαναφερθείσες ερωτήσεις, σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος, διακρίνονται σε ερωτήσεις που αφορούν στο βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ» καθώς και στο βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές τους προσδοκίες. Ακόμη στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος περιλαμβάνονται ερωτήσεις που διερευνούν στην αντίληψη των συμβούλων αναφορικά με το εάν το πρόγραμμα αυτό ή ανάλογο του θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών, αναφορικά με το βαθμό εκπλήρωσης του στόχου της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης και αναφορικά με το βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων για τη συνολική οργάνωση της Υπηρεσίας. Στη συνέχεια ακολουθεί ενδελεχής παρουσίαση των αποτελεσμάτων με βάση τον τρόπο λειτουργίας της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) και συνολικά.

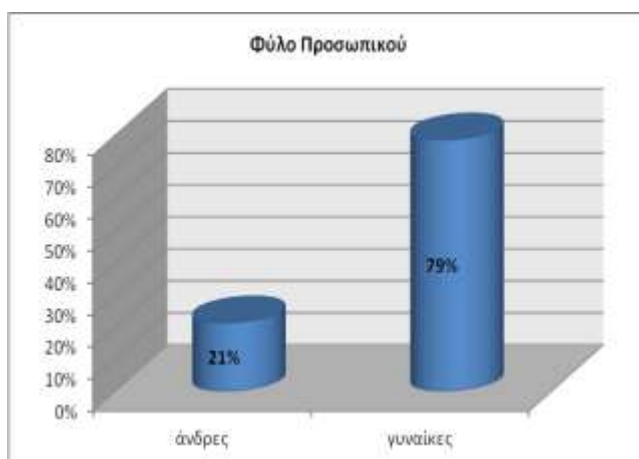

4.1. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στο Προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης σε Αθήνα-Θεσσαλονίκη συνολικά

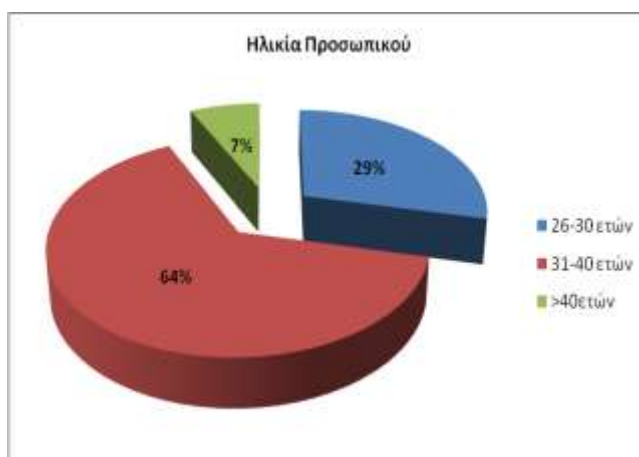
4.1.1-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-

Στην Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης εργάστηκαν, συνολικά στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη, 14 άτομα εκ των οποίων το 21% ήταν άνδρες και το 79% γυναίκες (διάγραμμα 96). Το 64% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών, το 29% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 26-30 ετών ενώ το 72% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα >40 ετών (διάγραμμα 97).

Διάγραμμα 96: Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση το φύλο.

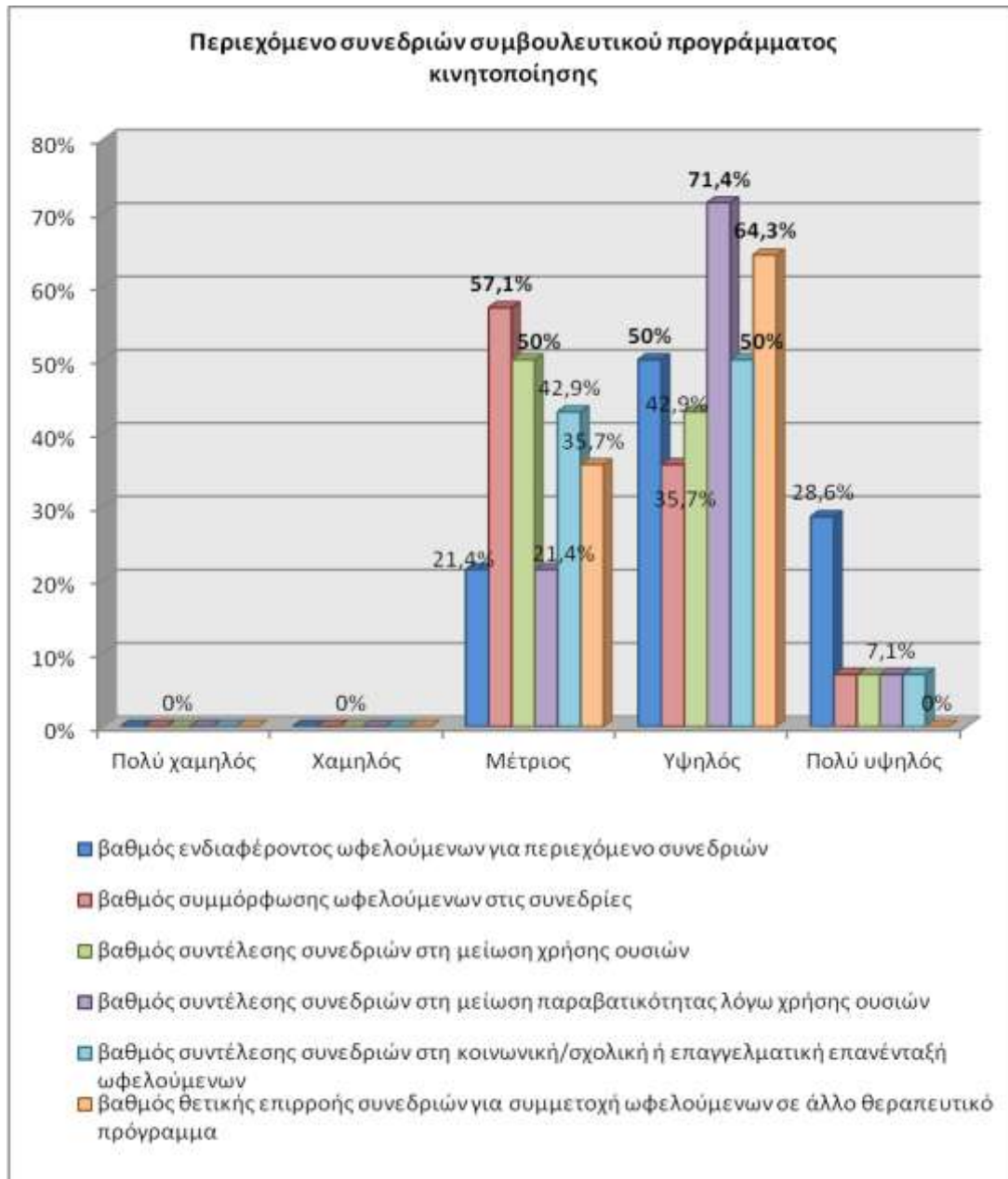
Διάγραμμα 97 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση την ηλικιακή ομάδα.

4.1.2.-Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης συνολικά και ανά κατηγορία ερωτήσεων. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη για το **βαθμό ενδιαφέροντος των ωφελούμενων για το περιεχόμενο των συνεδριών**, το 79% των συμβούλων, αναφέρουν «πολύ υψηλό» (29%) ή «υψηλό» (50%) βαθμό ενδιαφέροντος (διάγραμμα 98). Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στο **βαθμό συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος**, το 100% των συμβούλων αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ υψηλός» έως «μέτριος». Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν απάντησε πως ο βαθμός ενδιαφέροντος ή ο βαθμός συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες υπήρξε «χαμηλός» ή «πολύ χαμηλός». Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στο **βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης ουσιών των ωφελούμενων**, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά την επίδραση των συνεδριών ως προς τη μείωση της χρήσης ουσιών από τους ωφελούμενους. Πιο συγκεκριμένα, το 43% των συμβούλων αναφέρει πως οι συνεδρίες συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης σε «υψηλό» βαθμό, το 7% σε «πολύ υψηλό» βαθμό και το 50% σε «μέτριο» βαθμό αντίστοιχα. Εν συνεχεία, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (88%) θεωρεί πως **οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της παραβατικότητας των ωφελούμενων λόγω της χρήσης ουσιών** σε «υψηλό» (71%) και «πολύ υψηλό» (7%) βαθμό. Σε ότι αφορά στο **βαθμό στον οποίο οι σύμβουλοι πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων**, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά την επίδραση των συνεδριών του προγράμματος στον τομέα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, το 50% των συμβούλων αναφέρει πως οι συνεδρίες συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων σε «υψηλό» βαθμό, το 7% σε «πολύ υψηλό» βαθμό και το 43% σε «μέτριο» βαθμό. Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη για το **βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως η συμμετοχή στο πρόγραμμα επηρέασε θετικά την απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα**, το 100% των συμβούλων, αναφέρουν το βαθμό επιρροής ως «υψηλό» (64%) ή «μέτριο» (36%) αντίστοιχα.

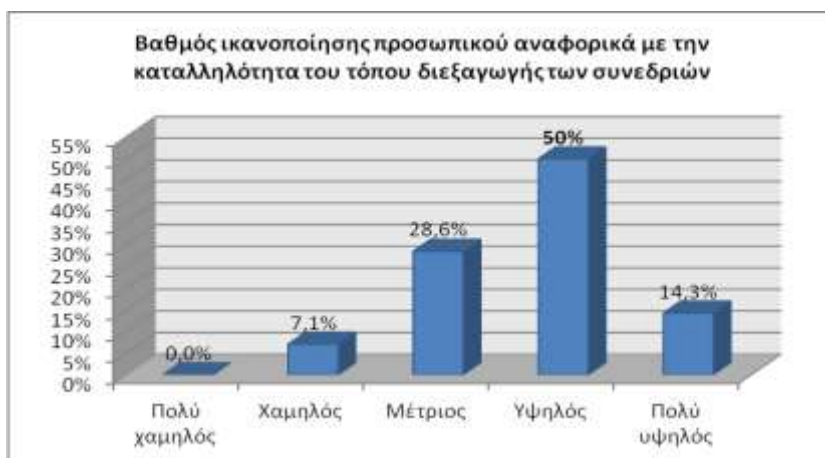
Διάγραμμα 98 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

4.1.3.-Αξιολόγηση της Διεξαγωγής των Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

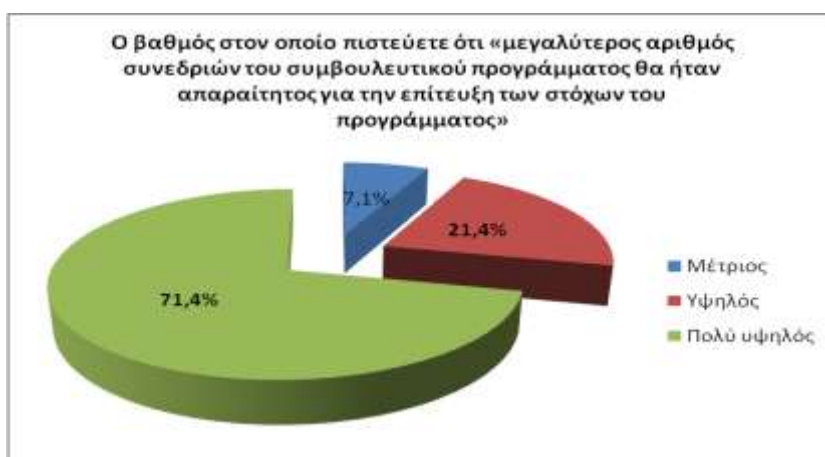
Αναφορικά με την αξιολόγηση της διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρατίθενται τα αποτελέσματα αναλυτικά. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση για το **βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης**, το 50% των συμβούλων αναφέρουν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 14% αναφέρουν «πολύ υψηλό», ενώ μόνο το 29% των συμβούλων αναφέρουν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης (διάγραμμα 99).

Διάγραμμα 99 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού από την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

Τέλος, στην ερώτηση που αφορά στον βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (71%) θεωρούν σε «πολύ υψηλό» βαθμό πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος, ενώ το 21% των συμβούλων το πιστεύει σε «υψηλό» βαθμό. Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των συμβούλων δεν φαίνεται να διαφωνεί με την πρόταση αυτή (διάγραμμα 100).

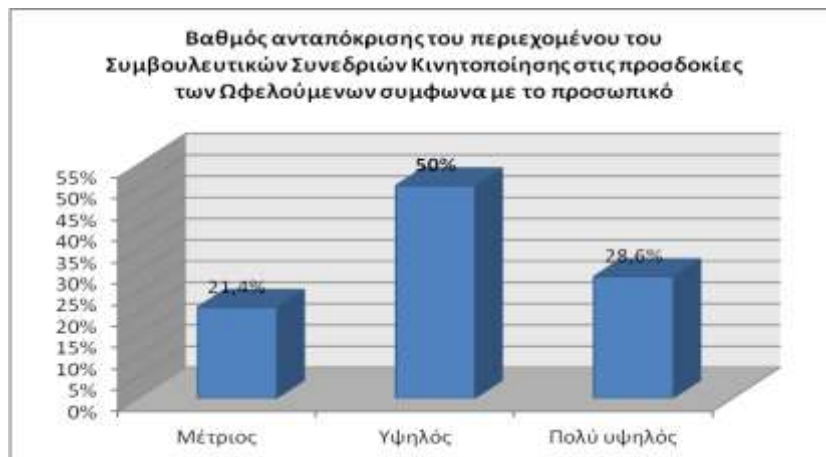
Διάγραμμα 100 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος.

4.1.4.–Αξιολόγηση Ωφελούμενων

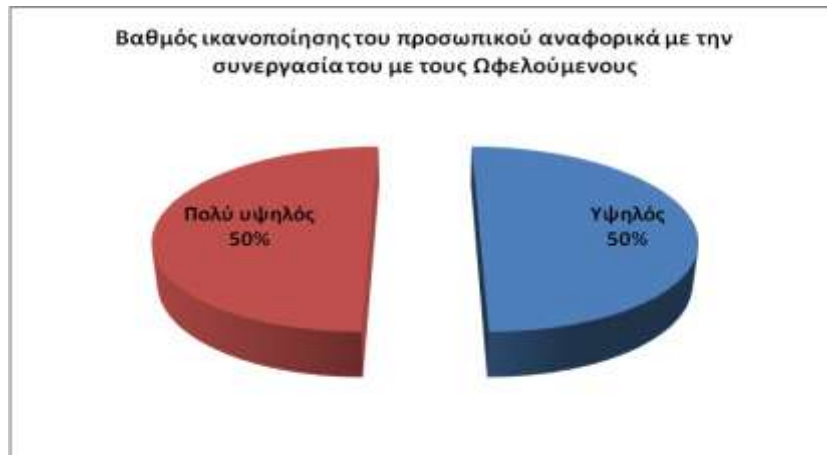
Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αξιολόγηση από τους συμβούλους των ωφελούμενων, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης συνολικά. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των συμβούλων σε ότι αφορά **στο βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων**, το 79% των ερωτηθέντων θεωρούν το βαθμό ανταπόκρισης «υψηλό» (50%) έως «πολύ υψηλό» (29%). Κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν αντιλαμβάνεται ως «πολύ χαμηλό» ή «χαμηλό» το βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών στις προσδοκίες των ωφελούμενων (διάγραμμα 101).

Διάγραμμα 101Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την ανταπόκριση του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων.

Σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους. Πιο συγκεκριμένα, το 50% των συμβούλων αναφέρουν «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 50% αναφέρουν «υψηλό βαθμό» ικανοποίησης με τους ωφελούμενους (διάγραμμα 102).

Διάγραμμα 102 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.

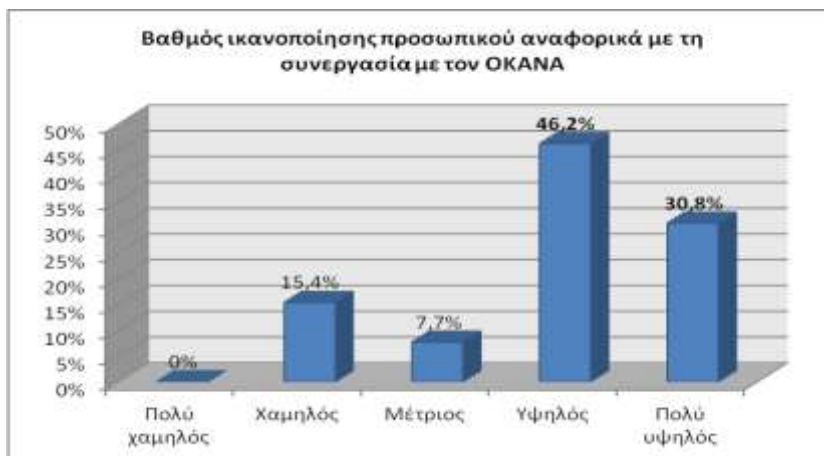

4.1.5.-Συνολική Αξιολόγηση

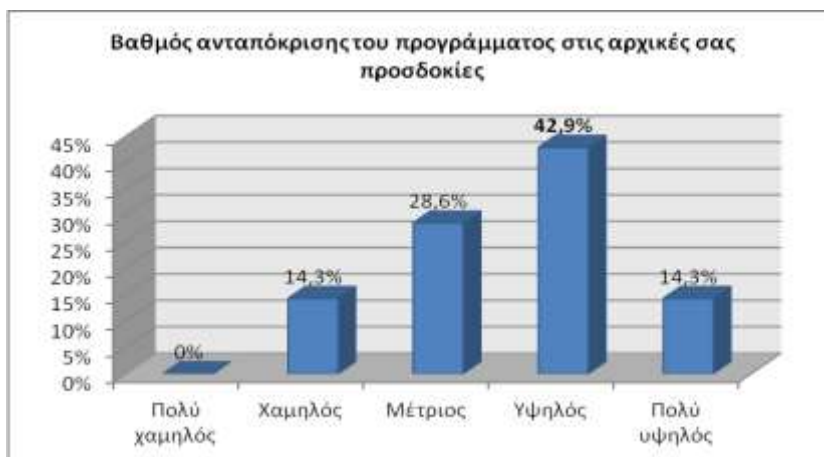
Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος από το προσωπικό της υπηρεσίας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των συμβούλων ως προς **στο βαθμό ικανοποίησής τους από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»**, το 77% των συμβούλων, αναφέρουν «πολύ υψηλό» (31%) και «υψηλό» (46%) βαθμό ικανοποίησης αντίστοιχα, ενώ μόνο το 15% των συμβούλων αναφέρει «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης. Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ (διάγραμμα 103).

Εν συνεχεία, ως προς **το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές προσδοκίες των συμβούλων**, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (86%) αναφέρουν πως το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε σε «υψηλό (43%), «πολύ υψηλό» (14%) και «μέτριο» βαθμό (29%) στις αρχικές τους προσδοκίες, ενώ κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε «σε πολύ χαμηλό» βαθμό στις αρχικές του προσδοκίες (διάγραμμα 104).

Διάγραμμα 103 Βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»

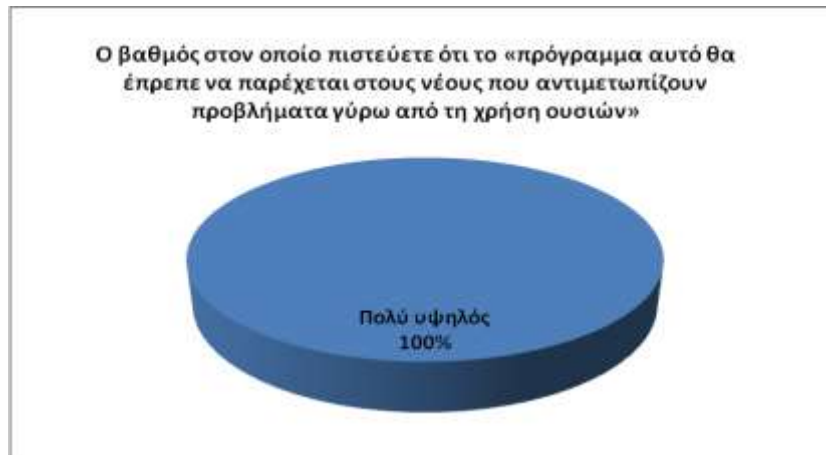

Διάγραμμα 104 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες του προσωπικού

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα πως το σύνολο των συμβούλων (100%) πιστεύει σε «πολύ υψηλό» βαθμό πως η **Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 105).

Διάγραμμα 105 Αντίληψη για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

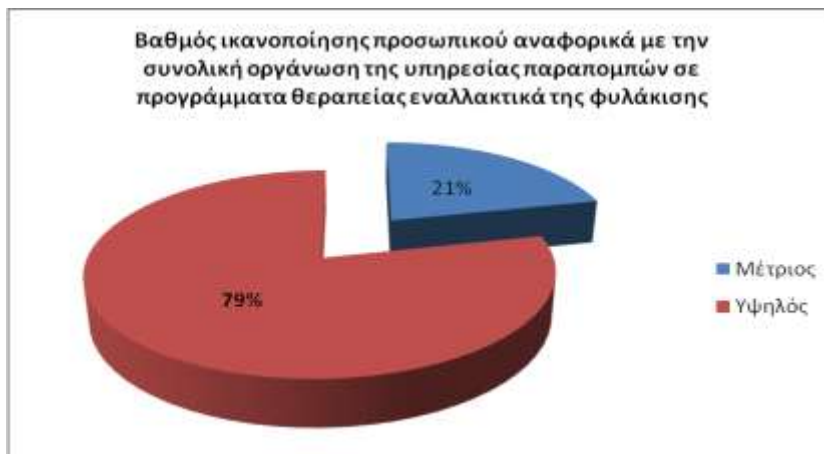
Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στο βαθμό εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, το 79% των συμβούλων αναφέρει πως ο στόχος του Υπηρεσίας επετεύχθη σε «υψηλό» βαθμό και το 7% των συμβούλων αναφέρει πως επετεύχθη σε «πολύ υψηλό» βαθμό. Μόνο το 14% των συμβούλων αναφέρει «μέτριο» βαθμό εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας. Κανείς εκ των ωφελομένων δεν αναφέρει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό εκπλήρωσης (διάγραμμα 106). Τέλος, ως προς το βαθμό ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (79%) αναφέρουν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 21% των συμβούλων αναφέρουν «μέτριο βαθμό» ικανοποίησης, ενώ κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «πολύ χαμηλό» ή «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας (διάγραμμα 107).

Διάγραμμα 106 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης.

Διάγραμμα 107 Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης.

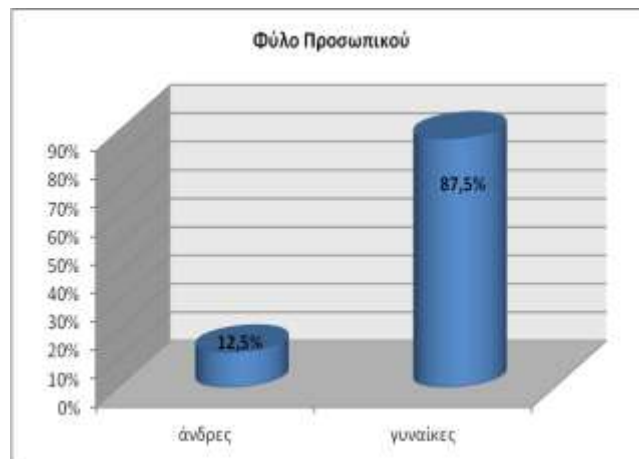

4.2. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στο Προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Αθήνα

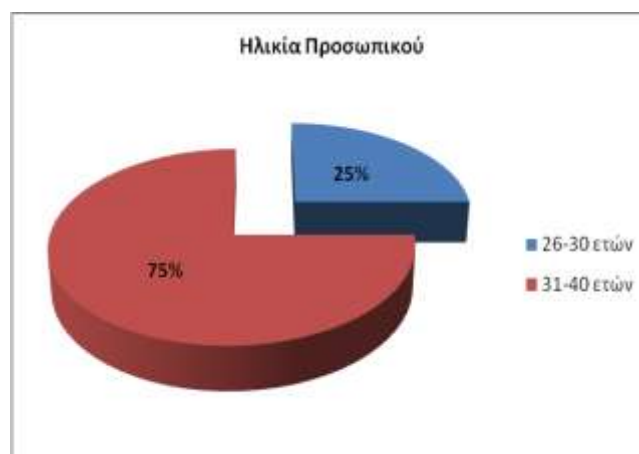
4.2.1. -Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-

Στην Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης στην Αθήνα, εργάστηκαν συνολικά 7 άτομα εκ των οποίων το 13% ήταν άνδρες και το 88% ήταν γυναίκες (διάγραμμα 108). Το 75% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών και το 25% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 26-30 ετών (διάγραμμα 109).

Διάγραμμα 108 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση το φύλο.

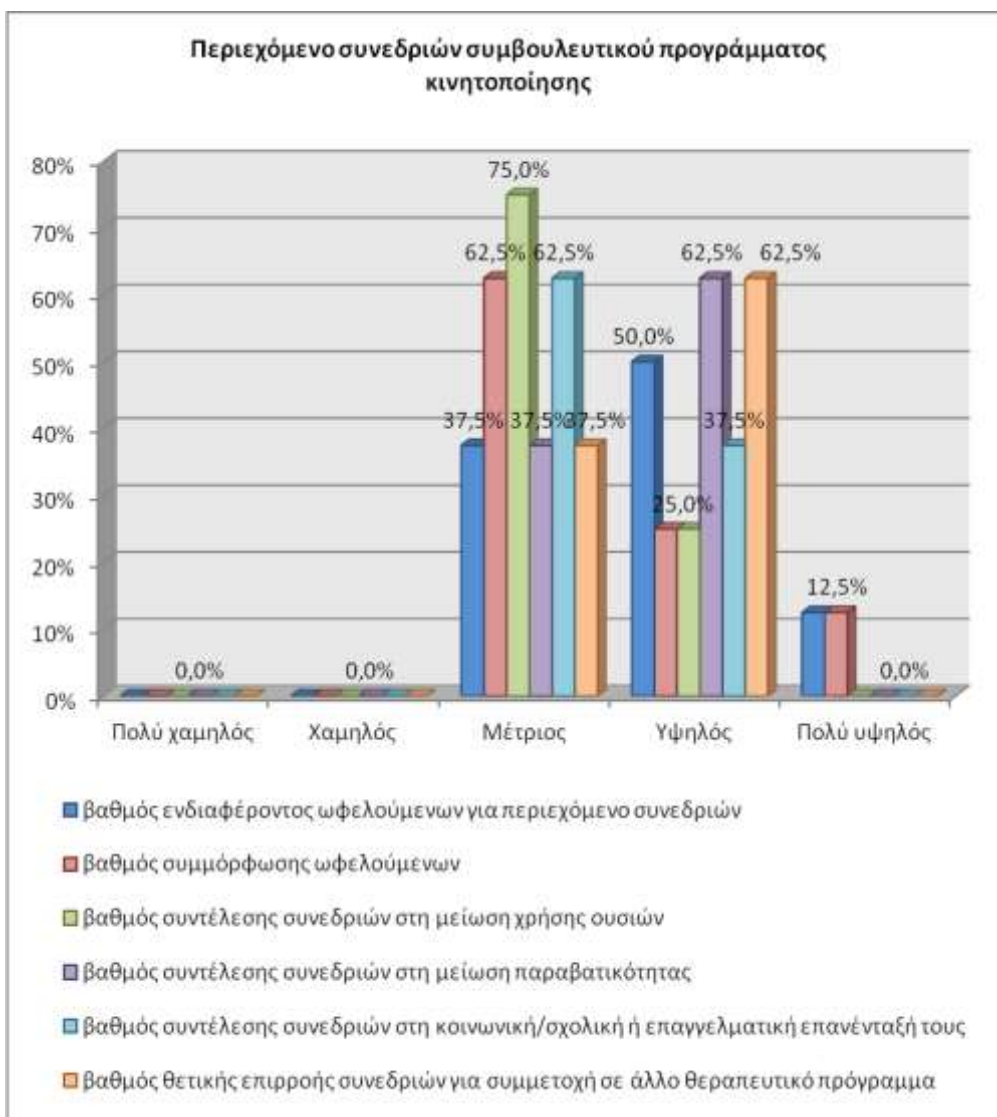
Διάγραμμα 109 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση την ηλικιακή ομάδα.

4.2.2.-Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

Αναφορικά με την αξιολόγηση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για την Αθήνα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά την αντίληψη για το **βαθμό ενδιαφέροντος των ωφελούμενων για το περιεχόμενο των συνεδριών**, το 63% των συμβούλων, αναφέρουν «υψηλό» (50%) ή «πολύ υψηλό» (13%) βαθμό ενδιαφέροντος (διάγραμμα 110). Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στο **βαθμό συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος**, το 100% των συμβούλων αναφέρουν πως υπήρξε «πολύ υψηλό» έως «μέτριο». Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν απάντησε πως ο βαθμός ενδιαφέροντος ή ο βαθμός συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες υπήρξε «χαμηλός» ή «πολύ χαμηλός». Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στο βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως **οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης ουσιών των ωφελούμενων**, το 100% των συμβούλων αναφέρει πως οι συνεδρίες συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης σε «υψηλό» έως «μέτριο» βαθμό, ενώ πάλι κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό συντέλεσης στη μείωση της χρήσης ουσιών των ωφελούμενων. Εν συνεχεία, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (63%) θεωρεί πως **οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της παραβατικότητας των ωφελούμενων λόγω της χρήσης ουσιών** σε «υψηλό» βαθμό, ενώ το 38% των συμβούλων θεωρεί πως συντέλεσαν σε «μέτριο» βαθμό. Σε ότι αφορά στο βαθμό στον οποίο οι σύμβουλοι πιστεύουν πως **οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων**, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά την επίδραση των συνεδριών του προγράμματος στον τομέα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, το 37,5% των συμβούλων αναφέρει πως οι συνεδρίες συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων σε «υψηλό» βαθμό και το 62,5% σε «μέτριο» βαθμό. Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά την αντίληψη για το βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως **η συμμετοχή στο πρόγραμμα επηρέασε θετικά την απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα**, το 100% των συμβούλων, αναφέρουν το βαθμό επιρροής ως «υψηλό» (62,5%) ή «μέτριο» (37,5%) αντίστοιχα.

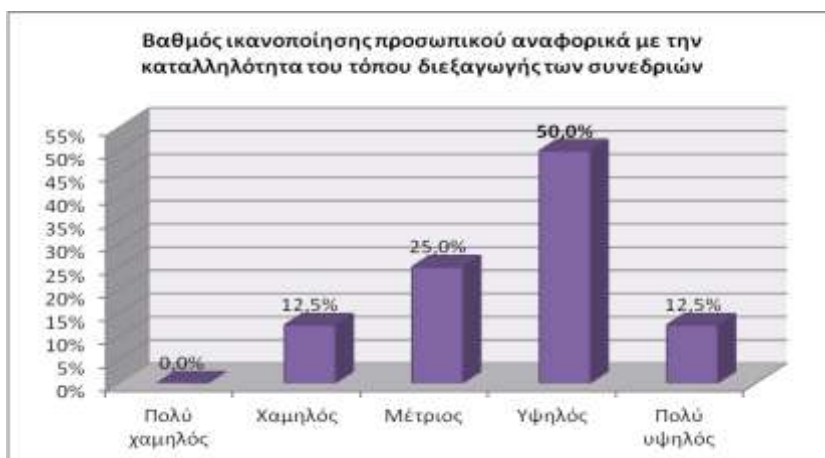
Διάγραμμα 110 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

4.2.3.-Αξιολόγηση της Διεξαγωγής των Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

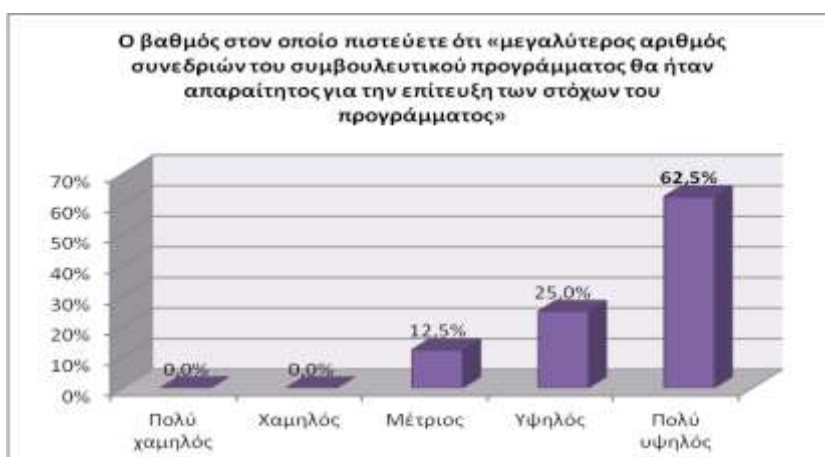
Αναφορικά με την αξιολόγηση της διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρατίθενται τα αποτελέσματα αναλυτικά. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση για το **βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με την καταλληλότητα του τύπου διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης**, το 50% των συμβούλων αναφέρουν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 13% αναφέρουν «πολύ υψηλό», ενώ μόνο το 25% των συμβούλων αναφέρουν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης (διάγραμμα 111).

Διάγραμμα 111 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού από την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

Τέλος, στην ερώτηση που αφορά **στον βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος**, το 78% των συμβούλων θεωρούν σε «πολύ υψηλό» (63%) και «υψηλό» (25%) βαθμό πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Όπως και στη Θεσσαλονίκη, έτσι και στην Αθήνα κανείς εκ των συμβούλων δεν φαίνεται να διαφωνεί με την πρόταση αυτή (διάγραμμα 112).

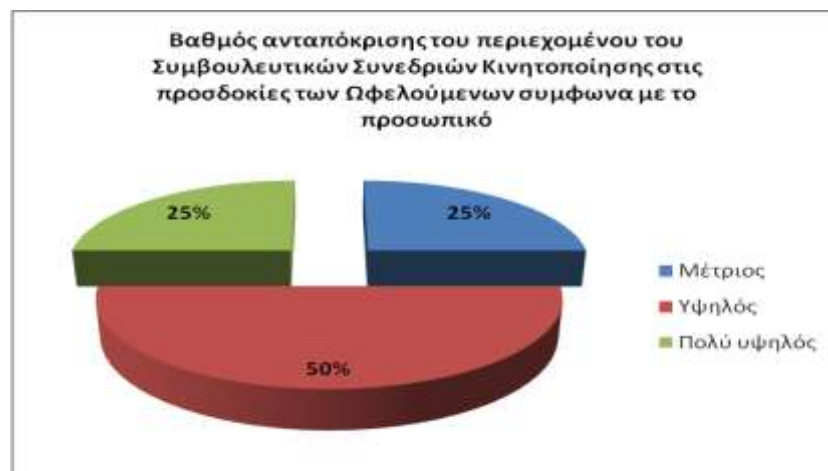
Διάγραμμα 112 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος.

4.2.4.–Αξιολόγηση Ωφελούμενων

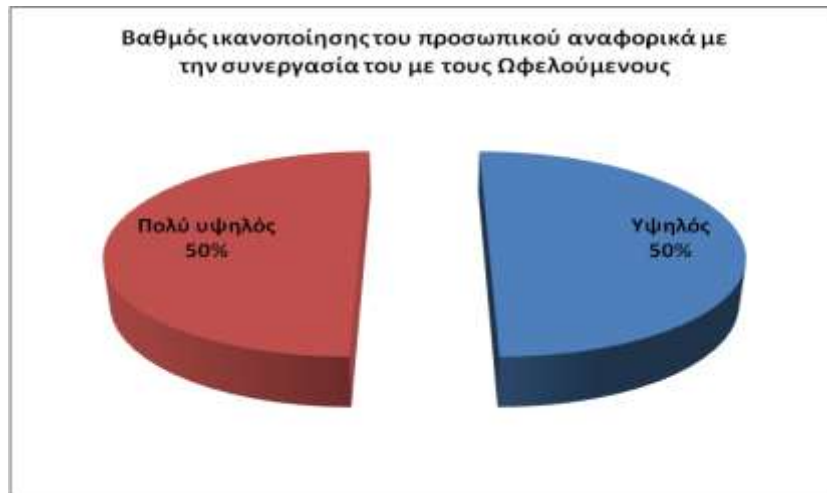
Αναφορικά με την αξιολόγηση από τους συμβούλους των ωφελούμενων, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αναλυτικά. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των συμβούλων σε ότι αφορά **στο βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων**, το 50% των ερωτηθέντων θεωρούν το βαθμό ανταπόκρισης «υψηλό» και το 25% «πολύ υψηλό». Κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν αντιλαμβάνεται ως «πολύ χαμηλό» ή «χαμηλό» το βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών στις προσδοκίες των ωφελούμενων (διάγραμμα 113).

Διάγραμμα 113 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την ανταπόκριση του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων.

Σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους. Πιο συγκεκριμένα, το 50% των συμβούλων αναφέρουν «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 50% αναφέρουν «υψηλό βαθμό» ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους (διάγραμμα 114).

Διάγραμμα 114 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.

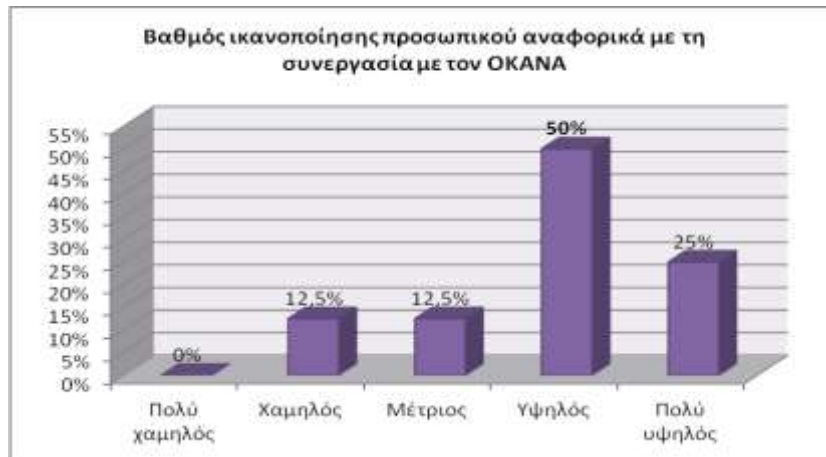

4.2.5.–Συνολική Αξιολόγηση

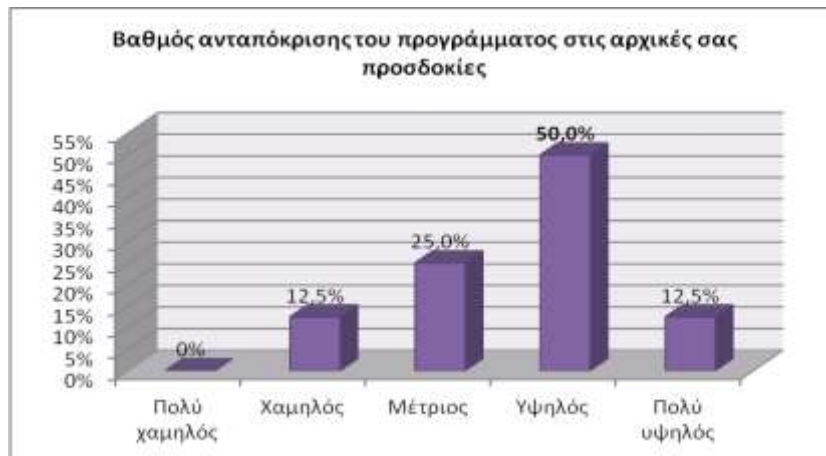
Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος από το προσωπικό της υπηρεσίας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των συμβούλων ως προς **στο βαθμό ικανοποίησής τους από τη συνεργασία τους με τον «OKANA»**, το 75% των συμβούλων, αναφέρουν «πολύ υψηλό» (25%) και «υψηλό» (50%) βαθμό ικανοποίησης (διάγραμμα 115).

Εν συνεχεία, ως προς **το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές προσδοκίες των συμβούλων**, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (63%) αναφέρουν πως το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε σε «υψηλό» (50%) ή «πολύ υψηλό» (13%) βαθμό στις αρχικές τους προσδοκίες (διάγραμμα 116).

Διάγραμμα 115 Βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»

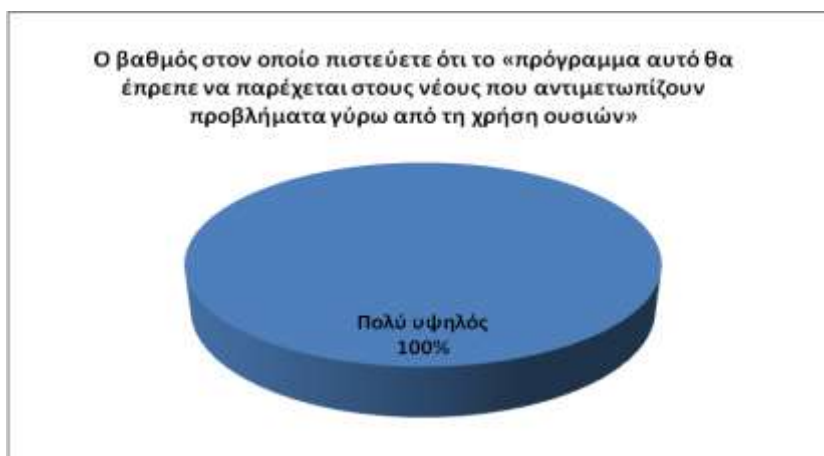
Διάγραμμα 116 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες του προσωπικού

Όλο το προσωπικό της Υπηρεσίας θεωρεί σε «πολύ υψηλό» βαθμό και στην περίπτωση αυτή πως η **Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 117).

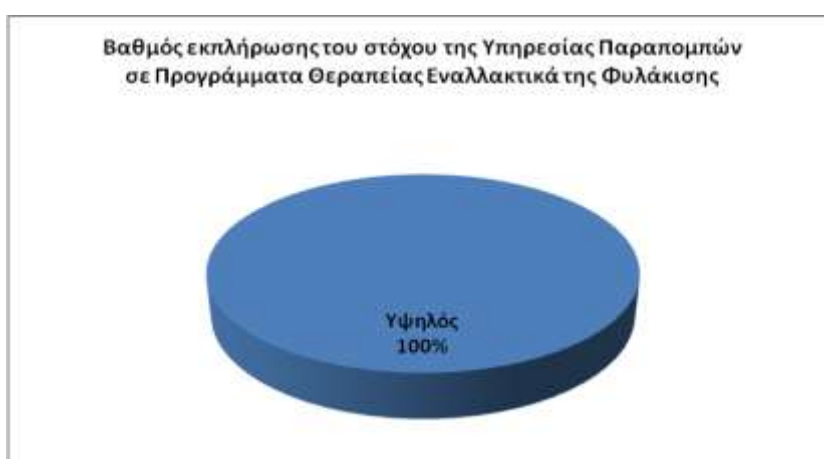

Διάγραμμα 117 Αντίληψη για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

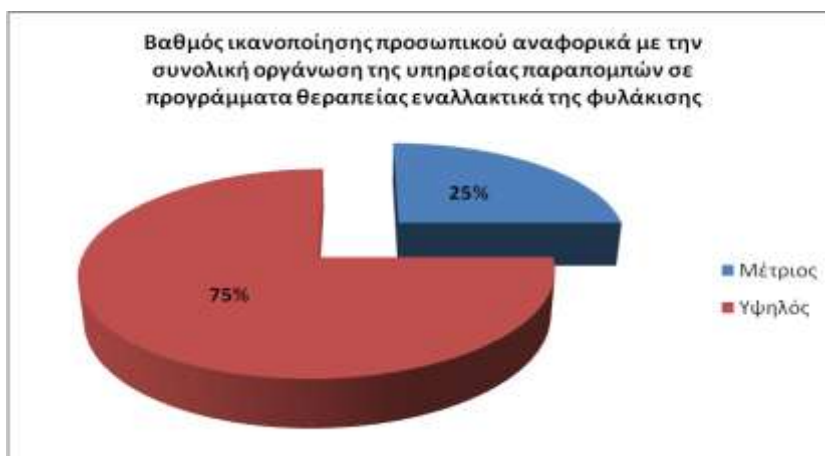

Οι σύμβουλοι που απαρτίζουν το προσωπικό της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης χαρακτήρισαν επίσης ομόφωνα ως «υψηλό» το βαθμό εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης (διάγραμμα 118). Τέλος, ως προς το βαθμό ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (75%) αναφέρουν «υψηλό» βαθμό, ενώ κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «πολύ χαμηλό» ή «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας (διάγραμμα 119).

Διάγραμμα 118 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης.

Διάγραμμα 119 Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης.

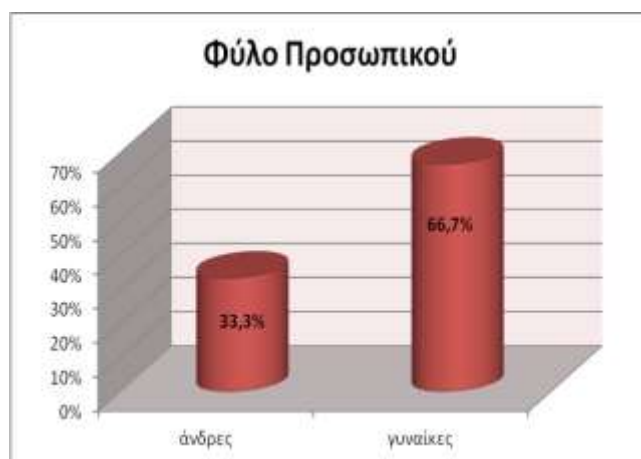

4.3. –Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν στο Προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Θεσσαλονίκη

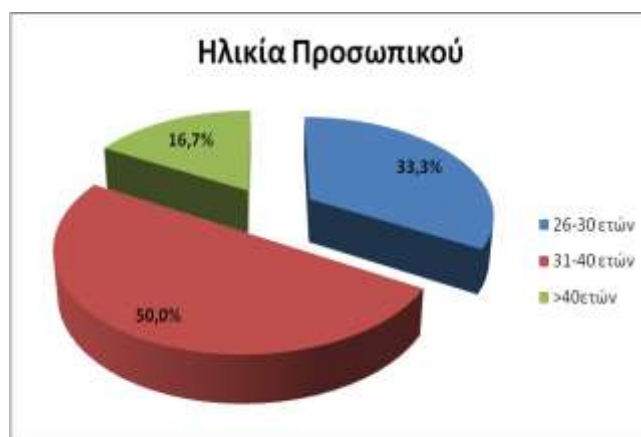
4.3.1.-Ποιοτικά Χαρακτηριστικά-

Στην Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης στην Θεσσαλονίκη, εργάστηκαν συνολικά 7 άτομα εκ των οποίων το 33% ήταν άνδρες και το 67% ήταν γυναίκες (διάγραμμα 120). Το 50% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών, το 33% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 26-30 ετών και το 17% των συμβούλων ανήκε στην ηλικιακή ομάδα >40 ετών (διάγραμμα 121).

Διάγραμμα 120 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση το φύλο.

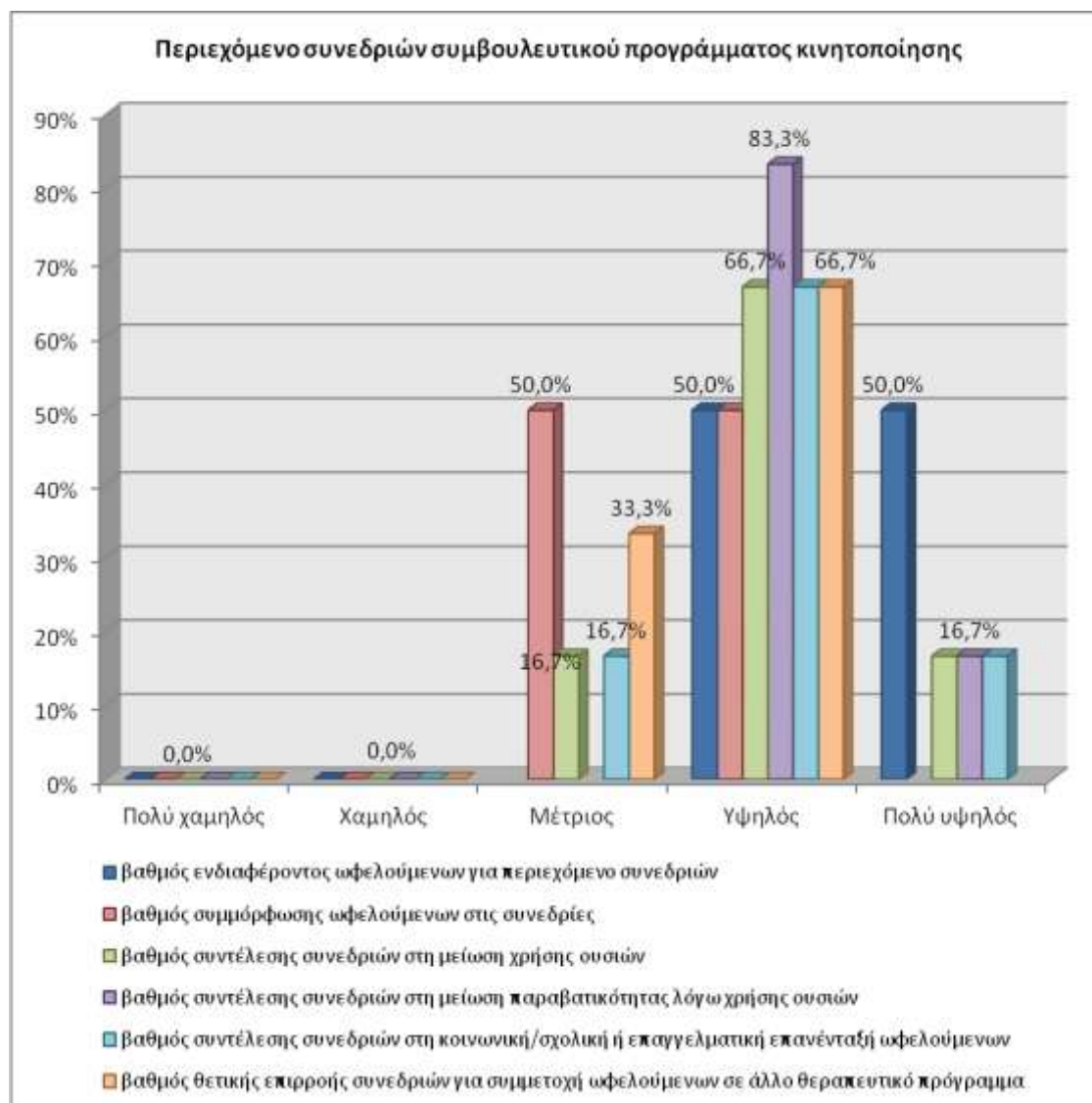
Διάγραμμα 121 Προσωπικό Υπηρεσίας με βάση την ηλικιακή ομάδα.

4.3.2.-Αξιολόγηση Περιεχομένου Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του περιεχομένου των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά την αντίληψη για το **βαθμό ενδιαφέροντος των ωφελούμενων για το περιεχόμενο των συνεδριών**, το 100% των συμβούλων, αναφέρουν «πολύ υψηλό» (50%) ή «υψηλό» (50%) βαθμό ενδιαφέροντος. Αντίστοιχα, σε ότι αφορά στο **βαθμό συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος**, το 50% των συμβούλων αναφέρουν πως υπήρξε «υψηλός», και το 50% των συμβούλων αναφέρουν πως υπήρξε «μέτριος». Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν απάντησε πως ο βαθμός ενδιαφέροντος ή ο βαθμός συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες υπήρξε «χαμηλός» ή «πολύ χαμηλός». Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στο **βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης ουσιών των ωφελούμενων**, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά την επίδραση των συνεδριών ως προς τη μείωση της χρήσης ουσιών από τους ωφελούμενους. Πιο συγκεκριμένα, το 67% των συμβούλων αναφέρει πως οι συνεδρίες συντέλεσαν στη μείωση της χρήσης σε «υψηλό» βαθμό, το 17% σε «πολύ υψηλό» βαθμό και το 17% σε «μέτριο» βαθμό αντίστοιχα. Εν συνεχεία, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (83%) θεωρεί πως **οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στη μείωση της παραβατικότητας των ωφελούμενων λόγω της χρήσης ουσιών** σε «υψηλό» βαθμό, ενώ το 17% των συμβούλων θεωρεί πως συντέλεσαν σε «πολύ υψηλό» βαθμό. Σε ότι αφορά στο **βαθμό στον οποίο οι σύμβουλοι πιστεύουν πως οι συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων**, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά την επίδραση των συνεδριών του προγράμματος στον τομέα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, το 67% των συμβούλων αναφέρει πως οι συνεδρίες συντέλεσαν στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων σε «υψηλό» βαθμό, το 17% σε «πολύ υψηλό» βαθμό και το 17% σε «μέτριο» βαθμό. Τέλος, στην ερώτηση αναφορικά την αντίληψη για το **βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως η συμμετοχή στο πρόγραμμα επηρέασε θετικά την απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα**, το 100% των συμβούλων, αναφέρουν το βαθμό επιρροής ως «υψηλό» (67%) ή «μέτριο» (33%) αντίστοιχα (διάγραμμα 122).

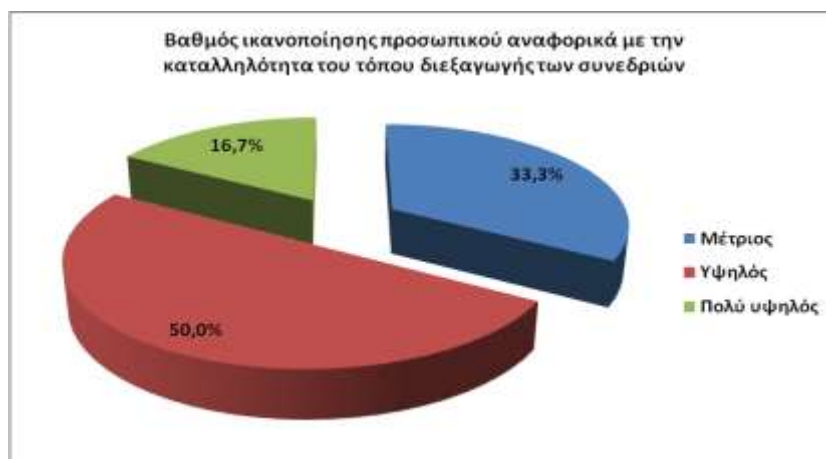
Διάγραμμα 122 Περιεχόμενο συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

4.3.3.-Αξιολόγηση της Διεξαγωγής των Συνεδριών Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης

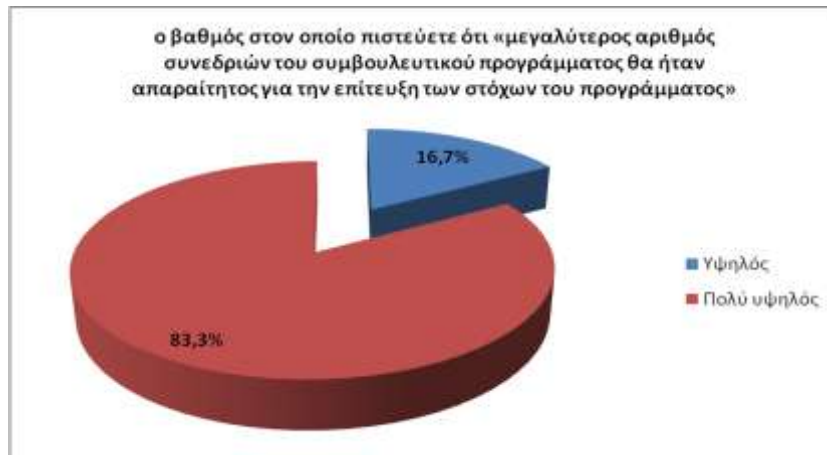
Αναφορικά με την αξιολόγηση της διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, παρατίθενται τα αποτελέσματα αναλυτικά. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση για το **βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης**, το 50% των συμβούλων αναφέρουν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 17% αναφέρουν «πολύ υψηλό», ενώ μόνο το 33% των συμβούλων αναφέρουν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης (διάγραμμα 123).

Διάγραμμα 123 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού από την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης.

Τέλος, στην ερώτηση που αφορά **στον βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος**, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (83%) θεωρούν σε «πολύ υψηλό» βαθμό πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος, ενώ το 17% των συμβούλων το πιστεύουν σε «υψηλό» βαθμό. Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των συμβούλων δεν φαίνεται να διαφωνεί με την πρόταση αυτή (διάγραμμα 124).

Διάγραμμα 124 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την αναγκαιότητα μεγαλύτερου αριθμού συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος.

4.3.4. Αξιολόγηση Ωφελούμενων

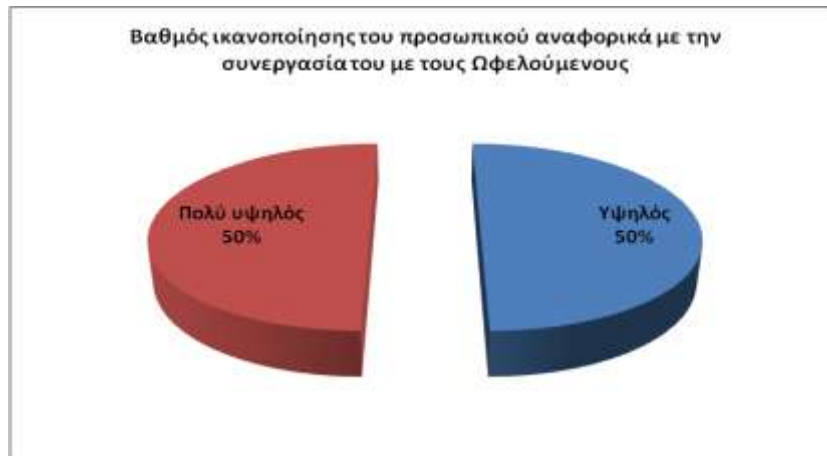
Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στην αξιολόγηση από τους συμβούλους των ωφελούμενων, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αναλυτικά. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των συμβούλων για το **βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων**, το 50% των ερωτηθέντων θεωρούν το βαθμό ανταπόκρισης «υψηλό» και το 33% «πολύ υψηλό». Κανείς εκ των ερωτηθέντων δεν αντιλαμβάνεται ως «πολύ χαμηλό» ή «χαμηλό» το βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών στις προσδοκίες των ωφελούμενων, ενώ μόνο το 17% των συμβούλων το πιστεύει σε «μέτριο» βαθμό (διάγραμμα 125).

Διάγραμμα 125 Βαθμός αντίληψης προσωπικού για την ανταπόκριση του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων.

Σε ότι αφορά στο βαθμό ικανοποίησης των συμβούλων αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους, το 100% των συμβούλων αξιολογούν πολύ θετικά τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους. Πιο συγκεκριμένα, το 50% των συμβούλων αναφέρουν «πολύ υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 50% αναφέρουν «υψηλό βαθμό» ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους (διάγραμμα 126).

Διάγραμμα 126 Βαθμός ικανοποίησης προσωπικού αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους ωφελούμενους.

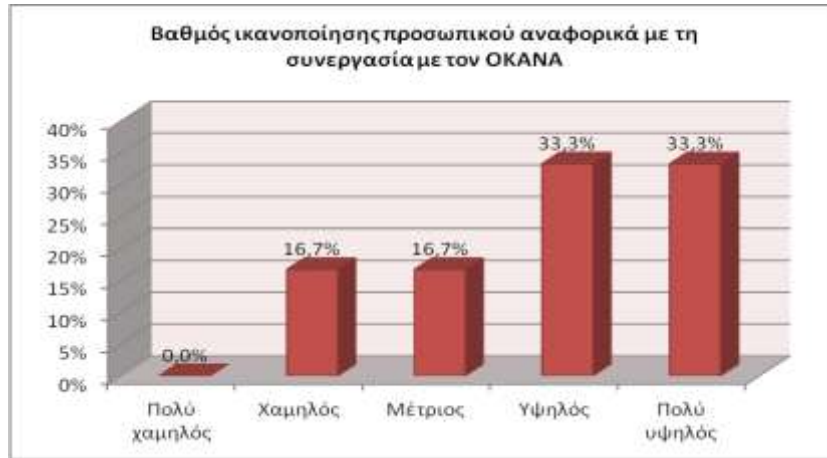
4.3.5.–Συνολική Αξιολόγηση

Αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης και συγκεκριμένα σε ότι αφορά στη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος από το προσωπικό της υπηρεσίας, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ανά θεματική ενότητα. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αναφορικά με την αντίληψη των συμβούλων ως προς **στο βαθμό ικανοποίησής τους από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»**, το 67% των συμβούλων, αναφέρουν «πολύ υψηλό» (33%) και «υψηλό» (33%) βαθμό ικανοποίησης αντίστοιχα, ενώ μόνο το 17% των συμβούλων αναφέρει «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης. Αξίζει να σημειωθεί πως κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «πολύ χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ (διάγραμμα 127).

Εν συνεχεία, ως προς **το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές προσδοκίες των συμβούλων**, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (83%) αναφέρουν πως το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε «πάρα πολύ» (33%), «πολύ» (33%) και «μέτρια» (17%) στις αρχικές τους προσδοκίες, ενώ κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει πως το πρόγραμμα δεν ανταποκρίθηκε «καθόλου» στις αρχικές του προσδοκίες (διάγραμμα 128).

Διάγραμμα 127 Βαθμός ικανοποίησης από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ»

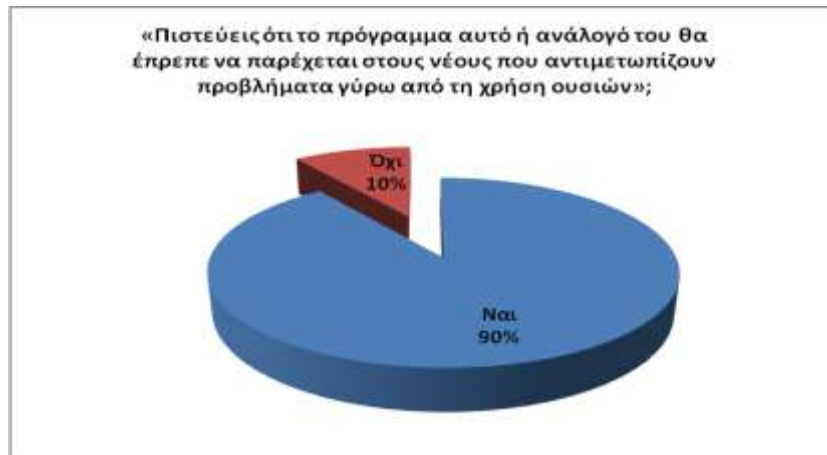

Διάγραμμα 128 Βαθμός ανταπόκρισης στις αρχικές προσδοκίες του προσωπικού

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα πως η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (90%) θεωρεί πως η **Λειτουργία Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης ή ανάλογο πρόγραμμα θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών** (διάγραμμα 129).

Διάγραμμα 129 Αντίληψη για την παροχή προγράμματος κινητοποίησης στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρήσης ουσιών.

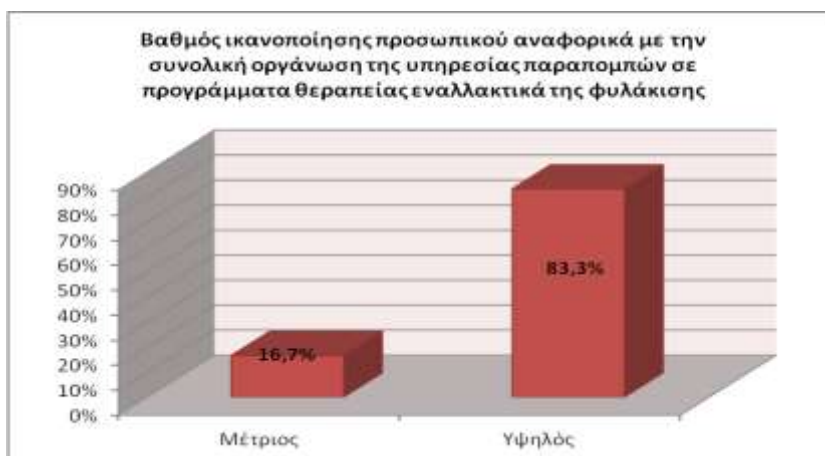

Εν συνεχεία, σε ότι αφορά στο βαθμό εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, το 67% των συμβούλων αναφέρει «πολύ υψηλό» ή «υψηλό» βαθμό εκπλήρωσης του στόχου και το 33% «μέτριο» βαθμό εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών. Κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» βαθμό εκπλήρωσης (διάγραμμα 130). Τέλος, ως προς το βαθμό ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης, η συντριπτική πλειοψηφία των συμβούλων (83%) αναφέρουν «υψηλό» βαθμό ικανοποίησης και το 17% των συμβούλων αναφέρουν «μέτριο» βαθμό ικανοποίησης, ενώ κανείς εκ των συμβούλων δεν αναφέρει «πολύ χαμηλό» ή «χαμηλό» βαθμό ικανοποίησης από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας (διάγραμμα 131).

Διάγραμμα 130 Βαθμός εκπλήρωσης του στόχου της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης.

Διάγραμμα 131 Βαθμός ικανοποίησης του προσωπικού από τη συνολική οργάνωση της υπηρεσίας παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης.

5. Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Εστιασμένη Συζήτηση (Focus Group) στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337

Η μέθοδος των ομάδων εστίασης (focus groups) η οποία αναφέρεται και σαν μέθοδος ομάδων επικέντρωσης (Τσουρβάκας 1997) συνίσταται σε ένα μεθοδολογικό εργαλείο άντλησης ποιοτικών δεδομένων, στοιχείων και πληροφοριών, μέσα από μια διαδικασία άμεσης αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων στην ομάδα και για ένα συγκεκριμένο και σαφώς καθορισμένο θέμα-ερευνητικό αντικείμενο. Η μέθοδος των focus groups προϋποθέτει την άμεση αλληλεπίδραση και οργανωμένη συζήτηση των συμμετεχόντων στην ομάδα. Ένας άλλος τρόπος εννοιολογικής οριοθέτησης της μεθόδου αυτής είναι το γεγονός ότι αποτελεί μια μέθοδο ομαδικής συνέντευξης. Στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης του προγράμματος «Πιλοτικά προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών» MIS 349337» διεξήχθησαν 4 εστιασμένες συζητήσεις σε Αθήνα (2) και Θεσσαλονίκη (2). Πιο συγκεκριμένα, στη Θεσσαλονίκη στις 9 Ιανουαρίου 2015 διεξήχθη μια εστιασμένη συζήτηση διάρκειας 3 ωρών με το προσωπικό της υπηρεσίας του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης της Θεσσαλονίκης και μια εστιασμένη συζήτηση διάρκειας 3 ωρών με τους αξιωματικούς υπηρεσίας των συνεργαζόμενων αστυνομικών τμημάτων στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Εν συνέχεια, στην Αθήνα στις 13 Ιανουαρίου 2015 διεξήχθη μια ακόμη εστιασμένη συζήτηση διάρκειας 3 ωρών με το προσωπικό της υπηρεσίας του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης και μια εστιασμένη συζήτηση διάρκειας 3 ωρών με τους αξιωματικούς υπηρεσίας των συνεργαζόμενων αστυνομικών τμημάτων στην πόλη της Αθήνας. Οι εστιασμένες συζητήσεις διεξήχθησαν σε εγκαταστάσεις του ΟΚΑΝΑ στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη αντίστοιχα. Οι συμμετέχοντες συμμετείχαν εθελοντικά και κατά την έναρξη της εστιασμένης συζήτησης υπέγραψαν σχετική φόρμα συγκατάθεσης για την αποδοχή της συμμετοχής τους και την συγκατάθεσή τους για τη μαγνητοφώνηση της συζήτησης και την τήρηση χειρόγραφων σημειώσεων από τη μεριά των υπεύθυνων ερευνητών και συντονιστών της ομάδας.

Οι στόχοι της εστιασμένης συζήτησης τόσο με το προσωπικό της υπηρεσίας του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης όσο και με τους αξιωματικούς υπηρεσίας των αστυνομικών τμημάτων ετέθησαν ως εξής:

- Ολοκληρωμένη αποτύπωση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος
- Αξιολόγηση του Προγράμματος
- Προτάσεις βελτίωσης/επέκτασης του Προγράμματος

Η θεματολογία της υποδομημένης εστιασμένης συζήτησης με το με το προσωπικό της υπηρεσίας του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης παρουσιάζεται ακολούθως:

- Αξιολόγηση του πιλοτικού προγράμματος.
- Πληθυσμός στόχος - περιγραφή βαθμού ανταπόκρισης.

- Παραβατικότητα σε ανήλικες και ενήλικους έως 24 ετών.
- Παραβατικότητα σε μεγαλύτερες ηλικίες (έως 30 ετών).
- Ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων του προγράμματος.
- Αξιολόγηση προγράμματος με βάση του αρχικούς τιθέμενους στόχους.
- Προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος (σε επίπεδο εμπλεκομένων φορέων και πιλοτικού προγράμματος).
- Προτάσεις βελτίωσης/ επέκτασης του προγράμματος.
- Σφαιρική αντίληψη της φύσης και της χρησιμότητας της Υπηρεσίας καθώς και σχετικών ζητημάτων.

Ακόμη, η θεματολογία της υποδομημένης εστιασμένης συζήτησης με τους αξιωματικούς υπηρεσίας των αστυνομικών τμημάτων παρουσιάζεται ακολούθως:

- Παραβατικότητα σε ανήλικες και ενήλικους έως 24 ετών.
- Παραβατικότητα σε μεγαλύτερες ηλικίες (έως 30 ετών).
- Ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων του προγράμματος.
- Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση των αξιωματικών-πιθανές προτάσεις βελτίωσης του τρόπου προσέγγισης για την καλύτερη συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ.
- Αξιολόγηση του πιλοτικού προγράμματος.
- Αναγκαιότητα προγράμματος με βάση τους αρχικούς τιθέμενους στόχους.
- Προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος (σε επίπεδο εμπλεκομένων φορέων και πιλοτικού προγράμματος).
- Προτάσεις βελτίωσης/επέκτασης του προγράμματος σε συνεργασία με τα αστυνομικά τμήματα.

5.1. –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με το προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Αθήνα

Στην ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με το προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στην Αθήνα συμμετείχαν 7 σύμβουλοι και 3 διοικητικά στελέχη της υπηρεσίας, εκ των οποίων 9 ήταν γυναίκες και 1 ήταν άνδρας. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης παρατίθενται αναλυτικά και ανά θεματική ενότητα (βλέπε παρουσιολόγιο).

Γενική αξιολόγηση του προγράμματος «Πιλοτικά προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών»

- ✓ Από όλους τους συμμετέχοντες της εστιασμένης συζήτησης, επισημάνθηκε ο πρωτοποριακός χαρακτήρας του προγράμματος για την ελληνική πραγματικότητα. Ανάλογες μορφές του προγράμματος έχουν εφαρμοστεί πανευρωπαϊκά, αλλά για την χώρα μας ήταν η πρώτη φορά που υλοποιούνταν ένα πρόγραμμα έγκαιρης παρέμβασης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών. Αυτό όμως έχει και ως επακόλουθο την αναγκαιότητα ύπαρξης απαιτούμενου χρόνου, ώστε να μπορέσει ένα τέτοιο πρόγραμμα να αφομοιωθεί και να ενταχθεί στα ελληνικά δεδομένα.

Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα του προγράμματος

- ✓ Από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα του προγράμματος ήταν ότι αποτελούσε ένα πρόγραμμα πρόληψης, έγκαιρης παρέμβασης και διασύνδεσης και το οποίο μέσα από τη διεπιστημονική του ομάδα προσέγγιζε το ζήτημα των παραβατών χρηστών παράνομων ουσιών με μια ολιστική προσέγγιση. Μάλιστα, η έγκαιρη παρέμβαση και ο διασυνδεδετικός χαρακτήρας του προγράμματος αποτελούν τα βασικά πρωτοποριακά του στοιχεία, καθότι εξυπηρέτησαν την κάλυψη ήδη υπάρχουσών αναγκών που πριν την ύπαρξη του προγράμματος δεν εκπληρώνονταν.
- ✓ Ακόμη, σημαντικό πλεονέκτημα του προγράμματος αποτέλεσε και η δημιουργία συνεργασίας του OKANA με την αστυνομία, αλλά και η συνεργασία του με λοιπούς φορείς, μια διασύνδεση που κρίνεται άκρως σημαντική τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών.
- ✓ Επίσης ως ένα ακόμη πλεονέκτημα, επισημάνθηκε η σημασία της στήριξης και κινητοποίησης ενός ανήλικού ή νεαρού ενήλικα κατά την πρώτη σύλληψη και επαφή του με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, μια στιγμή ιδιαίτερως κρίσιμη και ευαίσθητη.

Τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα του προγράμματος - Προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος (σε επίπεδο εμπλεκόμενων φορέων και πιλοτικού προγράμματος)

- ✓ Το πρόγραμμα καθότι πιλοτικό δεν θα μπορούσαμε να εστιάσουμε στα μειονεκτήματα του, άλλα στα προβλήματα που προέκυψαν κατά την υλοποίησή του, τα οποία και μπορούν να βελτιωθούν.
- ✓ Καταρχάς τέθηκε το γεγονός ότι το πρόγραμμα βασίστηκε σε ένα ανάλογο πρόγραμμα της Κύπρου, το οποίο ήταν πλήρως απευθυνόμενο σε εφήβους και αυτός ήταν ο λόγος που δόθηκε ιδιαίτερη βάση στο θέμα της πρόληψης. Όμως κατά την εφαρμογή του προγράμματος, η ομάδα υλοποίησης ήρθε αντιμέτωπη με την πολυπλοκότητα της ποινικής δικαιοσύνης στη χρήση ουσιών και την αντιμετώπιση των εφήβων. Συγκεκριμένα στο ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης υπάρχει η αρχή της νομιμότητας και όχι η αρχή της σκοπιμότητας, όπως σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, με αποτέλεσμα πολλά δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η ποινική δίωξη στις άλλες χώρες πραγματοποιείται εάν κρίνεται απαραίτητη/ εάν υπάρχει μια σκοπιμότητα και επομένως μπορεί και να ανασταλεί. Αυτό ήταν και το βασικό κίνητρο που δίδονταν σε παρόμοια προγράμματα στις άλλες χώρες, καθότι αν κάποιος εντασσόταν στην υπηρεσία, αναστέλλονταν η ποινική δίωξη και όταν το άτομο ολοκλήρωνε επιτυχώς όλη τη διαδικασία, ανάλογα με την αξιολόγηση που δίνονταν, η υπόθεσή του αρχειοθετούνταν και ήταν σαν να μην υπήρξε ποτέ δίωξη διότι όντως δεν υπήρξε. Στην Ελλάδα αυτό δεν είναι εφικτό, γιατί στην περίπτωση που συλλαμβάνεσαι για κάτι το οποίο θεωρείται παράνομη πράξη, υπάρχει αυτόματα ποινική δίωξη. Άρα αυτό άλλαζε τελείως και την όλη φιλοσοφία του προγράμματος και απαιτούνταν ακόμη περισσότερος χρόνος ώστε να ενταχθεί στα ελληνικά δεδομένα, αλλά και να βρεθούν τα αντίστοιχα κίνητρα για τον επωφελούμενο πληθυσμό.
- ✓ Επίσης, το γεγονός ότι η μόδα σύνταξης της πρότασης του προγράμματος δεν ήταν η ίδια με την ομάδα υλοποίησης του, έφερε ως επακόλουθο την ύπαρξη πολλών γραφειοκρατικών διαδικαστικών ζητημάτων, όπως για παράδειγμα της ευελιξίας στις μετακινήσεις και του ωραρίου, αλλά και την εμπλοκή με διαφορετικούς τομείς, τομείς που χρήζουν να τεθούν σε μια καλύτερη βάση με τη μονιμοποίηση της υπηρεσίας.

- ✓ Ακόμη πρόβλημα κατά τη διαδικασία του προγράμματος, αποτέλεσε το γεγονός ότι υπήρχε μια διστακτικότητα από το Υπουργείο δικαιοσύνης να δεχθεί αφήφιστα τη νομιμότητα μιας υπηρεσίας που ακόμη δεν είναι μόνιμη και θεμελιωμένη. Αυτό θα μπορέσει να διαφοροποιηθεί όταν με τη λήξη του πιλοτικού προγράμματος και την ύπαρξη απτών στοιχείων και επιχειρημάτων μέσω της αξιολόγησης του, παρουσιαστεί η προσφορά και η κάλυψη των αναγκών που παρέχει η υπηρεσία.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στη συνεργασία με τα αστυνομικά τμήματα

- ✓ Ο κύριος λόγος αμφιβολίας των αστυνομικών ήταν, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε «η υπηρεσία να μην είναι σαν πυροτέχνημα», δηλαδή μην όπως και με άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα παρά τη χρησιμότητα και την ωφέλεια τους, παύσει η λειτουργία τους. Για το λόγο αυτό, βασική ενέργεια κρίνεται από τα στελέχη του ΟΚΑΝΑ η θεσμοθέτηση της υπηρεσίας, ώστε να αντιληφθούν οι αξιωματικοί ότι θα έχει συνέχεια και μπορούν να στηριχθούν επάνω της.
- ✓ Αναγκαίο κρίνεται για τους σκοπούς αυτούς και η υπογραφή του μνημονίου συνεργασίας με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, αλλά και μνημόνια συνεργασία για την θεσμοθέτηση μιας πλέον μόνιμης συνεργασίας με τα τμήματα της αστυνομίας.
- ✓ Οι παραπάνω ενέργειες θα υλοποιηθούν ευκολότερα μετά τη λήξη του πιλοτικού προγράμματος, όπου οι ιθύνοντες της υπηρεσίας θα έχουν πιο ισχυρά και πλέον απτά επιχειρήματα αναφορικά με τις ανάγκες που καλύπτει η εν λόγω υπηρεσία αλλά και τα οφέλη της προς την κοινότητα, την ελληνική αστυνομία και τους ωφελομένους.

Διατύπωση άποψης για την έκταση της παραβατικότητας σε ανήλικες και ενήλικους έως 24 ετών, σε σχέση με τη χρήση ουσιών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος έως σήμερα και η συμβολή του προγράμματος στο θέμα

- ✓ Η παραβατικότητα είναι πολύ συχνό φαινόμενο στη χρήση. Έτσι κι αλλιώς η ίδια η χρήση αποτελεί εμπλοκή με παραβατική συμπεριφορά. Και συχνά έχουμε συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα μια κλοπή ή ληστεία, οι οποίες συνδέονται είτε με την αναζήτηση της ουσίας είτε με την τοξίκωση ή τα στερητικά συμπτώματα.
- ✓ Πριν την υλοποίηση του προγράμματος, τα άτομα αυτά αφότου συλλαμβάνονταν ακολουθούσε η ποινική διαδικασία και το θέμα της χρήσης έμενε εντελώς μετέωρο. Για το λόγο αυτό σχεδιάστηκε το συγκεκριμένο πρόγραμμα για να καλύψει το ήδη υπάρχον κενό. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, τα άτομα αυτά να αξιολογούνται και αν κριθεί ότι η παράβαση τους σχετίζεται με τη χρήση ουσιών να μπορούν να λάβουν μέρος στις κινητοποιητικές συναντήσεις και στην πορεία πιθανότητα να παραπεμφθούν σε ένα θεραπευτικό πρόγραμμα που θα τους ωφελούσε στην αντιμετώπιση της χρήσης τους.
- ✓ Μάλιστα, αναφορικά με τα εναλλακτικά προγράμματα μη άσκηση δίωξης όσον αφορά ανήλικους και νεαρούς ενήλικες παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών, τονίστηκε ότι ήδη από το 1992 έχει υπογραφεί η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, όπου σε συγκεκριμένα άρθρα προωθεί τέτοιου είδους διαδικασίες, δηλαδή εναλλακτικά μέτρα αντί της ποινής της φυλάκισης. Εδώ, μάλιστα αναφορικά με τους εν λόγω παραβάτες έγκειται η μεγάλη σπουδαιότητα της υπηρεσίας, καθότι έρχεται να εφαρμόσει στην πράξη ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο έχει κυρωθεί στη χώρα με νόμο αλλά που ακόμη δεν έχει εφαρμοστεί.

Αποτελεί δε το πλαίσιο στο οποίο κινείται η ευρωπαϊκή στρατηγική περί ναρκωτικών 2010-2020, αλλά και οι συστάσεις του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου.

Διατύπωση άποψης αναφορικά με την ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία οι παραβάτες κατατάσσονται στο πρόγραμμα (ηλικία, αριθμός συλλήψεων)

- ✓ Στο πλαίσιο της εστιασμένης συζήτησης τονίστηκε έντονα η ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων όσον αφορά τη συναφή παραβατικότητα. Επομένως, κρίνεται αναγκαίο οι παραβάτες που είναι χρήστες ουσιών να μπορούν να εντάσσονται στο πρόγραμμα στις περιπτώσεις που η σύλληψη τους σχετίζεται με τη χρήση ουσιών.
- ✓ Αναφορικά με τα ηλικιακά κριτήρια, τέθηκε ότι καθότι ο στόχος της υπηρεσίας δεν είναι μόνη η πρόληψη αλλά και η έγκαιρη παρέμβαση και διασύνδεση κρίνεται αναγκαία η ένταξη των ατόμων στο πρόγραμμα άνευ ηλικιακού κριτηρίου, καθώς επίσης και άνευ κριτηρίου αριθμού συλλήψεων, ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί ο σκοπός τόσο της μείωσης της βλάβης όσο και της διασύνδεσης.
- ✓ Τέλος, παρότι κρίθηκε ουσιαστικής σημασίας η έγκαιρη παρέμβαση και διασύνδεση παραβατών χρηστών της ομάδας των ΡΟΜΑ, ειπώθηκε ότι αυτό αποτελεί έναν ιδιαίτερα απαιτητικό στόχο καθότι η παραπομπή σε θεραπευτική δομή και διασύνδεση τους είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της δικής τους κουλτούρας.

Διατύπωση άποψης για το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στους αρχικούς τιθέμενους στόχους του

- ✓ Στη μείωση της βλάβης από τη χρήση ουσιών:

Η μείωση της βλάβης από τη χρήση ουσιών αποτελεί τον στόχο στον οποίο το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε πολύ καλύτερα, καθότι έγινε στο πλαίσιο του αστυνομικού τμήματος. Ο πληθυσμός βρισκόνταν στο αστυνομικό τμήμα, οπότε η παρέμβαση μπορούσε να είναι άμεση. Μάλιστα, σύμφωνα με τα στατιστικά αποτελέσματα του προγράμματος, η μείωση της βλάβης ήταν ο στόχος που καλύφθηκε περισσότερο.

- ✓ Στην πρόληψη της επιδείνωσης της υγείας των χρηστών:

Ο στόχος της πρόληψης της επιδείνωσης της υγείας των χρηστών καλύφθηκε σύμφωνα με την ομάδα υλοποίησης του προγράμματος, καθότι ο κάθε χρήστης κατά την έγκαιρη παρέμβαση λάμβανε πληροφόρηση σχετικά με τον τρόπο που η χρήση επηρεάζει την υγεία του.

- ✓ Στη γενικότερη μείωση της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη χρήση ουσιών: Αναφορικά με το στόχο της μείωσης της εγκληματικότητας, παρότι δεν υπήρχε συγκεκριμένο μέτρο αξιολόγησης, πάρα ταύτα εκτιμάται ότι υπήρξε σαφής μείωση της παραβατικότητας και σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα διακοπή χρήσης ουσιών.
- ✓ Στη θεραπεία των χρηστών, στην κοινωνική και επαγγελματική τους επανένταξη, καθώς και στο σημαντικό περιορισμό της κοινωνικής όχλησης:

Υπήρξε μεγάλη δυσκολία στην εκπλήρωση του στόχου της κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης των χρηστών σε αυτό το στάδιο του προγράμματος. Καθώς κύριο μέλημα ήταν η έγκαιρη παρέμβαση, ενώ η κοινωνική και

επαγγελματική τους επανένταξη αποτελεί ένα στάδιο που θα υλοποιούνταν μετά την παραπομπή και λήξη του θεραπευτικού προγράμματος. Οπότε βάση του χρονικού πλαισίου λειτουργίας τους προγράμματος δεν ήταν δυνατή η ανταπόκριση σε αυτό το στόχο, καθότι το εκάστοτε θεραπευτικό πλαίσιο απαιτεί τουλάχιστον 9 μήνες με ένα χρόνο για να ακολουθήσει ο στόχος της επανένταξης. Όμως αναφορικά με τη θεραπεία χρηστών, υπήρξε σημαντική ανταπόκριση δεδομένης μάλιστα της ανομοιογένειας του επωφελούμενου πληθυσμού. Όσοι επωφελούμενοι κρίθηκαν ότι χρήζουν ανάγκης παραπομπής, ο στόχος αυτός εκπληρώθηκε.

✓ Στην αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών των εξαρτημένων:

Η αντιμετώπιση των ψυχιατρικών εξαρτημένων τέθηκε υπό το πρίσμα της γενικότερης κλινικής αξιολόγησης αλλά και της παραπομπής στο θεραπευτικό πρόγραμμα όπου θεωρούνταν κατάλληλο για τον εκάστοτε ωφελούμενο.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στον τρόπο προσέγγισης των ωφελουμένων από την πλευρά των στελεχών του ΟΚΑΝΑ

- ✓ Κύρια βελτίωση θα αποτελούσε το θέμα του χώρου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι πολλές παρεμβάσεις πραγματοποιήθηκαν κάτω από πολύ άβολες και αντίξοες συνθήκες, όπως για παράδειγμα υπό την παρουσία του αξιωματικού λόγω της έλλειψης χώρου, αλλά αυτό δεν είναι κάτι που θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αξιωματικών από την πλευρά των στελεχών του ΟΚΑΝΑ

- ✓ Όπως διατυπώθηκε κατά την εστιασμένη συζήτηση, υπήρξε δυσκολία εν αρχή στην κινητοποίηση των αξιωματικών της αστυνομίας και χρήζουν ενέργειες βελτίωσης προκειμένου να ενταχθεί στην κουλτούρα των αξιωματικών της αστυνομίας η αναγκαιότητα του προγράμματος και κατ' επέκταση να ενταχθεί στην καθημερινή τους πρακτική η επικοινωνία με τους εκπροσώπους της υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ.
- ✓ Σημαντικό σκέλος για την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αξιωματικών είναι η ενημέρωση να προέρχεται από «πάνω προς τα κάτω», όπως διατυπώθηκε. Η ενημέρωση να ξεκινά σε επίπεδο γενικής διοίκησης, στη συνέχεια η διοίκηση να ενημερώνει τους διοικητές για τη μόνιμη αυτή υπηρεσία αλλά και για τα ζητήματα που μπορούν να έχουν επαφή. Τέλος οι ίδιοι οι διοικητές να ενημερώσουν το προσωπικό.
- ✓ Επιπρόσθετα, για τη βελτίωση της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των αξιωματικών προστέθηκε η δυνατότητα εκπαίδευσης τους μέσω ενημερώσεων ή σεμιναρίων στις υπηρεσιακές τους εκπαιδεύσεις. Η εκπαίδευση αυτή κρίθηκε αναγκαίο να έχει πρακτικό χαρακτήρα και να παρέχεται άμεση γνώση για το πώς οι αξιωματικοί μπορούν να διαχειριστούν τέτοιες περιπτώσεις. Σημαντικό σημείο κρίθηκε τόσο η διάρκεια όσο και ο αριθμός των συναντήσεων για την καλύτερη ευαισθητοποίηση των αξιωματικών και της πιο ενεργούς εμπλοκής τους με την υπηρεσία. Αναφορικά με τις εκπαιδεύσεις, προτάθηκε ακόμη να

πραγματοποιούνται διαλέξεις στις σχολές των αξιωματικών, ώστε να είναι ήδη ευαισθητοποιημένοι από τη σχολή τους.

- ✓ Η σημασία της ενημέρωσης των αξιωματικών αναφορικά με την πορεία της υπηρεσίας αλλά και γενικών στοιχείων της πορείας των ωφελούμενων κρίθηκε άκρως σημαντική για την κινητοποίηση τους.
- ✓ Τέλος, ως ιδεατό αλλά πολύ ουσιώδες θεωρήθηκε η δυνατότητα κάθε εκπρόσωπος του ΟΚΑΝΑ να αναλαμβάνει συγκεκριμένα τμήματα και να είναι η βάση του στα τμήματα αυτά, ώστε οι αξιωματικοί να συνδέονται με ένα πρόσωπο αναφοράς. Στην περίπτωση αυτή, η διεπιστημονική ομάδα θα συγκεντρώνονταν μία φορά την εβδομάδα για την ενημέρωση και συζήτηση των θεμάτων που ανέκυπταν.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το προσωπικό της υπηρεσίας παραπομπής σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης

- ✓ Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν άρτιο όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε και μάλιστα για να καλυφθεί όλο το φάσμα, πραγματοποιήθηκε και ένας ακόμη κύκλος επιμόρφωσης από αυτόν που εν αρχή είχε προγραμματιστεί. Το σημείο που ειπώθηκε ότι θα επιδέχονταν μια περαιτέρω βελτίωση είναι της ενσωμάτωσης μεγαλύτερης διάρκειας βιωματικής εκπαίδευσης αλλά και της ενημέρωσης αναφορικά με τις υπάρχουσες υπηρεσίες, που μπορούν να παραπέμψουν τον ωφελούμενο πληθυσμό. Τέλος, κρίθηκε χρήσιμο η ύπαρξη παραπάνω στελεχών της αστυνομίας, ώστε να παρέχονταν εκτενέστερη πληροφόρηση τόσο σε νομοθετικά και όσο και σε διαδικαστικά ζητήματα.

Διατύπωση άποψης για το βαθμό ενδιαφέροντος και το βαθμό ανταπόκρισης των ωφελούμενων για το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος

- ✓ Κατά την επαφή τους με τον ωφελούμενο πληθυσμό, η ομάδα της έγκαιρης παρέμβασης, ανέφερε ότι όλοι οι ωφελούμενοι υπήρξαν θετικοί ακόμη και αν δεν θέλησαν να εμπλακούν στην υπηρεσία.
- ✓ Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι από τα άτομα που παραπέμφθηκαν από την αστυνομία στην υπηρεσία, μόνο 3 δεν δέχθηκαν να λάβουν την έγκαιρη παρέμβαση. Το κατά πόσο κάποιοι επωφελούμενοι έλαβαν ή ολοκλήρωσαν συνεδρίες της κινητοποιητικής, εξαρτήθηκε από το στάδιο που βρίσκονταν ο κάθε επωφελούμενος.
- ✓ Μάλιστα είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι, στην ερώτηση «Πιστεύεις ότι το πρόγραμμα αυτό ή ανάλογό του θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών;», όλοι οι ωφελούμενοι απήντησαν ναι.

5.2 –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με το προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στη Θεσσαλονίκη

Στην ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με το προσωπικό της Υπηρεσίας του Συμβουλευτικού Προγράμματος Κινητοποίησης στη Θεσσαλονίκη συμμετείχαν 7 σύμβουλοι, 2 άνδρες και 5 γυναίκες. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης παρατίθενται αναλυτικά και ανά θεματική ενότητα (βλέπε παρουσιολόγιο).

Γενική αξιολόγηση του προγράμματος «Πιλοτικά προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών»

- ✓ Το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες του προσωπικού της Υπηρεσίας Παραπομπών και στις ανάγκες του ωφελούμενου πληθυσμού.
- ✓ Είναι απολύτως στοχευμένο και απευθύνεται σε πληθυσμό υψηλού κινδύνου, δηλαδή σε έφηβους και νεαρούς ενήλικες που ήδη έχουν επαφή με την χρήση ουσιών ή/και σε παιδιά σε κρίσιμη ηλικία για την έναρξη της χρήσης ουσιών. Πιο συγκεκριμένα, απευθύνεται σε ανθρώπους που ακόμη δεν έχουν εθιστεί απαραίτητα, είναι θεωρητικά ένας «υγιής» πληθυσμός και η σχέση τους με τη χρήση είναι υπό διαμόρφωση. Είναι πολύ σημαντική ηλικία να παρέμβει κανείς, καθώς σε αυτή την φάση της ζωής τους οι νέοι δοκιμάζοντας τη χρήση ουσιών έχουν καταρρίψει και αποδομήσει το ότι η χρήση σκοτώνει και υπερασπίζονται τη χρήση. Θεωρείται πως η Υπηρεσία αποτελεί έγκαιρη παρέμβαση για την δόμηση των σωστών αντιλήψεων από τους νέους σε ότι αφορά στη χρήση ουσιών και τις συνέπειες αυτής και την πρόληψη του εθισμού στη χρήση ουσιών.
- ✓ Δεν υπάρχει άλλο αντίστοιχο πρόγραμμα που να απευθύνεται αποκλειστικά σε τέτοιο πληθυσμό.

Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα του προγράμματος

- ✓ Η 1^η επαφή με τους ωφελούμενους, αμέσως μετά την προανάκριση και πριν την απολογία στον εισαγγελέα, περιελάμβανε ευαισθητοποίηση και ενημέρωση για το πρόγραμμα. Εφόσον ο ωφελούμενος συναινούσε για τη ένταξη του στο πρόγραμμα όφειλε εντός 10 ημερών να επικοινωνήσει με την υπηρεσία. Στον ωφελούμενο χορηγείτο βεβαίωση για την εισαγγελία αναφορικά με τη συναίνεση του για ένταξη στο πρόγραμμα κάτι που λειτουργεί εν δυνάμει ως ελαφρυντικό στο δικαστήριο. Οι εισαγγελείς συνήθως έδιναν στους ωφελούμενους δικάσιμο περίπου σε ένα τρίμηνο και καταργούσαν το αυτόφωρο, ώστε να δίνεται κίνητρο στους ωφελούμενους να αξιοποιήσουν τη δυνατότητα συμμετοχής στους στο πρόγραμμα και να καταθέσουν στην εισαγγελία τη βεβαίωση παρακολούθησης και περαιτέρω ολοκλήρωσης του προγράμματος. Αυτό λοιπόν αποτέλεσε κίνητρο, προκειμένου αξιοποιηθεί η ευκαιρία συμμετοχής τους στο πρόγραμμα και να καρπωθούν οι ωφελούμενοι τα οφέλη μιας τέτοιας παρέμβασης κινητοποίησης και παραπομπής σε κατάλληλες θεραπευτικές δομές.
- ✓ Η παρέμβαση του προσωπικού της υπηρεσίας ήταν άμεση και λάμβανε χώρα κατά την σύλληψη, σε μια χρονική στιγμή που οι ωφελούμενοι το έχουν μεγάλη ανάγκη, καθώς συνήθως είναι σε σύγχυση και αρκετά ανήσυχτοι και τρομαγμένοι. Τα

περιστατικά τη δεδομένη στιγμή έχουν ανάγκη ψυχολογικής υποστήριξης, ειδικά εάν είναι η πρώτη σύλληψη που βιώνεται συνήθως ως δύσκολη και σκληρή εμπειρία. Εδραιώνεται στις συγκεκριμένες συνθήκες καλύτερη επαφή με τους λειτουργούς του προγράμματος κάτι το οποίο αυξάνει και τις πιθανότητες δέσμευσης και ένταξής τους στο πρόγραμμα.

- ✓ Σκοπός της υπηρεσίας είναι η αξιολόγηση και η παραπομπή και η κινητοποίησή τους για ένταξη σε θεραπευτικά προγράμματα και όχι η διακοπή της χρήσης ουσιών αυτής κάθε αυτής. Κριτήριο παραπομπής σε θεραπευτικά προγράμματα αποτέλεσε μετά το πέρας των συμβουλευτικών συνεδριών, η υποκειμενική εκτίμηση, η αξιολόγηση αναγκών και η σχέση των ωφελούμενων με τη χρήση ουσιών. Η οργάνωση και δικτύωση με τους αρμόδιες φορείς για παραπομπή είναι πρωτοβουλία του προγράμματος και γίνεται με βάση τις κοινωνικές και θεραπευτικές ανάγκες των ωφελούμενων. Οι ωφελούμενοι που εντάσσονται στο πρόγραμμα σύμφωνα με τα κριτήρια συμμετοχής και ένταξης είναι νέοι που βρίσκονται σε περιστασιακή ή πειραματική χρήση ουσιών και όχι εξαρτημένοι απαραίτητα χρήστες. Ως εκ τούτου ένας εξαρτημένος χρήστης είναι ξεκάθαρο πως θα πρέπει να παραπεμφθεί. Ωστόσο, ο πληθυσμός που είναι σε πειραματική φάση και δεν είναι εξαρτημένος δεν υπάρχει κατάλληλος φορέας να το υποδεχτεί και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του. Ένα πρόγραμμα, μια υπηρεσία όπως αυτή που δεν έχει στόχο την απεξάρτηση καλύπτει αυτό το κενό. Επιπλέον αποτελεί πρόγραμμα που δεν στοχεύει στην απεξάρτηση, αλλά αποτελεί έναν ενδιάμεσο συμβουλευτικό χώρο που δεν εγείρει άμυνα και αντιστάσεις συμμετοχής από τους νέους που δεν παραδέχονται το πρόβλημα εξάρτησης και χρήσης ουσιών.
- ✓ Η εδραίωση της σχέσης και της συνεργασίας της υπηρεσίας με τα αστυνομικά τμήματα, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ενημέρωση και την 1^η επαφή με τους ωφελούμενους, με το πέρας του χρόνου χτίστηκε και βελτιώθηκε σημαντικά. Το μνημόνιο συνεργασίας με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης νομιμοποίησε την παρουσία των συμβούλων της υπηρεσίας στα τμήματα και ενίσχυσε την καλή συνεργασία με τους αξιωματικούς της υπηρεσίας. Επιπλέον έδωσε τη δυνατότητα, σε αρκετές περιπτώσεις, η 1^η επαφή του προσωπικού της υπηρεσίας με τους ωφελούμενους, στο χώρο του αστυνομικού τμήματος μετά την σύλληψη, να διεξάγεται σε χώρο έξω από το κρατητήριο χωρίς χειροπέδες, και με ικανοποιητικό χρόνο για την εδραίωση επαφής (15 περίπου λεπτά).

Τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα του προγράμματος -Προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος (σε επίπεδο εμπλεκόμενων φορέων και πιλοτικού προγράμματος)

- ✓ Τα πρόγραμμα αρχικά προέβλεπε την υπογραφή μνημονίων συνεργασίας με το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Υπουργείο Δημοσίας Τάξης. Με το Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν μπόρεσε να προχωρήσει επισήμως λόγω της φύσης του προγράμματος (ΕΣΠΑ). Η ενημέρωση στους εισαγγελείς για τη φύση και τη λειτουργία της υπηρεσίας έγινε ανεπίσημα και άρα ήταν στη δικαιοδοσία και κρίση του κάθε εισαγγελέα να αποδεχτεί τη βεβαίωση συναίνεσης στο πρόγραμμα των ωφελούμενων ως τεκμήριο. Η απουσία επίσημης συνεργασίας, με υπογραφή μνημονίου με το υπουργείο Δικαιοσύνης αποτέλεσε εμπόδιο ώστε η βεβαίωση από την υπηρεσία αναφορικά με τη συναίνεση του ωφελούμενου για ένταξή του στο πρόγραμμα να μπαίνει στη δικογραφία και να αποτελεί πια επίσημο τεκμήριο και ελαφρυντικό, κάτι το οποίο θα αποτελούσε σίγουρα και μεγαλύτερο κίνητρο για την ένταξη των ωφελούμενων στη λειτουργία της υπηρεσίας.

- ✓ Δεν κατέστη δυνατό να εξασφαλιστεί, από την αρχή της λειτουργίας του προγράμματος, η συνεργασία του με τα αρμόδια Υπουργεία, με αποτέλεσμα να χαθεί πολύτιμος χρόνος κατά την φάση της υλοποίησής του. Στη διάρκεια των δύο ετών του προγράμματος, ο σχεδιασμός, το στήσιμο και η οργάνωσή του πραγματοποιήθηκε σε βάρος της διάρκειας υλοποίησής του και άρα της αποτελεσματικότητάς του. Ουσιαστικά, ο πραγματικός χρόνος υλοποίησης του προγράμματος ήταν ένα έξιμηνο. Με βάση το πραγματικό χρόνο υλοποίησης του προγράμματος, ο αριθμός εξυπηρετούμενων κρίνεται σημαντικός.
- ✓ Η υπηρεσία δεν κατέστη δυνατό να λειτουργήσει σε 7ημερη βάση, όλο το 24ωρο. Το Σαββατοκύριακο υπήρχε σύμβουλος σε εφημερία, ο οποίος όμως δεν μπορούσε να παραστεί πριν την 1^η εργάσιμη ημέρα και ώρα, λόγω του ότι δεν υπήρχε ασφαλιστική κάλυψη των συμβούλων για τις μη εργάσιμες ημέρες και ώρες και ως εκ τούτου δεν νομιμοποιούνταν η παρουσία τους στα αστυνομικά τμήματα εκτός των εργάσιμων ημερών και ωρών. Το προσωπικό της υπηρεσίας, στις περιπτώσεις αυτές, παρευρίσκετο την επόμενη εργάσιμη ημέρα, όπου όμως αρκετά περιστατικά, ειδικά οι ανήλικοι, είχαν ήδη αποχωρήσει από το αστυνομικό τμήμα και απολογηθεί στον εισαγγελέα. Επιπλέον, ο τετραψήφιος αριθμός 1031 δεν κατέστη δυνατό να λειτουργήσει ποτέ, ωστόσο ήταν γραμμένος στη διαταγή. Αυτές ήταν και οι σημαντικότερες αιτίες διαρροής περιστατικών, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν εν δυνάμει ωφελούμενο πληθυσμό του προγράμματος. Αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, δεδομένου ότι για τα περιστατικά που είχαν ήδη αποχωρήσει από το αστυνομικό τμήμα χωρίς να ενημερωθούν και να υπογράψουν συναίνεση συμμετοχής η υπηρεσία δεν νομιμοποιούνταν να λάβει στα στοιχεία τους και να επικοινωνήσει μαζί τους σε δεύτερο χρόνο, αρά η διαρροή περιστατικών ήταν αναπόφευκτη, εκτός και αν το προσωπικό έρχονταν σε επαφή με τα περιστατικά στην εισαγγελία, πριν την απολογία τους στον εισαγγελέα. Παράλληλα δεν προβλέφθηκε στον προϋπολογισμό η κάλυψη των εξόδων μετακίνησης του προσωπικού προς τα αστυνομικά τμήματα.
- ✓ Ο χώρος διεξαγωγής της 1^{ης} επαφής του προσωπικού της Υπηρεσίας με τους ωφελούμενους στην περίπτωση που πραγματοποιούνταν σε χώρο εκτός του αστυνομικού τμήματος και συγκριμένα στην εισαγγελία κρίνεται ακατάλληλος και δεν ευνοούσε την καλή επαφή, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των εν δυνάμει ωφελούμενων. Ελάμβανε χώρα σε δημόσιο χώρο όπου ο εν δυνάμει ωφελούμενος ήταν με χειροπέδες έκθετος σε δημόσιο χώρο, ενώ ο χρόνος για την 1^η επαφή ήταν στην περίπτωση αυτή σημαντικά περιορισμένος.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στη συνεργασία με τα αστυνομικά τμήματα

- ✓ Αν και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, το μνημόνιο συνεργασίας με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης νομιμοποίησε την παρουσία των συμβούλων της υπηρεσίας στα τμήματα, ενίσχυσε την καλή συνεργασία με τους αξιωματικούς της υπηρεσίας και έδωσε τη δυνατότητα η 1^η επαφή του προσωπικού της Υπηρεσίας με τους ωφελούμενους στο χώρο του αστυνομικού τμήματος, μετά την σύλληψη, να διεξάγεται σε χώρο έξω από το κρατητήριο χωρίς χειροπέδες, και με ικανοποιητικό χρόνο για την εδραίωση επαφής, υπήρχαν περιπτώσεις όπου αυτό δεν καθίσταται εφικτό. Σε ορισμένα αστυνομικά τμήματα υπήρχε η ανάγκη αλληλεπίδρασης με τον συλληφθέντα σε χώρο εκτός κρατητηρίου. Όπου όμως δεν υπήρχε διευκόλυνση από τον αξιωματικό υπηρεσίας και η παροχή κατάλληλου χώρου για την

αλληλεπίδραση συμβούλου-ωφελούμενου, η πρώτη επαφή ελάμβανε χώρα με τον ωφελούμενο μέσα στο κρατητήριο και πίσω από τα κάγκελα, συνθήκη που δεν ευνοεί τη σωστή αλληλεπίδραση και επικοινωνία συμβούλου-ωφελούμενου, προκειμένου οι στόχοι της παρέμβασης να επιτευχθούν. Θα ήταν σημαντική η διασφάλιση, σε κάθε περίπτωση, των κατάλληλων συνθηκών επαφής και αλληλεπίδρασης των εκπροσώπων του προγράμματος με τους ωφελούμενους.

- ✓ Η εδραίωση πολύ καλής συνεργασίας της υπηρεσίας με τα αστυνομικά τμήματα, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ενημέρωση από την πλευρά των αξιωματικών υπηρεσίας στο προσωπικό της υπηρεσίας για τις νέες συλλήψεις και την εισροή συλληφθέντων που πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής στο πρόγραμμα. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό αποτελεί και η άρτια εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των αστυνομικών για τη σημαντικότητα της συμμετοχής των ωφελούμενων στο πρόγραμμα. Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε ν' αποτελεί λειτουργία της υπηρεσίας. Η εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των αστυνομικών για τον τρόπο διαχείρισης περιστατικών χρήσης θα έπρεπε επίσης να αποτελεί λειτουργία της υπηρεσίας.
- ✓ Στην περίπτωση επέκτασης των κριτηρίων, σύμφωνα με τα οποία οι παραβάτες κατατάσσονται στο πρόγραμμα, έτσι ώστε να αρκεί απλά η παραπομπή από την αστυνομία στην υπηρεσία χωρίς κριτήριο την προηγηθείσα σύλληψη, η υπηρεσία θα μπορούσε να λειτουργεί και ως διασυνδεδετική υπηρεσία και υπηρεσία παραπομπής των περιστατικών χρήσης στις κατάλληλες δομές, ανεξάρτητα από την προηγηθείσα σύλληψη. Καθώς συχνά το περιβάλλον των χρηστών απευθύνεται στην αστυνομία προκειμένου να λάβει βοήθεια για τη διαχείριση των περιστατικών χρήσης, η παρουσία στο τμήμα μια τέτοιας υπηρεσίας κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να επιτελέσει και αυτό το ρόλο. Ο πολίτης δεν μπορεί να επιλέξει ποια δομή απευθύνεται στις δικές του ανάγκες και μια υπηρεσία παραπομπής που θα λειτουργεί διασυνδεδετικά θα μπορούσε να παραπέμψει στο πιο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα με βάση τις ανάγκες του πληθυσμού.

Διατύπωση άποψης για την έκταση της παραβατικότητας σε ανήλικες και ενήλικους έως 24 ετών, σε σχέση με τη χρήση ουσιών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος έως σήμερα και η συμβολή του προγράμματος στο θέμα

- ✓ Η Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης αποτελεί καινοτόμο στην Ελλάδα πρόγραμμα που κάλυψε ένα μεγάλο κενό σε σχέση με τα μέτρα αντιμετώπισης και τον τρόπο παρέμβασης στην ειδική κατηγορία αυτή των ανήλικων παραβατών. Στη χώρα μας, έως σήμερα, δε έχει υπάρξει αντίστοιχη δομή. Οι βασικές λειτουργίες του προγράμματος, σύμφωνα με τους λειτουργούς της υπηρεσίας, συνοψίζονται ως εξής: διασύνδεση, παραπομπή, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση αξιωματικών, παρέμβαση στην οικογένεια, παραπομπή στο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες των ωφελούμενων, παροχή κινήτρου για τη συμμετοχή των ανήλικων παραβατών στην υπηρεσία συμβουλευτικού προγράμματος παρακίνησης.

Διατύπωση άποψης αναφορικά με την ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία οι παραβάτες κατατάσσονται στο πρόγραμμα (ηλικία, αριθμός συλλήψεων)

- ✓ Τα κριτήρια συμμετοχής είναι η ηλικία και ο αριθμός συλλήψεων (νεαρά άτομα, 13-18 ετών ή έως 24 ετών με την προϋπόθεση πως αυτή είναι 1^η τους σύλληψη). Σύμφωνα με την άποψη των λειτουργών της υπηρεσίας, κρίνεται σκόπιμη η επέκταση των κριτηρίων, ώστε να αποκλειστεί τόσο το κριτήριο της ηλικίας όσο και το κριτήριο της 1^η σύλληψης και του

ποινικού μητρώου. Αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, καθώς η υπηρεσία λειτουργεί και ως υπηρεσία παραπομπής στο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα, με βάση τις ανάγκες του ωφελούμενου πληθυσμού.

Διατύπωση άποψης για το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στους αρχικούς τιθέμενους στόχους του

- ✓ Στη μείωση της βλάβης από τη χρήση ουσιών: το πρόγραμμα ανταποκρίθηκε στην προσδοκία για τη μείωση χρήσης βλάβης ουσιών. Φάνηκε αποτελεσματική η παρέμβαση ως προς την αποχή των ωφελούμενων από τη χρήση ουσιών, μολονότι το χρονικό διάστημα παρακολούθησης (follow up) των 6 μηνών μετά την παρέμβαση δεν επαρκεί για να διαπιστωθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα αυτό.
- ✓ Στην πρόληψη της επιδείνωσης της υγείας των χρηστών: ο πληθυσμός που συμμετείχε στο πρόγραμμα δεν βίωνε ιδιαίτερα προβλήματα υγείας, δεν έχριζε τέτοιων αναγκών.
- ✓ Στη γενικότερη μείωση της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη χρήση ουσιών: δεδομένου ότι το πρόγραμμα φάνηκε αποτελεσματικό ως προς την αποχή των ωφελούμενων από τη χρήση ουσιών, θεωρείται κατ' επέκταση πως οδήγησε και στη γενικότερη μείωση της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη χρήση ουσιών.
- ✓ Στη θεραπεία των χρηστών, στην κοινωνική και επαγγελματική τους επανένταξη, καθώς και στο σημαντικό περιορισμό της κοινωνικής όχλησης: το πρόγραμμα επέδρασε θετικά και σε σημαντικό βαθμό στον τομέα αυτό. Η κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη επετεύχθη, μέσω της παραπομπής σε άλλους αρμόδιους φορείς ή μέσω της συμβουλευτικής από τους λειτουργούς της υπηρεσίας. Πιο συγκεκριμένα, οι σύμβουλοι μετά το πέρας των 4-6 συνεδριών διερεύνησης, αξιολόγησης, εκτίμησης και παραπομπής και επειδή δεν υπάρχει και τμήμα εφήβων του ΟΚΑΝΑ στη Θεσσαλονίκη, πέρα από την κινητοποιητική συνέντευξη και μετά το πέρας αυτής, είχαν τη δυνατότητα διεξαγωγής περαιτέρω συνεδριών (έως 12) με βραχύ συμβουλευτικό και όχι πια κινητοποιητικό χαρακτήρα στους ωφελούμενους. Στις περαιτέρω συνεδρίες έγινε διαπραγμάτευση θεμάτων που αφορούν σε προβλήματα επικοινωνίας, ενδο-οικογενειακές συγκρούσεις, προβλήματα που συσχετίζονται με την χρήση ουσιών και που δεν άπτονται στο φάσμα των ψυχιατρικών διαταραχών καθώς και στην επανασύνδεση των ωφελούμενων με το εκπαιδευτικό σύστημα και στην ανεύρεση εργασίας.
- ✓ Στην αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών των εξαρτημένων: το πρόγραμμα επέδρασε θετικά στον τομέα αυτό, εφόσον προϋποθέτει και δίνει τη δυνατότητα, έπειτα από την αξιολόγηση και την εκτίμηση των αναγκών των ωφελούμενων, παραπομπής σε κατάλληλο θεραπευτικό ψυχιατρικό πρόγραμμα και σε υπηρεσίες που υποδέχονται ψυχιατρικούς ασθενείς.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στον τρόπο προσέγγισης των ωφελουμένων από την πλευρά των στελεχών του ΟΚΑΝΑ

- ✓ Μεγαλύτερη εξειδίκευση και εκπαίδευση για τον τρόπο προσέγγισης και επικοινωνίας με τον ιδιαίτερο αυτό πληθυσμό, σε συνθήκες κρίσης και μέσα στο αστυνομικό τμήμα, θα οδηγούσε σε περαιτέρω βελτίωση των δεξιοτήτων προσέγγισης του ωφελούμενου πληθυσμού από τους λειτουργούς της υπηρεσίας.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αξιωματικών από την πλευρά των στελεχών του ΟΚΑΝΑ

- ✓ Η συνεργασία με τα αστυνομικά τμήματα κρίνεται άριστη. Προέκυψε μετά από αρκετές συναντήσεις με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων. Η προσωπική επαφή, ενημέρωση και επικοινωνία και η εγκαθίδρυση καλής επαγγελματικής σχέσης με τους αξιωματικούς, που ακολούθησε τη διαταγή από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, επέφερε πολύ θετικό αντίκτυπο στην οργάνωση και διαδικασία του προγράμματος. Η διεξαγωγή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, για τη χρήση ουσιών και την παραβατικότητα εφήβων και νεαρών ενηλίκων, στους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων θα είχε ως συνέπεια την καλύτερη ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των αξιωματικών και κατ' επέκταση την καλύτερη συνεργασία μεταξύ στελεχών ΟΚΑΝΑ και αξιωματικών.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το προσωπικό της υπηρεσίας παραπομπής σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης

- ✓ Η εκπαίδευση, μολονότι διεξήχθη σε 2 5νθήμερα σεμινάρια και ήταν αρκετά αναλυτική, θα μπορούσε να είναι ακόμη πιο στοχευμένη και αναλυτική ως προς τις τεχνικές της κινητοποιητικής συνέντευξης (motivational interviewing) στη διάδραση με ανήλικο πληθυσμό και συγκεκριμένα με εφήβους και μετεφήβους, καθώς και με τους γονείς, ώστε οι σύμβουλοι να αποκτήσουν πιο αποτελεσματικές δεξιότητες επικοινωνίας και παρέμβασης. Ακόμη ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα έπρεπε να περιλαμβάνει και την παρακολούθηση των δράσεων κάποιου φορέα-πρότυπο από τους συμβούλους-εκπαιδευόμενους, προκειμένου να αποκτηθεί δια ζώσης εμπειρία για το πώς λειτουργεί ένας κατάλληλος εξειδικευμένος φορέας. Χρήσιμη θα ήταν η δυνατότητα εποπτείας συστηματικού χαρακτήρα για τους συμβούλους και τα περιστατικά τους. Χρήσιμη θα ήταν και η παροχή κατάλληλων ψυχομετρικών εργαλείων για τη χορήγηση στους ωφελούμενους.

Διατύπωση άποψης για το βαθμό ενδιαφέροντος και το βαθμό ανταπόκρισης των ωφελούμενων για το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος

- ✓ Ο βαθμός ενδιαφέροντος και συμμεόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος κρίνεται σημαντικός, παρά τις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού. Ακόμη και τα παιδιά που δε συναίνεσαν με τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, το γεγονός ότι ενημερώθηκαν για την ύπαρξη του προγράμματος και για τις διαθέσιμες θεραπευτικές επιλογές δύναται ν' αποτελέσει κίνητρο για την συμμετοχή τους σε θεραπευτικό πρόγραμμα στο μέλλον. Είναι σημαντικό πως καθίσταται σαφές στον πληθυσμό ότι υπάρχει επιλογή πέραν της φυλάκισης. Η υπηρεσία είναι παρούσα τη στιγμή που οι ωφελούμενοι και οι γονείς έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη να γνωρίζουν τις διαθέσιμες επιλογές και είναι κινητοποιημένοι.

5.3. –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση από την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων στην Αθήνα

Στην ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων στην Αθήνα συμμετείχαν 3 αξιωματικοί άνδρες από τα αστυνομικά τμήματα Κολωνού, Καλλιθέα και Ομόνοιας. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης παρατίθενται αναλυτικά και ανά θεματική ενότητα.

Γενική αξιολόγηση του προγράμματος «Πιλοτικά προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών»

- ✓ Το πρόγραμμα αποτελεί μια καινοτομία, καθότι εστιάζει στην έγκαιρη παρέμβαση των παραβατών που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών. Κάτι ανάλογο δεν υπήρχε στο παρελθόν και αποτελούσε κενό έδαφος για την προσέγγιση αυτών των ατόμων, που όπως ανέφερε συγκεκριμένα ένας εκ των αξιωματικών της αστυνομίας «τα άτομα αυτά είναι κατά το 90% ασθενείς και κατά 10% εγκληματίες». Συμπληρωματικά, ένας άλλος αξιωματικός προσέθεσε ότι, «οποιαδήποτε μορφής στήριξης δίδεται σε αυτούς τους ανθρώπους είναι θετική».

Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα του προγράμματος

- ✓ Όπως αναφέρθηκε από όλους τους συμμετέχοντες της εστιασμένης συζήτησης, είναι ιδιαίτερα σημαντικό κατά τη σύλληψη ενός ανηλίκου ή ενός νεαρού ενήλικα παραβάτη και χρήστη ουσιών, να υπάρχει η δυνατότητα να συνομιλεί κάποιος ειδικός με αυτό το παιδί. Το σώμα της αστυνομίας, παρά την ευαισθητοποίηση του σε αυτό το θέμα, δεν είναι σε θέση να παρέχει κάποια ανάλογη στήριξη αλλά ούτε τα άτομα αυτά θα μπορούσαν να εμπιστευτούν κάποιον από αυτήν την θέση. Αυτό αποτέλεσε ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα του προγράμματος.
- ✓ Ουσιαστικά η πρώτη αυτή επαφή και στήριξη που λάμβανε ο νεαρός παραβάτης, αλλά και η ενημέρωση για την ύπαρξη ενός προγράμματος συμβουλευτικής παρακίνησης καλύπτει ένα κενό γύρω από το θέμα της διαχείρισης αυτών των περιπτώσεων.
- ✓ Επισήμαναν μάλιστα, το γεγονός της έξαρσης της χρήσης κάνναβης σε μικρές ηλικίες, η οποία μάλιστα έχει απενοχοποιηθεί εντελώς και για την ακρίβεια οι νεαροί χρήστες το θεωρούν ότι τους είναι ωφέλιμο. Η παρουσία του προγράμματος βοήθησε στην επαφή με τέτοιους χρήστες και στην ενημέρωση και στήριξη τους γύρω από το ζήτημα της εξάρτησης.

Τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα του προγράμματος - Προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος (σε επίπεδο εμπλεκόμενων φορέων και πιλοτικού προγράμματος)

- ✓ Από την πλευρά των αξιωματικών δεν κρίθηκε ότι υπήρξε κάποιο αρνητικό στο πρόγραμμα, καθότι η ύπαρξη του και μόνο αποτέλεσε ένα νέο τρόπο προσέγγισης των νεαρών χρηστών, αλλά και περαιτέρω ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του σώματος της αστυνομίας.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στη συνεργασία με τα αστυνομικά τμήματα

- ✓ Ως πρόταση βελτίωσης του προγράμματος αποτελεί η ώρα επίσκεψης των ωφελούμενων. Κατά την άποψη των αξιωματικών, θα ήταν προτιμότερο ο εκπρόσωπος του OKANA να προσέρχονταν αμέσως μετά την προανάκριση αντί πριν την εισαγγελία. Αυτό θα έδινε την δυνατότητα στο νεαρό παραβάτη, να έρθει σε επικοινωνία με τον εκπρόσωπο του OKANA τη στιγμή που είναι πιο «ευαίσθητος και ανοιχτός», όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι αξιωματικοί. Καθότι, όπως συμπληρώνουν «κατά την παραμονή του στο κρατητήριο, μπορεί να αλλάξει όλη η ψυχολογία του». Με τον τρόπο αυτό η παρέμβαση θα ήταν ακόμη πιο έγκαιρη. Επιπρόσθετα, σημειώθηκε ότι η υπηρεσία παραπομπών λειτουργούσε κανονικά και τα Σαββατοκύριακα.
- ✓ Μια ακόμη πρόταση βελτίωσης είναι η παροχή κάποιου εγγράφου, πιστοποιημένου από το υπουργείο δικαιοσύνης, η οποία να αποτελούσε ελαφρυντικό κατά τη δικαστική εξέταση των νεαρών παραβατών. Αυτό πιθανότητα να λειτουργούσε ως ένα επιπρόσθετο κίνητρο για εκείνους και να αυξανόταν ο αριθμός των ωφελούμενων του προγράμματος. Να σημειωθεί ότι είχαν γίνει οι απαραίτητες ενέργειες για την προσκόμιση ανάλογου εγγράφου, οι οποίες όμως είχε παρακλυθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης για γραφειοκρατικούς λόγους.

Διατύπωση άποψης για την έκταση της παραβατικότητας σε ανήλικες και ενήλικους έως 24 ετών, σε σχέση με τη χρήση ουσιών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος από την αστυνομία, ως σώμα, έως σήμερα

- ✓ Ουσιαστικά, όπως αναφέρθηκε από τους αξιωματικούς, για τις περιπτώσεις των νεαρών παραβατών σχετιζόμενων με τη χρήση ουσιών, σχηματίζονταν η δικογραφία και οδηγούνταν στο αυτόφωρο, όπως και στις λοιπές συλλήψεις.
- ✓ Αναφορικά με τις μικρότερες ηλικίες, παρατηρείται συχνότερα η χρήση κάνναβης, που όμως, όπως ανέφεραν οι αξιωματικοί, αποτελεί πλέον ένα σύνηθες φαινόμενο καθότι οι νεαροί παραβάτες γνωρίζουν ότι δεν θα υποστούν συνέπειες και εκδηλώνουν αδιαφορία.
- ✓ Η αστυνομία ως σώμα δεν μπορεί να επέμβει σε αυτές τις περιπτώσεις ούτε να παρέχει κάποια μορφή στήριξης. Ακόμη, σε περιπτώσεις βαρέων χρηστών η παραμονή τους στο κρατητήριο είναι «προβληματική», όπως επεσήμαναν οι αξιωματικοί, λόγω της ύπαρξης στερητικών συμπτωμάτων ή επιληπτικών κρίσεων, με επακόλουθο ο συλληφθείς να εισέρχεται διαρκώς στο νοσοκομείο και η κατάσταση αυτή να είναι ιδιαίτερα δύσκολη στο χειρισμό της.

Διατύπωση άποψης αναφορικά με την ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία οι παραβάτες κατατάσσονται στο πρόγραμμα (ηλικία, αριθμός συλλήψεων)

- ✓ Τα ηλικιακά κριτήρια κατάταξης στο πρόγραμμα κρίθηκαν ορθά από τους αξιωματικούς που συμμετείχαν στην εστιασμένη συζήτηση. Όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν «άτομα 30-35 ετών, που κάνουν 10 χρόνια χρήση, δύσκολα πείθονται στο να αλλάξουν». Στη μοναδική περίπτωση που θεώρησαν οι αξιωματικοί ότι θα μπορούσαν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να ενταχθούν στο πρόγραμμα είναι εάν δεν έχουν έρθει σε επαφή ποτέ ξανά με αντίστοιχο φορέα.

- ✓ Αναφορικά με το κριτήριο του είδους της παράβασης, το οποίο στην αρχή του προγράμματος είχε τεθεί μόνο για συλλήψεις λόγω κατοχής ουσιών, θεώρησαν ότι δεν ήταν επαρκές. Σημείωσαν, ότι θα ήταν καλό οι παραβάτες που ήταν χρήστες αλλά η παράβαση τους αναφέρονταν σε άλλα αδικήματα και όχι στην κατοχή ουσιών, να καλούνταν ο εκπρόσωπος του ΟΚΑΝΑ. Ως παράδειγμα αναφέρθηκε το γεγονός ότι μια κλοπή μπορεί να έγκειται στη χρήση ουσιών. Στην περίπτωση αυτή, οι αξιωματικοί κρίνουν ότι θα χρειαστεί να ενημερωθεί ο εκπρόσωπος του ΟΚΑΝΑ. Ουσιαστικά, η πρόταση ήταν να κρίνεται από τον αξιωματικό υπηρεσίας αν ο συλληφθείς είναι χρήστης και αν η χρήση συσχετίζεται με την παράβαση του, ώστε να καλείτε ο εκπρόσωπος. Μάλιστα αυτό, όντως, προστέθηκε στα κριτήρια ένταξης στην πορεία του προγράμματος.
- ✓ Αναφορικά με το κριτήριο του αριθμού των συλλήψεων, οι αξιωματικοί δήλωσαν ότι άτομα μέχρι 24 ετών ακόμη και αν δεν ήταν η πρώτη τους σύλληψη, θα ήταν καλό να τους δοθεί η δυνατότητα ένταξης τους στο πρόγραμμα, ώστε να λάβουν μια συμβουλευτική παρακίνηση και κινητοποίηση. Μάλιστα, όπως αναφέρουν, είναι δύσκολο να ελεγχθεί εάν είναι ή όχι η πρώτη σύλληψη, καθότι δεν υπάρχει κάποιο ηλεκτρονικό αρχείο, ώστε ο αξιωματικός υπηρεσίας να γνωρίζει εάν το άτομο έχει συλληφθεί παλαιότερα σε άλλο τμήμα.

Διατύπωση άποψης για το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στους αρχικούς τιθέμενους στόχους του

- ✓ Όπως προέκυψε από την εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων της Αθήνας, οι αξιωματικοί δεν είναι σε θέση να αξιολογήσουν την επίτευξη ή μη των αρχικών στόχων του προγράμματος, καθότι δεν γνώριζαν την πορεία των συνεδριών κινητοποίησης. Μάλιστα, όπως επεσήμαναν, μια τέτοια αναφορά του ΟΚΑΝΑ προς τα στελέχη της αστυνομίας αναφορικά με την εξέλιξη των συνεδριών, την ένταξη ή μη των συλληφθέντων σε κάποιο άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα αλλά και τη γενικότερη πορεία του προγράμματος, θα αποτελούσε ένα περαιτέρω κίνητρο για τους αξιωματικούς.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στον τρόπο προσέγγισης των ωφελουμένων από την πλευρά των στελεχών του ΟΚΑΝΑ

- ✓ Η μόνη πρόταση, η οποία ειπώθηκε από τους αξιωματικούς κατά την εστιασμένη συζήτηση, είναι ο συλληφθείς που έρχεται σε επαφή με εκπρόσωπο του ΟΚΑΝΑ, να λαμβάνει κάποιο έγγραφο που να πιστοποιεί ότι παρακολουθεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα, εάν το άτομο συλλαμβάνεται σε άλλο τμήμα να μπορεί να επιδεικνύει το συγκεκριμένο έγγραφο, ώστε ο εκπρόσωπος του ΟΚΑΝΑ να είναι ενήμερος και να υπάρχει μια «μορφή ελέγχου», όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε. Μάλιστα, αυτό θα διευκόλυνε και στην ενημέρωση του αξιωματικού υπηρεσίας για το εάν πρόκειται για την πρώτη σύλληψη ή όχι. Διότι, η δικογραφία αναφορικά με το εκάστοτε παράπτωμα συντάσσεται άσχετα από το ποινικό μητρώο και το ιστορικό συλλήψεων του συλληφθέντος, τα οποία εν συνεχεία εξακριβώνονται από τη δακτυλοσκοπική εξέταση κατά την προσέλευση του στην εισαγγελία.
- ✓ Τέλος, αν και εκτός του περιεχομένου της ερώτησης, οι αξιωματικοί υπηρεσίας τόνισαν την σημαντικότητα της συνολικής ευαισθητοποίησης, η οποία όπως ανέφεραν είναι καλό να ξεκινάει από τα σχολεία.

5.4. –Ανάλυση των αποτελεσμάτων από την Αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, με βάση από την ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων στη Θεσσαλονίκη

Στην ημιδομημένη εστιασμένη συζήτηση με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων στη Θεσσαλονίκη συμμετείχαν 2 αξιωματικοί άνδρες από τη Υποδιεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών Θεσσαλονίκης. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης παρατίθενται αναλυτικά και ανά θεματική ενότητα.

Γενική αξιολόγηση του προγράμματος «Πιλοτικά προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών»

- ✓ Τα στελέχη του OKANA ανταποκρίθηκαν άριστα στην πρόσκληση των αξιωματικών της υπηρεσίας.
- ✓ Κρίνεται στοχευμένο και απευθύνεται σε πληθυσμό υψηλού κινδύνου.
- ✓ Δεν υπάρχει άλλο αντίστοιχο πρόγραμμα που να απευθύνεται αποκλειστικά σε τέτοιο πληθυσμό.

Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα του προγράμματος

- ✓ Το πρόγραμμα απευθύνεται σε έφηβους και νεαρούς ενήλικες που έχουν επαφή με την χρήση ουσιών αλλά δεν αποτελούν ως επί το πλείστον εξαρτημένους χρήστες ουσιών. Σύμφωνα με την άποψη των αξιωματικών όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των παραβατών και όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των συλλήψεων τόσο χαμηλότερες είναι οι πιθανότητες συμμόρφωσης σε προγράμματα αντί της φυλάκισης. Βάση αυτού σημαντικό πλεονέκτημα του προγράμματος αποτελεί η στόχευση του σε πληθυσμό που η σχέση του με τη χρήση είναι υπό διαμόρφωση και ο αριθμός των παραβάσεων περιορισμένος.
- ✓ Η παραπομπή σε προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης κρίνεται ότι αποτελεί σημαντικό μέτρο, προκειμένου οι νεαροί χρήστες/παραβάτες να αποφύγουν τον εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα το οποίο χαρακτηρίζουν ως «σχολείο εγκληματικότητας». Οι πιθανότητες εξυγίανσης του πληθυσμού και της συμμόρφωσης κρίνονται ιδιαίτερα αυξημένες από τους αξιωματικούς της υπηρεσίας στην περίπτωση συμμετοχής τους στο πρόγραμμα του OKANA.
- ✓ Η παροχή βοήθειας και η άμεση κοινωνική παρέμβαση στους παραβάτες χρήστες σε στιγμή κρίσιμη και χωρίς καν να χρειαστεί να αιτηθεί βοήθεια κρίνεται εξαιρετικά σημαντική. Η έγκαιρη παρέμβαση μπορεί να αποτρέψει τη συστηματική χρήση στο μέλλον.
- ✓ Η χορήγηση βεβαίωσης για την εισαγγελία αναφορικά με τη συναίνεση των ωφελούμενων για την ένταξή τους στο πρόγραμμα αποτελεί ισχυρό κίνητρο ένταξης στο πρόγραμμα. Μετέπειτα η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, οδηγούσε στη δυνατότητά τους να καταθέσουν στην εισαγγελία βεβαίωση παρακολούθησης και ολοκλήρωσης του προγράμματος, το οποίο μπορούσε να περιληφθεί στη δικογραφία ως ελαφρυντικό. Η δυνατότητα αυτή αποτέλεσε κίνητρο για την αξιοποίηση της συμμετοχής στο πρόγραμμα ως ευκαιρία, προκειμένου να καρπωθούν οι ωφελούμενοι τα οφέλη μιας τέτοιας παρέμβασης κινητοποίησης και παραπομπής σε κατάλληλες θεραπευτικές δομές, ευκαιρία που δεν είχαν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν, με την απουσία ύπαρξης της υπηρεσίας.

Τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα του προγράμματος -Προβλήματα κατά την υλοποίηση του προγράμματος (σε επίπεδο εμπλεκομένων φορέων και πιλοτικού προγράμματος)

- ✓ Το εύρος των κριτηρίων ένταξης στο πρόγραμμα χαρακτηρίζεται μικρό. Χρειάζεται επέκταση κριτηρίων, ώστε να συμπεριλαμβάνονται και συλληφθέντες για οποιοδήποτε άλλο αδίκημα που είναι όμως χρήστες και να αρθεί ο περιορισμός κριτηρίων που αφορά στη σύλληψη μόνο για κατοχή και χρήση ουσιών. Ως προς την ηλικία θεωρείται ότι το κριτήριο που περιορίζει τη δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα στα άτομα ηλικίας είτε 13-18 ετών είτε 18-24 ετών είναι επαρκές. Οι παραβάτες μεγαλύτερης ηλικίας είναι στην πλειοψηφία τους συνειδητοποιημένοι χρόνοι χρήστες. Ωστόσο, το κριτήριο της 1^{ης} σύλληψης για την ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών θα πρέπει να αρθεί.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στη συνεργασία με τα αστυνομικά τμήματα

- ✓ Η υπηρεσία άμεσης παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ θεωρείται πως θα πρέπει να λειτουργεί σε 7ημερη βάση, όλο το 24ωρο, προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα άμεσης παρέμβασης τη στιγμή της σύλληψης, την ίδια ημέρα και ώρα σε όλα τα περιστατικά, αμέσως μετά την προανάκριση και πριν οδηγηθούν στην εισαγγελία.
- ✓ Παροχή κινήτρων στους ωφελουμένους για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Αναγκαία κρίνεται η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με το Υπουργείο Δικαιοσύνης προκειμένου η έγγραφη συναίνεση των ωφελούμενων για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα να αποτελεί επίσημο τεκμήριο, ν' αναγνωρίζεται επίσημα ως ελαφρυντικό και να ενσωματώνεται στη δικογραφία.

Διατύπωση άποψης για την έκταση της παραβατικότητας σε ανήλικες και ενήλικους έως 24 ετών, σε σχέση με τη χρήση ουσιών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος από την αστυνομία, ως σώμα, έως σήμερα

- ✓ Η διαδικασία που ακολουθείται από το σώμα της αστυνομίας είναι η ίδια για όλα τα περιστατικά και ακολουθεί τις επιταγές του νόμου. Η διαδικασία είναι αυτόφωρη και οι παραβάτες οδηγούνται στην εισαγγελία. Το σώμα της αστυνομίας δεν νομιμοποιείται να παραπέμπει τους παραβάτες/χρήστες σε κατάλληλες δομές και θεραπευτικά προγράμματα. Απαιτείται η παρουσία εξειδικευμένου προσωπικού στα αστυνομικά τμήματα, προκειμένου να γίνεται σωστή εκτίμηση, αξιολόγηση και παραπομπή των παραβατών/χρηστών στις κατάλληλες δομές.

Διατύπωση άποψης αναφορικά με την ανάγκη επέκτασης των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία οι παραβάτες κατατάσσονται στο πρόγραμμα (ηλικία, αριθμός συλλήψεων)

- ✓ Χρειάζεται επέκταση κριτηρίων, ώστε να συμπεριλαμβάνονται και συλληφθέντες για οποιοδήποτε άλλο αδίκημα που είναι όμως χρήστες και να αρθεί ο περιορισμός κριτηρίων που αφορά στη σύλληψη μόνο για κατοχή και χρήση ουσιών. Ως προς την ηλικία θεωρείται ότι το κριτήριο που περιορίζει τη δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα στα άτομα ηλικίας είτε 13-18 ετών είτε 18-24 ετών είναι επαρκές. Οι παραβάτες μεγαλύτερης ηλικίας είναι στην πλειοψηφία τους συνειδητοποιημένοι χρόνοι χρήστες. Ωστόσο το κριτήριο της 1^{ης} σύλληψης για την ηλικιακή ομάδα 18-24

ετών θα πρέπει να αρθεί. Δεν είναι καν εύκολο να διαπιστωθεί στις περισσότερες περιπτώσεις εάν η σύλληψη είναι η 1^η παρά μόνο εάν ο παραβάτης έχει συλληφθεί και οδηγηθεί και στο παρελθόν στο ίδιο αστυνομικό τμήμα. Δεν υπάρχει κοινό αρχείο συλλήψεων μεταξύ των αστυνομικών τμημάτων. Απαιτεί χρονοβόρο διαδικασία η διερεύνηση στο αρχείο συλλήψεων από τους αστυνομικούς, όποτε το κριτήριο της 1^{ης} σύλληψης βασίζεται σε αυτό-αναφορά του συλληφθέντα. Πλήρη πρόσβαση σε αρχεία που αφορούν τον συλληφθέντα αποκτά ο εισαγγελέας μετά την ολοκλήρωση της δικογραφίας και τη δακτυλοσκοπική εξέταση του συλληφθέντα. Διατυπώνεται η άποψη πως το ποινικό μητρώο (βαρύτητα ποινικών αδικημάτων) θα πρέπει επίσης να αποτελεί κριτήριο ένταξης στο πρόγραμμα.

Διατύπωση άποψης για το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στους αρχικούς τιθέμενους στόχους του

- ✓ Οι αστυνομικοί δεν έχουν εικόνα για την πορεία των ωφελούμενων μετά την ένταξή τους στο πρόγραμμα. Θεωρείται ωστόσο ότι η ενημέρωση των αξιωματικών της υπηρεσίας για την πορεία των περιστατικών θα μπορούσε να οδηγήσει και στην αύξηση κινήτρων των αξιωματικών για την καλύτερη συνεργασία τους με τον ΟΚΑΝΑ.

Προτάσεις βελτίωσης του προγράμματος σε ότι αφορά στον τρόπο προσέγγισης των ωφελουμένων από την πλευρά των στελεχών του ΟΚΑΝΑ

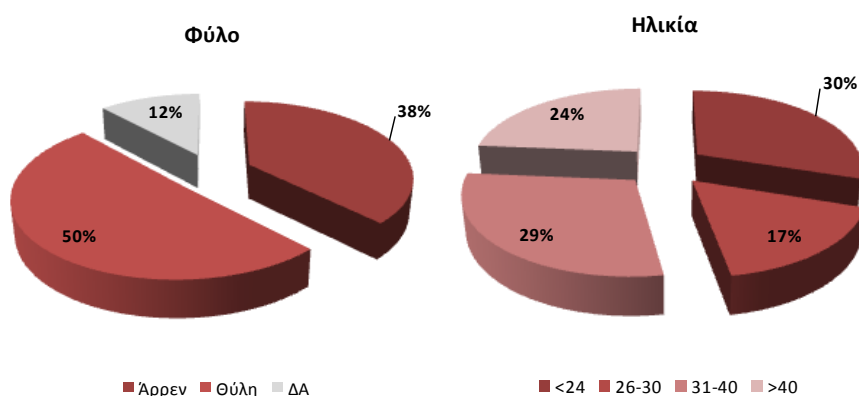
- ✓ Η ανταπόκριση των στελεχών του ΟΚΑΝΑ ως υπηρεσία άμεσης παρέμβασης κρίνεται άριστη. Η ενσωμάτωση της υπηρεσίας άμεσης κοινωνικής παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ στην καθημερινή λειτουργία του αστυνομικού τμήματος κρίνεται πολύ βοηθητική και στοχευμένη .

6. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων Αξιολόγησης Διάχυσης & Προβολής της Πράξης

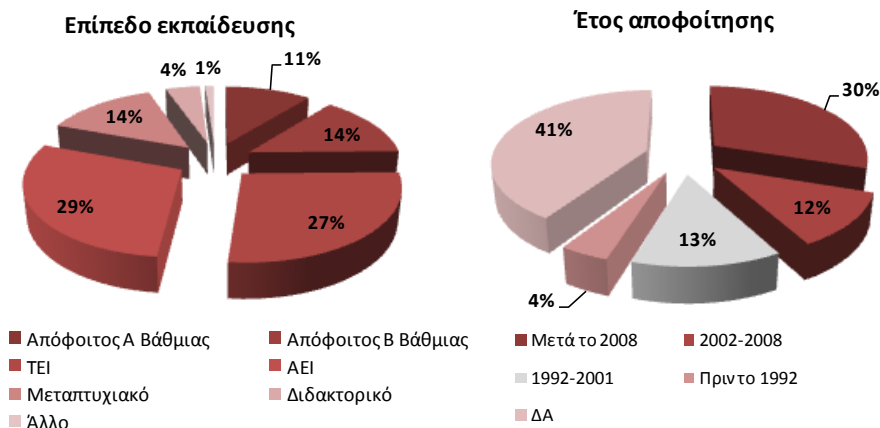
Η ημερίδα που διοργανώθηκε από την Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ στη Θεσσαλονίκη, με σκοπό τη διάχυση και προβολή της παρούσας Πράξης και την επισκόπηση των βασικών αποτελεσμάτων της είχε θέμα: "Χρήση Ουσιών και Παραβατικότητα στους νέους: Πρακτικές και Διασύνδεση. Το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης" και πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 14 Ιανουαρίου 2015, στο Τελλόγειο Ίδρυμα Τεχνών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Στην ημερίδα, έλαβαν μέρος συνολικά 93 άτομα, εκ των οποίων 35 Άνδρες και 47 Γυναίκες, ενώ 11 άτομα δεν προσδιόρισαν το φύλο τους. Σχετικά με την ηλικιακή κατανομή των συμμετεχόντων στην ημερίδα της Θεσσαλονίκης το 30% των συμμετεχόντων ήταν ηλικίας κάτω των 24 ετών, το 17% ήταν ηλικίας 26-30 ετών, το 29% ήταν ηλικίας 31-40 ετών και το υπόλοιπο 24% ήταν ηλικίας άνω των 40 ετών. Αντίστοιχα, αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσής τους, το 11% ήταν απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 14% ήταν απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το 27% ήταν απόφοιτοι ΤΕΙ, το 29% απόφοιτοι ΑΕΙ, το 14% κατείχε Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και το 4% Διδακτορικό τίτλο σπουδών, ενώ ποσοστό 1% δήλωσε άλλο επίπεδο εκπαίδευσης. Στη συνέχεια, το 30% όσων παρευρέθηκαν στην ενημερωτική ημερίδα της Θεσσαλονίκης αποφοίτησε μετά το 2008, το 12% αποφοίτησε μεταξύ των ετών 2002 και 2008, το 13% αποφοίτησε μεταξύ των ετών 1992 και 2001, το 4% αποφοίτησε πριν το 1992 και το υπόλοιπο 41% δεν έδωσε απάντηση στην παρούσα ερώτηση.

Διάγραμμα 132 Φύλο και Ηλικία των συμμετεχόντων στην ημερίδα

Διάγραμμα 133 Επίπεδο Εκπαίδευσης και Έτος αποφοίτησης συμμετεχόντων στην ημερίδα

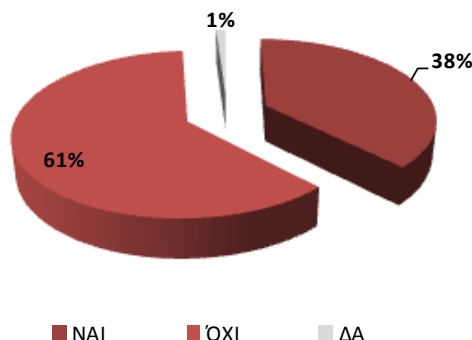

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες στην ημερίδα της Θεσσαλονίκης ερωτήθηκαν σχετικά με το αν εργάζονται σε φορέα χάραξης πολιτικής. Η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων (84%) απάντησε αρνητικά στην παρούσα ερώτηση. Το 14% απάντησε θετικά με την πλειονότητα των ερωτηθέντων που έδωσαν θετική απάντηση να εργάζονται σε φορείς όπως είναι ο ΟΚΑΝΑ, το ΚΕΘΕΑ, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ο Δήμος Θεσσαλονίκης, η Ελληνική Αστυνομία κλπ.

Από την επισκόπηση του Διαγράμματος 134, το 38% δήλωσε ότι έχει στο στενό οικογενειακό του κύκλο ανήλικο μέλος ή νέο ενήλικα που κάνει χρήση ουσιών. Το 61% απάντησε αρνητικά στην παρούσα ερώτηση ενώ το 1% δεν έδωσε απάντηση.

Διάγραμμα 134 Ύπαρξη ανήλικου μέλους ή νέου ενήλικα που κάνει χρήση ουσιών στο στενό οικογενειακό κύκλο των συμμετεχόντων στην ημερίδα

Έχετε στο στενό οικογενειακό σας κύκλο ανήλικο μέλος ή νέο ενήλικα που κάνει χρήση ουσιών;

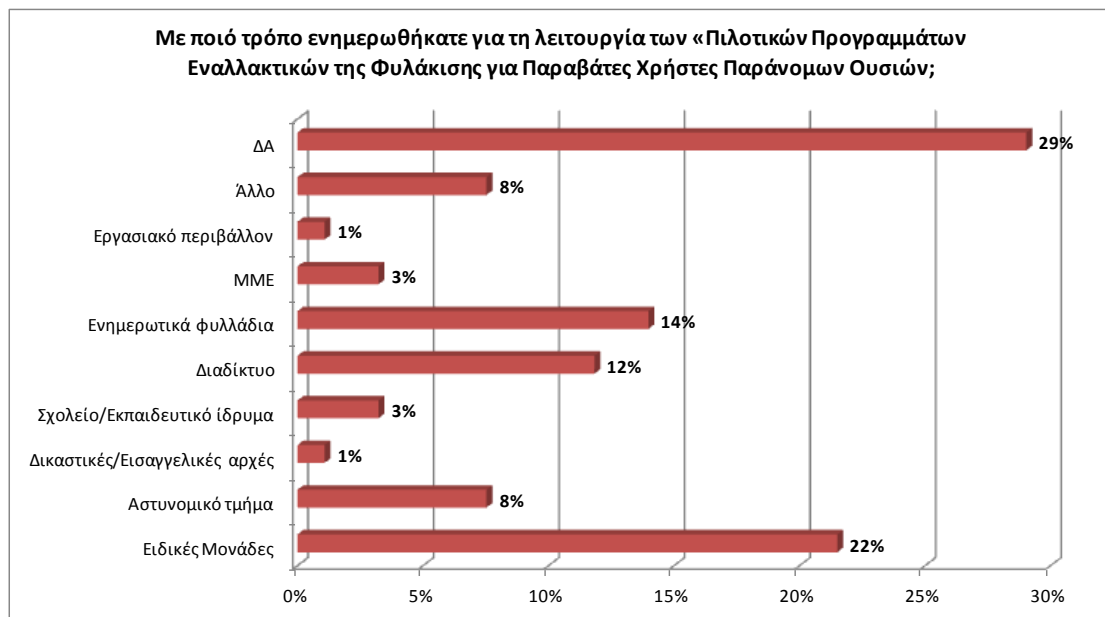

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες στην ημερίδα της Θεσσαλονίκης, ρωτήθηκαν για το αν έχουν ενημερωθεί για τη λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών. Από την επισκόπηση του Διαγράμματος 135, το 70% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι ήταν ενημερωμένο σε αντίθεση με το 29% που δηλώνει ότι δεν είχε ενημέρωση σχετικά. Εξ αυτών το 22% είχε ενημερωθεί για τη

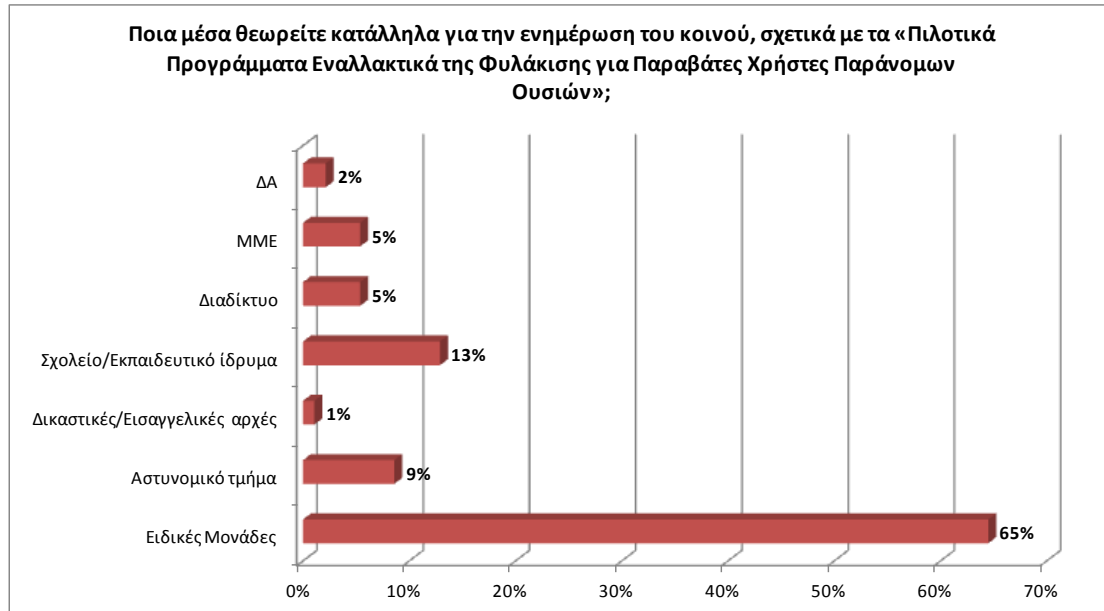
λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών μέσω Ειδικών Μονάδων, το 8% μέσω Αστυνομικών Τμημάτων, το 1% μέσω Δικαστικών /Εισαγγελικών Αρχών, το 3% μέσω Σχολείων και Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, το 12% μέσω Διαδικτύου, το 14% μέσω Ενημερωτικών φυλλαδίων, το 3% μέσω ΜΜΕ, το 1% μέσω του εργασιακού του περιβάλλοντος και το 8% μέσω άλλους τρόπους ενημέρωσης (κυρίως μέσω φίλων, συναδέλφων, οικογενειακών προσώπων κλπ).

Διάγραμμα 135 Τρόπος ενημέρωσης των συμμετεχόντων στην ημερίδα για τη λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών

Σε αυτό το πλαίσιο, οι συμμετέχοντες στην ημερίδα της Θεσσαλονίκης, κρίνουν τα καταλληλότερα μέσα για την ενημέρωση του κοινού, σχετικά με τα Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών. Ως το καταλληλότερο μέσο αναδεικνύονται οι Ειδικές μονάδες σύμφωνα με το 65% των ερωτηθέντων. Ακολουθούν τα Σχολεία και τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (για ποσοστό 13%), τα Αστυνομικά Τμήματα (για ποσοστό 9%) και το Διαδίκτυο και τα ΜΜΕ (για ποσοστό 5%). Το υπόλοιπο 2% δεν έδωσε απάντηση στην παρούσα ερώτηση.

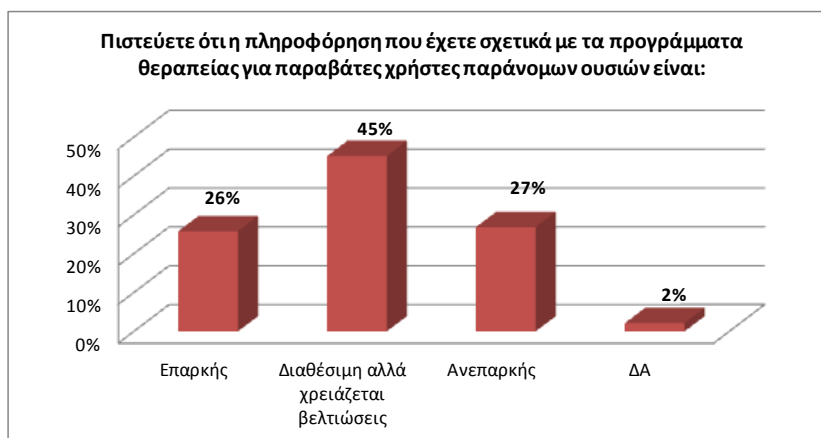
Διάγραμμα 136 Κατάλληλος τρόπος ενημέρωσης για τη λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα

Αντίστοιχα, μόνο το 26% των ερωτηθέντων κρίνει ότι η πληροφόρηση που έχει σχετικά με τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών είναι επαρκής. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (ποσοστό 45%) κρίνει ότι η πληροφόρηση είναι διαθέσιμη αλλά χρειάζεται βελτιώσεις ενώ το 27% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η πληροφόρηση είναι ανεπαρκής.

Παρόλα αυτά κρίνεται σημαντικό ότι η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων (ποσοστό 91%) εκφράζει ότι τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών είναι πολύ απαραίτητα και απαραίτητα (σε ποσοστό 69% και 23% αντίστοιχα). Μικρό ποσοστό 3% δεν τα θεωρεί και τόσο απαραίτητα ενώ ίσο ποσοστό 1% κρίνει ότι τα προγράμματα είναι αδιάφορα και ότι αντίστοιχα δεν χρειάζονται.

Διάγραμμα 137 Επάρκεια πληροφόρησης σχετικά με τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα

Διάγραμμα 138 Άποψη των συμμετεχόντων στην ημερίδα για τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών

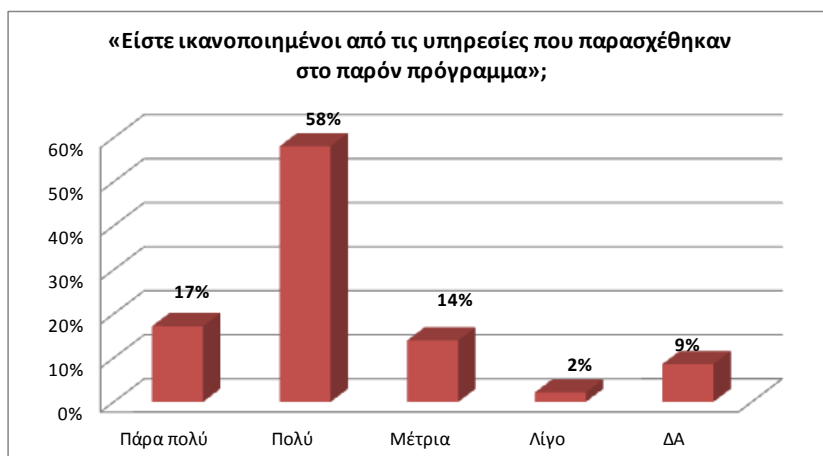
Η τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου, οι ερωτώμενοι καλούνται να αξιολογήσουν γενικά στοιχεία τα οποία συνέθεσαν την υλοποίηση του παρόντος παρεμβατικού προγράμματος. Αρχικά σημειώνεται ότι μόνο το 10% των ερωτηθέντων είχε συμμετάσχει σε αντίστοιχης θεματολογίας πρόγραμμα στο παρελθόν, ενώ αντίστοιχα για το 87% των ερωτηθέντων δεν είχε ξανασυμμετάσχει στο παρελθόν σε αντίστοιχο πρόγραμμα.

Από την επισκόπηση του Διαγράμματος 139, συμπεραίνεται ότι η πλειονότητα (ποσοστό 75%) των συμμετεχόντων στην ημερίδα της Θεσσαλονίκης, έμεινε πάρα πολύ και πολύ ικανοποιημένοι (σε ποσοστά 17% και 58% αντίστοιχα) από τις υπηρεσίες που παρασχέθηκαν στο παρόν Πρόγραμμα. Ποσοστό 14% των ερωτηθέντων έμεινε ικανοποιημένο σε μέτριο βαθμό, ενώ μικρό ποσοστό 2% των ερωτηθέντων έμεινε λίγο ικανοποιημένο.

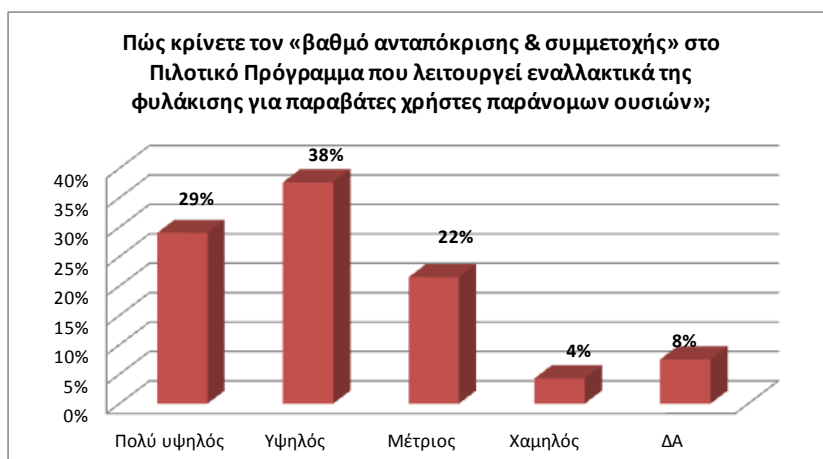
Αναφορικά με το βαθμό ανταπόκρισης & συμμετοχής στο Πιλοτικό Πρόγραμμα που λειτουργεί εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών, το 67%

των ερωτηθέντων κρίνει ότι ήταν πολύ υψηλός και υψηλός (σε ποσοστά 29% και 38% αντίστοιχα). Ποσοστό 22% των ερωτηθέντων κρίνει ότι ο βαθμός ανταπόκρισης και συμμετοχής ήταν μέτριος ενώ μικρό ποσοστό 4% θεωρεί ότι ήταν χαμηλός.

Διάγραμμα 139 Βαθμός ικανοποίησης των συμμετεχόντων στην ημερίδα από τις υπηρεσίες που παρέχονται στο παρόν πρόγραμμα

Διάγραμμα 140 Βαθμός ανταπόκρισης και συμμετοχής στο πιλοτικό πρόγραμμα που λειτουργεί εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα

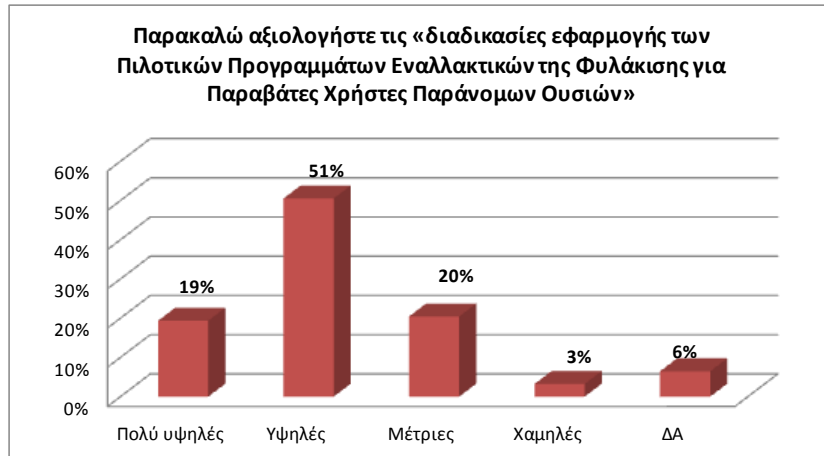

Στη συνέχεια οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν τις διαδικασίες εφαρμογής των πιλοτικών προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (70%) εκφράζει ότι οι διαδικασίες εφαρμογής ήταν πολύ υψηλές και υψηλές (σε ποσοστό 19% και 51% αντίστοιχα). Ποσοστό 20% των ερωτηθέντων κρίνουν ότι οι διαδικασίες εφαρμογής ήταν μέτριες, ενώ μικρό ποσοστό 3% των ερωτηθέντων κρίνει ότι οι διαδικασίες εφαρμογής ήταν χαμηλές.

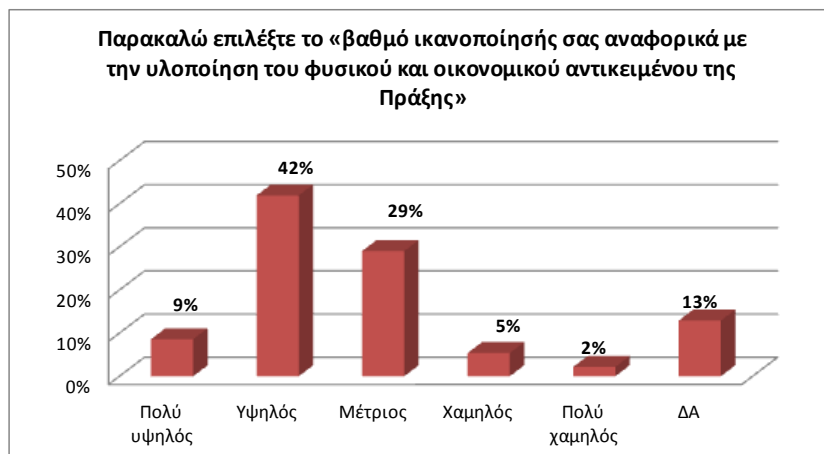
Αντίστοιχα ποσοστό 51% των ερωτηθέντων αξιολογεί το βαθμό ικανοποίησής τους αναφορικά με την υλοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της Πράξης ως

πολύ υψηλό και υψηλό (σε ποσοστά 9% και 42% αντίστοιχα). Το 29% των ερωτηθέντων κρίνει το βαθμό ικανοποίησής τους αναφορικά με την υλοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου ως μέτριο, ενώ μικρά ποσοστά 5% και 2% εκφράζουν τον χαμηλό και πολύ χαμηλό αντίστοιχα βαθμό ικανοποίησής τους.

Διάγραμμα 141 Αξιολόγηση των διαδικασιών εφαρμογής των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων στην ημερίδα

Διάγραμμα 142 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με την υλοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου

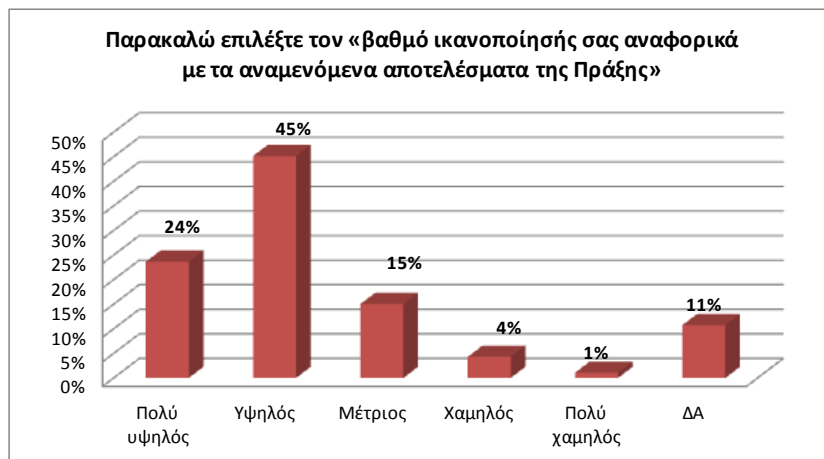

Στη συνέχεια, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (69%) εκφράζει τον πολύ υψηλό και υψηλό βαθμό ικανοποίησής του σχετικά με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της Πράξης, ποσοστό 15% των ερωτηθέντων εκφράζει το μέτριο βαθμό ικανοποίησής του ενώ μικρά ποσοστά 4% και 1% εκφράζουν τον χαμηλό και πολύ χαμηλό αντίστοιχα βαθμό ικανοποίησής τους. Σημαντικό ποσοστό 11% δεν έδωσε απάντηση στην παρούσα ερώτηση.

Τέλος αναφορικά με το βαθμό επίτευξης του στόχου και εφαρμογής των βασικών αρχών της Πράξης, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (75%) κρίνει ότι ήταν πολύ υψηλός και

υψηλός (σε ποσοστά 29% και 46% αντίστοιχα). Ποσοστό 9% εκφράζει ότι ο βαθμός επίτευξης του στόχου και εφαρμογής των βασικών αρχών της Πράξης ήταν μέτριος, ενώ μικρά ποσοστά 4% και 1% των ερωτηθέντων εκφράζουν τον χαμηλό και πολύ χαμηλό αντίστοιχα βαθμό επίτευξης.

Διάγραμμα 143 Βαθμός ικανοποίησης αναφορικά με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της Πράξης

Διάγραμμα 144 Βαθμός επίτευξης του στόχου και εφαρμογής των βασικών αρχών της Πράξης

7. Συμπεράσματα Αξιολόγησης στο Πλαίσιο του Προγράμματος «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» MIS 349337

Για την αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης χρησιμοποιήθηκαν μεθοδολογικά εργαλεία άντλησης ποιοτικών δεδομένων τα οποία χορηγήθηκαν τόσο στους ωφελούμενους-αποδέκτες της Υπηρεσίας όσο και στους συμβούλους-λειτουργούς της Υπηρεσίας. Πιο συγκεκριμένα, χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια προς συμπλήρωση τόσο στους ωφελούμενους-αποδέκτες των υπηρεσιών του προγράμματος, όσο και στους συμβούλους-λειτουργούς της Υπηρεσίας. Περαιτέρω, τόσο στους συμβούλους της Υπηρεσίας, όσο και στους αξιωματικούς των συνεργαζόμενων αστυνομικών τμημάτων, πραγματοποιήθηκαν ομάδες εστίασης, μια διαδικασία άμεσης αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων στην ομάδα για την άντληση πληροφοριών, αναφορικά με την λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης. Ως σημαντικοί στόχοι της αξιολόγησης ετέθησαν: η αξιολόγηση του προγράμματος, η ολοκληρωμένη αποτύπωση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος καθώς και οι προτάσεις βελτίωσης ή επέκτασης του προγράμματος. Περαιτέρω, βασικούς στόχους της αξιολόγησης αποτέλεσε ο βαθμός ανταπόκρισης του προγράμματος στις ανάγκες των ωφελουμένων, ο βαθμός επίτευξης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων από την υλοποίηση της Πράξης, οι εκτιμώμενες επιπτώσεις καθώς και η βιωσιμότητα και κοινωνική προστιθέμενη αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών στο πλαίσιο του προγράμματος.

Η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης οδήγησε στην αποτύπωση μιας εξαιρετικά καλής και αποτελεσματικής λειτουργίας της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως στο συμπέρασμα αυτό οδήγησε τόσο η αξιοποίηση των πληροφοριών των ωφελούμενων του προγράμματος του ΟΚΑΝΑ και των συμβούλων που εργάστηκαν ως εκπρόσωποι του ΟΚΑΝΑ όσο και η αξιοποίηση των πληροφοριών από τους αξιωματικούς υπηρεσίας των συνεργαζόμενων αστυνομικών τμημάτων, χωρίς τη συνεργασία των οποίων η διεξαγωγή του προγράμματος θα καθίστατο αδύνατη.

Πιο συγκεκριμένα, **σύμφωνα με την αξιοποίηση και επεξεργασία των ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν στους ωφελούμενους** αναφορικά με την αξιολόγηση της Λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, ιδιαίτερα θετικά κρίνονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για κάθε θεματική ενότητα του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά στην αξιολόγηση του κινήτρου και της ετοιμότητας για αλλαγή της συμπεριφοράς (σε σχέση με τη χρήση ουσιών και την παραβατικότητα), οι ωφελούμενοι που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα συνεδριών παρουσιάζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά στις κλίμακες κινήτρου και ετοιμότητας για αλλαγή συμπεριφοράς. Μέσα από τη διερεύνηση των αντιλήψεων των ωφελούμενων αναφορικά με την πρόκληση σοβαρών βλαβών στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών, την πρόκληση σημαντικών προβλημάτων στην κοινωνική ζωή, την πρόκληση συναισθημάτων ενοχής ως συνέπεια της βλάβης στον οργανισμό από τη χρήση ουσιών, την ενόχληση από

την εξάρτηση στις ουσίες, την ετοιμότητα και την ικανότητα για αλλαγή συμπεριφοράς και τέλος την ετοιμότητα για τη συμμετοχή τους σε ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα για τη χρήση ουσιών, ο αντίκτυπος της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά σημαντικός. Περαιτέρω, σε ότι αφορά στην ικανοποίηση των ωφελούμενων από τον σύμβουλο της Υπηρεσίας και από το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος >70% των ωφελούμενων δήλωσαν πολύ ή πάρα πολύ ικανοποιημένοι από την παροχή βοήθειας από τον σύμβουλο για την έκφραση των πραγματικών αναγκών και στόχων τους, από το επίπεδο επικοινωνίας με τον σύμβουλο καθώς και από τη συμπεριφορά του συμβούλου απέναντί τους. Ακόμη, ~>50% των ωφελούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα αναφέρουν πολύ σημαντικό ή σημαντικό βαθμό επίδρασης του περιεχομένου του προγράμματος συνεδριών στη μείωση της χρήσης ουσιών και της συνεπαγόμενης παραβατικότητας και στην επανασύνδεση των ωφελούμενων με το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον, ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό των ωφελούμενων που αναφέρει σημαντική επίδραση στην απόφασή του για συμμετοχή σε άλλο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα. Το περιεχόμενο των συνεδριών δεν αξιολογείται πολύ θετικά μόνο σε ότι αφορά στην επίδρασή του για την καλύτερη ανταπόκριση στις σχολικές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις των ωφελούμενων. Ωστόσο σημαντικό είναι το εύρημα, σύμφωνα με το οποίο, οι ωφελούμενοι αναφέρουν πως ακόμη μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα μπορούσε να είναι περισσότερο βοηθητικός στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των ωφελούμενων (>75%) χαρακτηρίζει ως πάρα πολύ ή πολύ σημαντικό το βαθμό επαρκούς κινητοποίησής τους για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα από τον εκπρόσωπο της Υπηρεσίας που ήρθε σε επαφή μαζί τους στο αστυνομικό τμήμα ή στην εισαγγελία, καθώς επίσης και το βαθμό ικανοποίησής τους από τη συνεργασία τους με τον ΟΚΑΝΑ και το βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές τους προσδοκίες. Αξίζει τέλος να σημειωθεί πως το 100% των ωφελούμενων του προγράμματος διατυπώνουν την άποψη πως το πρόγραμμα αυτό ή ανάλογο του θα έπρεπε να παρέχεται στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών.

Εν συνεχεία, **σύμφωνα με την αξιοποίηση και επεξεργασία των ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν στους συμβούλους** αναφορικά με την αξιολόγηση της λειτουργίας Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης κρίνονται επίσης πολύ θετικά για κάθε θεματική ενότητα του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά το περιεχόμενο των συνεδριών του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, το 100% των συμβούλων αξιολογούν από αρκετά έως πολύ υψηλό το βαθμό ενδιαφέροντος των ωφελούμενων στις συνεδρίες του προγράμματος καθώς και το βαθμό επίδρασης των συνεδριών ως προς τη μείωση της χρήσης ουσιών από τους ωφελούμενους, ενώ >75% αξιολογούν ως πολύ υψηλό ή υψηλό το βαθμό συντέλεσης του προγράμματος στη μείωση της παραβατικότητας των ωφελούμενων ως συνέπεια της χρήσης ουσιών. Και οι σύμβουλοι όσο και οι ωφελούμενοι του προγράμματος κρίνουν στη συντριπτική του πλειοψηφία ως υψηλό (>60%) το βαθμό επιρροής του προγράμματος για την απόφαση των ωφελούμενων να συμμετάσχουν σε κάποιο άλλο θεραπευτικό πρόγραμμα. Σε αντίθεση με τις δηλώσεις των ωφελούμενων, οι

ο σύμβουλοι του προγράμματος εκφράζουν την πεποίθηση σημαντικής επίδρασης του προγράμματος στην κοινωνική, σχολική ή επαγγελματική επανένταξη των ωφελούμενων. Τέλος ως πολύ υψηλός αναφέρεται, από την πλειοψηφία των συμβούλων, ο βαθμός συμμόρφωσης των ωφελούμενων στις συνεδρίες του συμβουλευτικού προγράμματος. Εν συνεχεία σε ότι αφορά στην αξιολόγηση για τη διεξαγωγή των συνεδριών συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης και για τους ωφελούμενους της υπηρεσίας, αξίζει να σημειωθεί πως >60% των συμβούλων αναφέρει πολύ υψηλό ή υψηλό βαθμό ικανοποίησης για την καταλληλότητα του τόπου διεξαγωγής των συνεδριών, ενώ >90% των συμβούλων διατυπώνει την άποψη πως μεγαλύτερος αριθμός συνεδριών θα ήταν απαραίτητος για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Επιπρόσθετα, αναφέρεται πως >75% των συμβούλων αναφέρουν ως πολύ υψηλό ή υψηλό το βαθμό ανταπόκρισης του περιεχομένου των συμβουλευτικών συνεδριών κινητοποίησης στις προσδοκίες των ωφελούμενων ενώ το 100% των συμβούλων αναφέρει εξαιρετική συνεργασία με τους ωφελούμενους. Τέλος, ως πολύ θετικός αναφέρεται τόσο ο βαθμός ικανοποίησης των συμβούλων από τη συνεργασία τους με τον «ΟΚΑΝΑ», όσο και από βαθμό ανταπόκρισης του προγράμματος στις αρχικές τους προσδοκίες. Σύμφωνα με την αξιολόγηση των συμβούλων η Υπηρεσία Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης εκπλήρωσε σημαντικά το στόχο λειτουργίας της ενώ εκφράζεται σημαντική ικανοποίηση των συμβούλων για τη συνολική οργάνωση της Υπηρεσίας. Όπως και οι ωφελούμενοι έτσι και οι σύμβουλοι εκφράζουν ομόφωνα την αναγκαιότητα παροχής ανάλογων προγραμμάτων στους νέους που αντιμετωπίζουν προβλήματα γύρω από τη χρήση ουσιών.

Στη συνέχεια, **σύμφωνα με την αξιοποίηση των πληροφοριών και των δεδομένων που προέκυψαν από την απομαγνητοφώνηση της ημιδομημένης εστιασμένης συζήτησης, τόσο με το με το προσωπικό της υπηρεσίας του συμβουλευτικού προγράμματος κινητοποίησης, όσο και με τους αξιωματικούς υπηρεσίας των συνεργαζόμενων αστυνομικών τμημάτων,** ως βασικά συμπεράσματα από την αξιολόγηση της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης συνοψίζονται τα εξής:

- Ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες τόσο των ωφελούμενων και του προσωπικού της Υπηρεσίας Παραπομπών σε Προγράμματα Θεραπείας Εναλλακτικά της Φυλάκισης όσο και των αξιωματικών υπηρεσίας των συνεργαζόμενων αστυνομικών τμημάτων.
- Αποτελεί υπηρεσίας άμεσης και έγκαιρης παρέμβασης καθώς λειτουργεί αποτρεπτικά της χρήσης ουσιών και της συνεπαγόμενης παραβατικότητας.
- Είναι καινοτόμο πρόγραμμα, σε ότι αφορά στα μέτρα αντιμετώπισης και στον τρόπο παρέμβασης στην ειδική κατηγορία αυτή των ανήλικων παραβατών, το οποίο καλύπτει την απουσία έως σήμερα στη χώρα μας αντίστοιχης δομής, ενώ παράλληλα λειτουργεί αποτρεπτικά της φυλάκισης.
- Ανταποκρίνεται άρτια στο ρόλο της και επιτελεί τις βασικές λειτουργίες που συνοψίζονται ως εξής: διασύνδεση, παρέμβαση ή/και παραπομπή στο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες του πληθυσμού.
- Ανταποκρίθηκε σε σημαντικό βαθμό στους αρχικούς τιθέμενους στόχους: στη μείωση της βλάβης από τη χρήση ουσιών, στην πρόληψη της επιδείνωσης της

υγείας των χρηστών, στη γενικότερη μείωση της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη χρήση ουσιών, στη θεραπεία των χρηστών, στην κοινωνική και επαγγελματική τους επανένταξη, στο σημαντικό περιορισμό της κοινωνικής όχλησης καθώς και στην αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών των εξαρτημένων.

- Απευθύνεται σε πληθυσμό υψηλού κινδύνου (εφήβους και νεαρούς ενήλικες που ήδη έχουν επαφή με την χρήση ουσιών ενώ δεν έχουν εθιστεί απαραίτητα) του οποίου η σχέση με τη χρήση είναι ακόμη υπό διαμόρφωση. Συνεπώς μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην αποφυγή της συστηματικής χρήσης και στην εξυγίανση του πληθυσμού.
- Παρέχει κίνητρα συμμετοχής στους ωφελούμενους, καθώς η συναίνεσή τους για ένταξη στο πρόγραμμα οδηγεί σε χορήγηση βεβαίωσης για την εισαγγελία κάτι που λειτουργεί εν δυνάμει ως ελαφρυντικό στο δικαστήριο.
- Η άμεση παρέμβαση του προσωπικού της υπηρεσίας, κατά τη σύλληψη και σε συνθήκες κρίσης, όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη υποστήριξης των συλληφθέντων, αυξάνει και τις πιθανότητες δέσμευσης και ένταξης των ωφελούμενων και το ποσοστό συμμόρφωσής τους στο πρόγραμμα.
- Η υπηρεσία θα πρέπει να λειτουργεί σε 7ημερη βάση, όλο το 24ωρο, προκειμένου να μην υπάρχει διαρροή εν δυνάμει ωφελούμενων περιστατικών.
- Ως προς την επέκταση των κριτηρίων, σύμφωνα με το προσωπικό της υπηρεσίας, προτείνεται να αποκλειστεί τόσο το κριτήριο της ηλικίας όσο και το κριτήριο της 1^η σύλληψης και του ποινικού μητρώου. Αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, καθώς η υπηρεσία λειτουργεί και ως υπηρεσία παραπομπής στο κατάλληλο θεραπευτικό πρόγραμμα, με βάση τις ανάγκες του ωφελούμενου πληθυσμού. Ωστόσο σύμφωνα με τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων, το κριτήριο της 1^{ης} σύλληψης θα πρέπει να αρθεί μόνο για την ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών, καθώς κρίνεται ότι οι παραβάτες μεγαλύτερης ηλικίας είναι στην πλειοψηφία τους συνειδητοποιημένοι χρόνοι χρήστες. Οι αξιωματικοί των αστυνομικών τμημάτων αξιολογούν το κριτήριο που περιορίζει τη δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα στα άτομα ηλικίας είτε 13-18 ετών είτε 18-24 ετών είναι επαρκές.
- Τέλος, η ανταπόκριση των στελεχών του ΟΚΑΝΑ ως υπηρεσία άμεσης παρέμβασης κρίνεται άριστη. Η ενσωμάτωση της υπηρεσίας άμεσης κοινωνικής παρέμβασης του ΟΚΑΝΑ στην καθημερινή λειτουργία του αστυνομικού τμήματος κρίνεται πολύ βοηθητική και στοχευμένη.

Τέλος από την επισκόπηση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν σχετικά με **τη διάχυση και την Προβολή της Πράξης** το 70% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι ήταν ενημερωμένο σε αντίθεση με το 29% που δηλώνει ότι δεν είχε ενημέρωση σχετικά με τη λειτουργία των Πιλοτικών Προγραμμάτων Εναλλακτικών της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι μόνο το 26% των ερωτηθέντων κρίνει ότι η πληροφόρηση που έχει σχετικά με τα προγράμματα θεραπείας για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών είναι επαρκής. Σε αυτό το πλαίσιο, οι συμμετέχοντες στην ημερίδα προτείνουν τις Ειδικές μονάδες και τα Σχολεία και τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα για ως κατάλληλα μέσα ενημέρωσης για τη λειτουργία προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών, καθώς η πλειονότητά τους (69%) τα κρίνει πολύ απαραίτητα. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (70%) εκφράζει ότι οι διαδικασίες εφαρμογής του Προγράμματος ήταν πολύ υψηλές και υψηλές και ο βαθμός επίτευξης του στόχου του προγράμματος κρίνεται από την

Γ' παραδοτέο: «ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για το υποέργο: Εξωτερική Αξιολόγηση» στο πλαίσιο της πράξης: «Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες Χρήστες Παράνομων Ουσιών» με Κωδικό MIS 349337

πλειονότητα των ερωτηθέντων (75%) ως πολύ υψηλός και υψηλός. Τέλος η πλειονότητα των ερωτηθέντων (69%) εκφράζει τον πολύ υψηλό και υψηλό βαθμό ικανοποίησής του σχετικά με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της Πράξης.

8. Αξιολόγηση του Φυσικού Αντικειμένου της Πράξης και των Υποέργων της

Στην παρούσα ενότητα θα γίνει αναλυτική παρουσίαση της υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου της Παρούσας Πράξης και κατά συνέπεια των δύο υποέργων της. Η παρούσα παράθεση του υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου στηρίζεται στα σε μηνιαία δελτία παρακολούθησης καθώς και στην απολογιστική έκθεση υλοποίησης της Πράξης που έχουν σταλεί από την Αρμόδια Υπηρεσία του Φορέα καθώς επίσης και από τις συναντήσεις που έχουν προηγηθεί με τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της Πράξης κ. Καφετζόπουλο Ευάγγελο. Σχετικά με την αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης της Πράξης πρέπει να γίνει αναφορά στο Β' Παραδοτέο της Ενδιάμεσης Απολογιστικής Έκθεσης Αξιολόγησης.

8.1. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Υποέργου 1: Οργάνωση Και Λειτουργία Εναλλακτικών Της Φυλάκισης Προγραμμάτων Θεραπείας Για Παραβάτες Χρήστες Παρανομών Ουσιών Στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Ο τελικός απολογισμός του έργου από τον Ιανουάριο του 2013 έως και τον Ιανουάριο του 2015 που αποτελεί την ημερομηνία λήξης των συμβάσεων του προσωπικού της, σχετικά με την πορεία υλοποίησής του κρίνεται ιδιαίτερα θετικός. Πρέπει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη φορά που συστήνεται αυτή η υπηρεσία στην Ελλάδα, παρ' ότι στην υπόλοιπη Ευρώπη είναι ένας κατοχυρωμένος και διαχρονικός θεσμός. Την υπηρεσία λειτουργούν δεκαπέντε επαγγελματίες υγείας μέσω της διεπιστημονικής ομάδας που εγκαθίδρυσαν, ως αρμόδιο όργανο αποφάσεων.

Η Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης εξυπηρέτησε συνολικά στα πλαίσια της εκπαίδευσης αλλά και λειτουργίας της 262 έφηβους/νεαρούς χρήστες με παραβατική συμπεριφορά και μέλη των οικογενειών τους, [135 στην Αθήνα και 127 στη Θεσσαλονίκη]. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υπηρεσία συνεχίζει τη λειτουργία της με χρηματοδότηση από τον τακτικό προϋπολογισμό του Οργανισμού.

Τα δύο χρόνια λειτουργίας του προγράμματος επετεύχθησαν οι ακόλουθοι στόχοι:

- ✓ Η παρακολούθηση τριών εκπαιδευτικών κύκλων με στόχο την εκπαίδευση του προσωπικού της ομάδας.
- ✓ Η οργάνωση της υπηρεσίας και η δημιουργία του πλαισίου εργασίας.
- ✓ Η γνωριμία και η διασύνδεση με όλες τις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης εφήβων και νέων που δραστηριοποιούνται στην Θεσσαλονίκη
- ✓ Επιστημοποίηση της συνεργασίας του οργανισμού (ΟΚΑΝΑ) με το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας – Απόφαση Συνεργασίας
- ✓ Διασύνδεση της υπηρεσίας με τα τμήματα Ασφαλείας της πόλης της Θεσσαλονίκης, μέσω συστηματικών δράσεων της ομάδας, που στόχευαν στην αποδοχή των όρων συνεργασίας και την δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης.
- ✓ Η οργάνωση και πραγματοποίηση κοινοτικών δράσεων με στόχο την πρόληψη της παραβατικότητας και την μείωση της ζήτησης (παράνομων ψυχοτρόπων ουσιών).

Συνοπτικά το ιστορικό της λειτουργίας της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης περιγράφεται παρακάτω. Το πρώτο έτος λειτουργίας της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης αφιερώθηκε σε σημαντικό βαθμό στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού που στελέχωσε την Υπηρεσία, τη δημιουργία και ανάπτυξη ομαδικού πνεύματος και συνοχής των δύο ομάδων των λειτουργών του προγράμματος σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, όπως επίσης στην ανταλλαγή γνώσεων, θεραπευτικών προσεγγίσεων και καλών πρακτικών σε σχέση με την εφηβεία, την εξάρτηση και την ψυχοκοινωνική υγεία. Η ομάδα κατάφερε να συνδιαμορφώσει ένα μοντέλο ενδο-επιμόρφωσης, εφ' όσον όρισε τα ενδιαφέροντα της και τις πηγές άντλησης γνώσης και εκπαίδευσης που διέθεταν τα μέλη της αλλά και ο οργανισμός (ΟΚΑΝΑ). Επίσης και διασυνδέθηκε με όλους του νόμιμους από το ελληνικό κράτος φορείς υποστήριξης ουσιοεξαρτημένων της πόλης και με την κοινότητα μέσω προβολής της υπηρεσίας στους πολίτες και δράσεις ευαισθητοποίησης.

Επιπλέον κατά το αρχικό διάστημα λειτουργίας γίνεται η σύσταση και εγκαθίδρυση του πλαισίου λειτουργίας της υπηρεσίας. Τέλος διαμορφώθηκαν οι κατάλληλοι χώροι για την υποδοχή εξυπηρετούμενων και ολοκληρώθηκε η προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού για την αποδοτική λειτουργία τους.

Στη συνέχεια, ολοκληρώθηκε η εκπαίδευση των λειτουργών και πραγματοποιήθηκε η οριστική μορφοποίηση του πλαισίου λειτουργίας. Διενεργήθηκαν κοινοτικές δράσεις τόσο «στο δρόμο» όσο και στο οργανωμένο πλαίσιο σχολείου, οι οποίες απευθύνθηκαν στην ομάδα στόχου (έφηβοι/νέοι) της υπηρεσίας και είχαν χαρακτήρα αφενός δευτερογενούς πρόληψης, δηλαδή ενημέρωσης/ μείωσης βλάβης, και αφετέρου πρωτογενούς πρόληψης ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης. Ξεκίνησαν οι δράσεις διασύνδεσης και του ορισμού πλαισίου συνεργασίας με την Εισαγγελία Ενηλίκων, την Εισαγγελία Ανηλίκων και τη Δίωξη Ναρκωτικών Αθήνας και Θεσσαλονίκης καθώς και λοιπούς φορείς στην περιοχή ενδιαφέροντος της Πράξης και συνεχίστηκε η διασύνδεση με υπηρεσίες αντίστοιχου αντικειμένου. Κατά την ολοκλήρωση του πρώτου έτους λειτουργίας και οι δύο δομές ξεκινούν να δέχονται αιτήματα της ομάδας στόχου.

Κατά το δεύτερο έτος λειτουργίας της υπηρεσίας οριστικοποιήθηκε το πλαίσιο λειτουργίας και πραγματοποιήθηκε η δημιουργία και παραγωγή του έντυπου υλικού της υπηρεσίας (π.χ. φόρμες αξιολόγησης εξυπηρετούμενων και οργάνωση του φακέλου περιστατικού, ενημερωτικό φυλλάδιο και αφίσσα) σε συντονισμό των δύο δομών σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Συνεχίστηκαν οι εποπτικές ομάδες και οι δράσεις επιμόρφωσης, όπως επίσης οι κοινοτικές δράσεις πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης.

Τον Ιούνιο του 2014 ξεκίνησε η συνεργασία με τα τμήματα Ασφαλείας, την Εισαγγελία Ενηλίκων & Ανηλίκων όπως και την Δίωξη Ναρκωτικών Αθήνας και Θεσσαλονίκης καθώς επισημοποιήθηκε η συνεργασία της Υπηρεσίας με το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, με απόφαση της Ηγεσίας της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: «Συμμετοχή της Ελληνικής Αστυνομίας σε πιλοτικά προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης του ΟΚΑΝΑ για νεαρούς παραβάτες-χρήστες ναρκωτικών ουσιών» και αριθμό πρωτοκόλλου 1511/14/754671. Τέλος πραγματοποιήθηκε ατομική και οικογενειακή Συμβουλευτική και Κινητοποίηση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αποτίμηση σε επίπεδο πιλοτικής λειτουργίας της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης είχε ως αποτέλεσμα την ανάδειξη άμεσων βημάτων και ενεργειών που προκύπτουν για τη συνέχεια με στόχο την εύρυθμη λειτουργία και ανάπτυξη της Υπηρεσίας Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης καθώς απώτερος στόχος είναι η ένταξη της δράσεις στις εθνικές πολιτικές. Οι ενέργειες αυτές περιλαμβάνουν θέματα σχετικά με:

- Περαιτέρω Διασύνδεση με την Αστυνομία και την πολιτική ηγεσία και το των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη
- Θεραπευτικά Προγράμματα και άλλες Υπηρεσίες Παραπομπής
- Υπηρεσίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης

8.1.1. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.1.

Όσον αφορά το 1^ο παραδοτέο του Υποέργου 1 (Π.1.1. :Υπογραφή Μνημονίου συνεργασίας μεταξύ του ΟΚΑΝΑ και των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη για τη λειτουργία προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης) η υπογραφή του Μνημονίου συνεργασίας μεταξύ του ΟΚΑΝΑ και των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη δεν επιτεύχθηκε. Πιο αναλυτικά, έχουν προηγηθεί συναντήσεις τόσο με αρμόδιους φορείς του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη όσο και με αρμόδιους Φορείς του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την υπογραφή του Μνημονίου Συνεργασίας. Παρόλα αυτά παρατηρήθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις λόγω γραφειοκρατικών κωλυμάτων και πολιτικής αστάθειας κατά τη διάρκεια υλοποίησης της παρούσας Πράξης.

Το γεγονός δεν υπάρχει συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης περιορίζει τον αριθμό παραπομπών στην Υπηρεσία. Τέλος, το γεγονός ότι το πρόγραμμα προδιαθέτει την άμεση συνεργασία των Τμημάτων Ασφαλείας και Δίωξης Ναρκωτικών με μια υπηρεσία ενός δημοσίου φορέα για τα ναρκωτικά αποτελεί κάτι πρωτοπόρο για την Ελλάδα χρειάζεται χρόνο να αποτελέσει καθημερινή 'λειτουργία' των εμπλεκόμενων.

8.1.2. Υλοποίηση Φυσικού αντικειμένου Π.1.2.

Όσον αφορά το 2^ο παραδοτέο του Υποέργου 1 (Π.1.2. Δύο προγράμματα επιμόρφωσης υπαλλήλων υπηρεσιών παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης διάρκειας 35 ωρών ένα στη Θεσσαλονίκη και ένα στην Αθήνα), αξίζει να σημειωθεί ότι ολοκληρωθεί επιτυχώς και τα δύο προγράμματα επιμόρφωσης των υπαλλήλων παραπομπών σε προγράμματα θεραπείας εναλλακτικά της φυλάκισης που προβλέπονταν από το Υποέργο 1, ενώ επιπροσθέτως με πρωτοβουλία του ΟΚΑΝΑ διεξήχθη και ακόμα δύο σεμινάρια επιμόρφωσης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Συγκεκριμένα, από τις 27 έως τις 31 Μαΐου στο Κέντρο Εκπαίδευσης του ΟΚΑΝΑ στην Αθήνα έγινε το πρώτο εκπαιδευτικό σεμινάριο για το προσωπικό (σύνολο 7 άτομα) στο οποίο καλύφθηκαν θέματα που αφορούσαν γενικώς την εξάρτηση, τη συμβουλευτική εφήβων και την κινητοποιητική συνέντευξη. Το σεμινάριο διήρκεσε 25 ώρες.

Εν συνεχεία, από τις 21-10-2013 έως τις 30-10-2013 στο Κέντρο Εκπαίδευσης του ΟΚΑΝΑ στην Αθήνα έγινε το δεύτερο εκπαιδευτικό σεμινάριο για το προσωπικό στο οποίο καλύφθηκαν θέματα που αφορούσαν στη συμβουλευτική των εξαρτήσεων, στην οικογενειακή συμβουλευτική, στη συμβουλευτική εφήβων και έγινε εισαγωγή στην κινητοποιητική συνέντευξη. Το συγκεκριμένο σεμινάριο πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την ΑΤΡΑΠΟ όπου μάλιστα τα μέλη του προσωπικού της έκαναν εισηγήσεις και βιωματικά εργαστήρια. Εισηγήσεις και βιωματικά εργαστήρια έκαναν επίσης καλεσμένοι του ΚΕΘΕΑ και του 18^Α ως επίσης και ο επιστημονικός υπεύθυνος του έργου.

Από τις 04-11-2013 έως 08-11-2013 πραγματοποιήθηκε στο ΕΚΚΕΕ ΟΚΑΝΑ, Παράρτημα Θεσσαλονίκης το πρώτο επιμορφωτικό σεμινάριο διάρκειας 35 ωρών για το προσωπικό της Θεσσαλονίκης (σύνολο 7 ατόμων). Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ, ενώ καλύφθηκαν θέματα συμβουλευτικής των εξαρτήσεων, ιατρικών και ψυχιατρικών ζητημάτων των εφήβων, νομικών ζητημάτων, ενώ έγινε περιγραφή των σχετικών δομών και υπηρεσιών του νομού Θεσσαλονίκης. Στο σεμινάριο έκαναν εισηγήσεις και βιωματικά εργαστήρια μέλη του προσωπικού του ΟΚΑΝΑ, καλεσμένοι του ΚΕΘΕΑ (Πρόγραμμα ΑΝΑΔΥΣΗ) και του ΨΝΘ (Πρόγραμμα ΙΑΝΟΣ) και ο επιστημονικός υπεύθυνος του έργου για τη Θεσσαλονίκη.

Τέλος από 03-02-2014 έως 07-02-2014 πραγματοποιήθηκε στο ΕΚΚΕΕ ΟΚΑΝΑ, Παράρτημα Θεσσαλονίκης το δεύτερο επιμορφωτικό σεμινάριο διάρκειας 35 ωρών για το προσωπικό της Θεσσαλονίκης (σύνολο 7 ατόμων). Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ, ενώ καλύφθηκαν θέματα συμβουλευτικής των εξαρτήσεων, ιατρικών και ψυχιατρικών ζητημάτων των εφήβων, νομικών ζητημάτων.

Επιπλέον πέρα από το Π1.2 αξίζει να σημειωθεί ότι η εκπαίδευση/επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο στελέχωσε την παρούσα Πράξη σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη ήταν εκτενής και συνεχόμενη καθ όλη τη χρονική διάρκεια υλοποίησης του έργου. Παρακάτω αναφέρονται συνοπτικά οι εκπαιδευτικές δράσεις στις οποίες συμμετείχαν τα στελέχη της Πράξης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες Αθήνα

- Εκπαιδευτική ημερίδα με τίτλο: <<Επικοινωνιακή Δικαιοσύνη>> στην αίθουσα εκδηλώσεων του Εφετείου Αθηνών, **Απρίλιος 2013**
- Επιμορφωτικό σεμινάριο για τα Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών που διεξήχθη στο κέντρο εκπαίδευσης του ΟΚΑΝΑ, **Μάιος 2013**
- Επιμορφωτικό σεμινάριο στελεχών κοινωνικών υπηρεσιών των φορέων 18 άνω, ΚΕΘΕΑ, ΟΚΑΝΑ, στις αίθουσες εκδηλώσεων του ΕΟΠΠΕΠ με θέμα την Επαγγελματική Συμβουλευτική χρηστών ,πρώην χρηστών τοξικών ουσιών με παραβατική συμπεριφορά, **Σεπτέμβριος 2013**

- Πρώτη Πανελλήνια Συνάντηση «AIDS και Ηπατίτιδες» ,στο Ξενοδοχείο «Royal Olympic» με θέμα: HIV και ηπατίτιδες στην κοινότητα των χρηστών, **Σεπτέμβριος 2013**
- Επιμορφωτικό σεμινάριο «Ο κύκλος της Βίας. Βιωματικές προσεγγίσεις και Πρακτικές αντιμετώπισης», από την κοινωνική υπηρεσία του δήμου Μοσχάτου – Ταύρου στο Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης, **Οκτώβριος 2013**
- Δεύτερο επιμορφωτικό σεμινάριο για τα Πιλοτικά Προγράμματα Εναλλακτικά της Φυλάκισης για Παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών που διεξήχθη στο κέντρο εκπαίδευσης του ΟΚΑΝΑ , **Οκτώμβρης 2013**
- εκπαιδευτική επίσκεψη σε πρόγραμμα εναλλακτικών μέτρων της φυλάκισης που λειτουργεί υπό την εποπτεία και το συντονισμό του Αντιναρκωτικού Συμβουλίου της Κύπρου, για την ενημέρωση και απόκτηση εξειδικευμένης τεχνογνωσίας σε θέματα που σχετίζονται με την υλοποίηση προγραμμάτων εναλλακτικών μέτρων της φυλάκισης. Η εκπαιδευτική επίσκεψη πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία της Κύπρου από 26-02-2013 έως 28-02-2013 στο Αντιναρκωτικό Συμβούλιο της Κύπρου και σε θεραπευτικές δομές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Fred goes net» έγκαιρης παρέμβασης για νεαρούς χρήστες και σε δομές εμπλεκόμενων υπηρεσιών με το συγκεκριμένο πρόγραμμα («Περσέας» Λευκωσίας και «Προμηθέας» Λεμεσό).
- εκπαιδευτικές μετακινήσεις του προσωπικού της υπηρεσίας σε μονάδες φαρμακευτικής αντιμετώπισης της εξάρτησης του ΟΚΑΝΑ(μεθαδόνης και βουπρενορφίνης) με στόχο την πρακτική κατάρτισή τους σε θέματα εξάρτησης και την πρόσληψη μιας ολοκληρωμένης εικόνας λειτουργίας του οργανισμού. Εκ περιτροπής εκπαιδευτικές μετακινήσεις πραγματοποιήθηκαν στις κατωτέρω μονάδες (**Αύγουστος -Σεπτέμβριος 2013**) :
  - Μονάδα φαρμακευτικής αντιμετώπισης της εξάρτησης, Νοσοκομείο Αγία Όλγα (μεθαδόνη)
  - Μονάδα φαρμακευτικής αντιμετώπισης της εξάρτησης, Νοσοκομείου Θώρακος Σωτηρία (μεθαδόνη)
  - Μονάδα φαρμακευτικής αντιμετώπισης της εξάρτησης Τζάνειου Νοσοκομείου (βουπρενορφίνη)
  - Μονάδα φαρμακευτικής αντιμετώπισης της εξάρτησης Νοσοκομείου Ερυθρού Σταυρού (βουπρενορφίνη)
- διασύνδεση με την Μονάδα Εφήβων/Νέων ΑΤΡΑΠΟΣ του ΟΚΑΝΑ. Ο στόχος της διασύνδεσης ήταν αρχικά η πραγματοποίηση πρακτικής εκπαίδευσης του προσωπικού της υπηρεσίας στη μονάδα. Η εξοικείωση με τον πληθυσμό της μονάδας, ο οποίος συνάδει με τον πληθυσμό στόχο της υπηρεσίας καθώς και η περαιτέρω επιμόρφωση του προσωπικού σε θέματα τοξικοεξάρτησης στην εφηβική και νεανική ηλικία ήταν η απαρχή για τη δρομολόγηση υλοποίησης του προγράμματος εναλλακτικών μέτρων της φυλάκισης. Η πρακτική εκπαίδευση διήρκεσε ολόκληρο τον μήνα Ιανουάριο και το προσωπικό της υπηρεσίας ενεπλάκη σε:
  - Ατομικές συναντήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα σε έφηβους/νέους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά

- Ομαδικές συναντήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα σε έφηβους/νέους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά
- Ατομικές συναντήσεις με γονείς εφήβων/νέων παραβατών
- Συμπλήρωση ψυχομετρικών εργαλείων (ADAD, TDI) στην ομάδα στόχο
- Οικογενειακές συναντήσεις
- Συμμετοχή στο καθημερινό οργανόγραμμα των εξυπηρετούμενων της μονάδας
- Εποπτικές συναντήσεις

Σε δεύτερο χρόνο, μετά το πέρας της πρακτικής εκπαίδευσης, ο στόχος διασύνδεσης της υπηρεσίας με την μονάδα εφήβων/νέων ήταν να εμπλακεί ενεργά το προσωπικό της υπηρεσίας στο καθημερινό πρόγραμμα της μονάδας. Ο σκοπός της εμπλοκής αυτής ήταν η διερεύνηση για την ανίχνευση εφήβων/νέων με παραβατική συμπεριφορά που αποτελούν ομάδα στόχο της υπηρεσίας ώστε σε αυτό τον πληθυσμό να δραστηριοποιηθεί συμβουλευτικά το προσωπικό. Από το Φεβρουάριο του 2014 το προσωπικό της υπηρεσίας:

- Συμμετείχε και συντόνιζε ενεργά ομάδες συμβουλευτικού χαρακτήρα σε έφηβους/νέους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά και χρήση ουσιών
- Πραγματοποίησε ατομικές συναντήσεις συμβουλευτικού και κινητοποιητικού χαρακτήρα σε εφήβους/νέους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά και χρήση ουσιών
- Πραγματοποίησε ατομικές συναντήσεις με γονείς εφήβων/νέων που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά και χρήση ουσιών
- Συμπλήρωση ψυχομετρικών εργαλείων (ADAD, TDI) στην ομάδα στόχο
- Οργάνωση και υλοποίηση των συνοδευτικών συμβουλευτικών λειτουργιών του προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης (DETOX) που σχετίζονται άμεσα με την παροχή υπηρεσιών σε ανήλικους παραβάτες χρήστες ουσιών ηλικίας 13-24 ετών
- Ενημέρωση, κινητοποίηση και διασύνδεση για ιατροφαρμακευτικά ζητήματα
- Ενημέρωση, κινητοποίηση και διασύνδεση για κοινωνικό-προνοιακά ζητήματα

Αντίστοιχα στη Θεσσαλονίκη οι **Διαδικασίες ενδοεπιμόρφωσης/ εκπαίδευσης των λειτουργών περιελάμβαναν:**

- Εκπαίδευση των στελεχών της Υπηρεσίας στη Ε' Μονάδα Υποκατάστασης (Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης ΑΧΕΠΑ).
- Ενδοεπιμόρφωση των λειτουργών στην υπηρεσία, μέσα από αναθέσεις παρουσιάσεων γνωστικών αντικειμένων, ανάλογων των γνώσεων, της εκπαίδευσης και των εμπειριών που διέθετε καθένας.

- Παρακολούθηση δικαστικών υποθέσεων στο Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών και οργάνωση σχετικών ομάδων συζήτησης και ανταλλαγής εμπειριών.
- Οργάνωση ομάδων συζήτησης με θεματολογία σχετική με το πλαίσιο και τη λειτουργία του Προγράμματος, όπως για παράδειγμα το νέο σχέδιο νόμου περί ναρκωτικών.
- Ανταλλαγή και καταγραφή απόψεων σχετικά με την προσαρμογή του πλαισίου λειτουργίας του Προγράμματος σε συνάρτηση με τον νέο νόμο.
- Ομάδα συζήτησης με συμμετοχή νομικών ποινικού δικαίου για θέματα που αφορούν το πλαίσιο, τη λειτουργία του προγράμματος και τον νέο νόμο περί ναρκωτικών.
- Καταγραφή προτάσεων δράσης για την προβολή του προγράμματος προς την κοινότητα και δράσεων δικτύωσης με συναφείς επιστημονικούς φορείς.
- Καταγραφή προτάσεων δράσης για την προβολή του προγράμματος προς την κοινότητα και δράσεων δικτύωσης με συναφείς επιστημονικούς φορείς.
- Τριήμερο εκπαιδευτικό σεμινάριο στο Κέντρο Εκπαίδευσης και Εποπτείας ΟΚΑΝΑ με τίτλο “Πρόγραμμα Κατάρτισης για τα στελέχη ΕΣΠΑ-ΟΚΑΝΑ” (Β' Κύκλος).
- Επιμόρφωση λειτουργών σε ημερίδα που διοργάνωσε η Νομική σχολή του ΑΠΘ και το ΚΕΘΕΑ σε συνεργασία με το πανεπιστήμιο San Diego California με θέμα “Treatment of Drug involved offenders – Does it Work and How To Make it Work”.
- Παρακολούθηση συνεδρίου για την **Ευαισθητοποίηση στην εργασιακή απορρόφηση των πρώην χρηστών από την** Αναπτυξιακή Σύμπραξη "ΣΧΕΔΙΑ".

8.1.3. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.3.

Όσον αφορά το 3ο παραδοτέο του Υποέργου 1, ήτοι το Π.1.3. τον Επιχειρησιακό Σχεδιασμό Υπηρεσίας αυτό οριστικοποιήθηκε τον Ιούνιο 2014 αφού υπογράφηκε η απόφαση Συνεργασίας με την Ελληνική Αστυνομία (Μάιος 2014), καθώς ήταν απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μία ουσιαστική διερεύνηση για τους τρόπους και τις διαδικασίες που ακολουθούνται από τις αστυνομικές αρχές από τη σύλληψη μέχρι και την μεταγωγή του νεαρού ατόμου στον εισαγγελέα προκειμένου η υπηρεσία να ανταποκριθεί στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες του πληθυσμού στόχου και να συντονιστεί με τη λειτουργία του συστήματος Αστυνόμευσης και Δικαιοσύνης.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν μια σειρά από επαφές με το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Διαφάνειας, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του πολίτη, την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, την Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, την Εισαγγελία Ανηλίκων, την υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων και την Ελληνική Αστυνομία.

Η Ηγεσία της Ελληνικής Αστυνομίας, λαμβάνοντας υπόψη το αίτημα του ΟΚΑΝΑ για συμμετοχή των Υπηρεσιών της στην υλοποίηση της πράξης “Πιλοτικά Προγράμματα εναλλακτικά της φυλάκισης για παραβάτες χρήστες παράνομων ουσιών” με κωδικό MIS 349337, το Μάιο του 2014 έλαβε απόφαση συνεργασίας σύμφωνα με την οποία συμφώνησε να ανταποκριθεί στις ακόλουθες υποχρεώσεις :

- Στην ενημέρωση των συλληφθέντων ανηλίκων και νεαρών χρηστών για την υπάρχουσα υπηρεσία του ΟΚΑΝΑ
- Στην άμεση ενημέρωση της υπηρεσίας σχετικά με τη σύλληψη παραβατών-χρηστών που πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής
- Στη διευκόλυνση επικοινωνίας του λειτουργού του ΟΚΑΝΑ με τον συλληφθέντα νεαρό παραβάτη

Παράλληλα η Υπηρεσία Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης για να πετύχει την αναγκαία συνεργασία με τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας διενήργησε μια σειρά προσεγγίσεων στα Τμήματα Ασφαλείας με σκοπό:

- Την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των διοικητών των Τμημάτων Ασφαλείας
- Την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση Αξιωματικών Υπηρεσίας
- Τη διανομή ενημερωτικού έντυπου υλικού του προγράμματος
- Τη συζήτηση καλής πρακτικής και ανταλλαγής εμπειριών με σκοπό η υπηρεσία να εξελιχθεί και να ανταποκριθεί στις ανάγκες του πληθυσμού στόχου μέσα από τις λειτουργίες του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης.

Συναντήσεις Ευαισθητοποίησης με τα συνεργαζόμενα Τμήματα Ασφαλείας

Μάιος-Αύγουστος 2014

Συναντήσεις ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης σε διοικητές τμημάτων ασφαλείας	22

Συναντήσεις ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης σε αξιωματικούς υπηρεσίας συνεργαζόμενων τμημάτων ασφαλείας	2

Διανομή ενημερωτικού έντυπου υλικού του προγράμματος	21

Συζήτηση καλής πρακτικής και ανταλλαγής	1

Σύνολο	46

8.1.4. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.4.

Όσον αφορά το 4ο παραδοτέο του Υποέργου 1 (Π.1.4 Κανονισμός Λειτουργίας Υπηρεσίας) περιλαμβάνεται στον Επιχειρησιακό Σχεδιασμό και αντίστοιχα ολοκληρώθηκε επιτυχώς τον Ιούνιο 2014.

8.1.5. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.5.

Όσον αφορά το 5ο παραδοτέο του Υποέργου 1 (Π.1.5.Λειτουργία δύο προγραμμάτων εναλλακτικών της φυλάκισης στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα για δύο έτη ,όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της παρούσας Έκθεσης Εξωτερικής Αξιολόγησης, υλοποιήθηκε επιτυχώς.

8.1.6. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.6.

Όσον αφορά το 6ο παραδοτέο του Υποέργου 1 (Π.1.6. Έντυπο Ενημερωτικό υλικό), ολοκληρώθηκε επιτυχώς.

8.1.7. Υλοποίηση Φυσικού Αντικειμένου Π.1.7.

Όσον αφορά το 7ο παραδοτέο του Υποέργου 1 (Π.1.7. Προωθητικές Ενέργειες (ενημερωτικές συναντήσεις με παραβάτες, τις οικογένειές τους, συνεντεύξεις τύπου, συνεδρίες με σχετικούς φορείς και χαράσσοντες πολιτική) κρίνεται ότι ολοκληρώθηκε επιτυχώς.

Γενικά στοιχεία για την υλοποίησης του Π1.7 και τις προωθητικές ενέργειες γενικότερα περιγράφηκαν παραπάνω. Σε αυτό το σημείο, παρουσιάζονται αναλυτικά οι δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και δικτύωσης του Πιλοτικού Προγράμματος που πραγματοποιήθηκαν στη Θεσσαλονίκη (έναρξη προγράμματος 16-01-2013) ενώ για αναλυτικότερα στοιχεία πρέπει να γίνει αναφορά στην Έκθεση του Επικοινωνιολόγου. Στα πλαίσια της ενημέρωσης και δικτύωσης του προγράμματος με φορείς και δομές θεραπείας και επανένταξης των εξαρτημένων ατόμων στην περιφέρεια της Θεσσαλονίκης, πραγματοποιήθηκαν οι εξής συναντήσεις:

Πίνακας 6 Ενέργειες Ενημέρωσης και Δικτύωσης στη Θεσσαλονίκη

Παρασκευή, 08/02/2013: 1) Συμβουλευτικός Σταθμός «ΙΑΝΟΣ», Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης, 2) Μονάδα Σωματικής Απεξάρτησης ΔΕΤΟΧ, Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης.
Παρασκευή, 15/02/2013: Θεραπευτική Κοινότητα «ΙΘΑΚΗ», Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ)
Παρασκευή, 22/02/2013: 1) Συμβουλευτικός Σταθμός ΚΕΘΕΑ, 2) Πρόγραμμα Επανεπίταξης ΚΕΘΕΑ, 3) Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα ΚΕΘΕΑ
Τρίτη, 12/03/2013: Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα «Αργώ», Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης
Τετάρτη, 13/03/2013: Παρακολούθηση Τελετής Αποφοίτησης του Θεραπευτικού Προγράμματος «Αργώ»
Τρίτη, 28/05/2013: Επιμελήτριες Ανηλίκων, Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης
Σάββατο, 1/06/2013: Συμμετοχή σε εκδήλωση που διοργανώθηκε από το πρόγραμμα «Δράσεις σε Γειτονιές» στην πλατεία Γαλοπούλου στην Ξηροκρήνη Θεσσαλονίκης. Στα πλαίσια δράσης της ομάδας προωθήθηκε το έργο του ΟΚΑΝΑ, στήθηκε περίπτερο ενημέρωσης, μοιράστηκε έντυπο υλικό, έγιναν επαφές με τους κοινωνικούς φορείς και τις δημοτικές αρχές, και δόθηκε συνέντευξη στη δημοτική τηλεόραση Θεσσαλονίκης TV 100.
17/06/2013 Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων & Σύλλογος Φίλων –Εθελοντών της Εταιρείας
17-18/06 & 25/06/2013 σε συνεργασία με το πρόγραμμα «Streetwork» πραγματοποιήθηκε δράση για την αναζήτηση χορηγίας βιβλίων από την Έκθεση Βιβλίου «32 ^ο Πανελλήνιο Φεστιβάλ βιβλίου» στα πλαίσια οργάνωσης βιβλιοθήκης για την λειτουργία δανειστικής βιβλιοθήκης προς όφελος των μελών των προγραμμάτων .
27/06/2013 Παρακολούθηση της Ημέρας ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του 3 ^{ου} Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Διαβατών Θεσσαλονίκης
20/09/2013: Συνάντηση με την Εισαγγελία Ανηλίκων Θεσσαλονίκης.
24/09/2013: Συνάντηση με την Εισαγγελία Ενηλίκων Θεσσαλονίκης
25/09/2013: Συνάντηση με την Υπεύθυνη του Γραφείου ειδικών Κοινωνικών Ομάδων του ΟΑΕΔ Θεσσαλονίκης.
02/10/2013: Συνάντηση με την Μονάδα Εφήβων του Γενικού Γ.Ν.Κ. ΑΧΕΠΑ
08/10/2013: Συνάντηση με τα Κέντρα Πρόληψης και Ενημέρωσης για τις Εξαρτησιογόνες Ουσίες του Δήμου Θεσσαλονίκης
09/10/2013: Συνάντηση με το Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτησιογόνων Ουσιών Ανατολικού Τομέα “Ελπίδα”
10/10/2013: Συνάντηση με το Κέντρο Πρόληψης και Ενημέρωσης Δυτικής Θεσσαλονίκης για τις Εξαρτησιογόνες Ουσίες
15/10/2013: Συνάντηση με το Κέντρο Πρόληψης της Εξάρτησης από Ναρκωτικά και Προαγωγής της Υγείας “Πυξίδα”
16/10/2013: Συνάντηση με το Ανοικτό Θεραπευτικό Πρόγραμμα Εφήβων Θεσσαλονίκης “Ανάδυση” του ΚΕΘΕΑ
17/10/2013: Συνάντηση με το Κέντρο Παιδοψυχικής Υγιεινής του ΕΟΠΠΥ
22/10/2013: Συνάντηση με τη Δίωξη Ναρκωτικών του αστυνομικού Μεγάρου Θεσσαλονίκης
25/10/2013: Συνάντηση με την Εισαγγελία Ανηλίκων Θεσσαλονίκης.
29/10/2013: Συνάντηση με το Ψυχιατρικό Τμήμα Παιδών και Εφήβων του ΓΝ Ιπποκράτειο
29/10/2013: Συνάντηση με τα Ψυχιατρικό Τμήμα Ενηλίκων του ΓΝ Ιπποκράτειο

8.2. Υλοποίηση Υποέργου 2: Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξης

Όσον αφορά το Υποέργο 2 έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς η υποβολή του πρώτου παραδοτέου του έργου που αφορά στον Οδηγό Εξωτερικής Αξιολόγησης του Έργου και του Β παραδοτέου του Έργου της Εξωτερικής αξιολόγησης που αφορά στην υποβολή μιας Ενδιάμεσης Απολογιστικής Έκθεσης Αξιολόγησης της Πράξης και των Επιμέρους Υποέργων της, ενώ με το παρόν ολοκληρώνεται επιτυχώς το σύνολο του Υποέργου 2 με την παράδοση του Γ' Παραδοτέου: Τελική Έκθεση Αξιολόγησης. Συγκεκριμένα στο πλαίσιο του Α παραδοτέου αναλύθηκε ενδελεχώς η επιστημονική μεθοδολογία και τα εργαλεία αξιολόγησης που θα χρησιμοποιηθούν στην αξιολόγηση ως επίσης και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και ολοκλήρωσης της αξιολόγησης. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο του Β Παραδοτέου αναφέρονται στοιχεία για το περιβάλλον του έργου, αξιολογείται η στοχοθεσία και ο σχεδιασμός του έργου, οι οργάνωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας υλοποίησης της πράξης, η ανταπόκριση στις ανάγκες των ωφελούμενων, τα αναμενόμενα αποτελέσματα της πράξης, οι εκτιμώμενες επιπτώσεις, η βιωσιμότητας και κοινωνική προστιθέμενη αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών και η ενσωμάτωση σε εθνικές πολιτικές. Τέλος, στο πλαίσιο του παρόντος παραδοτέου ολοκληρώνεται η ποσοτική και ποιοτική έρευνα πεδίου σχετικά με την επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού που στελέχωσε την Πράξη, την αποτελεσματικότητα λειτουργίας της Υπηρεσίας και παρουσιάζονται τα συνολικά αποτελέσματα που αφορούν την αξιολόγησης της παρούσας Πράξης ως σύνολο.

"Αυτό το έγγραφο έχει παραχθεί για τις ανάγκες της μελέτης και αντιπροσωπεύει τις απόψεις των συντακτών της. Οι απόψεις αυτές δεν έχουν υιοθετηθεί ή εγκριθεί με οποιοδήποτε τρόπο από την Ειδική Υπηρεσία του τομέα Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως θέσεις του Υπουργείου ή της Επιτροπής. Η Ειδική Υπηρεσία δεν εγγυάται την ακρίβεια των στοιχείων που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο, ούτε αποδέχεται την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών αυτών. "